

Kaakkois-Suomen työpaikkojen muutokset tuotantoaloittain

Onko työllisyyden rakennemuutos vain viime vuosien ilmiö?

NIILO MELOLINNA

Kaakkois-Suomen työpaikkojen muutokset tuotantoaloittain

Onko työllisyyden rakennemuutos vain viime vuosien ilmiö?

NIILO MELOLINNA

RAPORTTEJA 16 | 2014

**Kaakkois-Suomen työpaikkojen muutokset tuotantoaloittain
Onko työllisyyden rakennemuutos vain viime vuosien ilmiö?**

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Kansikuva: Sirpa Skippari

ISBN 978-952-257-983-6 (PDF)

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN: 978-952-257-983-6

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Sisältö

1 Johdanto.....	5
2 Kaakkois-Suomen väestön, työikäisen väestön ja väestön työmarkkina-aseman muutos.....	6
2.1 Koko väestö.....	6
2.2 Työikäinen väestö ja sen toiminta työmarkkinoilla.....	9
2.2.1 Työikäisen, 18–64-vuotiaan väestön kehitys.....	9
2.2.2 18–64-vuotiaan työvoiman kehitys.....	10
2.2.3 18–64-vuotiaat työlliset Kaakkois-Suomessa.....	13
2.2.4 Työttömyyden kehitys.....	15
2.2.5 Työvoiman ulkopuolella olo.....	18
2.3 Yhdistelmä 18–64-vuotiaan väestön työmarkkina-asemasta Kaakkois-Suomessa.....	22
3 Kaakkois-Suomen toimialarakenteen muutokset työllisten määrillä mitattuna.....	25
3.1 Pitkän ajan kehitys vuodesta 1950 laman jälkeiseen vuoteen 1995.....	25
3.2 Toimialojen työllisten määrät ja niiden muutokset vuodesta 1975 vuoteen 2008 Tilastokeskuksen aluutilinpidon mukaan.....	29
3.2.1 Jakso 1975–1990, aika ennen 1990-luvun talouslamaa.....	30
3.2.2 Jakso vuodesta 1990 vuoteen 1995, talouden syvän laman aikainen kehitys.....	31
3.2.3 Jakso vuodesta 1995 vuoteen 2008, lamasta toipuminen ja 2000-luvun alkuvuodet.....	34
3.2.4 Yhteenveto koko jaksosta 1975–2008, elinkeinorakenteet v. 1975 ja v. 2008 ja yhdistelmä työllisyyden muutoksista.....	36
4 Seutukunnittainen ja kunnittainen tarkastelu.....	45
4.1 Väestökehitys ja väestön toiminta työmarkkinoilla Kaakkois-Suomen seutukunnissa.....	45
4.2 Väestön ja työllisten määrän kehitys Kaakkois-Suomen kunnissa ajanjaksolla 1990–2011.....	48
4.3 Seutukuntien työlliset toimialoittain Tilastokeskuksen aluutilinpidon mukaan.....	50
4.3.1 Kouvolan seutukunta.....	51
4.3.2 Kotkan–Haminan seutukunta.....	53
4.3.3 Lappeenrannan seutukunta.....	55
4.3.4 Imatran seutukunta.....	56
4.4 Toimialojen työllisten lukumäärämuutokset seutukuntien ja koko maan välisenä vertailuna aikajaksoittain.....	58
4.5 Toimialojen työllisten määrät jaksolla 1980–2008 alueen asukaslukua kohti.....	75
5 Kaakkois-Suomen työllisyyden muutoksen eräitä muita piirteitä.....	85
5.1 Mitä on tapahtunut miehille, entä naisille?.....	85
5.2 Onko työssäkäynti oman kunnan ulkopuolelle lisääntynyt? Miten terveys- ja sosiaalipalveluiden järjestäminen on muuttunut?.....	89
6 Tiivistelmä.....	92
Lähdeviitteet.....	93
Kuvailulehti.....	95

1 Johdanto

Tuotannon ja työllisyyden rakennemuutoksista on viime vuosina alettu puhua aiempaa voimakkaammin, kun Suomen historiassa merkittävien toimialojen kokonaisia tuotantoyksiköitä on suljettu. Työllisyyden rakennemuutos ei ole kuitenkaan kokonaan uutta ja vain viime vuosina tapahtunutta. Muutoksia on ollut aiemminkin. Tässä raportissa selvitetään miten työllisten määrät ovat Kaakkois-Suomessa muuttuneet eri toimialoilla viime vuosikymmeninä. Tarkastelu lähtee osaksi vuodesta 1950, mutta päähuomio on ajanjakson 1975–2008 kehityksessä. Joitakin tarkasteluja ulotetaan vuoteen 2012 saakka, mutta enimmäkseen vuonna 2008 käynnistyneen talouden taantumavaiheen kehitys jätetään kuvaamatta, koska se muodostaa uuden, vielä päättymättömän kehitysvaiheen.

Käsittelen Kaakkois-Suomen työllisten määrän toimialoittaisia muutoksia paljon puhutun rakennemuutoksen yhtenä piirteenä. Kohdealueena on Kaakkois-Suomi, mutta omana lukunaan käsittelen myös seutukunnittaisia ja osin kunnittaisia tietoja. Luonteeltaan selvitys on kuvaileva. Selvityksessä ei haeta erityisemmin selitystä miksi työllisten määrät ovat muuttuneet. Selvityksessä ei myöskään erityisemmin kosketella itse tuotannon muuttumista, vaan keskitytään työpaikkojen muutokseen ja tämän muutoksen eri piirteisiin. Aluetalouden ja siihen liittyen tuotannon alueellista muutosta ja siihen liittyviä tekijöitä kuvaavia tutkimuksia on Suomessa tehty äskettäinkin ja niistä saa esiin mm. maakuntien talous- ym. kehityksen erilaisuutta (ks. mm. Ponnikas ym. 2010, Alatalo ja Tuomaala 2008, aluekohtaisista vaikkapa Okko ja Oikarinen 2011, Kerkelä 2012. Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisee vuosittain alueiden suhdannekehitysraportteja).

Tämän selvityksen pääkohteena on kuvailla miten toimialojen työllisten määrät ovat muuttuneet Kaakkois-Suomessa vuoden 1975 ja 2008 välisellä jaksolla. Tämän melko pitkän aikajakson olen usein pilkkonut kolmeen lyhyempään jaksoon: kehitykseen vuoteen 1990 saakka, kehitykseen vuodesta 1990 vuoteen 1995 (tai väliin vuoteen 1994) sekä jaksoon 1995–2008. 1990-luvun alkupuoliskolla Suomessa oli tuntuva talouslama, joka pudotti paitsi tuotantoa myös työllisyyttä. Tämä lama-aika on tietty vedenjakaja, jonka kehityksestä voi nähdä paljonko työpaikkoja lamassa menetettiin ja toisaalta paljonko työpaikkoja mahdollisesti saavutettiin sen jälkeen, ja yllettiinkö uudelleen lamaa edeltävälle tasolle. Tarkastelu päättyy (pääasiassa) vuoteen 2008 kahdestakin syystä. Vuoden 2009 kehitykseen vaikutti jo melko voimakkaasti kansainvälisestä rahoitussektorin kriisistä levinnyt uuden taantumavaiheena alku. Lisäksi tilanne tätä kirjoitettaessa vuodenvaihteessa 2013–2014 Suomen ja euroalueen ja laajemminkin kansainvälisen talouden tilanne oli varsin epäselvä, joten jaksoa vuodesta 2008 eteenpäin on järkevä tarkastella vasta myöhemmin, kun kokonaiskuva on nykyistä selvempi ja lisäksi tilastotietoja on saatavissa hieman useammalta vuodelta.

Vaikka päähuomio on työllisten määrien muutoksessa, tarkastelen myös Kaakkois-Suomen väestön, erityisesti työikäisen väestön määrää ja kehitystä, työvoimaan kuulumista sekä työttömyyden tasoa. Erittelen kehitystä myös sukupuolen mukaan, koska työpaikkakehityksellä on selviä sukupuolen mukaisia piirteitä.

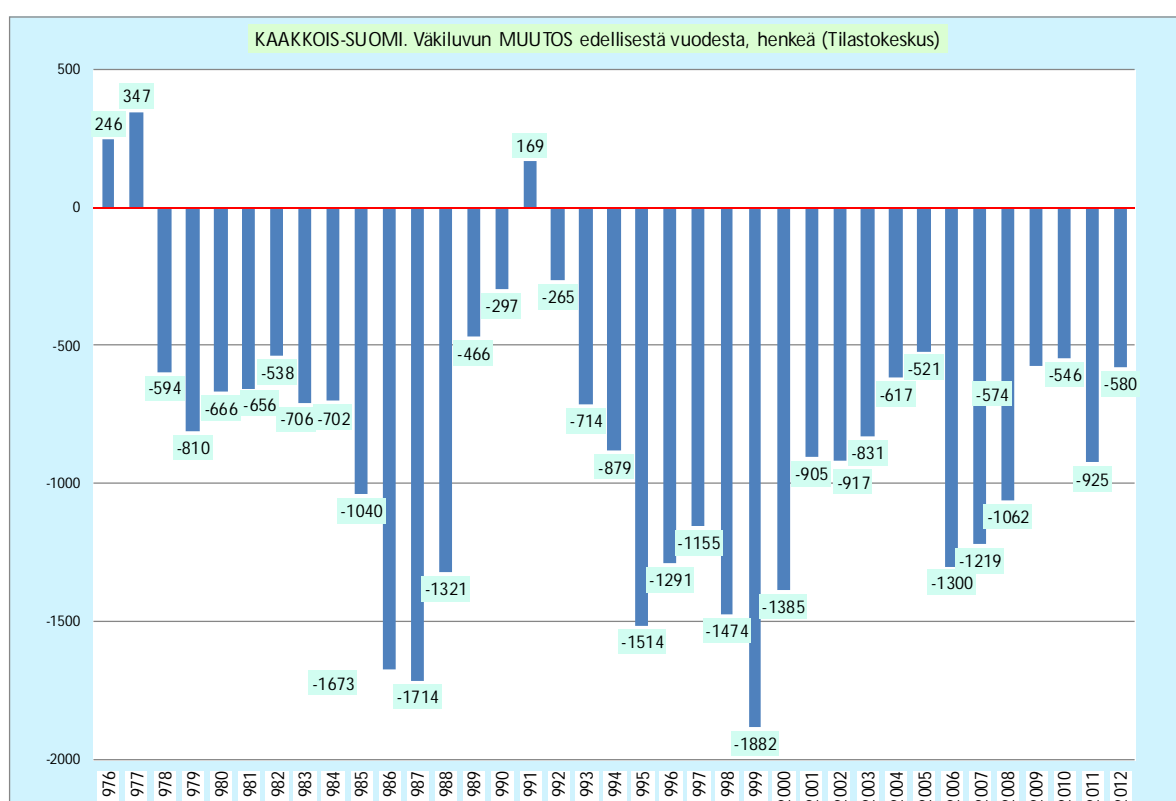
Tapahtuneita muutoksia esitellään hieman erilaisin jaotuksin, kuvin ja eri aikasarjoin eri luvuissa. Tämä on tehty muutosten sekä alueiden keskinäisen vertailun havainnollistamiseksi ja osaksi sen vuoksi, että kaikki aikajaksot kattavia tietoja ei ole samanlaisin toimiala- ja muin luokituksin saatavissa. Seutukunnallisia työllisten määrien muutoksia kuvaamaan olen laatinut useampia kuva- ja taulukkopohjia. Yhdessä tarkastelussa muutosluvut esitetään sellaisenaan, yhdessä muutokset on suhteutettu alueen asukasluvun kehitykseen, mikä paljastaa väestön muutoksesta riippumattomia kehityspiirteitä.

Luvussa 2 esitellään Kaakkois-Suomen väestön kehitystä ja väestön työmarkkinoilla toimimista, sitä seuraavissa luvuissa esillä ovat työssä olevien määrät.

2 Kaakkois-Suomen väestön, työikäisen väestön ja väestön työmarkkina-aseman muutos

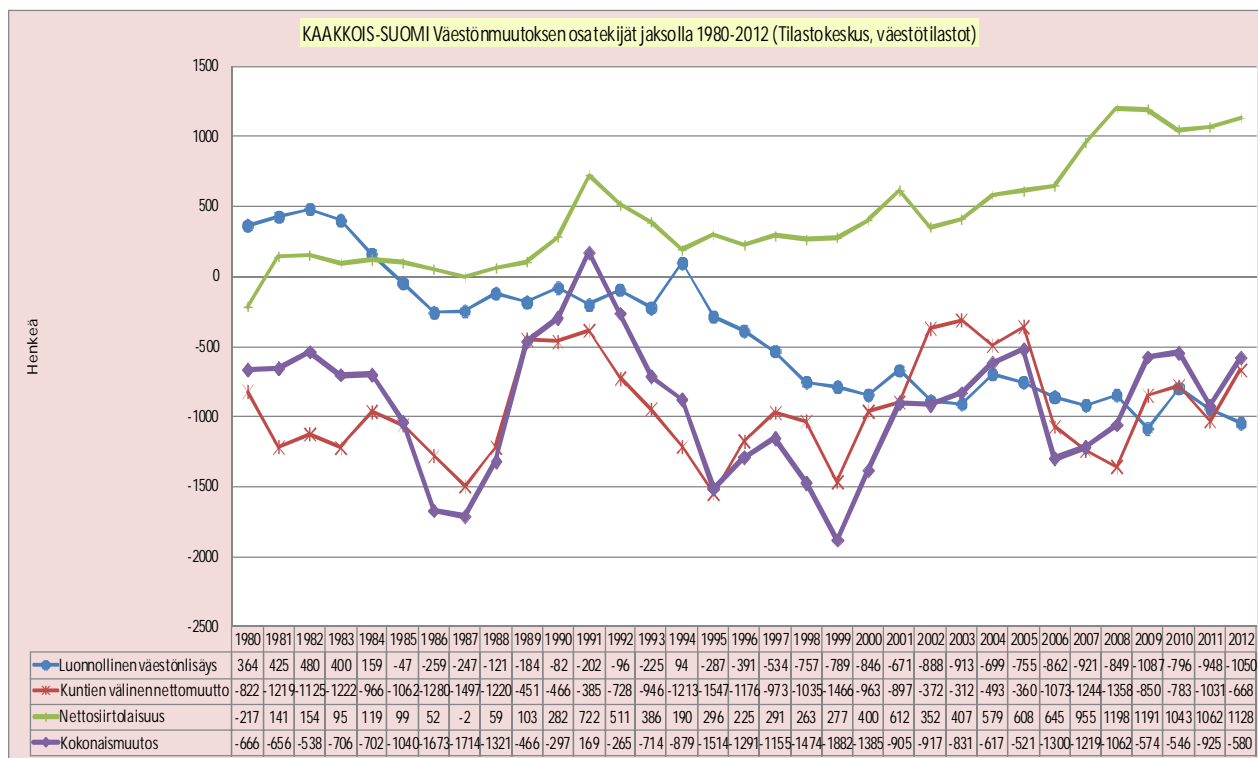
2.1 Koko väestö

Kaakkois-Suomessa oli vuonna 1975 asukkaita 345 000. Vuoden 2012 lopussa väkiluku oli 314 000. Alueen väkiluvun vähennys jaksolla 1975–2012 on siten kaikkiaan 31 000 henkeä eli 9,0 %. Oheisessa taulukossa ovat esillä vuosittaiset muutokset.

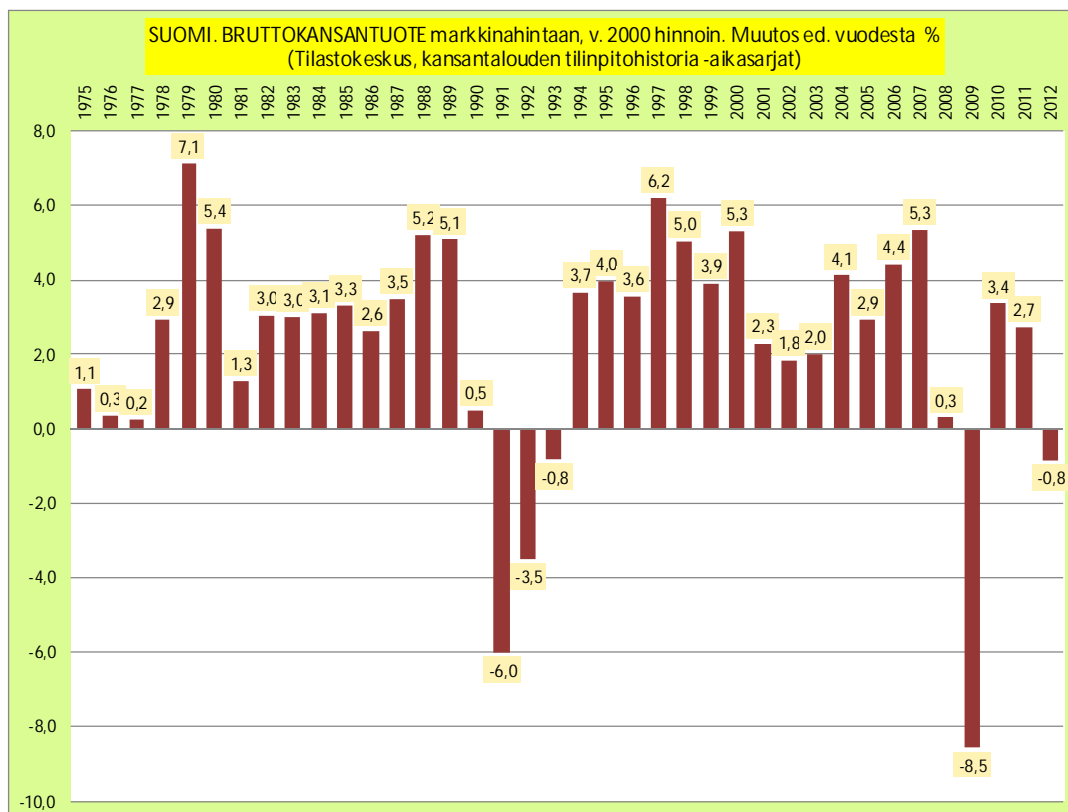
Kaakkois-Suomen väestö alkoi vähentyä jo 1970-luvun lopulla, siis ennen 1990-luvun lamaa ja sen jälkeistä aikaa. Vuosina 1986–1988 väkiluvun vähennys oli yhtä suurta kuin laman jälkeen vuosikymmen myöhemmin ja suurempaa kuin viime vuosina, jolloin paperiteollisuuden muutokset tehtaiden lopetuksineen ovat tapahtuneet.

Väestömuutosta on hyvä eritellä. Muutos koostuu luonnollisesta väkiluvun muutoksesta (syntyneiden ja kuolneiden erotus), maan sisällä tapahtuvan lähtö- ja tulomuuton erotuksesta sekä nettosiirtolaisuudesta (maahan muuttaneiden ja maasta muuttaneiden erotus). Seuraava kuva näyttää nämä väestömuutoksen osatekijät vuodesta 1980 lähtien.

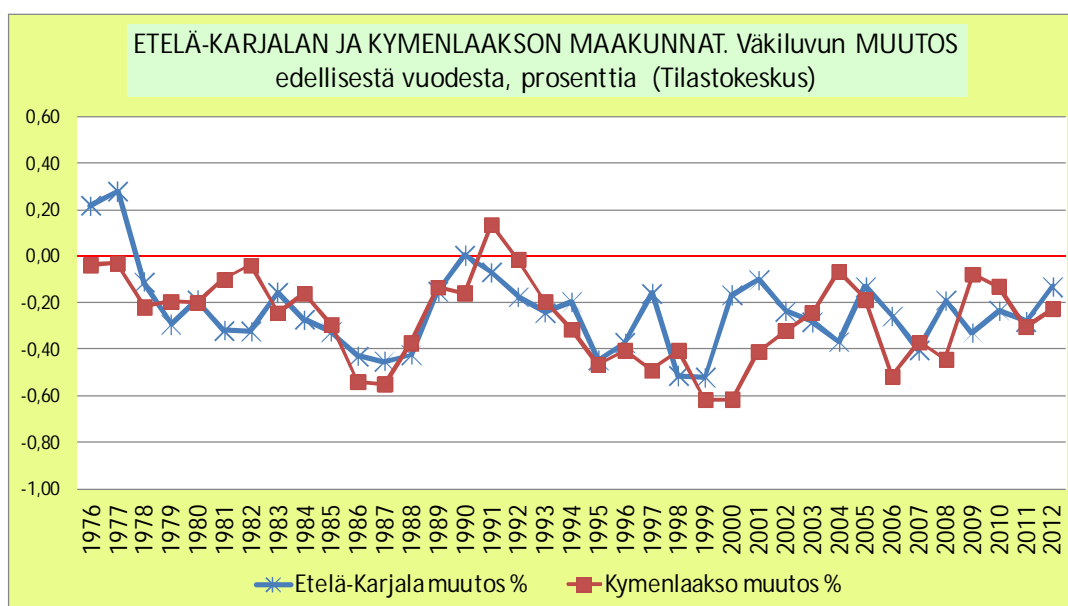
Luonnollinen väestönmuutos eli syntyneiden ja kuolleiden määrän erotus on vähentänyt lisääntyvästi alueen väestöä. Jaksolla 1980–2012 Kaakkois-Suomen väestön luonnollinen vähennys oli yhteenlaskettuna 13 600 henkeä. Tämän vähennyksen vastapainona siirtolaisuus toi alueelle samalla runsaan kolmenkymmenen vuoden aikajaksolla lisäväestöä 14 200 henkeä. Kun nämä kaksi käyrää erimerkkisinä lähes kumoavat toisiaan, alueen väkiluvun kokonaismuutoksen ja maan sisäisen muuttoliikkeen nettomuuton käyrät liikkuvat lähellä toisiaan. Maan sisäinen muuttotappio on ollut suurinta vuosina 1986–1989, 1994–1996, 1999 sekä 2007–2008. On kiinnostavaa arvioida, millaiset tekijät vaikuttavat muuttoliikkeeseen. Jotkut alueen sisäiset tekijät (esimerkiksi työmahdollisuuksien vähäisyys, palvelujen puute tms.) voivat olla alueelta poistyöntäviä voimia. Toisaalta muuttoon voivat houkuttaa jotkut vastaanottavan alueen ominaisuudet. Suuri osa muutosta on myös opiskelijoiden muuttoa (ks. esim. Jauhainen 2013, Aro 2007).

Esitän ohessa kuvan Suomen bruttokansantuotteen kehityksestä. Kuvassa on muutosprosentti edellisvuodesta. Tätä kuvaa voi verrata kuntien väliseen nettomuuton kehitykseen. Korkeimmat bruttokansantuotteen kasvuluvut ovat olleet vuosina 1979–1980, 1988–1989, 1997–2000 sekä 2006–2007. Toisaalta heikoimmat luvut ajoittuvat vuosiin 1990–1993, 2008–2009 sekä tuoreimpana vuoteen 2012. Koko maan nopean taloudellisen kasvun ja Kaakkois-Suomen muuttotappion kiihtymisen välillä näyttää olevan jonkin verran yhteyttä. Tuotannon hitaan kasvun aikana muuttotappio tuntuisi puolestaan pienenevän. Nopea johtopäätös voi olla, että koko maan (ja oletettavasti sen vauraiden alueiden) tuotannon hyvät näkymät houkuttelevat kaakkoissuomalaisia muuttamaan ja huommat ajat pitävät heitä paikallaan. Päätelmä on varsin järkeenkäypä: kannattaa muuttaa silloin kun talous avaa mahdollisuuksia.

Kaakkois-Suomessa tehtiin käännteentekevä päätös paperitehtaan sulkemisesta Kouvolan Voikkaalla keväällä 2006. Tällaisessa tilanteessa voi ajatella alueelta muuttamaan työntävien voimien vahvistuvan. Kaakkois-Suomen muuttotappio alkoikin suurentua tapahtuman jälkeen, vaikka suora syy-seuraussuhde on ilman tarkempaa selvitystä tarpeen olla väittämättä.

En tässä erittele väkiluvun muutosta Kaakkois-Suomen eri osa-alueilla muutoin kuin esittämällä kuvan Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakuntien väestön muutoksesta.

Kuvassa muutos on suhteutettu väestöön, joten tämä prosentuaalinen kehitys antaa mahdollisuuden verrata maakuntien väestömuutoksen keskinäistä suuruutta. Yleishuomio on, että maakuntien käyrät eivät poikkea kovin pal-

jon toisistaan. Väestö on vähentynyt kummassakin maakunnassa vajaan 0,3 prosentin keskimääräistä vuosivauhtia.

2.2 Työikäinen väestö ja sen toiminta työmarkkinoilla

Tässä luvussa tarkastelen 18–64-vuotiaan väestön työmarkkina-asemaa ja sen muuttumista jaksolla 1987–2011. Aineistona on Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto, joka kuvaa vuoden viimeisen viikon tilannetta. Koska tilasto kootaan yksilöperusteisista rekistereistä, se antaa hyvää kuvaa väestön toimimisesta työmarkkinoilla.

Aluetasona on tässä koko Kaakkois-Suomen alue eli Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakunnat yhteenlaskettuna. Tilannetta ja muutoksia eritellään sukupuolen mukaan. Myös sukupuolten yhteistiedot ovat käytössä. Työikäisenä väestönä on tässä nykymäärittelyn mukaan 18–64-vuotias väestö, koska alle 18-vuotiaiden työmarkkinoilla toimimisesta ei saada enää rekisteritietoa.

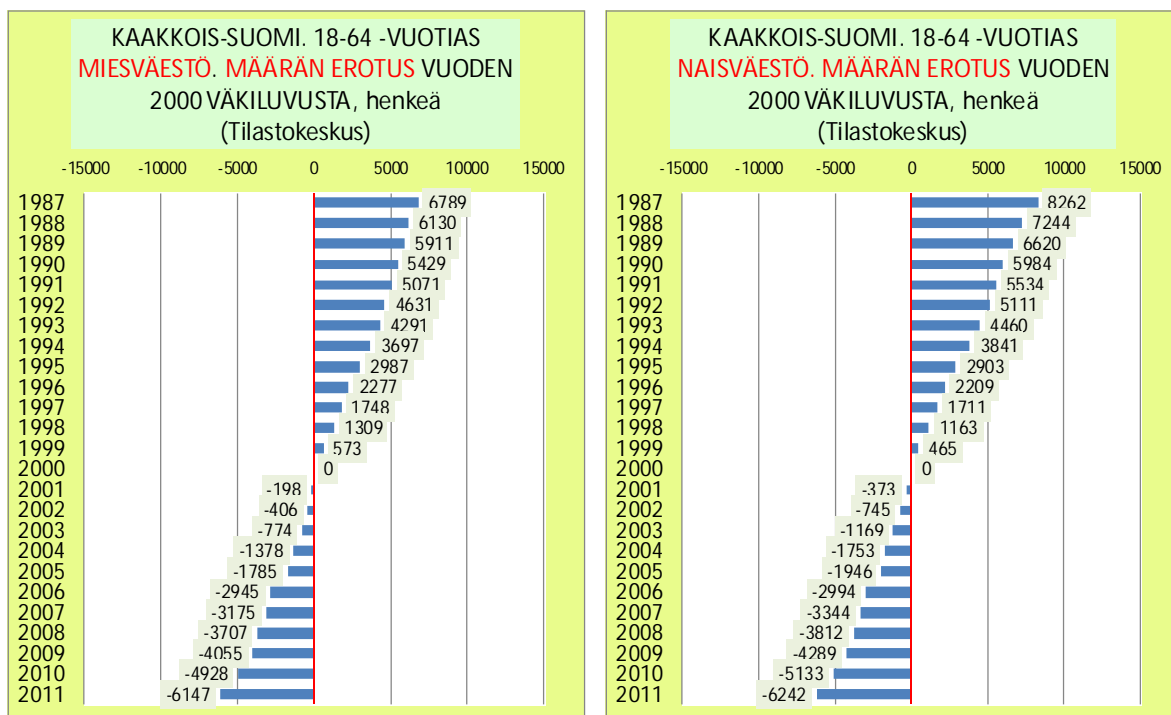
Työikäinen väestö jakautuu kahteen pääryhmään: niihin, jotka ovat mukana työmarkkinoilla eli kuuluvat työvoimaan ja niihin, jotka ovat työvoiman ulkopuolella. Työvoimaan kuulumisesta voidaan laskea tunnusluku: työvoimaosuus, joka ilmoittaa miten suuri prosenttiosuus 18–64-vuotiaasta väestöstä kuuluu työvoimaan. Ne, jotka eivät toimi työmarkkinoilla ovat joko opiskelijoita, varusmiespalveluksessa olevia, eläkkeellä olevia tai muutoin työvoiman ulkopuolella olevia, esim. kotityötä tekeviä. Ne henkilöt, jotka ovat työvoimassa, jakautuvat kahteen osaan: työssä oleviin eli työllisiin sekä työttömänä oleviin.

Tarkastelen seuraavien kuvioiden avulla työikäisen väestön työmarkkinoilla toimimista ja sen muuttumista vuodesta 1987 lähtien. Kaakkois-Suomen tilannetta verrataan koko maan keskiarvoon.

2.2.1 Työikäisen, 18–64-vuotiaan väestön kehitys

Vuonna 1987 Kaakkois-Suomessa oli 18–64-vuotiaasta väestöä 216 262 henkeä. Määrä on tästä vähentynyt. Vuonna 2011 työikäisiä oli 188 822 henkeä eli 24 vuoden jaksolla työikäisten määrä on pienentynyt runsaat 27 000 henkeä (-12,7 %). Vuotta kohti keskimääräinen vähennys on ollut 0,5 %, runsaat 1 100 henkeä.

Seuraavassa kuvaparissa näkyy työikäisen väestön määrän kehitys sukupuolen mukaan eroteltuna. Kunkin vuoden väestölukua verrataan vuoden 2000 lukuun ja kuvissa on esitetty lukujen erotus.

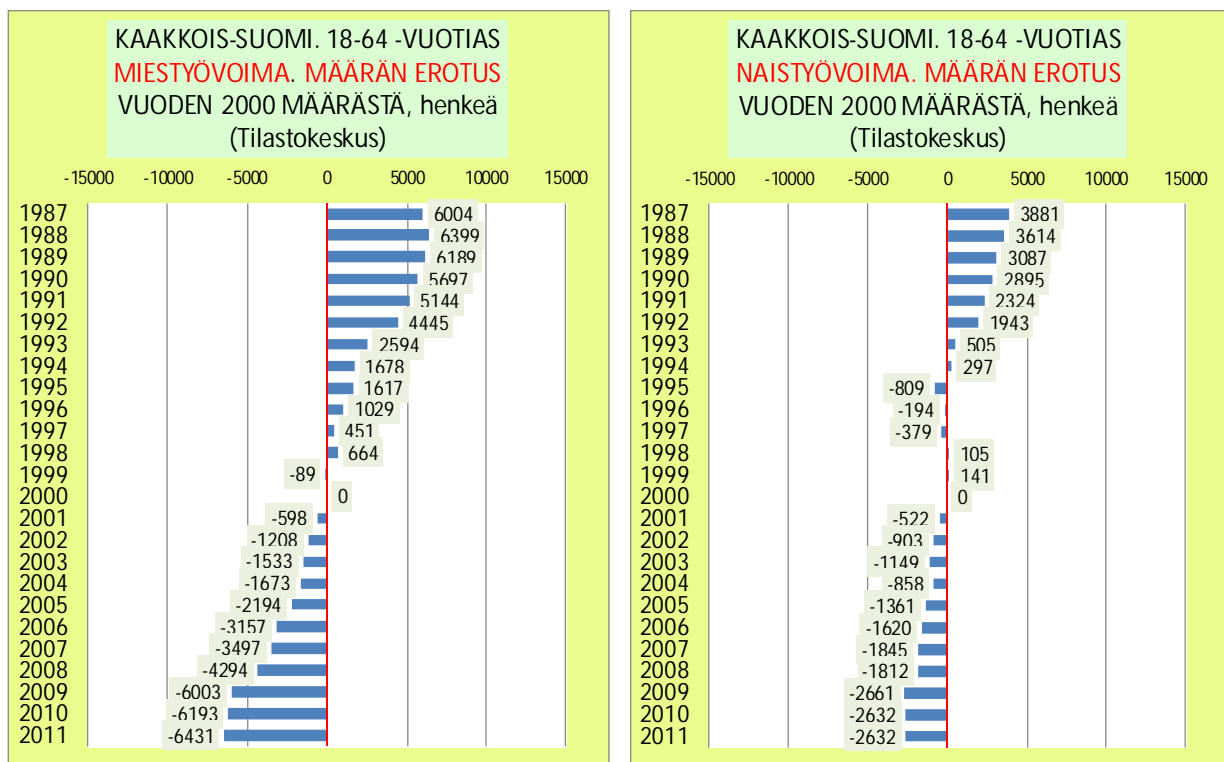

Vähentäminen on ollut vuosittain melko tasaista. Vuonna 2000 työikäisiä naisia oli 8 300 henkeä vähemmän kuin vuonna 1987, miehiä 6 800 henkeä vähemmän. Vuodesta 2000 vuoteen 2011 miesten ja naisten määrät vähenivät lähes yhtä paljon: noin 6 200 henkeä. Suurten ikäluokkien myötä vähennys on viime vuosina kiihtynyt. Vuonna 1946 syntynyt ikäluokka täytti 65 vuotta vuonna 2011, joten vuoden lopussa tämänikäiset olivat jo siirtyneet pois työikäisten ryhmästä.

2.2.2 18–64-vuotiaan työvoiman kehitys

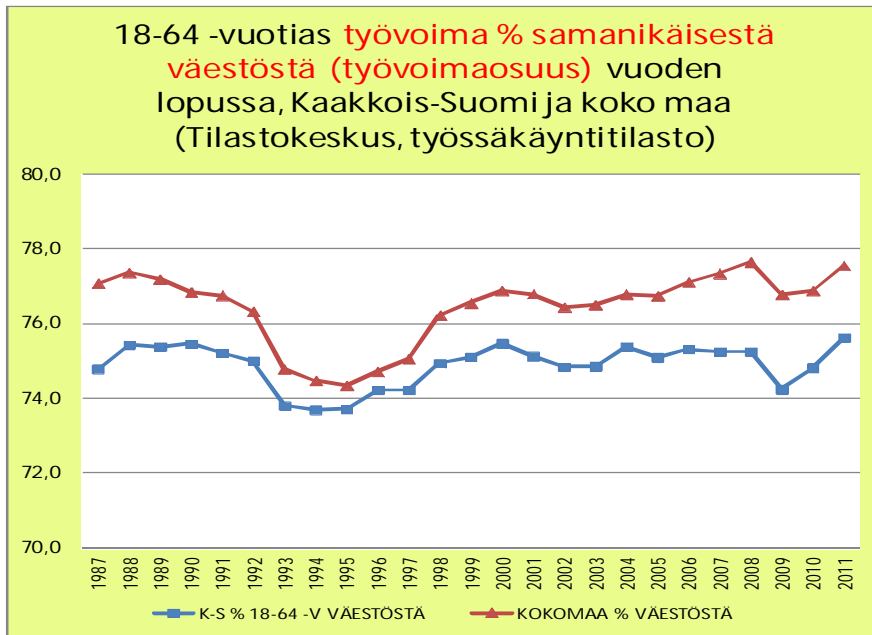
Samalla kun Kaakkois-Suomen työikäinen väestö on vähentynyt, myös työvoimaan kuuluvia on aiempaa vähemmän. Työvoiman määrän vähennys ei ole välttämättä suhteessa yhtä suuri kuin työikäisten vähennys. Työvoimaan kuulumisen voi vaihdella eri syistä, joten työvoiman määrän kehitys ei ole yhtä suoraviivainen kuin työikäisen väestön määrän kehitys.

Vuonna 1987 Kaakkois-Suomessa oli 18–64-vuotiaista työvoimaa 161 749 henkeä, vuonna 2011 määrä oli 142 801 henkeä eli lähes 19 000 (-11,7 %) henkeä vähemmän. Vuosittainen vähennys on keskimäärin miltei 800 henkeä, mutta kehityksessä on vuosittaista vaihtelua. Seuraava kuvapari selvittää miten määrä on muuttunut eri vuosina sukupuolen mukaan. Kuvissa on jälleen vertailtu kunkin vuoden lukua vuoden 2000 määrään.

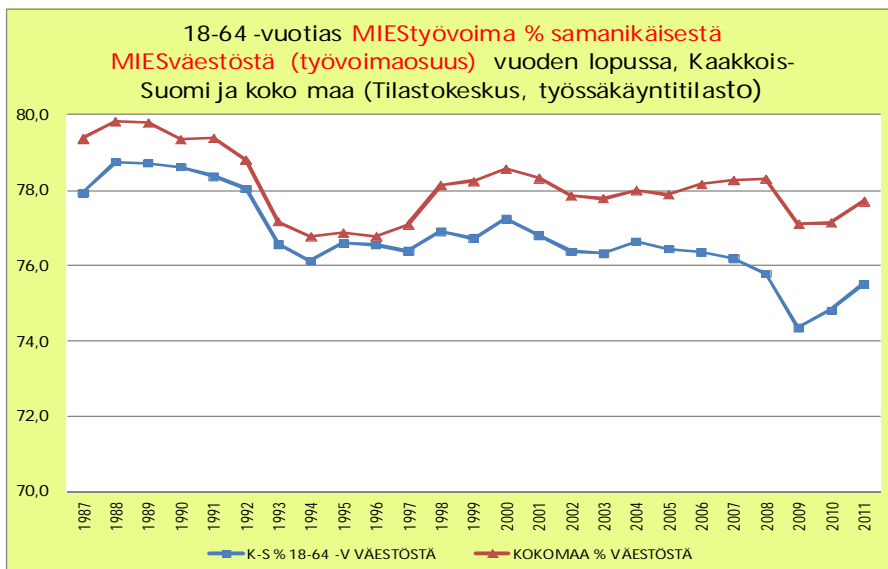
Työvoiman määrän kehityksessä on selvää sukupuolen mukaista erilaisuutta. Koko jaksolla 1987–2011 miestyövoiman määrä on pienentynyt yli 12 000 henkeä, naisten vain puolet tästä, runsaat 6000 henkeä. Myös ajallisessa kehityksessä on eroja. Ero näkyy selvimmin 1990-luvun alkupuolen syvän laman jälkeisinä vuosina, mutta myös myöhemmin. Laman vallitessa vuodesta 1992 vuoteen 1993 sekä miesten että naisten työvoima supistui tuntuvas- ti. Laman jälkeen 1990-luvun loppupuoliskolla miestyövoiman määrä väheni, mutta naisten määrä jopa hieman kasvoi vuoteen 1995 verrattuna. Vuoden 2000 jälkeen miestyövoima on edelleen vähentynyt tuntuvas- ti. Naistyö- voimankin määrä laski, mutta selvästi vähemmän.

Kehitykseen saa lisäulottuvuuden tarkastelemalla työvoimaan kuuluvien osuutta 18–64-vuotiaasta väestöstä. Valtaosa työikäisistä toimii työmarkkinoilla eli kuuluu työvoimaan. Oheisissa kuvissa on esillä työvoimaan kuulu- vien osuus työikäisistä eli nk. työvoimaosuus. Kaakkois-Suomen lukua on verrattu koko maan keskiarvoon.

Koko aikasarjan ajan Kaakkois-Suomessa on osallistuttu työvoimaan vähemmän kuin Suomessa keskimäärin. Ero oli pieni laman vuosina ja välittömästi sen jälkeen, mutta alkoi sittemmin suurentua. Vuonna 2011 koko maan työvoimaosuus oli 77,6 %, Kaakkois-Suomen 75,6 % eli eroa oli kaksi prosenttiyksikköä. Jos Kaakkois-Suomessa työvoimaan kuului yhtä suuri osuus väestöstä kuin maassa keskimäärin, työmarkkinoilla olisi noin 3 700 henkeä nykyistä enemmän.

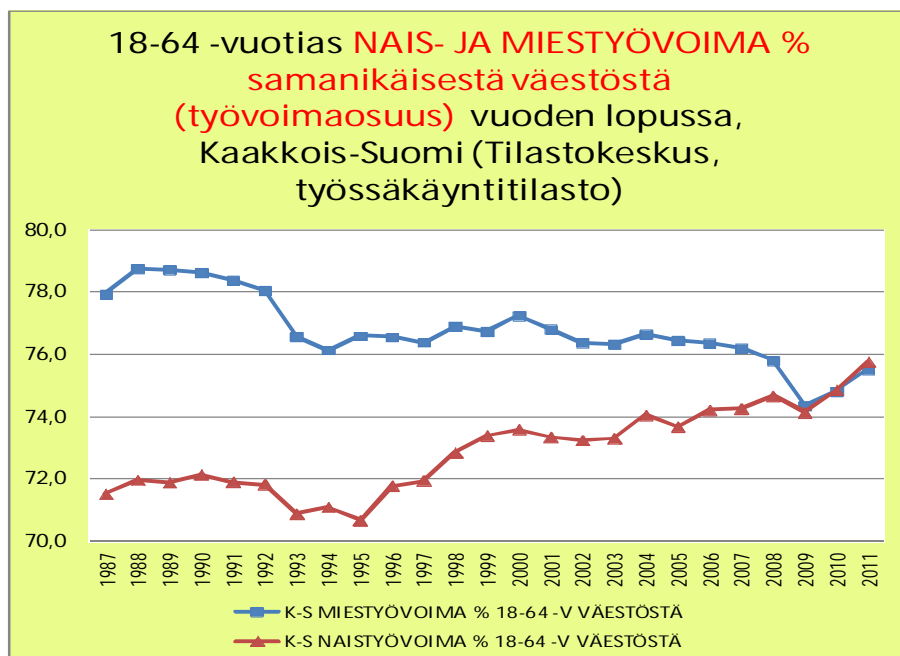
Seuraavissa kuvissa erittelen työvoimaosuutta sukupuolen mukaan. Erittely paljastaa ajallisen kehityksen eroja sukupuolten välillä.

Miesten osallistuminen työelämään on vähentynyt 1980-luvun loppuun verrattuna sekä maassa keskimäärin että Kaakkois-Suomessa. Kaakkois-Suomessa vähennys on ollut maan keskiarvoa suurempi ja työvoimaosuus on laskenut alueella myös 1990-luvun laman aikaa pienemmäksi. Sen sijaan naisten työvoimaosuus on kasvanut lähes kahdenkymmenen vuoden ajan. Merkittävä ero sukupuolten välillä on myös vuonna 2008 käynnistyneen taloustaantumisen ajalta. Naisten osuus laski vain vähän vuonna 2009 ja kääntyi sitten selvään nousuun. Kaakkois-Suomessa kasvu on ollut jaksolla 2010–2011 maan keskiarvoa suurempi.

Sukupuolten osuuksien erilainen kehitys näkyy selvästi, kun osuudet laitetaan samaan kuvaan.

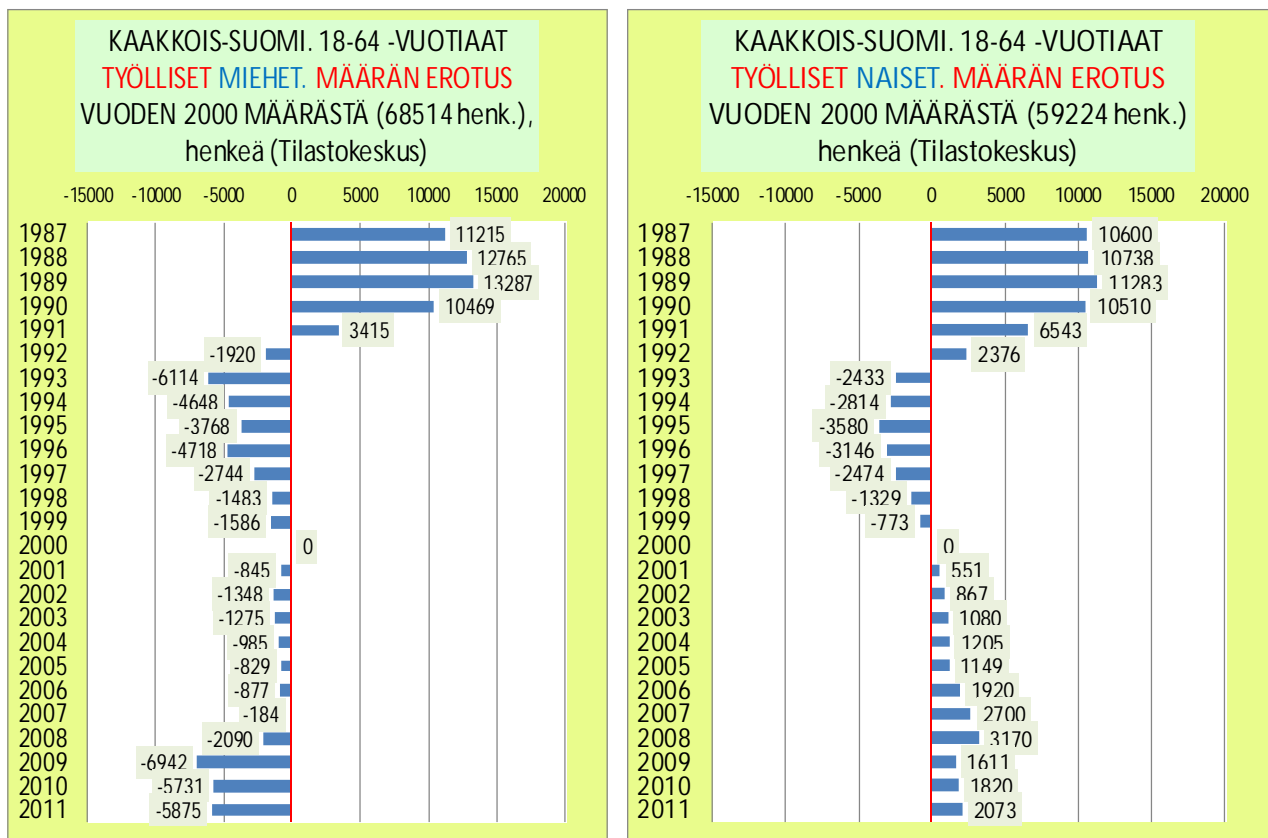
Kun vielä vuonna 1987 miesten työvoimaosuus oli Kaakkois-Suomessa 77,9 % ja naisten 71,5 %, niin vuonna 2011 naisten osuus oli ohittanut miesten osuuden (miesten 75,5 %, naisten 75,8 %).

Työmarkkinoilla toimivat eli työvoimaan kuuluvat henkilöt ovat joko työssä eli työllisiä tai vailla työtä eli työttömiä. Seuraava alaluku esittelee Kaakkois-Suomen 18–64-vuotiaan väestön työllisyyden muutosta.

2.2.3 18–64-vuotiaat työlliset Kaakkois-Suomessa

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto kuvaa väestön tilannetta joulukuun viimeisellä viikolla. Työllisten määrässä on eri vuosien välillä talouden suhdanteista johtuvaa vaihtelua ja myös vuoden aikana eri kuukausien välistä vaihtelua. Kesäaika tuo mukanaan kesäkaudelle tyypillisiä töitä ja työmarkkinoille lomasijaisia. Niinpä työllisten määrä on kesäisin hieman suurempi kuin talvella. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan esimerkiksi vuoden 2012 kesäkuun lopussa Suomessa oli 2 528 000 työllistä 15–64-vuotiasta henkilöä ja saman vuoden joulukuussa 2 367 000 henkilö eli 161 000 vähemmän.

Tässä esitettävissä aikasarjoissa kuvataan kunkin vuoden lopun tilannetta, joten mittausajankohta on aina sama ja työllisyyden kausivaihtelu ei sotke muutoksen arviointia. Ensimmäisessä kuvaparissa verrataan mies- ja naistyöllisten vuosittaista määrää vuoden 2000 määrään.

Kummankin sukupuolen työllisiä oli 1980-luvun loppupuolella eli ennen 1990-luvun alun lamaa yli kymmenentuhatta henkeä enemmän kuin vuonna 2000. Kuvista voi päätellä myös, että taantuma-ajat ovat koetelleet miesten työllisyyttä enemmän kuin naisten. Miesten työllisyys myös vaihtelee jyrkemmin kuin naisten. Suuri osa naisista työskentelee toimialoilla, joiden tuotanto on paljolti kotimaisen, vuodesta toiseen melko vakaana pysyneen kysynnän varassa, kun puolestaan monet miehiä työllistävät, vientiin pohjaavat toimialat saattavat kokea suhdanteiden tuomia heilahteluja ja muita vaikeuksia.

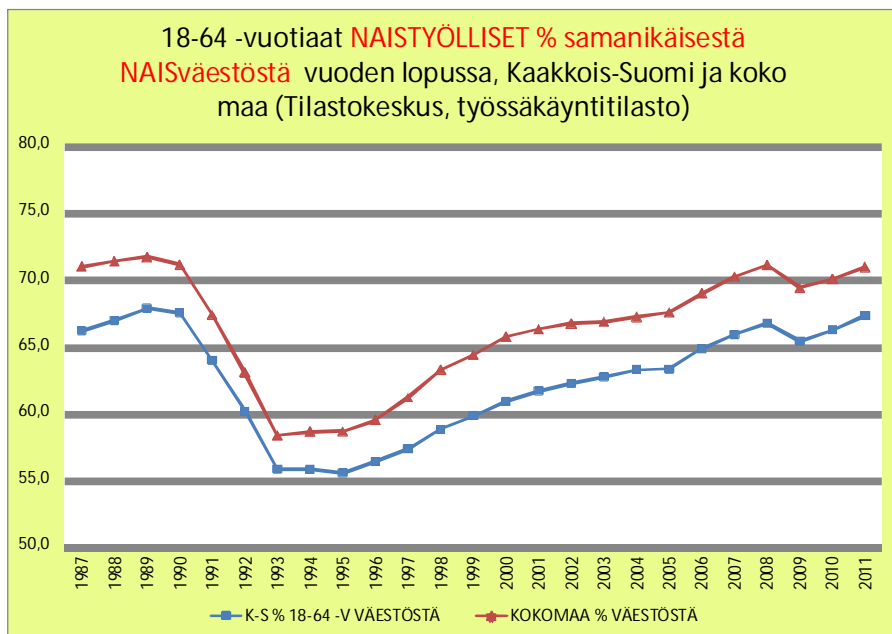
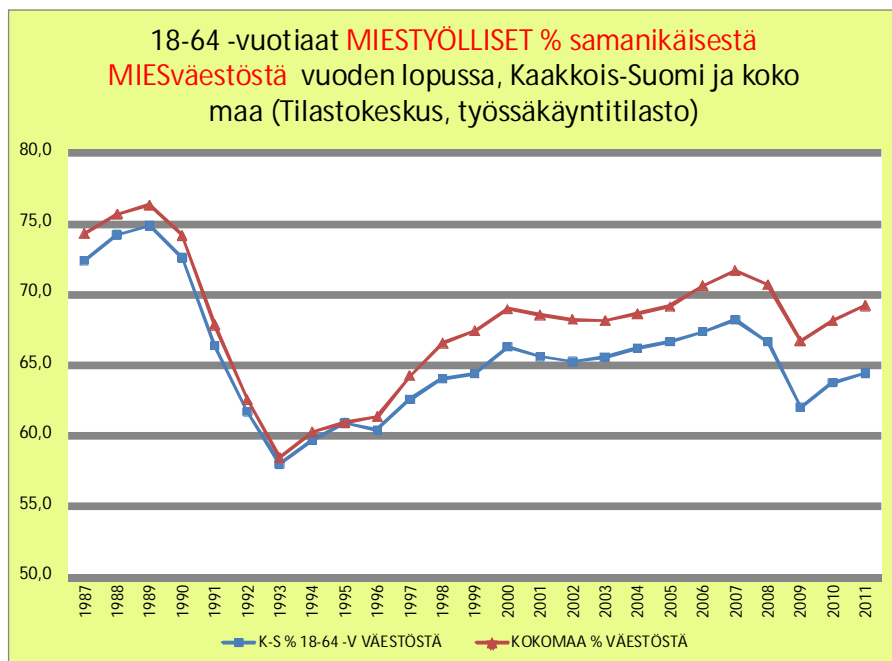
Työllisten miesten määrä laski 1990-luvun lamassa selvästi enemmän kuin naisten määrä. Kuvista näkee myös sen, että palvelujen (oletuksena, että palvelut näkyvät tässä nimenomaan naisten työllisyydessä) työllisyyden lasku on lamavaiheissa usein myöhemmin toteutuvaa kuin esimerkiksi teollisuuden. Naistyöllisten määrä oli vuoteen 2000 verrattuna matalimmillaan laman jälkeisinä vuosina 1995–1996, kun miesten matalin vuosi osui laman aikaiseen vuoteen 1993.

Sukupuolten työllisyyskehitys on ollut erilaista myös 2000-luvulla. Vuosina 2001–2011 miestyöllisiä on ollut kaikkina vuosina vähemmän kuin vuonna 2000, naistyöllisiä taas enemmän. Merkittävä ero on myös vuonna 2008

käynnistyneen taloustaantumien ajalta. Miestyöllisten määrä laski tuntuvasti, mutta naisten määrä oli vähennyksestä huolimatta edelleen selvästi suurempi kuin vuonna 2000.

Väestön työllisyyttä kuvataan usein käyttämällä mittarina nk. työllisyysastetta, joka määritelmän mukaan on 15–64-vuotiaiden työllisten henkilöiden osuus samanikäisestä väestöstä. En käytä seuraavassa tätä perinteistä työllisten ikärajausta, vaan tarkastelen 18–64-vuotiaiden työllisten osuutta samanikäisestä väestöstä. Työssäkäyntitilastoon ei saada tietoa alle 18-vuotiaiden työllisyydestä ja toisaalta useimmat 15–17-vuotiaat ovat vielä opiskelijoita tai koululaisia, joten heidän työmarkkinakohtaloidensa arviointi ei ole aina kovin tarpeellista.

Ensimmäisessä kuvaparissa verrataan Kaakkois-Suomen miesten ja naisten tilannetta koko maan keskiarvoon.

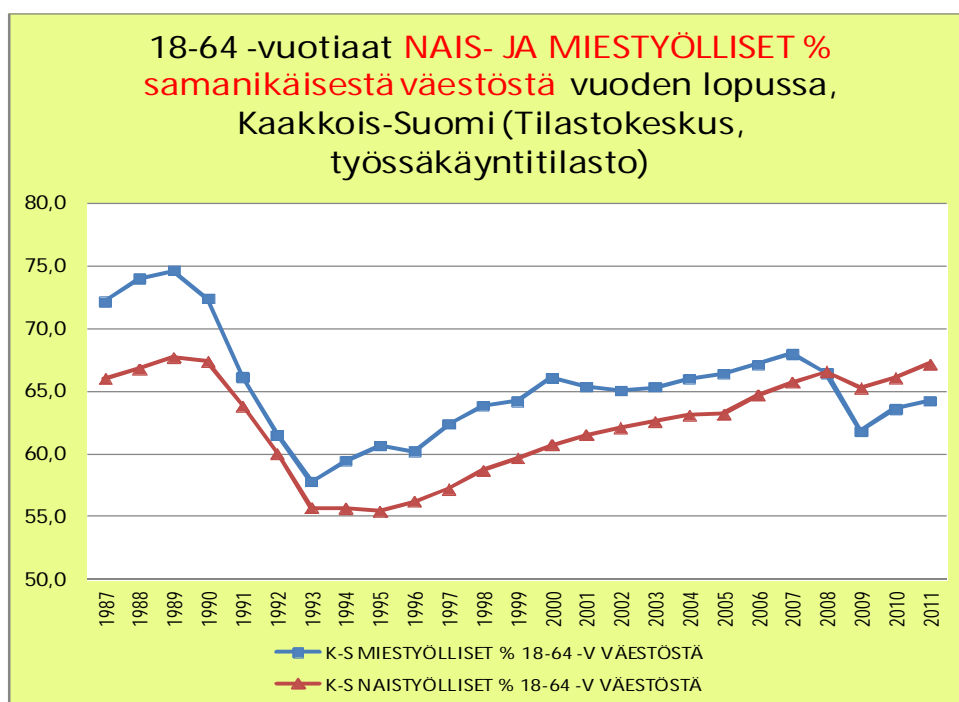

Kummankin sukupuolen asteet jäivät maan keskiarvon alapuolelle, mutta miesten aste oli 1990-luvun lamavuosi-
na hyvin lähellä maan keskiarvoa. Tämän jälkeen Kaakkois-Suomen miesten aste alkoi jäädä vuosi vuodelta jäl-

keen maan keskimäärästä. Vuonna 2011 maan keskiarvo oli 69,0 % ja Kaakkois-Suomen 64,2 %, joten eroa oli lähes viisi prosenttiyksikköä.

Naisten aste on pysynyt tasaisemmin koko maan keskiarvon alapuolella. 1990-luvun loppuvuosina ero kasvoi. Vuonna 2011 koko maan aste oli 70,8 % ja Kaakkois-Suomen 67,2 %. Osuus on ylittänyt miesten osuusluvun sekä koko maan keskiarvoissa että Kaakkois-Suomessa. Naisten asteet pienenevät vuoden 2009 aikana talous- taantumassa miesten asteiden tapaan, mutta huomattavasti vähemmän kuin miesten.

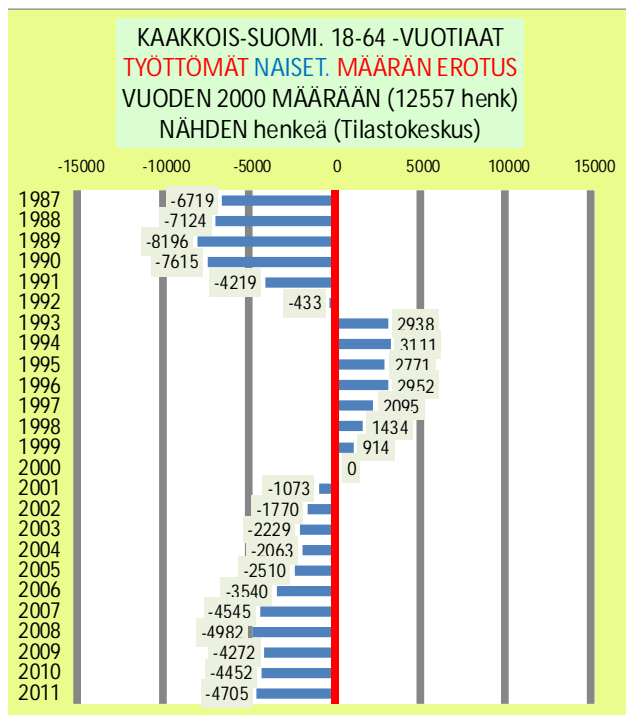
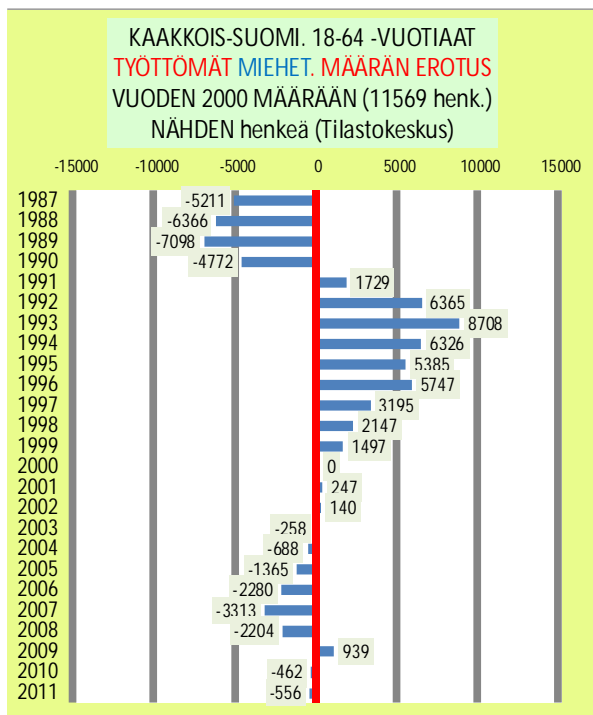
Sukupuolten työllisyysasteiden (huom. tässä ei siis ole kyse virallisesta työllisyysasteesta) kaakkoissuomalainen kehitys näkyy, kun ne yhdistetään samaan kuvaan.

Merkittävä muutos on tapahtunut vuoden 2007 jälkeen. Miesten aste on pudonnut, naisten pientä monttua lukuun ottamatta kasvanut ja ylittänyt miesten asteen.

2.2.4 Työttömyyden kehitys

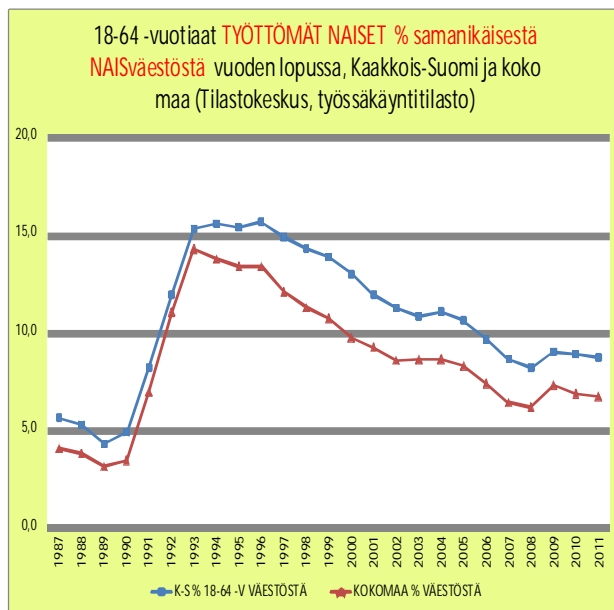
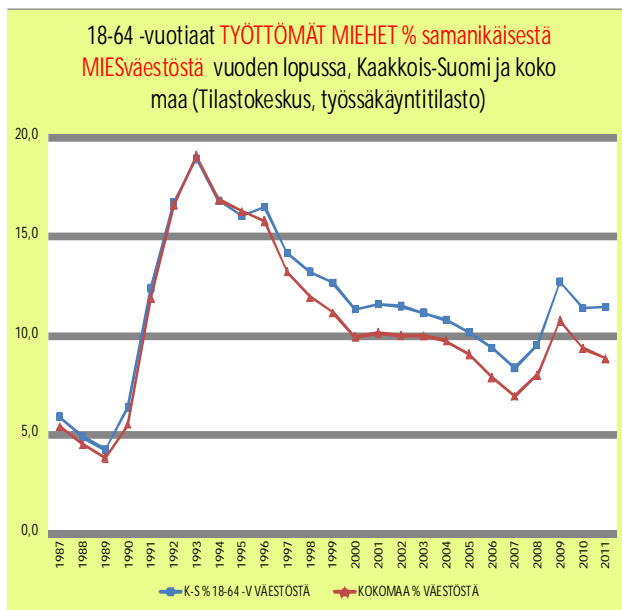
Mikäli henkilö ei ole työssä, hän on joko työtön tai työvoiman ulkopuolella. Työvoiman ulkopuolella ollaan esimerkiksi opiskelijoina, kotityötä tekevänä tai eläkkeellä. Tarkastelen tässä Kaakkois-Suomen väestön työttömyyden kehitystä. Ensimmäinen kuvapari vertaa työttömien miesten ja naisten vuosittaista määrää vuoden 2000 määrään.

Sekä työttömiä miehiä että naisia oli 1980-luvun lopulla, ennen 1990-luvun alun talouslamaa 7 000–8 000 henkeä vähemmän kuin vuonna 2000. Lamassa työttömien määrä kasvoi, miesten selvästi enemmän kuin naisten. Vuonna 2008 käynnistyneen taantuman aikana kehitys on eriytynyt. Miesten työttömyys alkoi uudelleen kohota ja työttömiä miehiä oli vuoden 2011 lopussa määrällisesti lähes saman verran kuin vuonna 2000. Naistyöttömien määrä kasvoi edellisvuosista vain vähän. Naisia oli työttömänä vuonna 2011 miltei 5 000 henkeä vähemmän kuin vuonna 2000.

Työttömien määrän ohella tarkastellaan usein työttömyyden suhteellista tasoa. Yleensä suhteellista työttömyyttä kuvataan nk. työttömyysasteen avulla, joka kuvaa työttömänä olevien 15–64-vuotiaiden työnhakijoiden osuutta 15–64-vuotiaasta työvoimasta. Käytän tässä kuitenkin poikkeavaa suhteellisen työttömyyden mittaria. Kuvioissa on työttömänä olevien 18–64-vuotiaiden työnhakijoiden osuus 18–64-vuotiaasta väestöstä (siis ei työvoimasta). Työssäkäyntitilasto käyttää työttömien työnhakijoiden lukuna työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston joulukuun lopun työttömien lukua.

Seuraava kuvapari vertaa sukupuolten työttömyyden suhteellista tasoa koko maan keskiarvoon.

Työttömyyden suhteellinen taso on Kaakkois-Suomessa maan keskiarvoa korkeampi. 1990-luvun lamassa mies-työttömien osuudet väestöstä olivat Kaakkois-Suomessa yhtä suuret kuin maassa keskimäärin, naisten osuudet keskiarvoa korkeammat. Naisten työttömyyden ero maan keskiarvoon on lähes koko aikasarjassa suurempi kuin miesten, kuitenkin viime vuosina ero on ollut melko samansuuruinen.

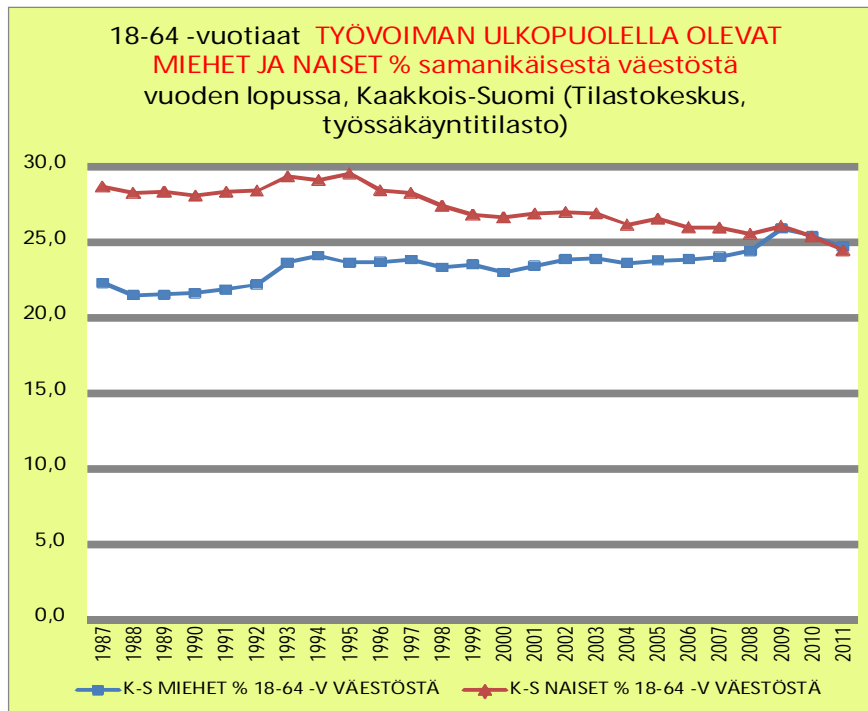
Vuoden 2008 taloustaantumakehitys toi eron naisten ja miesten työttömyyteen kuten jo aiemmat kuvat näyttivät. Ero näkyy kuvasta, jossa naisten ja miesten käyrät on yhdistetty samaan kuvaan.

Työttömien miesten ja naisten osuudet väestöstä olivat 2000-luvun alkuvuosina miltei yhtä suuret, mutta vuonna 2008 miesten osuudet kääntyivät tuntuvaan kasvuun ja ero naisten osuuteen kasvoi.

2.2.5 Työvoiman ulkopuolella olo

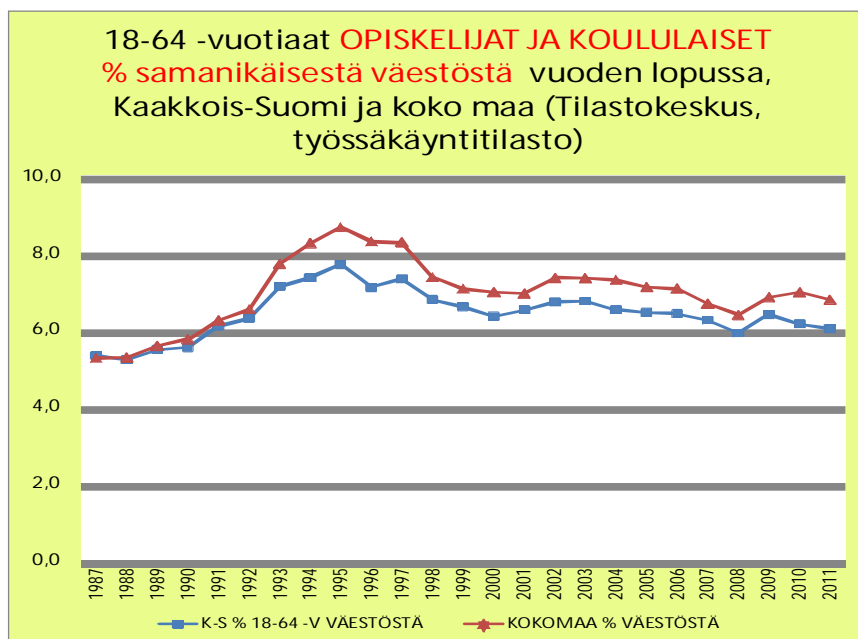
Jos 18–64-vuotias henkilö ei kuulu työvoimaan (siis ole työssä tai työtön), hän on työvoiman ulkopuolella. Tarkastelen tässä työvoiman ulkopuolella oloa ja sen kehitystä. Keskityn tässä ulkopuolella olon mielenkiintoisimpiin ryhmiin eli opiskelijoihin ja eläkkeellä oleviin. Esitän kuitenkin ensin kuvan, jossa näkyvät kaikkien työvoiman ulkopuolella olevien miesten ja naisten osuudet samanikäisestä väestöstä.

Kuva näyttää selvästi miten aiemmin naiset olivat miehiä yleisemmin poissa työmarkkinoilta, mutta ero on vuosi vuodelta kaventunut ja viime vuosina sekä 18–64-vuotiaista miehistä että naisista noin neljännes on työvoiman ulkopuolella.

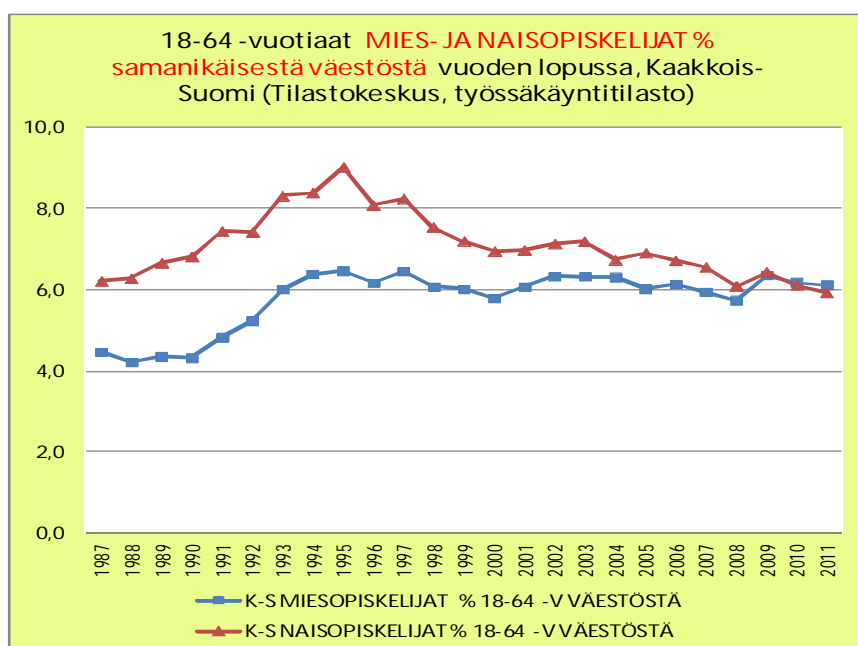
Opiskelu kytkeytyy nykypäivän työmarkkinoihin tiiviisti. Ilman ammattiin valmistavaa opiskelua henkilön asema työelämässä on varsin epävarma, koska erilaisia sekatöitä on aiempaa vähemmän. ”Perusasteen työpaikoista on kadonnut yli puoli miljoonaa.... Vähentyminen on jatkunut keskeytyksettä ainakin 30 vuotta. Samaan aikaan keski-asteen työpaikkojen määrä on kasvanut 200 000:lla ja korkeimman asteen työpaikkojen määrä on yli kaksinkertaistunut” (Myrskylä 2013).

Suhdanteilla on jonkin verran vaikutusta myös opiskeluun. On havaittu että työmarkkinoiden yleiset mahdollisuudet ja työvoiman kysyntä suhteessa työvoiman tarjontaan vaikuttavat työmarkkinoilla toimimiseen ja myös opiskeluun. Kun työvoiman kysyntä hiljenee, työmarkkinoille hakeutumista saatetaan viivyttää esimerkiksi jatkamalla opiskelua, lykkäämällä valmistumista ja työmarkkinoille astumista ja odotetaan mahdollisia parempia aikoja. Näin voi arvella myös seuraavan kuvan perusteella.

18–64-vuotiaasta väestöstä noin 6–7 prosenttia opiskelee. Kaakkois-Suomessa osuus on jonkin verran maan keskiarvoa pienempi. Asiaan vaikuttaa paitsi opiskeluinnotkuus myös väestön ikärakenne, sillä nuoret ovat vanhempia ikäluokkia useammin opiskelemassa. Osuuksien kohoaminen sekä 1990-luvun että 2000-luvun lopun taantuman yhteydessä näkyy kuvioista. Kun työpaikkoja on avautunut vähän, on aloitettu tai jatkettu opiskelua.

Seuraava kuva osoittaa miten opiskelijana olo on muuttunut sukupuolen mukaan Kaakkois-Suomessa.

Naiset olivat ennen 1990-luvun lamaa ja sen aikana selvästi miehiä enemmän opiskelemassa, mutta tämän jälkeen naisopiskelijoiden osuus naisväestöstä on vähentynyt, miesten pysynyt kuuden prosentin tasossa, ja viime vuosina osuudet ovat olleet tasoissa.

Vuonna 1987 Kaakkois-Suomessa oli alle 65-vuotiaita eläkeläisiä 29 200 henkeä, 13,5 % koko 18–64-vuotiaasta väestöstä. Vuonna 2000 määrä oli vähentynyt 26 000:een (12,9 % väestöstä). Vuonna 2008 eläkkeellä olevia oli edelleen noin 26 000. Vuonna 2011 määrä oli vähentynyt 24 600:een (13,0 % väestöstä). Alle 65-vuotiaiden eläkeläisten osuus työikäisestä väestöstä on siten pysynyt lähes ennallaan.

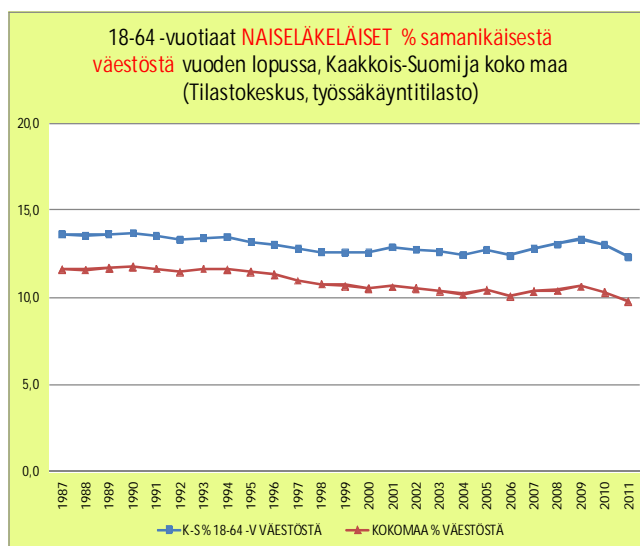
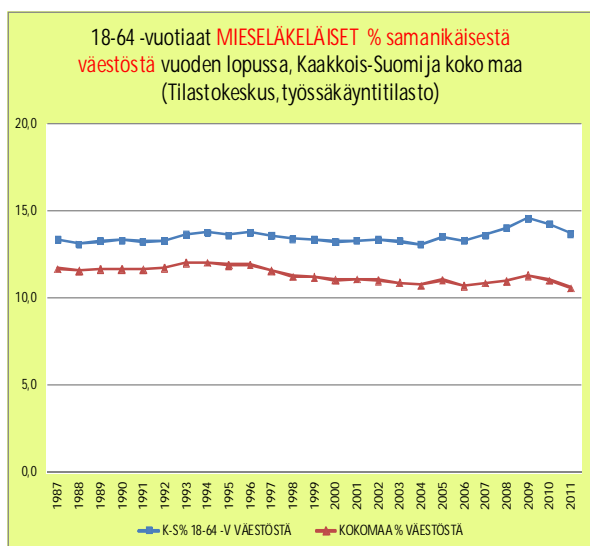
Eläkkeelle siirtyminen vaikuttaa sekä työvoiman että työllisten määrään. Kun on puhuttu työurien pidentämisestä, esillä ovat olleet sekä eläkelän nosto että opiskeluaikojen tiivistäminen. Asia ei ole yksioikoinen. Suomessa voi nykyisen lainsäädännön mukaan siirtyä vanhuuseläkkeelle joustavasti 63–68 vuoden iässä. Myös jo eläkkeelle siirtyneet voivat olla töissä ilman että eläkkeen suuruuteen puututaan. Eläkkeellä oloa arvioitaessa on myös hyvä huomata, että erityisesti työkyvyttömyyseläkkeet vaikuttavat selvästi sekä eläkkeellä olevien määrään että eläkkeelle siirtymisikään. Eläkkeellä on huomattava joukko työkyvyttömyyseläkkeellä olevia, joista osa on joutunut siirtymään eläkkeelle nuorina. Vuonna 2011 työkyvyttömyyseläkettä sai Suomessa 43 000 20–44-vuotiaista, 55 000 45–54-vuotiaista, 64 000 55–59-vuotiaista ja 95 000 60–64-vuotiaista (Tilasto Suomen eläkkeensaajista 2011).

Kaikkia työkyvyttömyyttä aiheuttavia sairauksia ei kyetä estämään ja työkyvyttömyyttä poistamaan, mutta työvoiman tarjontaa voidaan lisätä ja eläkkeelle siirtymistä myöhentää vaikuttamalla työkyvyn ylläpitoon (ks. esim. Ilmarinen 2006, Melolinn ja Tahvanainen 2008, Tuominen ym. 2010). Jos kyetään estämään vaikkapa yhden 33-vuotiaan henkilön tulo työkyvyttömäksi, vaikutetaan pitkällä tähtäyksellä työvoiman tarjontaan enemmän kuin nostamalla 30 hengen vanhuuseläkeikärajaa yhdellä vuodella. Viime vuosina työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä ei ole kyetty kovin tuntuvasti alentamaan, kuitenkin jonkin verran. 2000-luvulla työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyjiä oli Suomessa eniten vuonna 2008: 28 700 henkeä. Vuonna 2011 määrä oli 25 500, joten vähennystä vuosikymmenen huippuvuodesta on kuitenkin yli 3000 henkeä.

Suomessa oli vuonna 2011 kaikkiaan 1 483 000 (kaikenikäistä) eläkkeensaajaa. Valtaosa sai vanhuuseläkettä, mutta joukossa oli mm. 260 000 työkyvyttömyyseläkkeensaajaa (Tilasto Suomen eläkkeensaajista 2011, taulukko 5). Työttömyyseläke on lainmuutoksen myötä väistynyt eläkelaji. Vuonna 2000 työttömyyseläkettä sai vielä 54 000 henkilöä. Vuonna 2011 määrä oli enää 23 000. Kun työttömyyseläkkeelle siirtyi vuonna 2008 noin 12 600 henkeä, vuonna 2011 siirtyjiä oli enää 2100 henkeä.

Erilaisten muutosten myötä eläkeläisten osuus iäkkäämmissä työikäisten ikäryhmissä on pienentynyt melko selvästi. Kaikista 60–64-vuotiaista henkilöistä oli vuonna 1987 eläkkeellä 76 %, vuonna 1994 (siis laman jälkivaiheessa) 83 % ja vuonna 2000 78,2 %. Vuonna 2008 osuus oli vähentynyt jo selvästi: 63,7 % ja edelleen vuonna 2011 60,6 %. Työllisten osuus iäkkäissä ryhmissä on noussut. Sihto ja Sardar toteavat, että iäkkäiden työllisyysasteet ovat nousseet tuntuvasti. Vuonna 2011 55–59-vuotiaiden aste 73 % ylitti kaikkien työikäisten keskimääräisen työllisyysasteen 69 %. 60–64-vuotiaiden aste oli noussut 42 %:iin. Myös 65 vuotta täyttäneitä on jatkuvasti aiempaa enemmän työmarkkinoilla. Vuonna 2011 65–74-vuotiaita työllisiä oli Suomessa noin 50 000 ja heidän työllisyysasteensa 9 % (Sihto ja Sardar 2012).

Esitän seuraavassa kuvaparissa eläkkeellä olevien osuuden 18–64-vuotiaasta väestöstä sukupuolen mukaan koko maan ja Kaakkois-Suomen vertailuna.

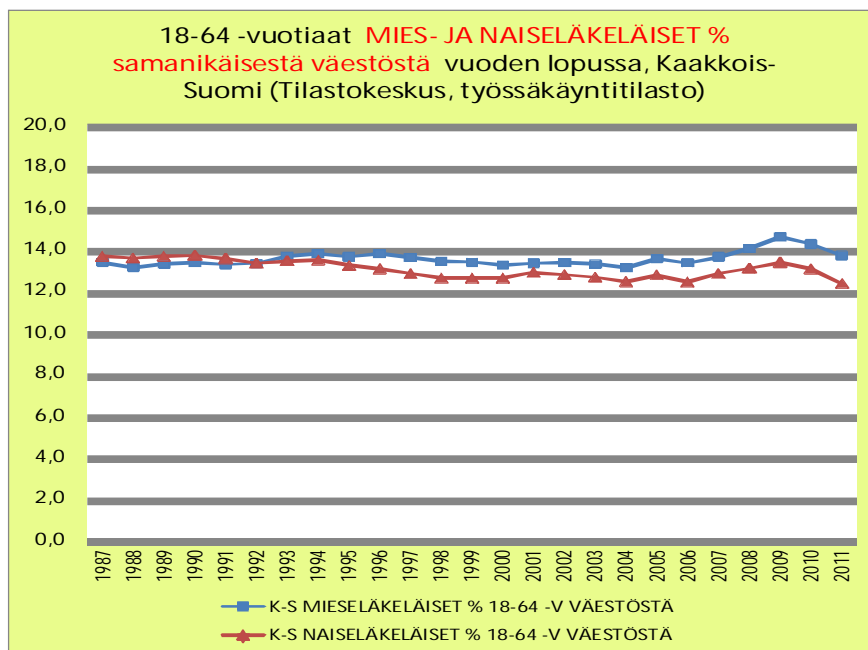
Kaakkois-Suomessa on huomattavasti enemmän eläkkeellä olevia 18–64-vuotiaita suhteessa väestöön kuin Suomessa keskimäärin. Ero maan keskiarvoon on kasvanut 1980-luvun lopun tilanteesta, miesten hieman enemmän kuin naisten. Kaakkois-Suomessa eläkkeellä olevien miesten osuuden trendi on kasvusuuntainen, naisten hieman laskeva. Koko maan trendit ovat laskevia kummallakin sukupuolella. Vuonna 2011 Kaakkois-Suomen 18–64-vuotiaista miehistä 13,7 % (13 341 henkeä) oli eläkkeellä. Koko maan keskiarvo oli 10,6 %. Naisista oli Kaakkois-Suomessa eläkkeellä 11 269 henkeä, 12,3 %, koko maassa keskimäärin 9,8 % (Eläketurvakeskus, tilastotietokanta). Mikäli Kaakkois-Suomessa osuudet olisivat samansuuruiset kuin maassa keskimäärin, eläkeläismiehiä olisi noin 2 900 ja -naisia 2 300 henkeä toteutunutta vähemmän.

Suurin osa työikäisistä eläkkeensaajista on työkyvyttömyyseläkkeellä, joskin 63–64-vuotiaissa on paljon myös vanhuuseläkkeellä olevia, koska 63-vuotiaana voi siirtyä myös normaalille vanhuuseläkkeelle. Kaakkois-Suomessa oli vuonna 2011 työkyvyttömyyseläkettä saavia miehiä kaikkiaan 9399 henkeä (Eläketurvakeskus, tilastotietokanta). Määrä on lähes 400 henkeä pienempi kuin ennen viimeisimmän taloustaantumisen alkamista vuonna 2007. Myös työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen on hieman vähäisempää kuin joitakin vuosia sitten. Vuoden 2007 aikana työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi 979 kaakkoissuomalaisesta miehestä, vuonna 2011 848.

Suomen eläkkeensaajien tilastojulkaisu toteaa 60–64-vuotiaan ikäryhmän eläkkeelle siirtymisestä seuraavaa: ”60–64-vuotaiden ikäryhmässä eläkkeensaajien osuus väestöstä kasvoi 1990-luvun puoliväliin asti, jolloin yksilöllistä varhaiseläkettä saaneiden määrä oli suurimmillaan. Tuolloin 80 prosenttia 60–64-vuotiaasta väestöstä oli jo eläkkeellä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajamuutosten ja alasajon myötä eläkkeensaajien väestöosuus laski vuoteen 2008 asti, jolloin se oli alle 56 prosenttia. Ensimmäisten suurten ikäluokkien saavuttaessa vanhuuseläkkeen alaikärajan, väestöosuus kyseisessä ikäluokassa nousi 57 prosenttiin vuonna 2009, josta se kuitenkin lähti jälleen laskuun. Vuoden 2011 lopussa vain 53 prosenttia 60–64-vuotiaasta väestöstä oli eläkkeellä. Tähän on osaltaan ollut vaikuttamassa myös työttömyyseläkkeiden alasajo.”

Myös nuoremmissa ikäluokissa on eläkkeellä olevia. 55–59-vuotiaiden eläkeläisten osuus koko maan väestöstä oli vuonna 2011 runsaat 17 prosenttia. Aiemmin osuus oli tuntuvasti suurempi. 25 vuodessa osuus on laskenut yli 22 prosenttiyksikköä. Laskun syynä ovat olleet lähinnä työttömyyseläkkeen ja yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajamuutokset.” (Tilasto Suomen eläkkeensaajista 2011, 25).

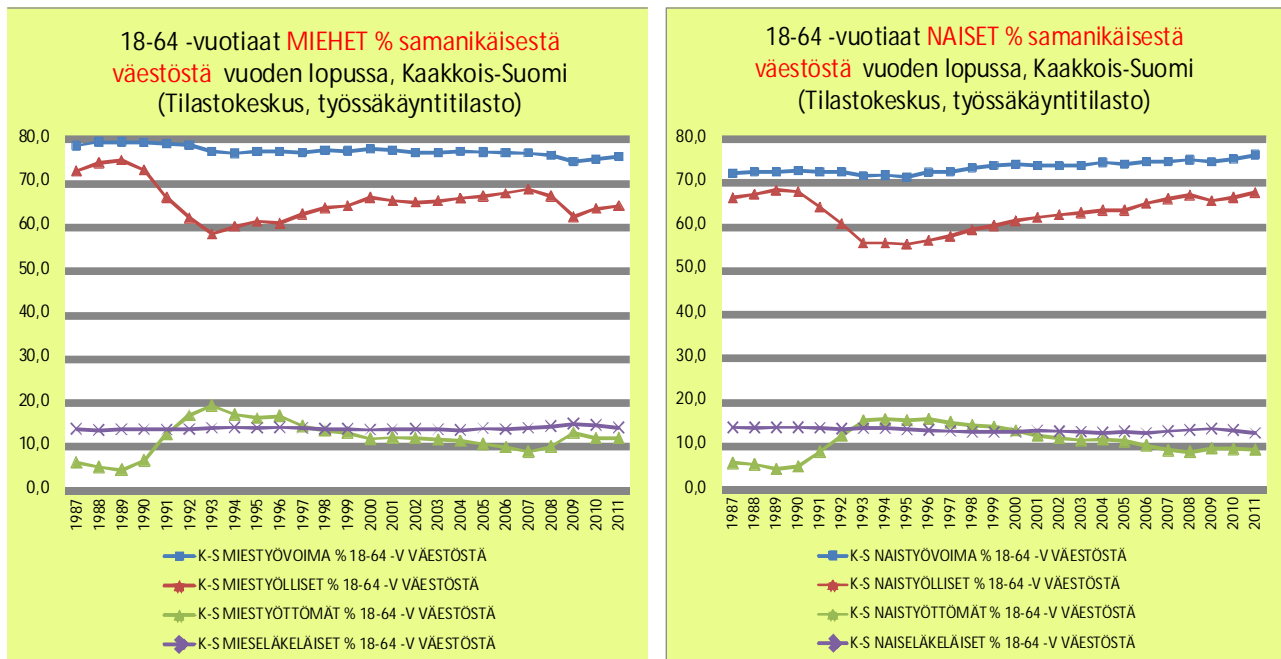
Yhdistän vielä Kaakkois-Suomen eläkkeellä olevien miesten ja naisten osuudet samaan kuvaan.

1980-luvun puolella ja vielä ennen 1990-luvun alun talouslamaa sukupuolten osuudet olivat Kaakkois-Suomessa melko samansuuruiset. Sen jälkeen miesten osuus ylittää naisten osuuden.

2.3 Yhdistelmä 18–64-vuotiaan väestön työmarkkina-asemasta Kaakkois-Suomessa

Esitän tässä vielä yhdistelmäkuvan sukupuolten työmarkkina-asemasta Kaakkois-Suomessa aikajaksolla 1987–2011.

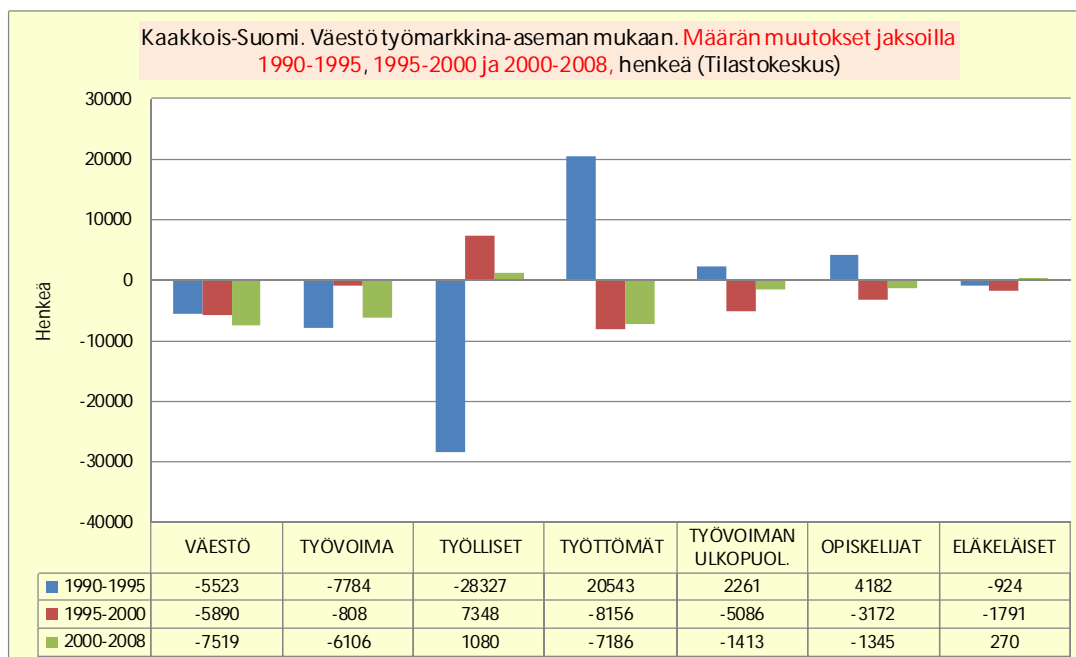
Kuvista näkyy naisten työvoimaosuuden nousu ja miesten pienoinen lasku. Vuonna 2011 työllisiä miehiä oli selvästi pienempi osuus koko 18–64-vuotiaiden ikäryhmästä kuin ennen 1990-luvun lamaa. Naisten työllisyys on noussut tasaisesti laman jälkeen eikä ole kovin paljon pienentynyt myöskään vuonna 2008 käynnistyneessä taloustaantumassa. 1980-luvun lopun taso on miltei saavutettu.

Kuvassa on väestöön suhteutetut osuusluvut, jolloin Kaakkois-Suomessakin tapahtunut väestön jatkuva väheneminen ei vaikuta lukuihin suoraan. Työmarkkina-asemaan vaikuttaa kuitenkin väestön ikärakenne. Mm. työvoimaan osallistumien vaihtelee iän mukaan ja laskee hieman vanhemmalla väestöllä. Myös ajan myötä iän mukainen työmarkkinoille osallistuminen muuttuu. Tällaista muutosta tapahtuu parhaillaankin. Suuret, sodan jälkeen syntyneet ikäluokat ovat työelämässä pidempään kuin heitä edeltävät 55 vuotta täyttäneet ikäryhmät (ks. mm. Kinnunen ja Orjasniemi 2013).

Kinnunen ja Mäki-Fränki toteavat: ”Eri-ikäiset reagoivat työmarkkinoilla eri tavoin suhdannekehitykseen sekä sosiaaliturvan ja eläkejärjestelmän muutoksiin. Samanikäistenkään osallistumisaste ei ole pysynyt muuttumattomana pitkän ajan kuluessa. Osallistumisaste on korkein 1950- ja 1960-luvulla syntyneissä ikäluokissa, jotka haakeutuivat työelämään 1970- ja 1980-luvulla. Tätä nuorempien osallistumisaste on kuitenkin alkanut laskea. Nuorten vetäytymistä työmarkkinoilta voidaan osittain selittää entistä pidemmällä koulutusajolla. Kuitenkin myös heikko suhdannetilanne ja työmarkkinoiden kireys vähentävät varsinkin nuorten miesten työn tarjontaa.” (Kinnunen ja Mäki-Fränki 2013, 61).

Koska mm. suhdanteet, ikärakenteet ja tuotannon erilaiset muutokset vaikuttavat väestön työmarkkinoilla toimimiseen, esittelen joitakin kuvia, joissa kuvataan talouden viimeaikaisten kehitysjaksojen aikaisia muutoksia. Vuodesta 1990 lähtien voi erottaa kolme pääjaksoa. Ensimmäinen on siirtyminen 1990-luvun syvään lamaan, tässä kuvattuna vuoden 1990 lopusta vuoden 1995 loppuun. Vuodesta 1995 vuoteen 2000 elettiin ainakin osittain lamasta toipumisen aikaa. Tämä on toinen jakso. Kolmas jakso kuvaa kehitystä vuodesta 2000 vuoteen 2008. Tarkastelu loppuu vuoteen 2008, siis aikaan, jolloin maailmanlaajuinen finanssikriisi ei vielä vaikuttanut talouteen koko voimallaan.

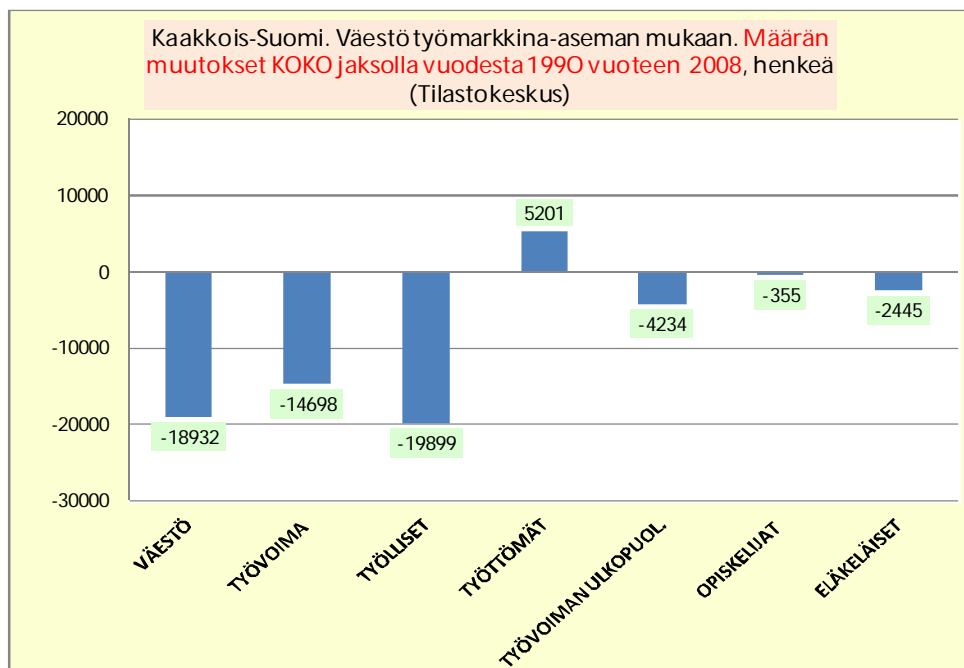
Kuvissa on eroteltu väestön, työvoiman ja sen kahden osatekijän työllisten ja työttömien sekä työvoiman ulkopuolella olevien määrät. Työvoiman ulkopuolella olevista ryhmistä näytetään erikseen myös opiskelijoiden ja eläkeläisten määrät.

Kaakkois-Suomesta hävisi 1990-luvun laman aikaan yli 28 000 työpaikkaa (tässä työpaikan osoittimena on siis työllisten henkilöiden määrä). Työttömyys kasvoi. Työttömiä työnhakijoita oli vuoden 1995 lopussa yli 20 000 henkeä enemmän kuin ennen lamaa vuonna 1990. Työvoiman tarjonnan määrä väheni ja työvoiman ulkopuolella, erityisesti opiskelemissa oltiin aiempaa enemmän.

Lamasta poistuttaessa jaksolla 1995–2000 väestön väheneminen jatkui. Muissa tekijöissä tapahtui sen sijaan muutoksia. Työllisten määrä kääntyi kasvuun ja työvoiman tarjontakin väheni vain 800 henkeä. Samalla kun työllisten määrä kasvoi, työttömien henkilöiden vähennyksen ohella työvoiman ulkopuolella olevien kokonaismäärä väheni: opiskelijoita ja eläkkeellä olevia (18–64-vuotiaita) oli vuoden 1995 tilannetta vähemmän. 2000-luvulla, jaksolla 2000–2008 väestön ja työvoiman määrät vähenivät. Työllisten määrä kasvoi, mutta vain tuhannen hengen verran.

Viimeisessä kuvassa esittelen koko jakson 1990–2008 kehityksen. Sen avulla voi arvioida, missä määrin 1990-luvun alun laman jälkeinen tilanne on korjautunut.

Alueen väestöllinen ja muu supistuminen näkyy selvästi. Kymenlaakson väestö väheni tällä 18 vuoden jaksolla 5,8 %, Etelä-Karjalan 4,7 %. On kuitenkin hyvä muistaa, että samanlaista kehitystä tapahtui usealla muulla alueella. Mm. Satakunnan väestö supistui 6,0 %, Pohjois-Karjalan 6,1 %, Lapin 8,3 %, Etelä-Savon 10,2 % ja Kainuun 14,2 %. Kaakkois-Suomi oli joka tapauksessa väestöllisiä asemiaan menettäneiden alueiden kärkijoukossa. Työpaikkoja työllisten määrällä mitattuna alue menetti lähes 20 000, yli 13 prosenttia. Työttömiä oli vuonna 2008 enemmän kuin ennen lamaa vuonna 1990.

3 Kaakkois-Suomen toimialarakenteen muutokset työllisten määrillä mitattuna

Rakennemuutoksesta puhuttaessa ajatellaan usein alueen toimialojen ja niiden tarjoamien työpaikkojen muuttumista. Kaakkois-Suomessa suurimman huomion ovat vieneet viime vuosien massa- ja paperiteollisuuden työpaikkavähennykset. Kun yli sadan vuoden perinteet omaavat suuret tehtaot sulkevat paikkakunnalla toimipaikkojaan, muutos saatetaan nähdä mullistavana. Kuitenkin toimialojen ja työpaikkarakenteiden muuttumista on tapahtunut aiemminkin. Tuttua on alkutuotannon työllisten määrän jatkuva pudotus, joka näkyi monella tapaa 1960- ja 1970-lukujen yhteiskuntakehityksessä. 1970- ja 1980-luvuilla puolestaan luotiin ja vahvistettiin monia julkisia palveluja, mikä lisäsi tuntuvasti julkisen sektorin työpaikkoja.

Suomessa ja monissa maissa on erityisesti viime vuosina nk. globalisaatiokehityksen vauhdittamana tehty nk. rakennemuutokseen liittyviä tutkimuksia ja tulevaisuuden arvioita. Tuotanto ja tuotannon tarjoamat työmahdollisuudet muuttuvat paitsi toimialojen sisäisen kehityksen vuoksi myös alueellisen sijainnin muutoksen vuoksi. Ts. jokin toimiala voi kasvaa tai supistua tuotannoltaan tuotekehityksen ja viime kädessä tuotteiden kysynnän pohjalta. Myös tuotannon sijaintipaikalla on merkitystä. Aluetaloustieteessä erilaiset sijaintiteoriat ovat selvittäneet tekijöitä, jotka vaikuttavat tuotannon sijaintipaikan valintaan. Tällaisia sijaintiin vaikuttavia tekijöitä ovat mm. työvoima- ja kuljetuskustannukset, etäisyydet valmiiden hyödykkeiden markkinoille ja raaka-ainelähteille, muiden tuottajien ja yhteistyökumppanien sijainti, työvoiman asuinpaikan valintaan vaikuttavat tekijät jne.

Sekä kasvun että supistumisten vallitessa toimiala ja sen tuotantolaitokset muuttuvat yleensä eri tavoin eri sijaintipaikoissa. Vahvistuneen piirteen sijaintimuutoksiin on viime aikoina tuonut tuotannon, raaka-aineiden ja valmiiden hyödykkeiden yhä helpompi liikuteltavuus, tietotekniikka ym. tekijät. Kehitys on merkinnyt sitä, että Suomestakin on siirtynyt paljon tuotantoa muualle. On alettu entistä voimakkaammin puhua rakennemuutoksesta, kun perinteiset teollisuudenalat ovat alkaneet kokea yhä suurempia muutoksia. Terminä käytetään myös ”äkillistä rakennemuutosta”, kun jollakin paikkakunnalla kokonainen tuotantolaitos on saatettu lopettaa ja satoja henkilöitä on irtisanottu (alueellisiin tuotannon rakennemuutokseen liittyvistä selvityksistä ks. esim. Alatalo ja Tuomaala 2008, Suomen vastaus globalisaatiohaasteeseen 2006).

En käsittele tässä raportissa laajasti toimialojen tuotannon muutoksia tai niihin vaikuttavia tekijöitä ja tuotantolaitosten ja niiden sijaintipaikkojen tulevaisuuden näkymiä. Selvitän lähinnä miten toimialojen työllisten määrä on muuttunut ja millaisista työllisyyden rakennemuutoksista voidaan Kaakkois-Suomessa puhua. Keskityn pidemmän ajan kehitykseen. Lähdän toimialarakenteen muutoksen tarkastelussa pisimmillään liikkeelle 60 vuoden takaisesta historiasta. Tarkastelen ensin pääpiirteisesti työllisyyden muutosta jaksolla 1950–1995 eli sodan jälkeisestä ajasta 1990-luvun laman jälkeiseen aikaan. Tämä tarkastelu on varsin yleispiirteinen. Aikajakson ulottaminen 1950-luvulle antaa kuitenkin lisäpohjaa Kaakkois-Suomen ja koko maan kehityksen keskinäiselle vertailulle. Pääluvun toinen osa esittelee jakson 1975–2008 kehitystä. Tämä tarkastelu on huomattavasti yksityiskohtaisempi ja toimialajaltaan tarkempi.

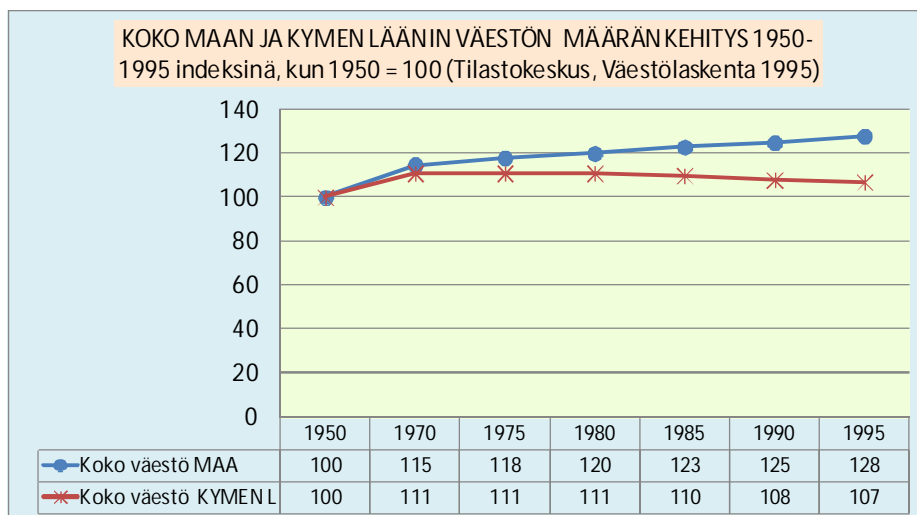
3.1 Pitkän ajan kehitys vuodesta 1950 laman jälkeiseen vuoteen 1995

Käsittelen tässä luvussa työllisten määrän kehitystä Tilastokeskuksen väestölaskentatietojen avulla (ks. väestölaskennoista esim. Väestölaskenta 2000 käsikirja ja Myrskylä 2011). Ennen nykyistä vuositasoista työssäkäynnin tilastointia Tilastokeskus teki sodan jälkeen laajan väestölaskennan ensin kymmenen ja sitten viiden vuoden välein. Tähän kootut tiedot on esitetty vuoden 1995 väestölaskennan osassa 3. Julkaisussa on esitelty ammatissa toimiva väestö / työlliset päätoimialan mukaan.

Olen laatinut tähän joitakin kuvia työllisten määrän kehityksestä koko maan ja Kymen läänin vertailuna (Kymen lääni vastaa alueena Kaakkois-Suomea). Työlliset on jaoteltu seitsemään toimialojen pääryhmään. Kuvat antavat

tietoa paitsi ko. toimialaryhmän työllisten määrän kehityksestä myös siitä, miten Kymen läänin ja koko maan keskiarvokehitys poikkeavat toisistaan.

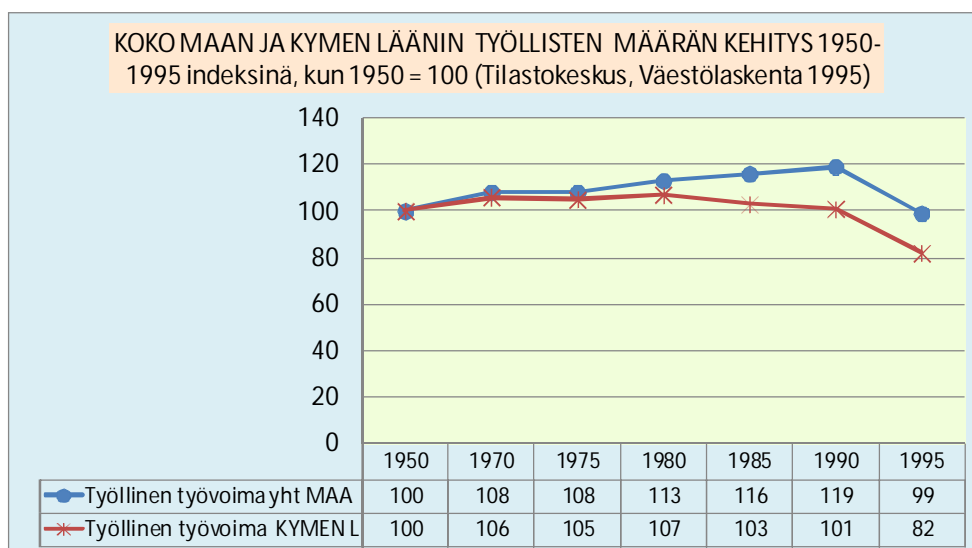
Kuvissa käytetään aluevertailun mahdollistamiseksi indeksitarkastelua. Vuoden 1950 lukua on merkitty sadalla. Kuvat näyttävät siten vain miten paljon henkilömäärät ovat muuttuneet vuoden 1950 lähtötasosta, eivät sitä, miten merkittävä toimiala on ollut vuoden 1950 lähtötilanteessa ja paljonko alalla on ollut työllisiä. Ensimmäisenä kuvana ennen ammatissa toimivien/työllisten määrien esittelyä on väestökehityksen kuva.

Kuvia arvioitaessa on huomattava että kuvissa vuosiasteikko ei ole tasavälinen. Alussa on suuri, 20 vuoden loikka, sen jälkeen edetään viiden vuoden välein.

Vuonna 1950 Kymen läänissä asui 311 200 henkeä. Tässä esillä olevan aikasarjan päättyessä vuonna 1995 väestöä oli 331 892 eli väkiluku kasvoi runsaat 20 000 henkeä. Lisäys ajoittui vuosien 1950 ja 1970 välille. Tämän jälkeen läänin väestö pysyi kymmenen vuotta lähes ennallaan, kunnes alkoi pienentyä vuoden 1980 jälkeen. Koko maan väestönkasvu oli jo jaksolla 1950–1970 suhteellisesti Kymen läänin kasvua suurempi. Vuodesta 1970 kasvu jatkui tasaisena.

Seuraavan kuvan aihe on ammatissa toimivien / työllisten kokonaismäärä.

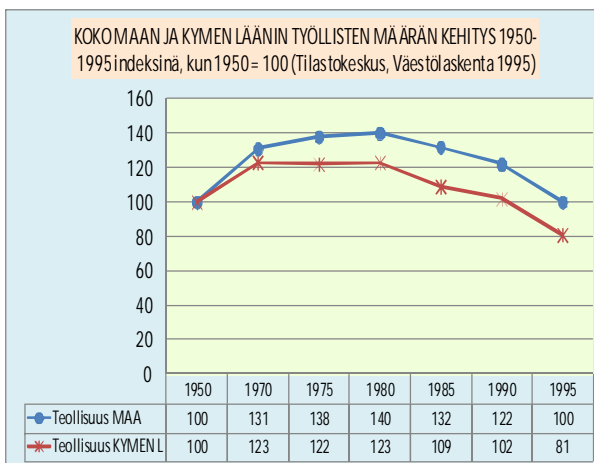
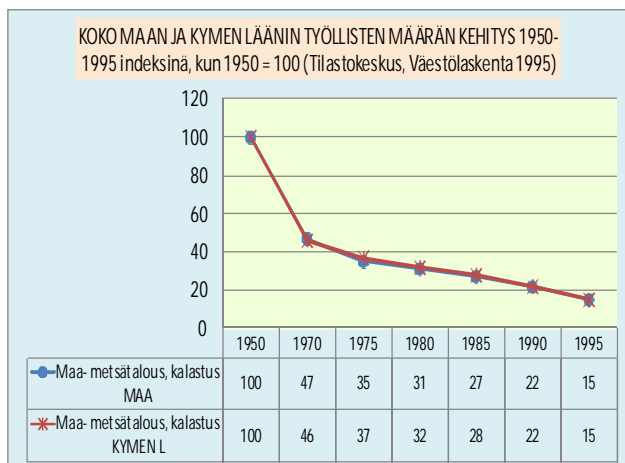

Jakson 1950–1970 kehityksessä ei ole kovin suurta vauhtieroa koko maan keskiarvon ja Kymen läänin välillä, kuitenkin Kymen lääni jäi jo tuolloin kasvussa hieman jälkeen. Vuoden 1970 jälkeen Kymen läänin työllisten määrä kasvoi enää vähän ja alkoi laskea 1980-luvulla, samalla kun koko maan määrät kasvoivat tasaisesti. Ennen 1990-

luvun lamaa vuonna 1990 Kaakkois-Suomessa oltiin miltei samoissa työllisten määräluvuissa kuin vuonna 1950, koko maan työllisten määrä oli tuolloin kasvanut 19 prosenttia. Lama toi selvän työllisten määrän vähennyksen kummallakin alueella.

Koko jaksolla 1950–1995 Kaakkois-Suomen työllisten määrä väheni 18 prosenttia, koko maan vain prosentin verran.

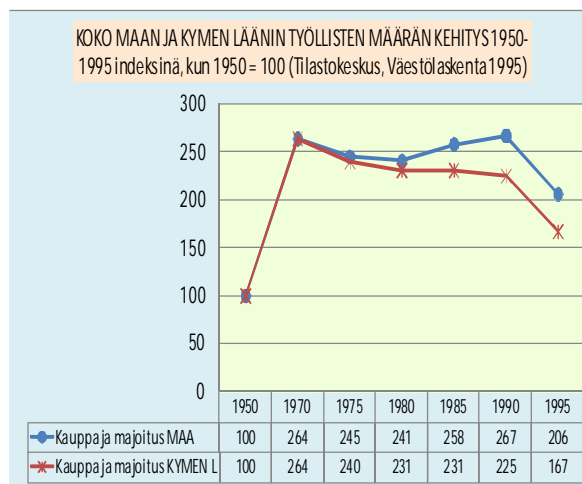
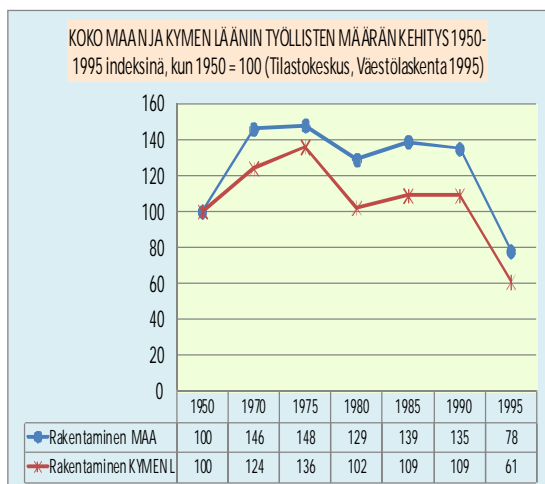
Seuraavassa kuvasarjassa ovat esillä työllisten määrien kehitykset päätoimialoittain, ensimmäisinä aloina maa- ja metsätalous, kalastus sekä teollisuus.

Maa- ja metsätalouden työllisten määrän kehitys on kulkenut kiinnostavasti lähes täysin samaa rataa sekä koko maan että Kymen läänin alueilla. Tämän perusteella voi väittää, että työllisten määrän vähenemisen merkittävimmät selittäjät ovat olleet alueriippumattomia. Vähennys on ollut ajallisesti melko tasaista. Kehitys kuvastaa hyvin maa- ja metsätalouden väistymistä pääelinkeinona muiden toimialojen tieltä. Vuonna 1950 Kymen läänin ammatissa toimivasta väestöstä 40,8 prosenttia eli 60 600 henkeä työskenteli maa- ja metsätaloudessa. Vuonna 1995 määrä oli 9 000 ja osuus työllisistä enää 7,4 prosenttia. Rakennemuutos vei siten vuosittain keskimäärin 1 150 työpaikkaa.

Teollisuuden työllisten määrä kasvoi vuodesta 1950 vuoteen 1970 Kymen läänissä yli 20 prosenttia ja koko maassa yli 30 prosenttia. Kasvu jatkui koko maassa 80-luvulle saakka, mutta pysähtyi Kymen läänissä. Vuonna 1990, ennen lamaa, Kaakkois-Suomessa oltiin lähes samoissa luvuissa kuin vuonna 1950, koko maassa runsaan viidenneksen suuremmissa. Teollisuuden toimialalla työskenteli vuonna 1950 Kymen läänissä 38 500 henkeä, 25,9 % työllisistä. Vuonna 1995 määrä oli 31 000 henkeä. Osuus työllisistä oli lähes täsmälleen sama kuin vuonna 1950 eli 25,8 %. On tietenkin tarpeen huomata, että teollisuudessa on tapahtunut merkittävää tuottavuuden nousua, ts. tuotantoa on kyetty kasvattamaan lisäämättä työvoiman määrää.

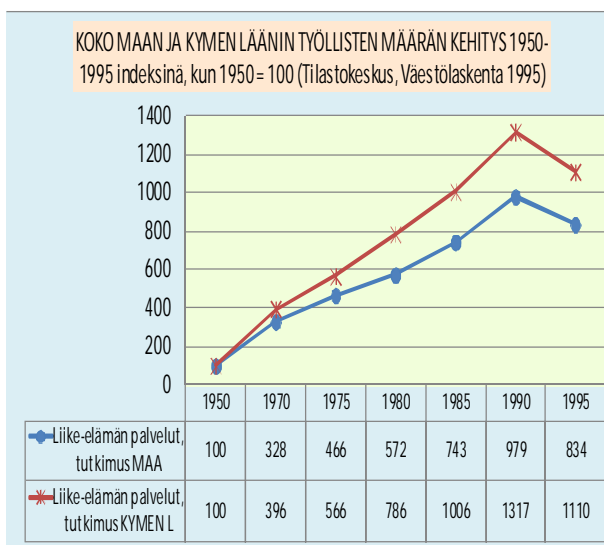
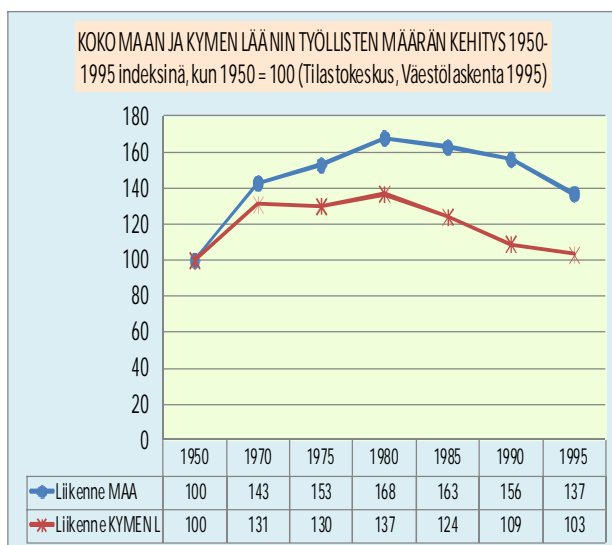
Seuraava kuvapari käsittelee rakentamisen sekä kaupan ja majoitus- ja ravitsemistoiminnan toimialoja.

Rakentaminen vaimeni merkittävästi 1990-luvun lamassa. Työllisten määrät olivat laskeneet jonkin verran jo 1970-luvulta lähtien sekä maassa keskimäärin että vielä voimakkaammin Kaakkois-Suomessa. Huippuvuosiin nähden vuonna 1995 oltiin puolta pienemmissä työllisten luvuissa. Alan työllisiä oli vuonna 1995 Kymen läänissä 6 700 henkeä, 5,5 % kaikista työllisistä.

Kauppa ja majoitus- ja ravitsemistoiminta kehittyivät jaksolla 1950–1970 tasavauhtisesti Kymen läänissä ja maassa keskimäärin. Työllisten määrä lähes kolminkertaistui. Vuonna 1990 koko maassa oltiin edelleen samalla tasolla kuin kaksikymmentä vuotta aikaisemmin, Kymen läänissä määrät olivat laskeneet. Laman aikana työllisten määrä väheni toimialojen yleiseen tapaan selvästi. Kun lähtövuonna 1950 toimialan työllisiä oli Kymen läänissä 9 400, 6,3 % työllisistä, vuonna 1995 määrä oli 15 600, mikä oli 12,9 % kaikista työllisistä. Vuonna 1970 määrä oli ollut 25 000, joten sen jälkeen työpaikkoja menetettiin yli 9 000.

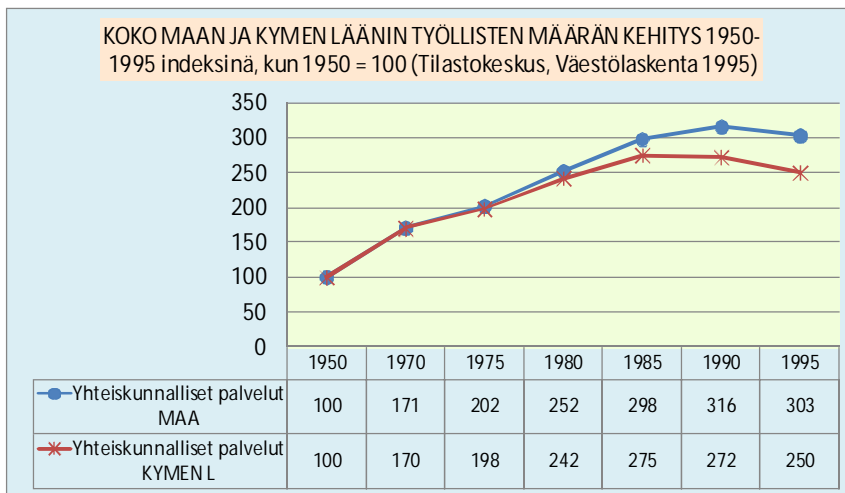
Seuraavassa kuvaparissa ovat liikenteen ja kuljetuksen sekä liike-elämän palveluiden tiedot.

Liikenteen ja kuljetuksen kaarevan käyrän mukaan työllisten määrän huippu oli sekä Kymen läänissä että koko maassa vuoden 1980 väestölaskennassa. Sen jälkeen määrät ovat laskeneet. Sekä koko Suomessa että Kymen läänissä oltiin aikasarjan päättyessä vuonna 1995 kuitenkin korkeammassa työllisten määrässä kuin lähtövuonna 1950, Kymen läänissä tosin vain 300 hengen verran, ts. määrän lisäys vuodesta 1950 jäi Kaakkois-Suomessa selvästi pienemmäksi kuin maassa keskimäärin. Ala on ollut satamineen ja liikenneväylyneen tärkeä toimiala Kymen läänissä ja on sellainen edelleen kuljetustekniikan ja liikenteen ja varastoinnin muutoksista huolimatta. Ala työllisti vuonna 1995 9,3 % Kaakkois-Suomen kaikista työllisistä, 11 300 henkeä.

Liike-elämän palvelut on toimialaryhmistä kasvattanut työllistensä määriä selvästi eniten (huom. kuvan as- teikon erilaisuus). Määrä oli lähtövuonna 1950 kuitenkin Kymen läänissä hyvin pieni: 940 henkeä, joten moninker- tainen kasvu on tullut mahdolliseksi kohtalaisen pienilläkin määrämuutoksilla. Työllisten määrä on kasvanut ripeää vauhtia laman aiheuttamaa notkoa lukuun ottamatta. Vuonna 1995 toimialaryhmässä oli Kaakkois-Suomessa työl- lisiä jo 10 437 henkeä, jonkin verran enemmän kuin maataloudessa, mutta vähemmän kuin esimerkiksi kuljetuk- sessa ja varastoinnissa. Osuus kaikista työllisistä oli vuonna 1950 vaatimaton 0,6 %, vuonna 1995 jo 8,6 %.

Viimeisenä toimialojen ryhmittymänä ovat yhteiskunnalliset palvelut, laaja kokonaisuus, jossa on sekä julkisia että yksityisiä henkilökohtaisia palveluja.

Yhteiskunnalliset palvelut ovat niiden toimialojen joukossa, jotka ovat kasvattaneet työllistensä määrää tuntuvasti. Sodan jälkeen ja erityisesti 1970-luvulta lähtien alettiin yhteiskuntapolitiikassa luoda monia asukkaiden elämää parantavia palveluja, jotka työvaltaisina työllistivät runsaasti työntekijöitä ja korvasivat näin mm. maatalouden väheneviä työpaikkoja. Merkittävää alan kehityksessä on, että 1990-luvun lama pudotti työllisten määrää melko vähän, päinvastoin kuin useilla muilla toimialoilla. Alan tuotanto pohjaa paitsi moniin lakisääteisiin toimiin, myös usein paikalliseen kysyntään, joka säilyy melko hyvin myös matalasuhteissa. Kymen läänissä toimiala kasvoi koko maan keskimääräistä vauhtia vuoteen 1975 saakka, mutta alkoi sittemmin jäädä jälkeen. Vuonna 1950 ala työllisti 13 700 henkilöä (9,2 % työllisistä), vuonna 1995 jo 34 200 (28,2 % työllisistä).

3.2 Toimialojen työllisten määrät ja niiden muutokset vuodesta 1975 vuoteen 2008 Tilastokeskuksen aluetilinpidon mukaan

Tarkastelen tässä luvussa Kaakkois-Suomen toimialojen työllisten määrien muuttumista ajanjaksolla 1975–2008, siis osin päällekkäin edellisen luvun ajanjakson kanssa. Aineisto on kuitenkin tässä selvästi tarkempi. Käytössä on Tilastokeskuksen aluetilinpidon luvut, joita on saatavissa vuodesta 1975 lähtien. Aineiston toimialajako on yksityiskohtaisempi kuin edellä olleiden väestölaskentatietojen. Tämä tekee mahdolliseksi tarkemmat laskelmat toimialarakenteen muuttumisesta. Aluetilinpidon työllisten määrä kuvaa vuoden keskimääräistä työllisten lukumäärää. Lisäksi on tarpeen huomata, että varusmiehet ovat aluetilinpidon tilastoissa mukana julkisen hallinnon luvuissa työllisinä henkilöinä (ks. mm. Savela ja Kouvonen 2009).

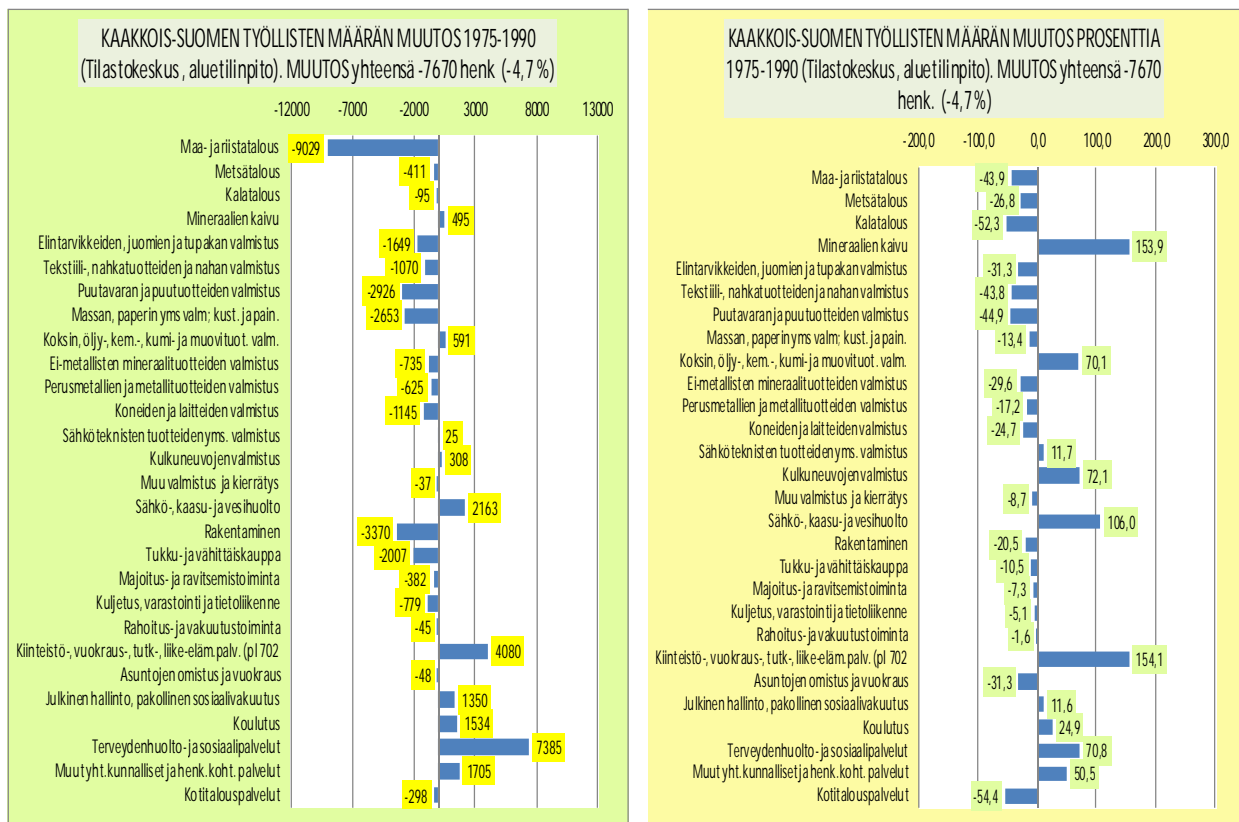
Olen pilkkonut koko 33 vuoden pituisen ajanjakson kolmeen osaan, jossa 1990-luvun lama on jaksoja ryhmittelevä tekijä. Ensimmäinen kuvapari esittää jakson 1975–1990 eli kehityksen ennen lamaa. Seuraavat kuvat esittelevät jaksoa 1990–1995, joka sisältää laman tuomat muutokset. Viimeinen jakso kattaa vuodet 1995–2008 eli laman jälkeisen vaiheen aina vuonna 2008 käynnistyneeseen suhdannetaantumaa saakka. Lisäksi esitän yhteenvedon koko jaksoa 1975–2008 kuvaavat tiedot.

Syksyllä 2008 Suomi joutui kansainväliseen taantumaan, joka nosti työttömyyttä ja heikensi työllisyyttä. Tämä vaihe on saanut jatkukseen vuonna 2012 voimistuneen uuden taantumavaiheen, jossa mm. julkisen sektorin rahoitus säästötoimineen ja vientiteollisuuden vaikeudet ovat selvästi esillä. Tätä viime vuosien vielä vaikutuksiltaan keskeneräistä kehitystä ei käsitellä tässä. Tarkasteluni päättyy vuoteen 2008, jonka kehitykseen uusi taantumavaihe ei vielä kovin tuntuvasti vaikuttanut.

Koska haluan tässä raportissa selvittää nimenomaan alueen työllisyyden rakenteen muutosta, keskityn työllisten määrän absoluuttisiin ja suhteellisiin muutoksiin. Esillä ovat sekä Kaakkois-Suomen että koko maan luvut, jotta Kaakkois-Suomen muutosta voi verrata maan keskimääräiseen muutokseen. Voi olla mm. mielenkiintoista arvioida, miten Kaakkois-Suomessa paljon esillä ollut massa- ja paperiteollisuuden työllisyyden muutos näkyy toisaalta Kaakkois-Suomessa ja toisaalta maassa keskimäärin.

3.2.1 Jakso 1975–1990, aika ennen 1990-luvun talouslamaa

Ensimmäinen kuvapari esittelee Kaakkois-Suomen määrälliset ja suhteelliset työllisten määrien muutokset toimialoitain vuodesta 1975 vuoteen 1990.

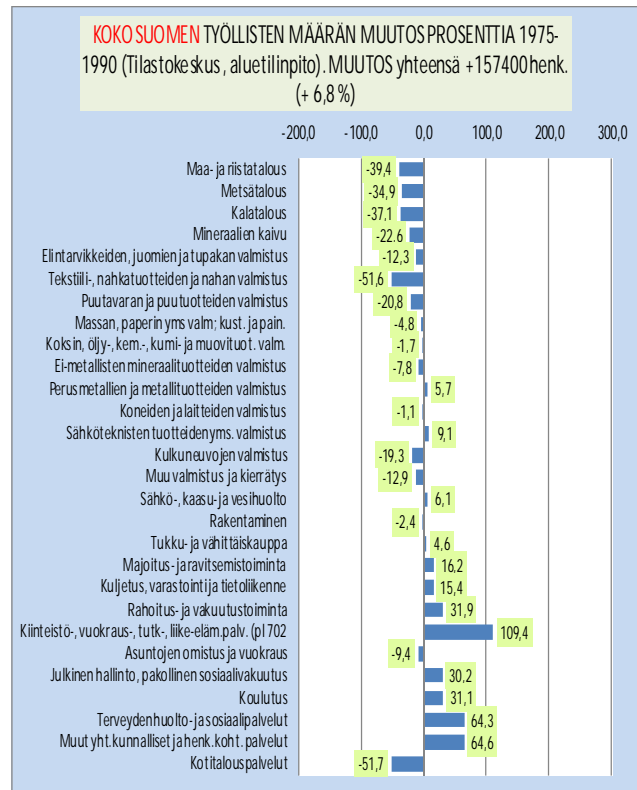
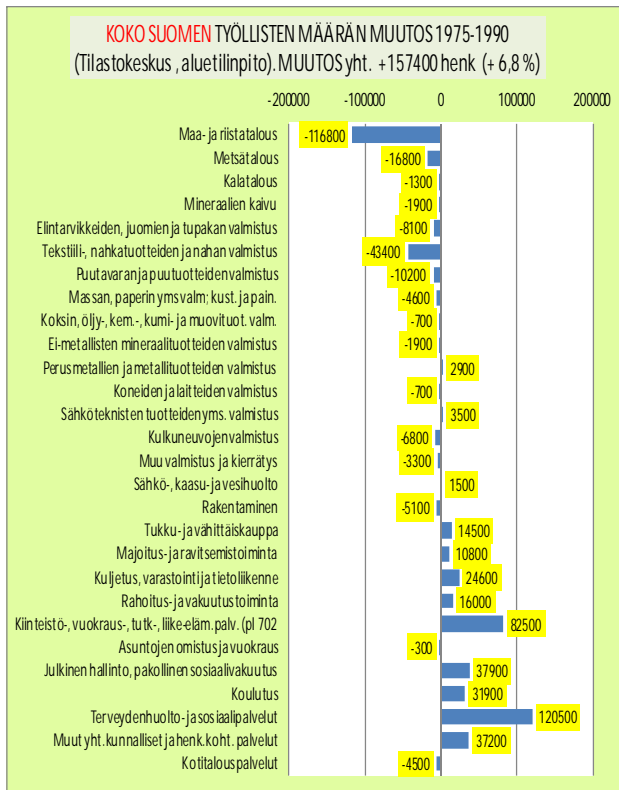
Vuonna 1975 Kaakkois-Suomessa oli aluetilinpidon mukaan 164 915 työllistä henkilöä. Jaksolla 1975–1990 työllisten nettomäärä väheni 7670 henkeä eli 4,7 %. Kuva näyttää, että työllisten määrää vähentäneitä toimialoja oli enemmän kuin lisänneitä, mutta oli kuitenkin kymmenkunta toimialaa, joissa työllisten määrä kasvoi. On huomattava, että tässä käsitellään työllisten määrälukuja ja niiden muutosta. Toimialojen tuotantoluvut eivät ole esillä. Ts. lukujen perusteella ei voi arvioida, miten toimialan yleinen menestys on muuttunut. Joillakin toimialoilla on tehty merkittäviä laite- tai tuotantomenetelmämuutoksia, jotka ovat voineet lisätä merkittävästi tuottavuutta: ts. tuotanto on voinut kasvaa, vaikka työntekijöiden määrä on tuntuvasti pudonnut. Lisäksi toimialojen työllisten määrän kehitykseen on saattanut vaikuttaa toimintojen ulkoistaminen eli joitakin tuotannonosia on saatettu lopettaa ja alkaa ostaa vastaavia hyödykkeitä muualta, usein joltakin muulta toimialalta. Mm. paperiteollisuus hoiti aiemmin vaikka pienempiä rakennustöitä tai siivousta omalla työvoimalla, jolloin henkilöt sijoituivat massa- ja paperiteollisuuden toimialalle.

Määrällisesti merkittävin työllisten määrän lasku tapahtui maa- ja riistataloudessa: yli 9 000 henkeä, mikä merkitsi 44 %:n vähennystä. Ts. tällä aikajaksolla rakennemuutos vei miltei puolet alan työpaikoista. Toimialan työllisyys supistui Suomen muissakin osissa, mutta maan keskimääräinen vähennys 39,4 % oli kuitenkin Kaakkois-Suomen vähennystä pienempi. Teollisuuden toimialoilla tapahtui melko suuriakin muutoksia. Useat toimialat menettivät runsaasti työpaikkojaan. Elintarviketeollisuus supistui lähes kolmanneksen työllisten määrällä mitattuna, runsaat 1 600 henkeä. Suhteellisesti vielä suuremmat työllisten määrän vähennykset olivat puu- sekä tekstiili-, ompelu- ym. teollisuudessa. Vaatteiden valmistuksen teollisuutta oli aiemmin siirtynyt Suomeen mm. Ruotsista. Ompelutyö antoi parhaimmillaan työpaikan jopa usealle tuhannelle Kaakkois-Suomen asukkaalle. Ala kuitenkin etsi jatkuvasti työvoimakustannuksiltaan halvempia sijaintipaikkoja. Toiminta Suomessa alkoi vähentyä ja töitä siirtyi muihin maihin. Toiminnan supistumista kuvaa hyvin Kouvola seudun muutamien alan tehtaiden lopetukset:

”Kaitila Oy haettiin konkurssiin kesäkuussa 1986... konkurssissa jäi Kouvolassa työttömäksi 125 henkilöä. Pitkälti toistasataa gefalaista sai lopputilin kesällä 1988 kun Gefan tuotanto siirrettiin Portugaliin.” (Juvonen 2003, 328).

Muillakin teollisuuden toimialoilla tapahtui vähennyksiä, samoin rakentamisessa ja kaupan alalla. Huomattavaa työpaikkojen lisäystäkin tapahtui. Työllisyyden lisäys keskittyi jo tuolloin palvelualoille. Liike-elämän palvelut lisäsivät työllisiä 150 prosenttia, yli 4 000 henkeä ja terveydenhuollon ja sosiaalipalvelut yli 7 000 henkeä.

Seuraavassa kuvaparissa ovat esillä koko maan vastaavat muutosluvut.

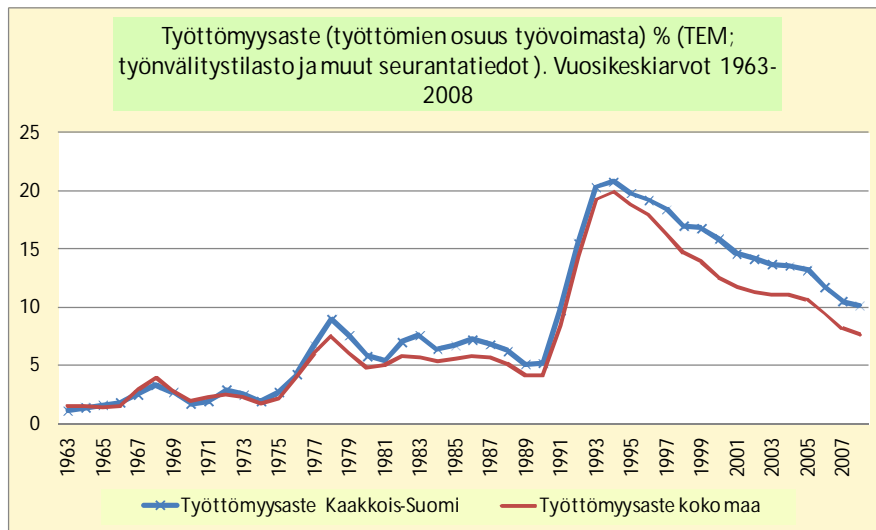
Koko maan tasolla työllisten määrä kasvoi, Kaakkois-Suomessa väheni. Työllisiä lisänneet toimialat olivat paljolti samoja kuin Kaakkois-Suomessa eli enimmäkseen palvelualoja, mutta kasvaneita toimialoja oli koko maassa hieman enemmän kuin Kaakkois-Suomessa. Mm. tukku- ja vähittäiskauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta sekä kuljetus ja varastointi lisäsivät työllisiä maan tasolla, mutta vähensivät Kaakkois-Suomessa. Tekstiili- ja ompeluteollisuudesta katosi yli 40 000 työpaikkaa, yli puolet alan paikoista. Tämä on maa- ja metsätalouden muutoksen ohella merkittävin työllisyyden rakennemuutos, joka kosketi erityisesti naistyövoimaa. Toimialan koko maan suhteellinen vähennys -51,6 prosenttia oli suurempi kuin Kaakkois-Suomen -43,8 prosenttia.

Sen sijaan massa- ja paperiteollisuuden (huom. luvuissa on mukana myös kustantaminen ja painaminen) työllisten määrä putosi Kaakkois-Suomessa enemmän kuin maassa keskimäärin (Kaakkois-Suomi -13,4 %, koko Suomi -4,8 %). Ts. Kaakkois-Suomi alkoi jo jaksolla 1975–1990 menettää jossakin määrin suhteellista asemaansa toimialan sijaintipaikkana, vaikka suurimmat muutokset olivat vielä edessä. Vuonna 1975 alan koko maan työllisistä oli Kaakkois-Suomessa 20,6 %, vuonna 1990 18,7 %, siis vähennyksestä huolimatta edelleen suuri osuus.

3.2.2 Jakso vuodesta 1990 vuoteen 1995, talouden syvän laman aikainen kehitys

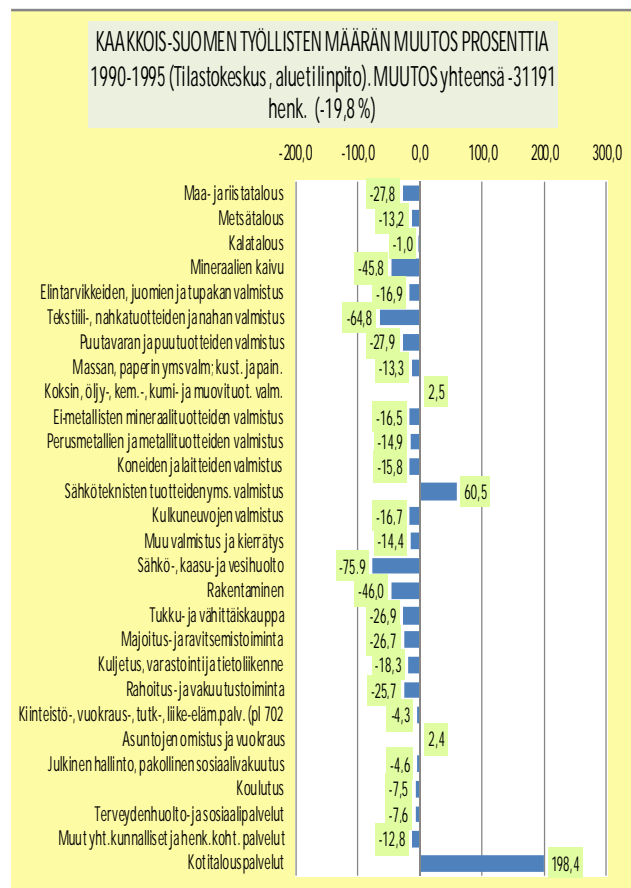
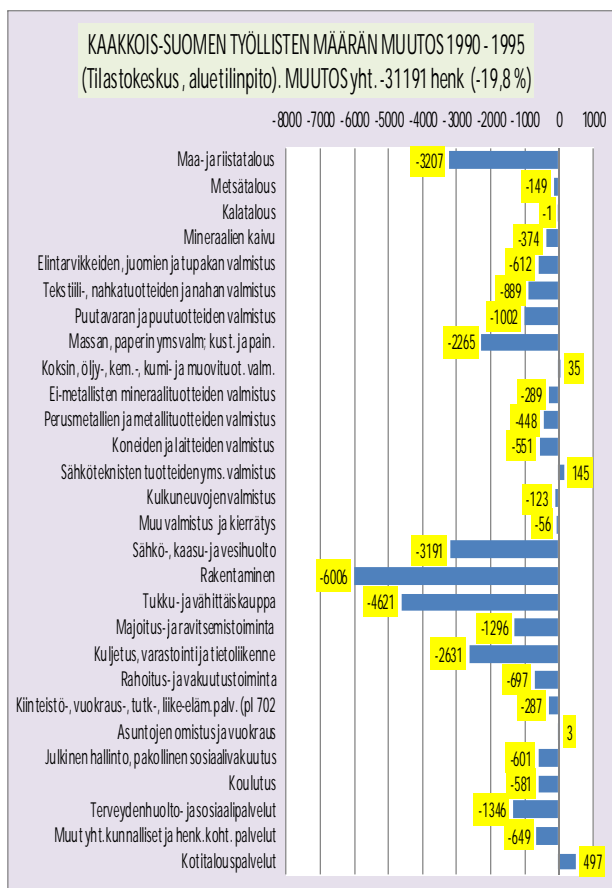
Suomen yhteiskunnassa tapahtui merkittävä muutos, kun talous painui syvään lamaan 1990-luvun alkuvuosina. Matti Pohjolan mukaan tämä 90-luvun lama oli merkittävästi syvempi kuin millaisena vuonna 2008 käynnistynyt taloustaantuma näyttäytyi (vuoteen 2010 mennessä) (Pohjola 2010). Työllisten määrä laski tuntuvasti ja työttömyys kasvoi 90-luvun lamassa ennätyslukuihin. Kaakkois-Suomessa oli työttömyyden huippuvuonna 1994 kausittain keskimäärin 33 500 työtöntä työnhakijaa ja työttömyysaste oli miltei 21 %. Seuraava kuva esittelee

Kaakkois-Suomen ja koko maan työttömyysasteen pitkän ajan kehityksen. Aikasarja alkaa tässä kuvassa jo vuodesta 1963.

1960-luvulla aina 1970-luvun loppupuolelle saakka työttömyysaste oli matala eikä Kaakkois-Suomen ja koko maan asteiden välillä ollut merkittävää eroa. Sen jälkeen Kaakkois-Suomen aste on ollut maan keskiarvoa korkeampi. Laman työttömyyttä nostattanut vaikutus näkyy käyrässä selvästi. Työttömyys moninkertaistui laman aikana eikä ole enää sen jälkeen palannut lamaa edeltävälle tasolle.

Samalla kun työttömien määrä kasvoi, työllisten määrä väheni. Kaakkois-Suomen työllisten määrän lama-ajan muutos eri toimialoilla näkyy seuraavasta kuvaparista.

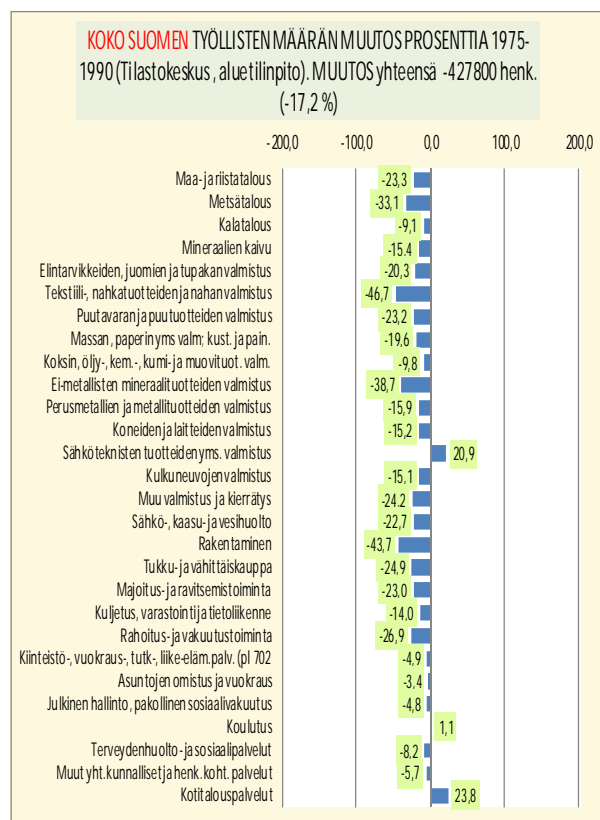
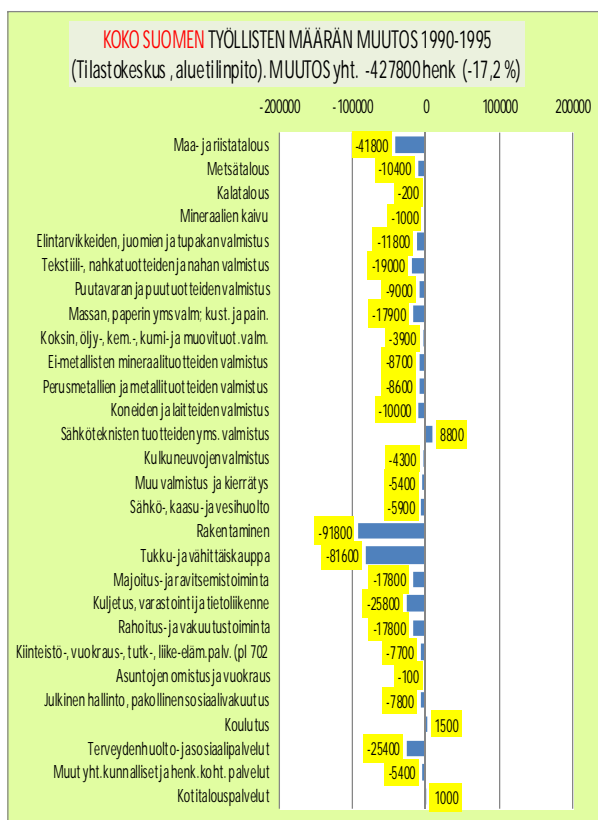

Työllisten nettovähennys vuodesta 1990 vuoteen 1995 oli viidennes, yli 31 000 henkeä. Ainoastaan neljällä kuvan toimialalla työllisten määrä kasvoi, eniten kotitalouspalveluissa, joista oli aiemmin kadonnut huomattavasti työpaikkoja. Määrällisesti suurimmat työllisten määrän vähennykset olivat rakentamisen ja kaupan toimialoilla. Massa- ja paperiteollisuuden työllisten määrän väheneminen jatkui samaa vauhtia kuin edellisellä jaksolla. Ts. talouslama ei tuonut erityisempää lisäystä alan työpaikkamäärien vähennystahtiin.

Kaupan ohella myös monet muut palvelut supistivat työvoimaansa. Sosiaali- ja terveystyöpalvelut olivat kasvaneet aiemmin, mutta nyt työllisten määrä pieneni yli seitsemän prosenttia, samoin koulutuksen työväki.

Tekstiili- ja ompeluteollisuudesta poistui lähes kaksi kolmannesta jäljellä olevista työpaikoista. Kun toimialalla oli vuonna 1975 ollut Kaakkois-Suomessa yli 2 400 työllistä, vuonna 1995 määrä jäi alle 500:n. Puutavara- ja tuotannonkin supistui edelleen, nyt yli tuhannen paikan verran.

Seuraava kuvapari näyttää koko maan kehityksen.

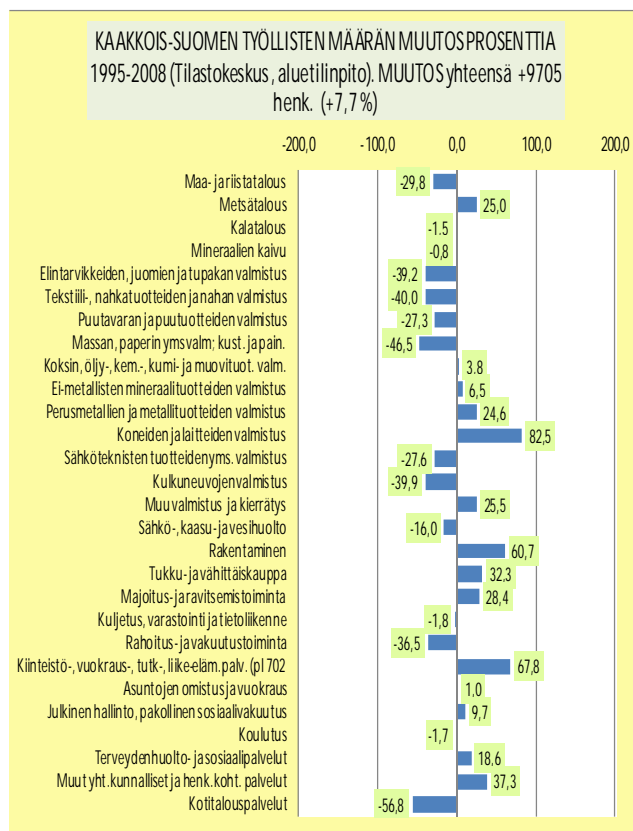
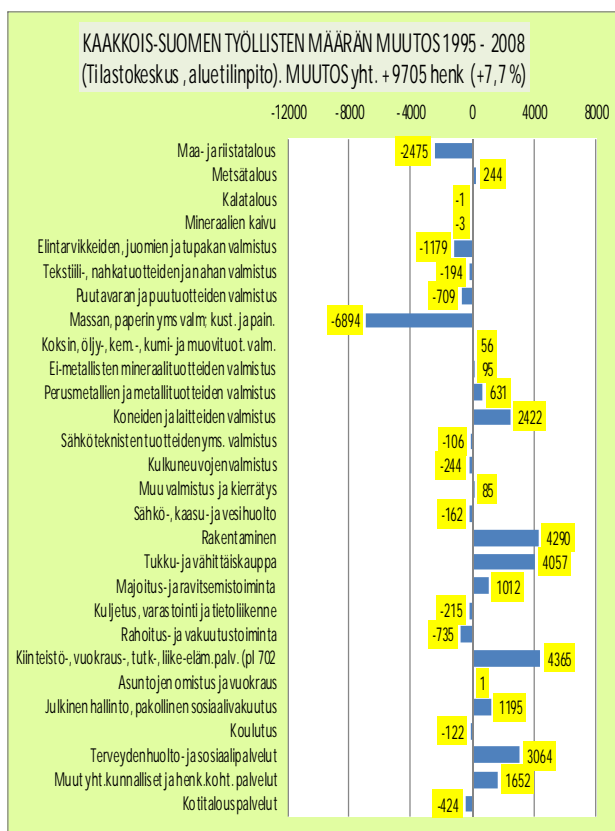
Työllisten määrä väheni Suomessa jaksolla 1990–1995 17,2 %, lähes 430 000 hengen verran, siis suhteellisesti jonkin verran vähemmän kuin Kaakkois-Suomessa. Työllisyyden pudotus kosketti miltei kaikkia toimialoja. Ainoastaan kolme taulukon toimialaa lisäsi työllistensä määrää, suurimpana sähköteknisten tuotteiden valmistus, jossa kasvua oli miltei 9 000 paikan verran. Kaakkois-Suomessakin toimiala kasvoi, mutta ala on työvoiman määrällä mitattuna pieni. Koulutuksen työllisten määrä kasvoi Suomessa prosentin verran. Kun tarjolla olevan työn määrä yhteiskunnassa väheni, oli järkevää lisätä työvoiman koulutusta tulevaa nousuvaihetta pohjustaen. Kaakkois-Suomessa ala työllisten määrä kuitenkin pieneni, mutta vähemmän kuin työllisten kokonaismäärä.

Suurimmat määrävähennykset, 80 000–90 000 henkeä kohdistuivat rakentamiseen ja kauppaan kuten Kaakkois-Suomessakin. Maatalouden työlliset vähenivät lähes neljänneksen, hieman vähemmän kuin Kaakkois-Suomen lähes 28 prosentin pudotus. Tekstiili- ja ompeluteollisuuden paikkavähennys jatkui: miltei puolet jäljellä olevista työpaikoista poistui. Kaakkois-Suomessa alan suhteellinen vähennys oli vieläkin tuntuvampi: miltei kaksi kolmannesta.

3.2.3 Jakso vuodesta 1995 vuoteen 2008, lamasta toipuminen ja 2000-luvun alkuvuodet

Tässä jaksossa esittelen työllisten määrän laman jälkeistä kehitystä vuodesta 1995 vuoteen 2008. Tarkastelun olen tarkoituksella ulottanut vain vuoteen 2008 saakka, koska syksyllä 2008 kansainvälinen taantuma alkoi levitä myös Suomeen ja taloudessa alkoi uusi epävarmuuden kausi, joka on jatkunut tämän raportin kirjoitusvaiheeseen saakka, loppuvuoteen 2013. Vuoden 2008 jälkeinen kehitys avaa siten uuden talouden ja työllisyyden kehityksen vaiheen, jota en enää tässä käsittele, koska tilastotietoa ei ole kuin vasta muutamalta jakson vuodelta ja toisaalta epävarma tilanne jatkuu edelleen uusin piirtein.

Vuodesta 1995 vuoteen 2008 Kaakkois-Suomen työllisten määrä kasvoi aluetilinpidoon mukaan 9 705 henkeä eli 7,7 %. Lamasta toipuminen ja työmahdollisuuksien lisääntyminen jäi Kaakkois-Suomessa kuitenkin selvästi pienemmäksi kuin maan keskimääräinen 23 prosentin kasvu. Ohessa on Kaakkois-Suomen kehitys toimialoittain.

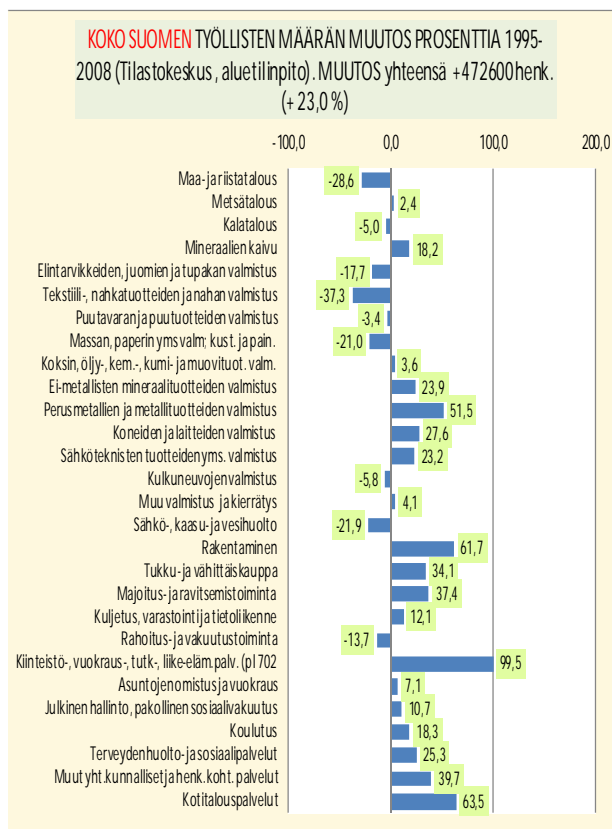
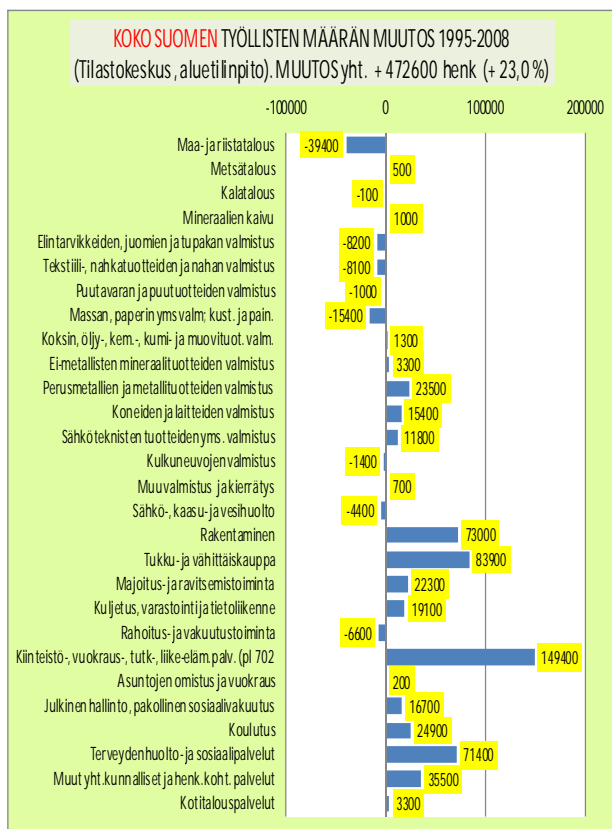

Noin puolella taulukon toimialoista työllisten määrä väheni myös tällä laman jälkeisellä kasvujaksolla, puolella sen sijaan kasvoi. Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut ovat selvimminkin kasvaneita toimialoja. Työpaikkojen lisäys keskittyi muutoinkin palvelualueille, joskin mm. rahoituspalvelut ja hienoisesti myös koulutus vähensivät työllisiä. Majoitus- ja ravitsemistoiminta miltei saavutti vuoden 1990 työpaikkamäärän.

Rakentaminen oli menettänyt lamassa 6000 työpaikkaa Kaakkois-Suomessa. Jaksolla 1995–2008 paikat lisääntyivät, mutta vuoden 1990 määrästä oltiin vuonna 2008 vielä 1700 paikan päässä. Kaupan työllisten määrä oli vähentynyt 1990-luvun lamassa 4 600 hengen verran. Ala alkoi tämän jälkeen uudelleen lisätä työllisiä ja oli vuonna 2008 runsaan 500 paikan päässä lamaa edeltäneestä vuoden 1990 tasosta. Teollisuuden työllisten määrä väheni tällä jaksolla edelleen, joskin myös teollisuudessa oli toimialoja, joiden työllisten määrä lisääntyi Kaakkois-Suomessa, kärjessä koneiden ja laitteiden valmistus. Jo aiemmat vähenevän työpaikkakehityksen alat: elintarvike ja metsäteollisuus sekä tekstiili ja vaatteiden valmistusteollisuus supistuivat edelleen. Aloilta väheni yhteensä lähes 1 400 työpaikkaa.

Jakson loppupuolella vuonna 2006 alkoi paperiteollisuuden tuotantohistorian uusi vaihe, jossa aiemmin vallinneen tuotannon tehostamisen sijaan alettiin supistaa tuotantokapasiteettia ja sulkea kokonaisia tehtaita (ks. muutoksesta esim. Reini ym. 2010, 12–14). Massan ja paperin valmistus menetti jaksolla 1995–2008 Kaakkois-Suomessa miltei 7 000 työpaikkaa, 46,5 % vuoden 1995 paikoista. Koko maassakin ala supistui tuntuvasti. Kaakkois-Suomen vähennys oli kuitenkin suurempi kuin koko maan 21 prosentin pudotus. (On huomattavaa, että toimialaan sisältyy tässä myös kustantaminen ja painaminen. Sen osuus vähennyksestä ei ole kuitenkaan kovin suuri. Tilastokeskuksen teollisuustilaston mukaan kustantamisen ja painamisen palkattua henkilökuntaa oli vuonna 1995 Kaakkois-Suomessa 1 060 henkeä ja vuonna 2008 vielä 737 henkeä). Maatalouden pitkään jatkunut supistuvan työllisyyden vaihe jatkui. Maatalouden työpaikoista poistui lähes 30 prosenttia.

Toinen kuvapari näyttää miten koko maan työllisten määrä muuttui laman jälkeen jaksolla 1995–2008.

Koko Suomen työllisten määrä kasvoi vuodesta 1995 vuoteen 2008 yli 472 000 henkeä, 23 prosenttia. Kun jaksolla 1990–1995 työllisten määrä oli vähentynyt 430 000 henkeä, kasvun ansioista vuoden 1990 taso ylitettiin. Vuonna 1990 työllisiä oli Suomessa 2 480 500 henkeä, vuonna 2008 määrä oli noussut 2 525 300:aan. Laman jälkeinen työllisten määrän kasvu oli selvästi voimakkaampaa koko maan tasolla kuin Kaakkois-Suomessa, jossa työllisiä tuli lisää vain 7,7 %.

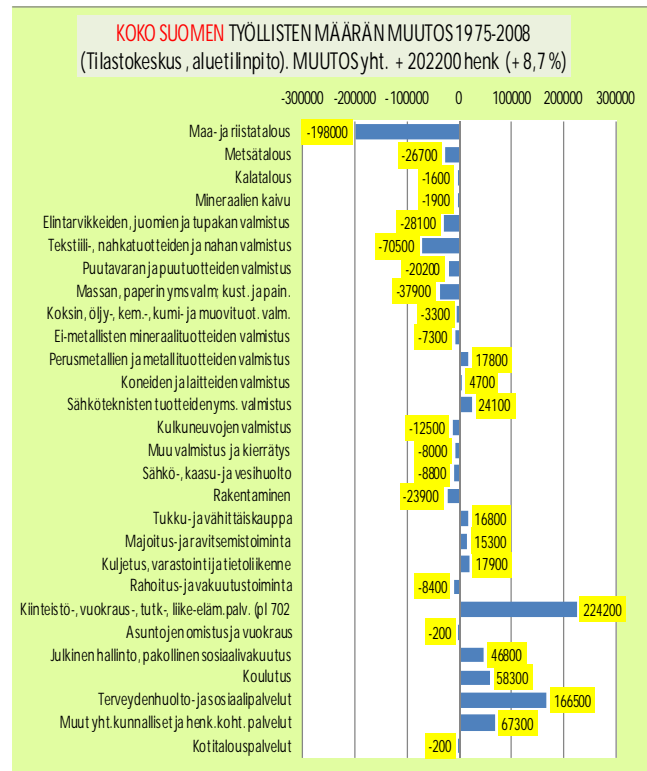
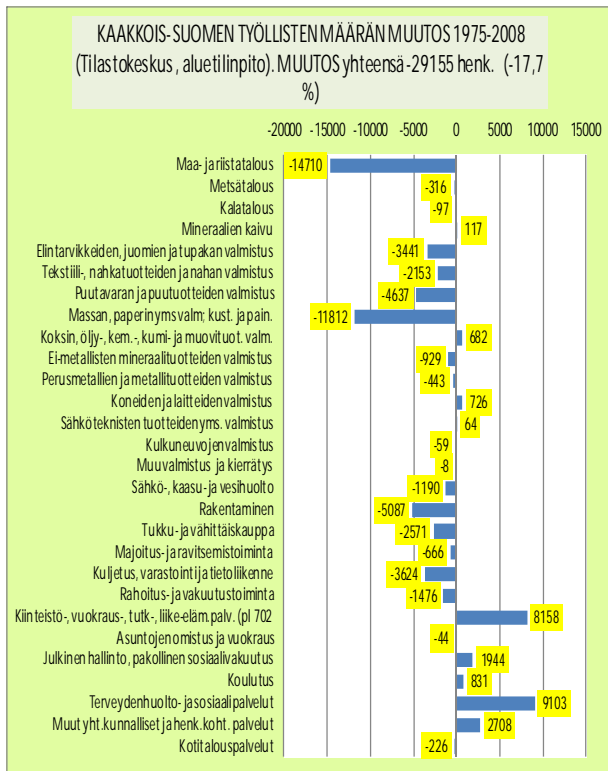
Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut lähes kaksinkertaistivat työllistensä määrän Suomessa. Muutkin kuvan palvelualat rahoitusta lukuun ottamatta lisäsivät työllisiään. Koulutuksen työpaikkalisäys oli koko maan tasolla yli 18 prosenttia, kun Kaakkois-Suomessa paikat hieman vähenivät. Kehitystä vertailtaessa on muistettava, että Kaakkois-Suomessa väkiluku laskee, mikä vaikuttaa väkilukuun pohjaavan tuotantotoiminnan kysyntään. Koulutus on pääosin toimiala, joka tuottaa hyödykkeitä paikalliselle väestölle (korkeakoulut ovat lisääntyvästi myös kansainvälisiä ja ovat vaikutusalueiltaan laajempia ja kouluttavat myös muualta tulevia). Kaakkois-Suomen väkiluku pieneni vuodesta 1995 vuoteen 2008 4,4 %. Vaikka tämän väestön vähenemisen ja ikärakenteen muutoksen ottaa huomioon, koulutuksen työllisten määrän olisi pitänyt myös Kaakkois-Suomessa kasvaa koko maan tapaan, mikäli kehitys olisi ollut maan keskiarvon mukaista.

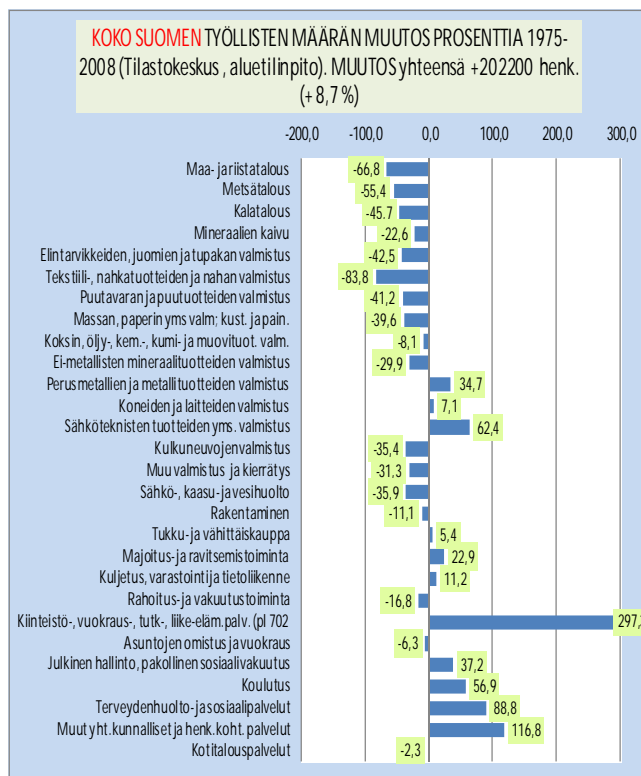
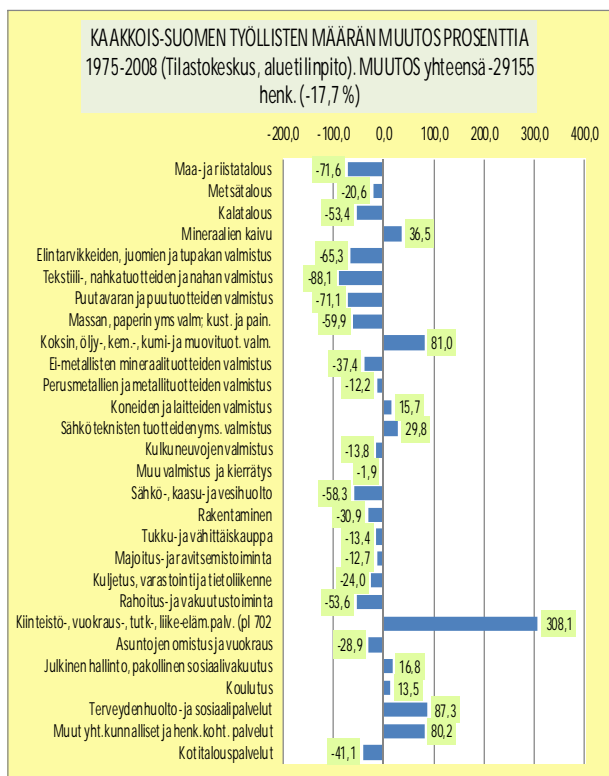
Työllisten määrällä mitattuna teollisuus jäi jälkeen palvelualojen kehityksestä (on huomattavaa, että tässä ei arvioida tuotannon ja tuottavuuden kehitystä). Useat teollisuudenalat vähensivät työllistensä määrää, metalliteolli-

suudessa määrät kuitenkin lisääntyivät. Maatalouden työllisten määrä vähennys oli koko maan tasolla lähes yhtä suuri kuin Kaakkois-Suomessa.

3.2.4 Yhteenveto koko jaksosta 1975–2008, elinkeinorakenteet v. 1975 ja v. 2008 ja yhdistelmä työllisyyden muutoksista

Olen seuraavissa kuvissa yhdistänyt aiemmat kolme erillistä jaksoa yhdeksi 33 vuoden jaksoksi vuodesta 1975 vuoteen 2008. Olen laittanut Kaakkois-Suomen ja koko maan määrä- ja prosenttimuutoskuvat rinnakkain niin, että on helpompi verrata, miten paljon Kaakkois-Suomen kehitys eroaa koko maan keskimääräisestä.

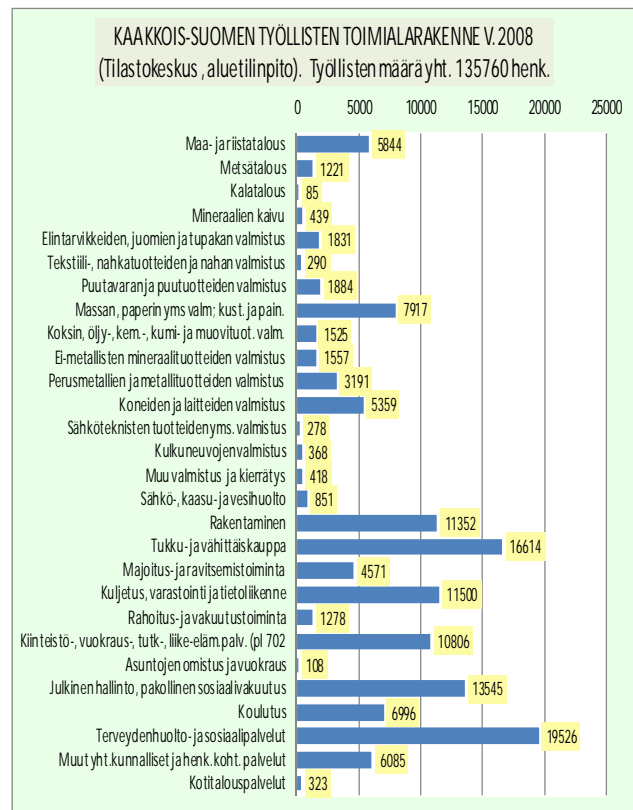
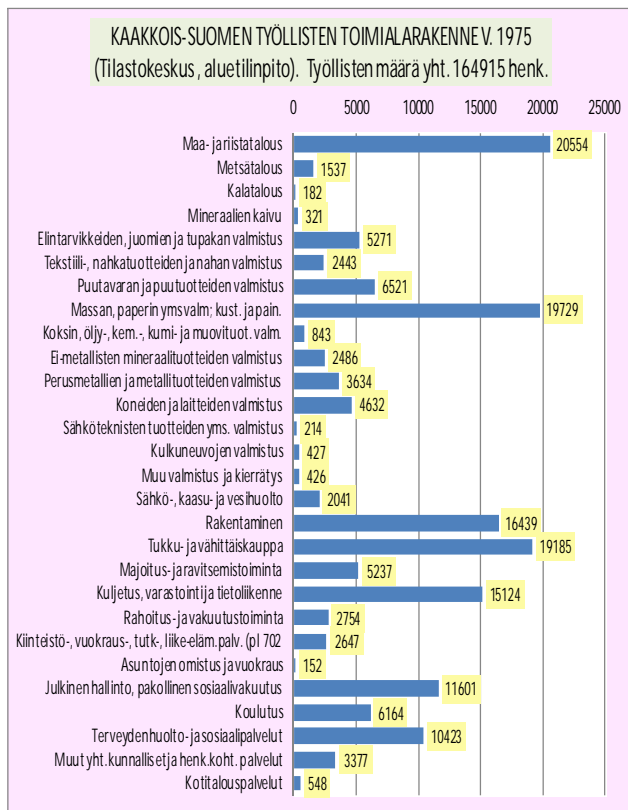
Vuonna 2008 Kaakkois-Suomessa oli työllisiä 135 760 henkeä. Tämä on 17,7 prosenttia (29 000 henkeä) vähemmän kuin vuonna 1975. Koko maan työllisten määrä puolestaan kasvoi 8,7 prosenttia. Toimialojen enemmistön paikkamäärät vähenivät Kaakkois-Suomessa. Muista erottuva, selvästi kasvanut toimiala on kiinteistö- ja liike-elämän palvelut, jonka suhteellinen kasvu oli Kaakkois-Suomessa koko maan keskiarvon mukainen. Myös henkilökohtaiset yms. palvelut sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut lisäsivät työllisiään. Kaakkois-Suomen lisäys jäi näillä toimialoilla koko maan keskiarvoa pienemmäksi, erityisesti henkilökohtaisissa yms. palveluissa. Myös koulutus, julkinen hallinto ja maanpuolustus kasvoivat Kaakkois-Suomessa vähemmän kuin maassa keskimäärin.

Kaakkois-Suomessa oli kaksi toimialaa, joissa työllisten määrä kasvoi, mutta koko maassa väheni: mineraalien kaivu sekä koksin, öljyn, kemiallisten ym. tuotteiden valmistus. Kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta sekä kuljetus, varastointi ja tietoliikenne kasvoivat koko maan tasolla, mutta supistuivat Kaakkois-Suomessa. Teollisuuden usean toimialan työlliset vähenivät sekä Kaakkois-Suomessa että koko maan tasolla.

Elintarvikkeiden valmistus supistui Kaakkois-Suomessa koko 33 vuoden jaksolla enemmän kuin maassa keskimäärin. Kaakkois-Suomessa alan työllisten määrä väheni miltei 3 500 henkeä, lähes kaksi kolmasosaa. Myös tekstiili- ym. teollisuuden sekä puutavara- sekä massa- ja paperiteollisuuden vähennykset olivat Kaakkois-Suomessa maan keskiarvoa tuntuvammat, samoin rakentamisen. Massa- ja paperiteollisuuden, kustantamisen ja painamisen palveluksessa oli vuonna 2008 60 % (miltei 12 000 henkeä) vähemmän työllisiä kuin vuonna 1975. Puutavaran valmistukseen suhteellinen vähennys oli tätäkin suurempi (-71 %).

Kun Kaakkois-Suomen massa- ja paperiteollisuudesta väheni lähes 12 000 työllistä, vielä mittavampi rakennemuutos ja vähennys koetteli maataloutta: miltei 15 000 työllistä, 72 prosenttia.

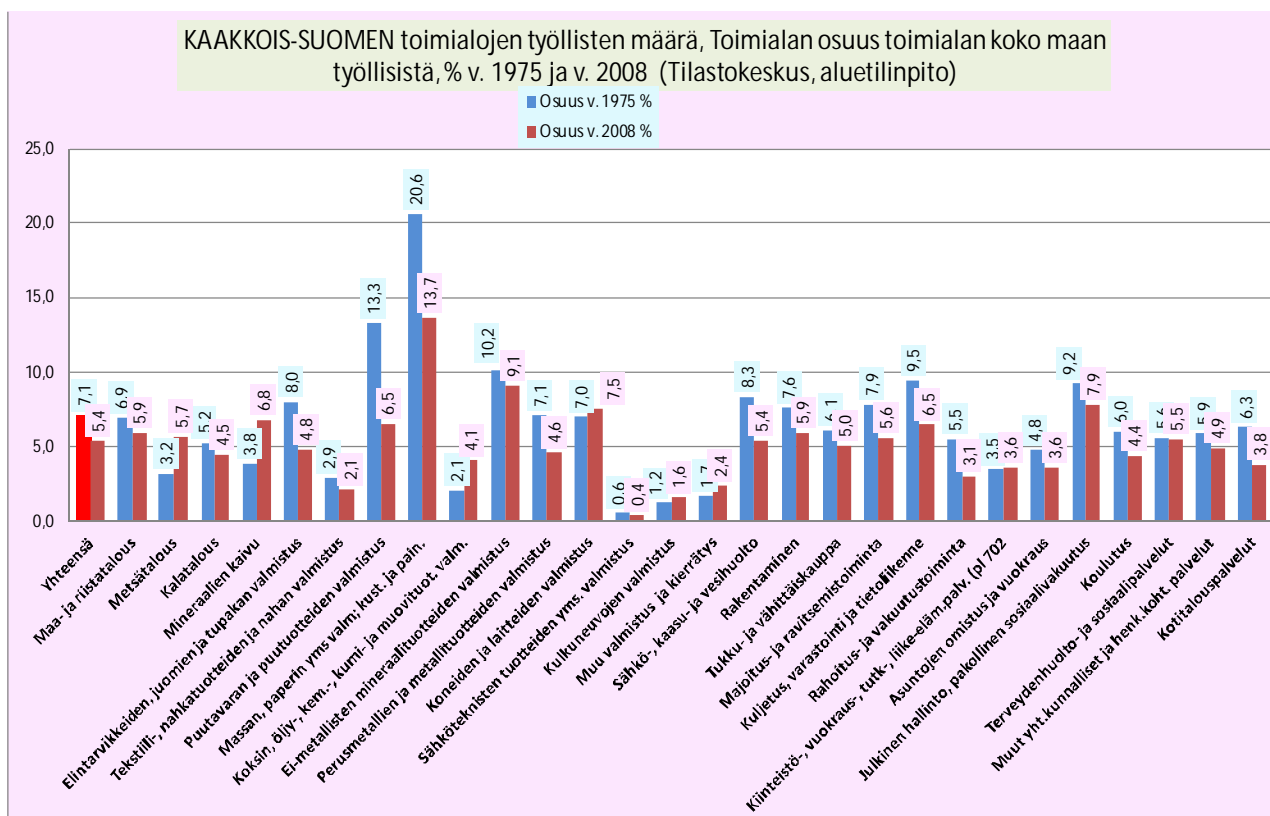
Esitän seuraavissa kuvissa Kaakkois-Suomen toimialarakenteen vuosilta 1975 ja 2008. Kuvaparin avulla voi hahmottaa mitkä toimialat ovat aiempaa suurempia, mitkä pienempiä työllisten määrällä mitattuna.

Vuonna 1975 alueen eniten työllistäviä toimialoja olivat maa- ja riistatalous, massan-, paperin- yms. valmistus sekä tukku- ja vähittäiskauppa. Vuonna 2008 suurimpia olivat terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut sekä tukku- ja vähittäiskauppa. Selvimmät muutokset ovat maatalouden ja massa- ja paperiteollisuuden työllisten määrän supistuminen, terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluiden nousu kuvien suurimmaksi toimialaksi sekä kiinteistö- ja liike-elämän palveluiden kasvu. Tekstiilien ja vaatteiden valmistus on supistunut varsin pieneksi toimialaksi eivätkä myöskään elintarvike- ja puutavateollisuus ole entisen veroisia työllistäjiä.

Yhteiskunnissa on tapahtunut ja tapahtuu jatkuvia muutoksia, joiden suuruus ja merkitys voivat olla erilaisia maan eri alueilla. Tuotantotoiminta ei ole alun pitäenkään jakautunut tasaisesti maan eri kulmille. Muutoksessa tietyille alueille keskittyminen ja jonkin alueen supistuminen saattaa vahvistua.

Tarkastelen seuraavan kuvan avulla toimialojen osuuksien kehitystä alueella. Kuvassa ovat esillä kunkin toimialan Kaakkois-Suomen osuudet toimialan koko maan työllisistä vuosina 1975 ja 2008. Palkkeja voi verrata ”yhteensä”-palkin suuruuteen. Tämä yhteensä-palkki osoittaa, että koko maan työllisistä Kaakkois-Suomen osuus oli 7,1 prosenttia vuonna 1975 ja 5,4 prosenttia vuonna 2008. Mikäli jonkin toimialan pylväs on suurempi kuin tuo 7,1 %, kyseistä toimialaa oli Kaakkois-Suomessa työllisten kokonaisuudesta enemmän. Esimerkiksi massa- ja paperiteollisuuden, kustantamisen ja painamisen koko maan työllisistä oli Kaakkois-Suomessa 20,6 %.

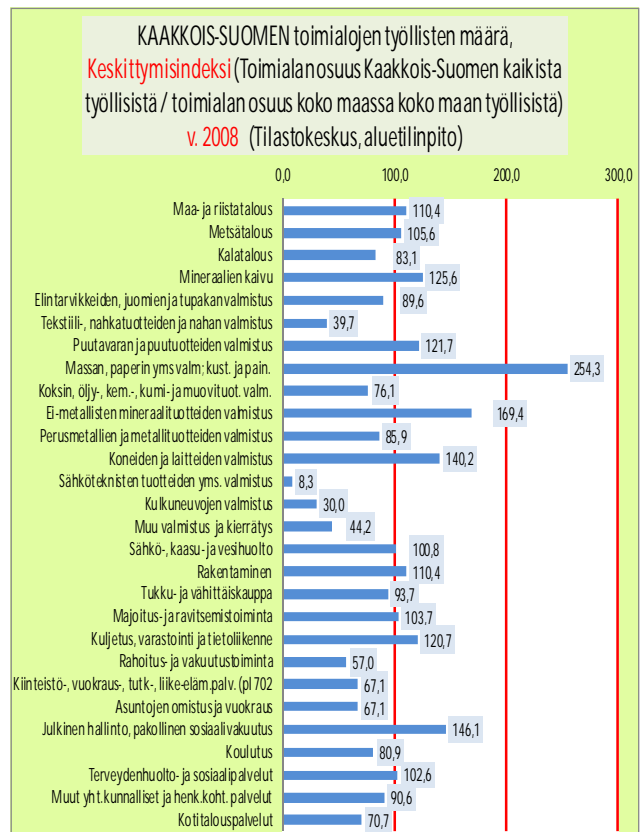
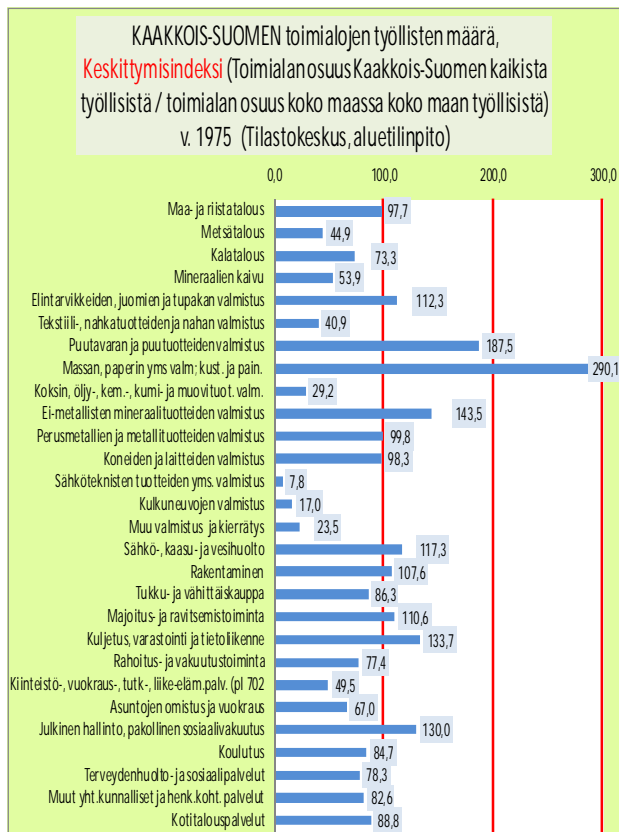

Kuvan pylväitä katsomalla näkee, että Kaakkois-Suomessa oli vuonna 1975 yhdeksän toimialaa kuvan kaikkiaan 28 toimialasta, joiden työllisiä oli Kaakkois-Suomessa enemmän kuin Kaakkois-Suomen osuus koko maan työllisistä (mikä oli 7,1 %).

Sähköteknisten tuotteiden valmistuksen työllisistä, joita v. 1975 oli koko maassa 38 600, ainoastaan 214 henkeä (0,6 %) työskenteli Kaakkois-Suomessa. Massa- ja paperi- sekä puuteollisuus olivat puolestaan aloja, joiden osuus Kaakkois-Suomessa oli selvästi keskimäärää suurempi. Myös kuljetusta ja varastointia sekä julkista hallintoa, maanpuolustusta ja turvallisuutta (johon aluetilinpidoissa luetaan myös varusmiehet) oli Kaakkois-Suomessa työllisten kokonaisuutta enemmän.

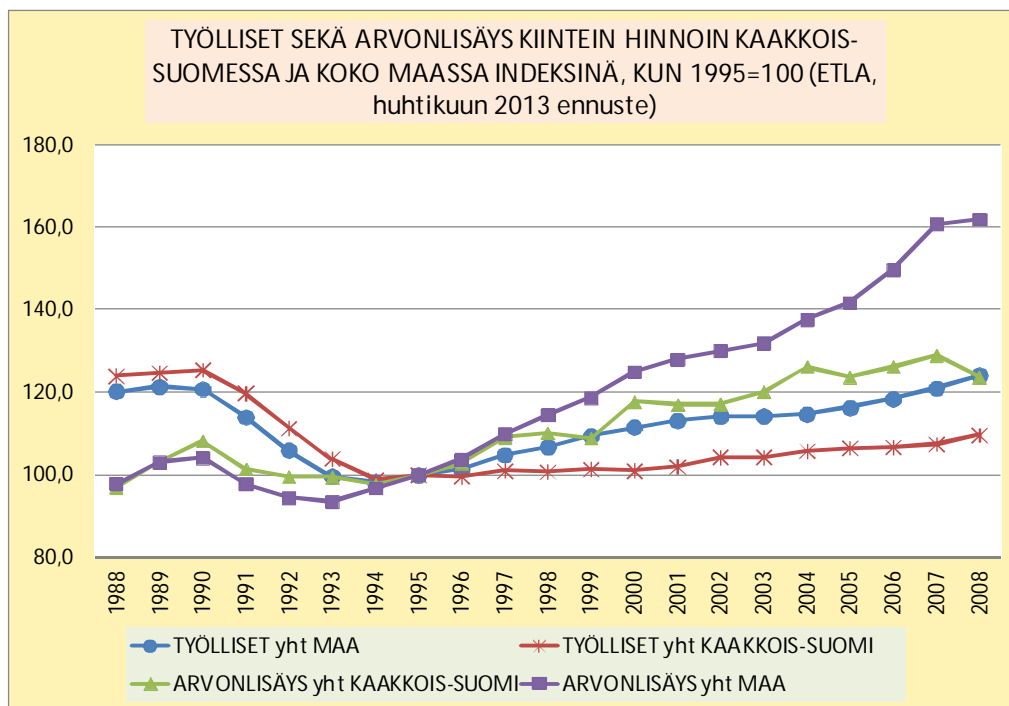
Vuonna 2008 Kaakkois-Suomi oli menettänyt osuuttaan koko maan työllisistä 7,1 prosentista 5,4 prosenttiin. Kaakkois-Suomen osuus koko maan työllisistä laski useimmilla toimialoilla. Kuitenkin seitsemällä alalla osuus kasvoi. Mineraalien kaivussa ja metsätaloudessa osuudet lisääntyivät ja ylittivät Kaakkois-Suomen kokonaisuuden (5,4 %) koko maan työllisistä. Massa- ja paperiteollisuuden (ml. kustantaminen ja painaminen) Kaakkois-Suomen osuus koko maan alan työllisistä oli ollut vuonna 1975 yli viidennes eli 20,6 prosenttia. Vuonna 2008 osuus oli 13,7 % eli pudonnut 6,9 prosenttiyksikköä.

Esitän vielä kuvaparin, jossa kuvataan toimialan työllisten alueellista osuutta nk. keskittymisindeksin avulla. Kun indeksi on sata, toimialan työllisten osuus Kaakkois-Suomen kaikista työllisistä on samansuuruinen kuin toimialan työllisten osuus koko maassa koko maan kaikista työllisistä (kerrottuna sadalla). Kun indeksi on suurempi kuin sata, alueella on kyseistä toimialaa suhteessa enemmän kuin Suomessa keskimäärin.

Metsäteollisuuden molemmat päätoimialat: sekä puutavaran ja puutuotteiden valmistus että massan ja paperin yms. valmistus (+ kustantaminen ja painaminen) erottuvat toimialoina, joiden sijaintialueena Kaakkois-Suomi on merkittävä, vaikkakin molemmat ja erityisesti puuteollisuus ovat menettäneet valtakunnallista sijaintiosuuttaan. Joillakin teollisuudenaloilla asemia on vahvistettu (ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus, koneiden ja laitteiden valmistus) ja joillakin hieman menetetty (mm. elintarvikkeiden valmistus). Liike-elämän palvelut ovat Kaakkois-Suomessa kasvaneet tuntuvasti ja valtakunnallista osuutta on jonkin verran lähestytty. Julkinen hallinto ja maanpuolustus on hyvin esillä. Tähän vaikuttaa mm. varuskuntien hyvin säilynyt asema Kaakkois-Suomessa. Varusmiehet lasketaan aluetilinpidoissa mukaan työllisten määriin.

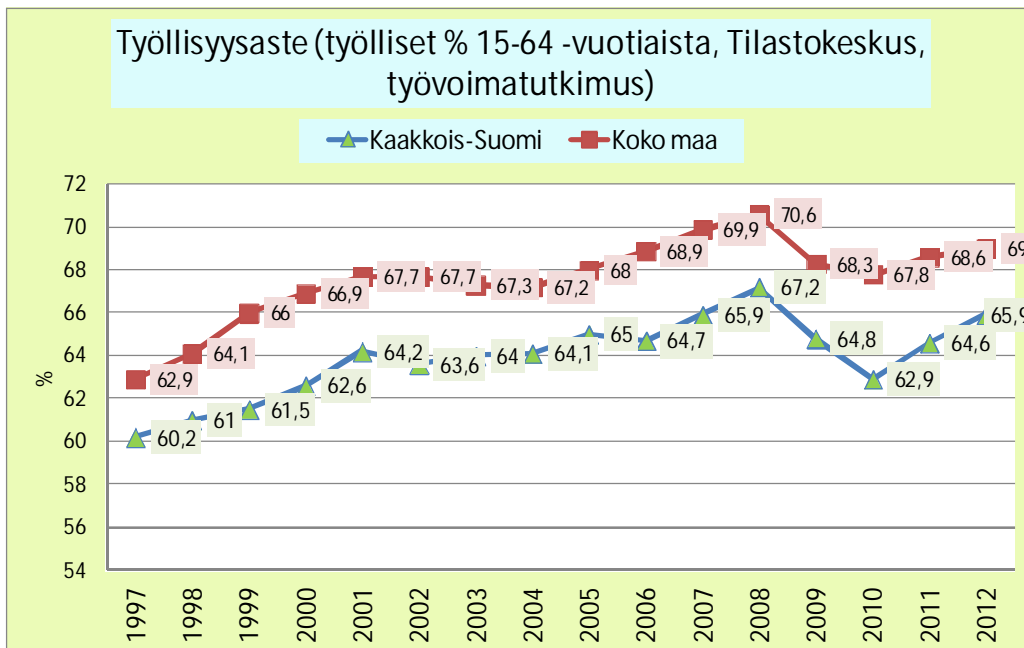
Tuotannon määrä ja arvo muuttuu usein eri tahtia kuin käytetyn työvoiman määrä. Taloudessa pyritään tuotannon kasvattamiseen tuottavuutta nostamalla. Ts. tietyn suuruinen tuotanto pyritään tuottamaan käyttämällä aiempaa vähemmän työpanosta ja kasvava tuotanto lisäämällä työpanosta tuotannon kasvua vähemmän tai jopa vähentämällä. Joskus laskusuhdanteissa tuottavuus voi ainakin tilapäisesti laskea. Osa työnantajista pyrkii pitämään kiinni työvoimastaan, vaikka tuotanto on laskussa. Niinpä työtuntia kohti laskettu tuotanto saattaa vähetä. Esitän kuvan jossa verrataan Kaakkois-Suomen ja koko maan tuotannon arvonnäkökulman sekä työllisten määrän kehitystä. Kehitys on esitetty indeksinä, jossa vuoden 1995 tasoa on merkitty sadalla. Tiedot ovat Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen huhtikuun 2013 alue-ennusteesta. (Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, huhtikuu 2013).

Kuvan tiedot ovat toteutuneita lukuja. Tuottavuuden kasvu näkyy kuvasta selvästi. Tuotannon ja työllisten määrät ovat kehittyneet eri vauhtia. Kaakkois-Suomen ja koko maan keskimääräisessä kehityksessä on kuitenkin eroavuutta. Kun 1990-luvun laman jälkeistä vuotta 1995 merkitään sadalla, Kaakkois-Suomen arvonlisäys oli noussut vuoteen 2008 mennessä lukuun 123,7, koko maan huomattavasti korkeammalle, lukuun 162. Kaakkois-Suomi alkoi jäädä jälkeen maan keskimääräisestä arvonlisäyksen kasvuvauhdista vuonna 1998 ja uudelleen vuoden 2004 jälkeen. Massa- ja paperiteollisuuden tuotannon supistukset näkyvät vuoden 2008 luvussa.

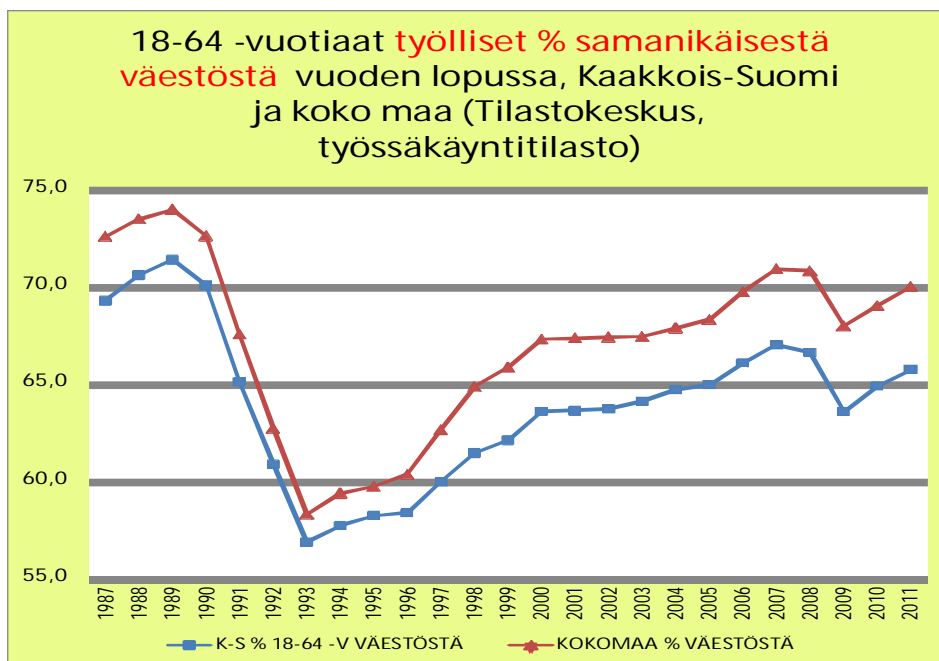
Työllisten määrä kasvoi sekä Kaakkois-Suomessa että koko maassa hitaammin kuin arvonlisäys, ts. työvoimaa ei ole tarvinnut lisätä yhtä paljon kuin tuotanto on kasvanut. Tällainen tuottavuuden kasvu on tietenkin toivottavaa, vaikkakin nopea tuottavuuden kasvu vähentää lyhyellä tähtäyksellä tarjolle tulevien työpaikkojen määrää (tässä ei ole tarkemmin analysoitu käytetyn työpanoksen ja tuotannon arvon suhdetta). Työpanosta mitataan usein tehtyjen työtuntien määrällä, jolloin päästään tarkempaan käytetyn työpanoksen mittariin kuin pelkkiä työllisten määriä selvittämällä. Työllisten määrä oli koko maassa vuonna 2008 indeksiluvussa 124,2 eli kasvanut miltei neljänneksen vuoden 1995 tasosta. Kaakkois-Suomessa oltiin luvussa 109,7 eli kasvua laman jälkeen 10 prosenttia. Työllisten määrä pysyi vuodesta 1994 aina 2000-luvun vaihteeseen Kaakkois-Suomessa miltei ennallaan, kun koko maan tasolla kasvua oli yli 10 prosenttia. Sitten työllisten määrä lähti kasvuun myös Kaakkois-Suomessa, kuitenkin hitaampaan kuin maassa keskimäärin.

Oheiset työllisyyskuvat käyttävät lukuina absoluuttisia lukumääriä. Kun Kaakkois-Suomen työikäinen väestö on vähentynyt, tähän väestöön suhteutettu työllisten määrä ei eroa maan keskiarvosta niin paljon kuin pelkkä lukumäärä. Suhteellista työllisyyttä voidaan mitata käyttämällä työllisyysastetta. Sen yleisin mittari on 15–64-vuotiaiden työllisten osuus samanikäisestä väestöstä. Kun Kaakkois-Suomessa työikäisen väestön määrä on vähentynyt ja samalla työllisten määrä, työllisyysaste on pysynyt melko lailla koko maan keskiarvoisessa muutosvauhdissa. Kuitenkin aste on Kaakkois-Suomessa matalampi kuin maassa keskimäärin. Oheinen kuva näyttää vertailun koko maan työllisyysasteeseen jaksolla 1997–2012.

Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen otospohjaiseen työvoimatutkimukseen, jossa otosluonne tuo aluetason tietoihin jonkin verran enemmän epävarmuutta kuin koko maan yhteislukuihin. Koko aikasarjan ajan Kaakkois-Suomen työllisyysaste on ollut maan keskiarvoa alempi. Ero on ollut pienimmillään 2,7 prosenttiyksikköä (vuonna 1997) ja suurimmillaan 4,9 prosenttiyksikköä (vuonna 2010).

Työvoimatutkimus kuvaa koko vuoden keskimääräistä tilannetta. Toinen mahdollinen tapa kuvata työssä olevien osuutta aikuisväestöstä on käyttää Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoa. Se kuvaa tilannetta vuoden viimeisellä viikolla ja on rekisteripohjaisena periaatteessa koko väestön kattava. Tietoa työssäolosta saadaan 18 vuotta täyttäneistä. Tätä nuoremmat ovatkin usein vielä työvoiman ulkopuolella, mm. opiskelemassa. Oheinen kuva esittelee työllisten 18–64-vuotiaiden osuuden samanikäisestä väestöstä Kaakkois-Suomen ja maan keskiarvon vertailuna.

Aikasarja alkaa tässä kuvassa kymmenen vuotta aikaisemmin kuin edellisessä työllisyysasteita esittelevässä kuvassa. Mukana ovat siten 1990-luvun alun lamavuodet. Muutoin kuvat ovat peruspiirteiltään samanlaiset. Voi sa-

noa, että myös tämän aineistoin perusteella työllisyyden "taso", jos näin haluaa kutsua, on Kaakkois-Suomessa jonkin verran matalampi kuin Suomessa keskimäärin. Väestöä on työttömänä ja työvoiman ulkopuolella enemmän kuin Suomessa keskimäärin, ja työssä olevia vähemmän. Viimeiset vuodet ero tuntuu pysyneen melko samansuuruisena, joskin työvoimatutkimuksen mukaan ero tuntuisi olevan hieman kaventumaan päin vuoden 2012 luvuissa, mutta tämä tuoreen taloustilanteen mukainen kehitys jää myöhempään analyysiin.

Olen seuraavaan kuvaan ryhmitellyt koosteen toimialojen työllisten määrän kehityksestä tarkastelussa olleiden kolmen ajanjakson aikana. Taulukon sarakkeilla näkyy miten paljon työllisten henkilöiden määrä on muuttunut kunkin jakson aikana. Lisäksi taulukon reunoilla ovat vuosien 1975 ja 2008 työllisten lukumäärät eli alku- ja loppu-tilanteet.

Toimialat on taulukossa ryhmitelty niin, että ylimpinä ovat ne alat, jotka ovat kasvaneet kaikkina jaksoina työllisyydeltään ja alimpina alat, joiden työllisten määrä on vähentynyt kaikkien jaksojen aikana.

KAAKKOIS-SUOMI. Työllisten määrän muutokset eri aikajaksoilla (Tilastokeskus, aluetilinpito)						
Työllisiä v. 1975	MUUTOKSET ERI JAKSOILLA henkeä				Työllisiä v. 2008	
	Toimiala	1975 - 1990	1990 - 1995	1995 - 2008	% v. 1975 määrästä	
843	Koksin, öljy-, kem.-, kumi- ja muovituot. valm.	KASVUA 591	KASVUA 35	KASVUA 56	1525	181,0
10423	Terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut	KASVUA 7385	LASKUA -1346	KASVUA 3064	19526	187,3
2647	Kiinteistö-, vuokraus-, tutk-, liike-eläm.palv. (pl 702)	4080	-287	4365	10806	408,1
3377	Muut yht.kunnalliset ja henk.koht. palvelut	1705	-649	1652	6085	180,2
11601	Julkinen hallinto, pakollinen sosiaalivakuutus	1350	-601	1195	13545	116,8
214	Sähkötekniisten tuotteiden yms. valmistus	KASVUA 25	KASVUA 145	LASKUA -106	278	129,8
164915	TOIMIALAT YHTEENSÄ	LASKUA -7670	LASKUA -31191	KASVUA 9705	135760	82,3
16439	Rakentaminen	-3370	-6006	4290	11352	69,1
19185	Tukku- ja vähittäiskauppa	-2007	-4621	4057	16614	86,6
4632	Koneiden ja laitteiden valmistus	-1145	-551	2422	5359	115,7
5237	Majoitus- ja ravitsemistoiminta	-382	-1296	1012	4571	87,3
3634	Perusmetallien ja metallituotteiden valmistus	-625	-448	631	3191	87,8
1537	Metsätalous	-411	-149	244	1221	79,4
2486	Ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	-735	-289	95	1557	62,6
426	Muu valmistus ja kierrätys	-37	-56	85	418	98,1
427	Kulkuneuvojen valmistus	KASVUA 308	LASKUA -123	LASKUA -244	368	86,2
2041	Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	2163	-3191	-162	851	41,7
6164	Koulutus	1534	-581	-122	6996	113,5
321	Mineraalien kaivu	495	-374	-3	439	136,5
548	Kotitalouspalvelut	LASKUA -298	KASVUA 497	LASKUA -424	323	58,9
19729	Massan, paperin yms valm; kust. ja pain.	LASKUA -2653	LASKUA -2265	LASKUA -6894	7917	40,1
20554	Maa- ja riistatalous	-9029	-3207	-2475	5844	28,4
5271	Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan valmistus	-1649	-612	-1179	1831	34,7
6521	Puutavaran ja puutuotteiden valmistus	-2926	-1002	-709	1884	28,9
2754	Rahoitus- ja vakuutustoiminta	-45	-697	-735	1278	46,4
15124	Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	-779	-2631	-215	11500	76,0
2443	Tekstiili-, nahkatuotteiden ja nahan valmistus	-1070	-889	-194	290	11,9
182	Kalatalous	-95	-1	-1	85	46,6

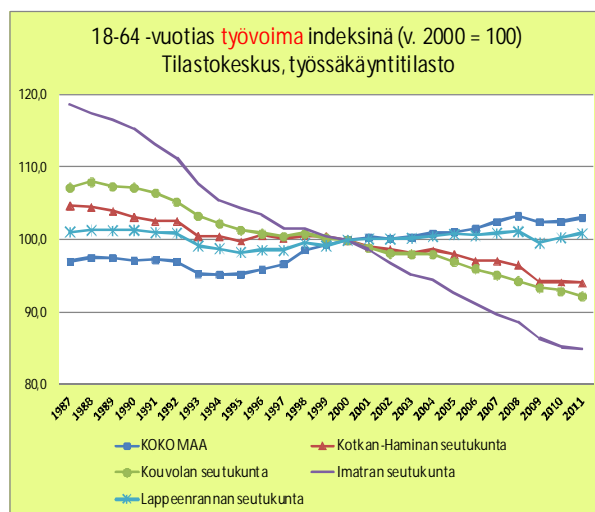
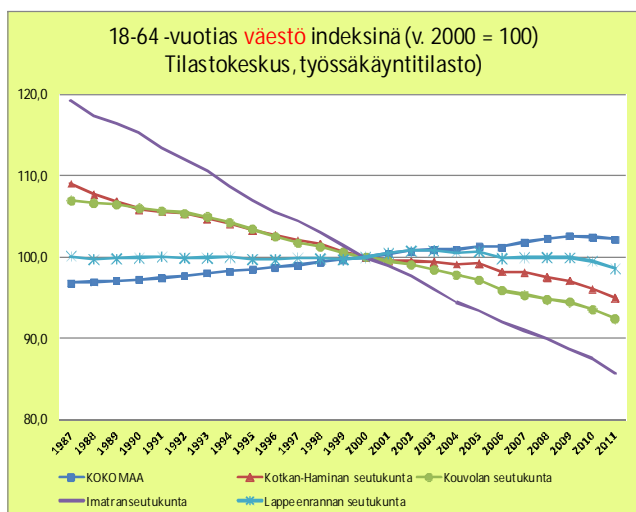
Tämä (ehkä hieman mutkikkaan näköinen) taulukko osoittaa, että vain yksi esillä olevista toimialoista on kasvanut kaikkien kolmen jakson aikana. Kaikkien jaksosten mittaan vähentyneitä aloja on sen sijaan useita.

Taulukon ulointa oikeanpuoleista saraketta tarkastelemalla näkee, miten paljon toimialan työllisten vuoden 2008 määrä on verrattuna lähtövuoden 1975 määrään. Jos tätä pidetään jonkinlaisen hieman pidemmän ajan rakennemuutoksen mittarina, eniten on työllisyydeltään supistunut tekstiili- yms. tuotteiden valmistus, jonka palveluksessa oli vuonna 2008 vain vajaa 12 prosenttia vuoden 1975 työllisten määrästä. Elintarviketeollisuuskin oli pudonnut kolmannekseen. Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut olivat kasvaneet suhteellisesti eniten.

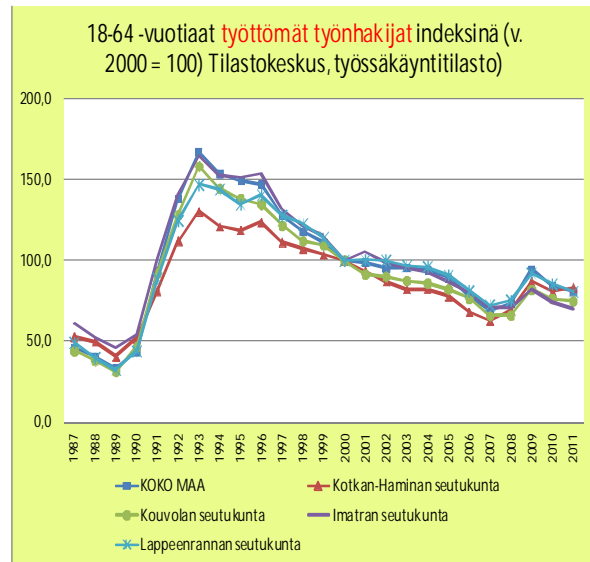
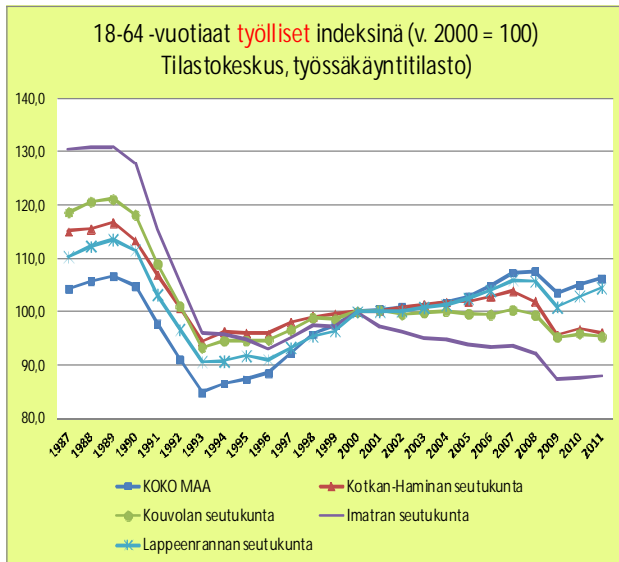
4 Seutukunnittainen ja kunnittainen tarkastelu

4.1 Väestökehitys ja väestön toiminta työmarkkinoilla Kaakkois-Suomen seutukunnissa

Olen aiemmin esitellyt koko Kaakkois-Suomen väestökehitystä. Kun alueita jaetaan pienempiin osiin, kehityksessä paljastuu yleensä enemmän erilaisuutta, joka yhteensä-luvuissa jää keskiarvon taakse. Esittelen tässä luvussa joitakin piirteitä väestön työmarkkinoilla toimimisesta Kaakkois-Suomen neljän seutukunnan vertailuna. Ajanjaksona on sama kuin aiemmin aiemmassa koko Kaakkois-Suomea käsitelleessä väestötarkastelussa eli 1987–2011. Tietolähteenä on edelleen Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto. Kehityksen vertailu tehdään käyttämällä indeksi-esitystä, jossa vuoden 2000 tilannetta on merkitty sadalla. Tarkastelen kuvissa väestöä, työvoimaa, työllisiä, työttömiä, työvoiman ulkopuolella olevia ja siitä erikseen opiskelijoita ja alle 65-vuotiaita eläkeläisiä.

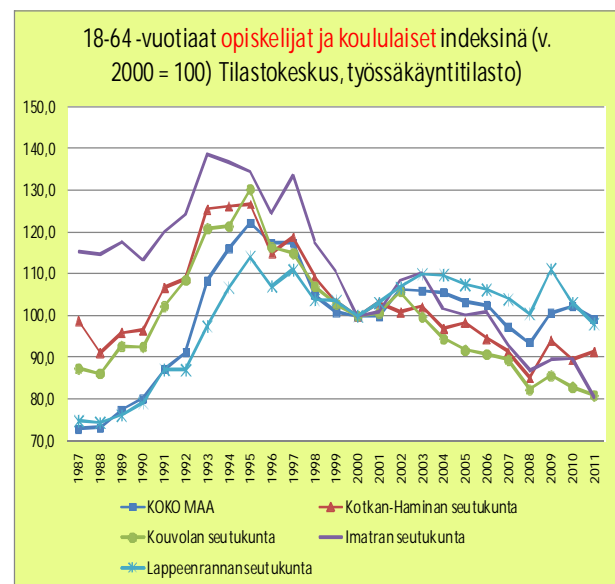
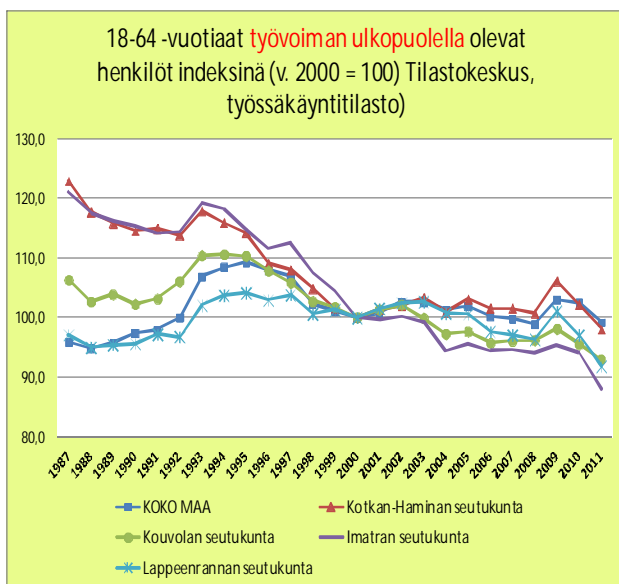

Kuvissa on vertailukäyränä koko maan keskimääräinen kehitys. Koko maan väestön ja työvoiman määrä on kasvanut vuoden 1987 lähtötasosta. Kaakkois-Suomessa Lappeenrannan seutukunnan väestö on pysynyt lähes ennallaan, työvoima hieman kasvanut. Muissa Kaakkois-Suomen seutukunnissa sekä väestö että työvoima ovat vähentyneet, jyrkimmin Imatran seudulla. Kymenlaaksossa Kouvolan seutukunnan vähennys on suurempi kuin Kotkan-Haminan seudulla.

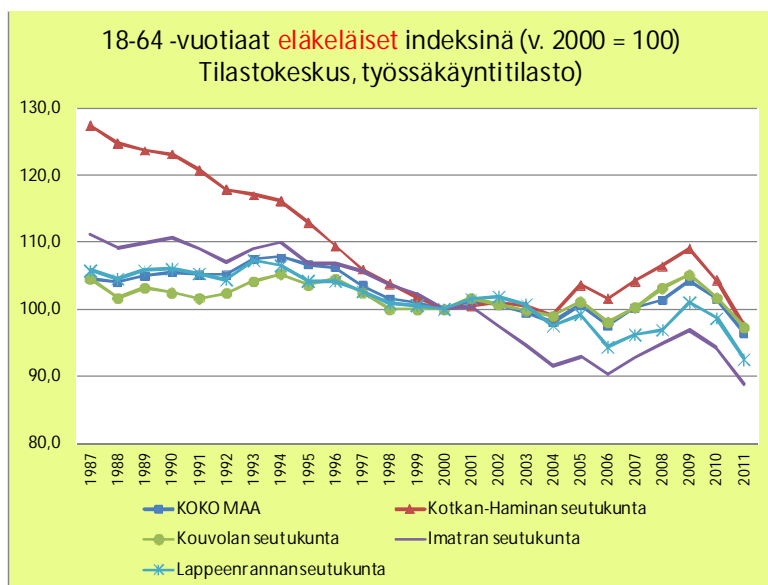

Työllisten määrän kehitys on heikoin Imatran seutukunnassa, jossa määrä alkoi 1990-luvun loppupuolen lisäyksen jälkeen uudelleen laskea heti 2000-luvun alussa. Kouvolan seudulla määrä pysyi 2000-luvulla vuoteen 2008 lähes ennallaan, muissa seutukunnissa kasvoi, Lappeenrannan seutukunnassa ripeimmin, vain jonkin verran koko maan keskimääräistä vauhtia vähemmän. Vuonna 2009 määrät laskivat kaikilla alueilla.

1990-luvun laman aikainen työttömyyden lisäys näkyy kuvassa selvästi. Alueiden käyrät ovat melko lähellä toisiaan, kuitenkin Kotkan-Haminan seudulla työttömyyden kasvu jäi jonkin verran muita seutukuntia ja maan keskiarvoa pienemmäksi. Laman jälkeen työttömien määrä alkoi selvästi laskea, mutta ei ole millään alueella laskenut 1980-luvun lopun tason alapuolelle.

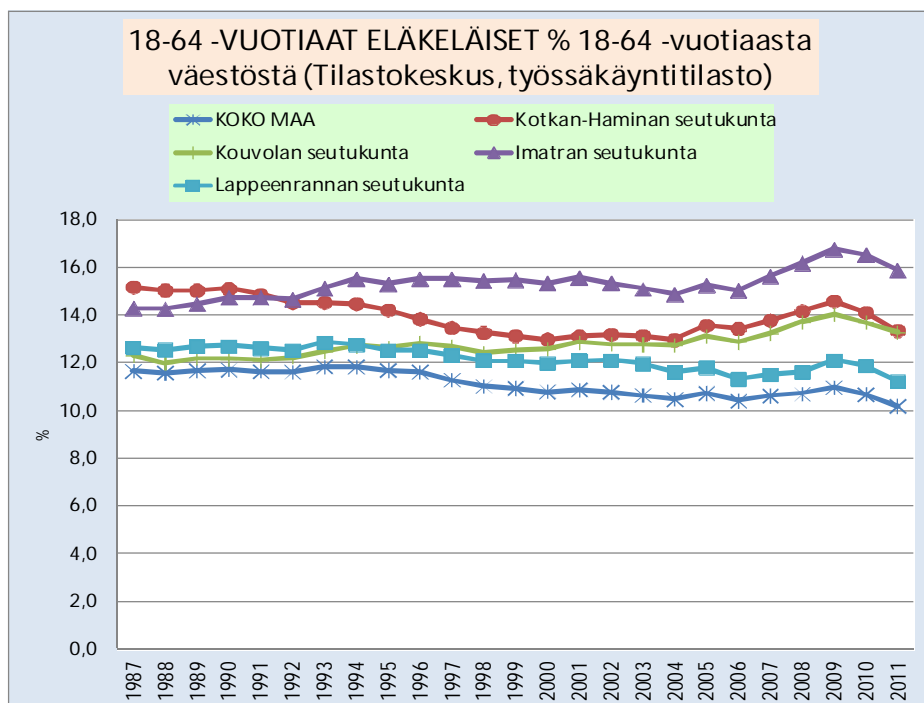

Työvoiman ulkopuolella olevia oli vuonna 2008 määrällisesti vähemmän kuin vuonna 2000 lähes kaikilla kuvan alueilla. Opiskelijoiden määrä oli huipussaan 1990-luvun puolenvälin vaiheilla. 2000-luvulla opiskelijoiden määrät vähenivät erityisesti Kouvolan ja Imatran seutukunnissa.

On huomattava, että viimeinen kuva näyttää alle 65-vuotiaiden eläkeläisten määrän kehityksen, ei siis kaikenikäisten. Alle 65-vuotiaiden eläkeläisten määrä väheni 1990-luvulla kaikilla alueilla, jyrkimmin Kotkan–Haminan seudulla.

Koska alueiden väestön määrä on muuttunut, väestöön suhteutetut luvut antavat lisäpiirteen ”nuorten” eläkeläisten määrän kehitykselle. Seuraavassa kuvassa olen laskenut kuinka monta prosenttia 18–64-vuotiaat eläkeläiset ovat 18–64-vuotiaasta väestöstä. Vertailuna ovat koko maan luvut. Lukuja tulkitessa on hyvä huomata, että tuloksiin vaikuttavat alueiden työikäisen väestön ikärakenteet. Tarkemman kuvan antaisi kutakin ikäluokkaa kohti lasketut luvut, mutta sellaista tietoa ei ole tässä ollut käytettävissä.

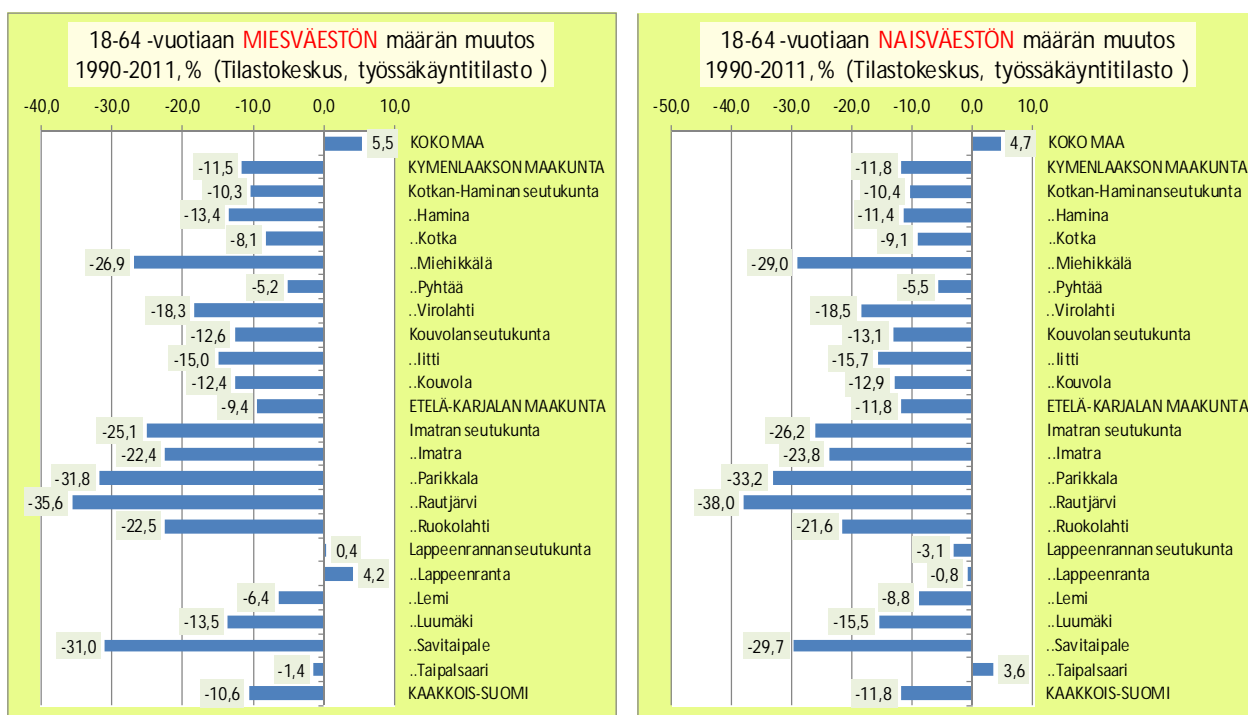
Kuvan alueiden välillä on eroja sekä osuuden suuruudessa että sen ajallisessa kehityksessä. Imatran seutukunnassa eläkeläisten osuus on selvästi korkein ja osuus on myös kasvanut. Myös Kouvola seutukunnassa eläkeläisten osuus on kasvanut ja saavuttanut saman tason kuin Kotkan–Haminan seutu. Lappeenranta seutukun-

nassa osuuden kehitys noudattaa maan keskiarvokehitystä. Eläkeläisten osuus väestöstä on kuitenkin jonkin verran korkeampi kuin maassa keskimäärin.

4.2 Väestön ja työllisten määrän kehitys Kaakkois-Suomen kunnissa ajanjaksolla 1990–2011

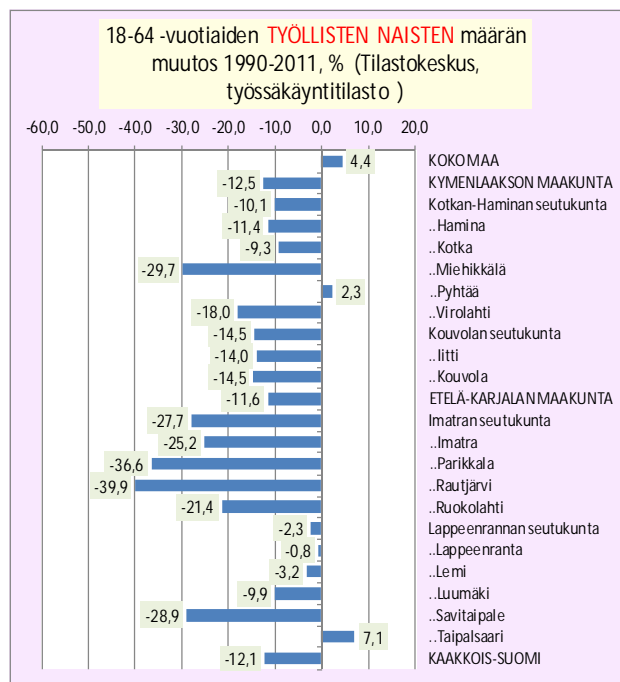
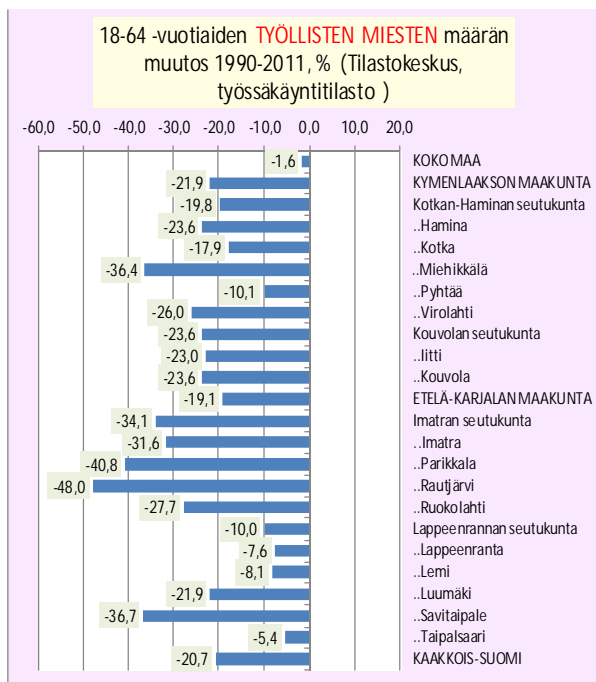
Esittelen muutamien kuvien avulla miten työikäisen väestön ja työllisten henkilöiden määrä on muuttunut Kaakkois-Suomen kunnissa. Mukana ovat myös seutukuntien ja koko maan tiedot. Ajanjaksona on tässä 1990–2011. Ts. mukana on 1990-luvun laman tuoma muutos ja sen jälkeinen kehitys aina vuoden 2011 loppuun saakka. Tiedot ovat Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastosta.

Tiedot koskevat 18–64-vuotiaista väestöä. Olen eritellyt tiedot sukupuolen mukaisiksi. Ensimmäinen kuvapari esittelee väestön määrän muutosta vuodesta 1990 vuoteen 2011.

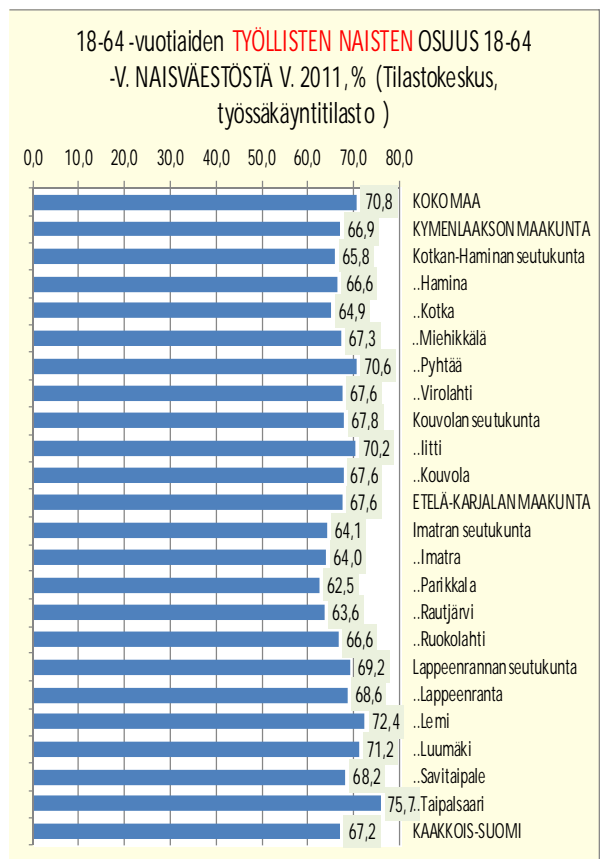
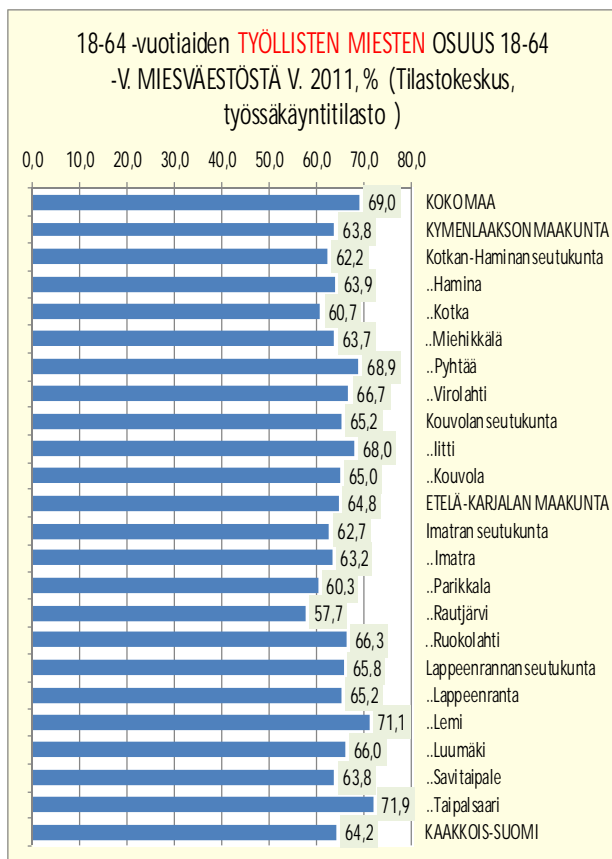

Työikäinen väestö on kuvan ajanjaksolla kasvanut koko maan tasolla (miehet +5,5 %, naiset +4,7 %), mutta Kaakkois-Suomen kunnista vain Lappeenrannassa, jossa on lisääntynyt miesväestö ja Taipalsaaressa, jossa puolestaan naisten määrä on kasvanut. Nopeimmin työikäiset ovat vähentyneet Imatran seutukunnan kunnissa sekä Savitaipaleella ja Miehkälässä.

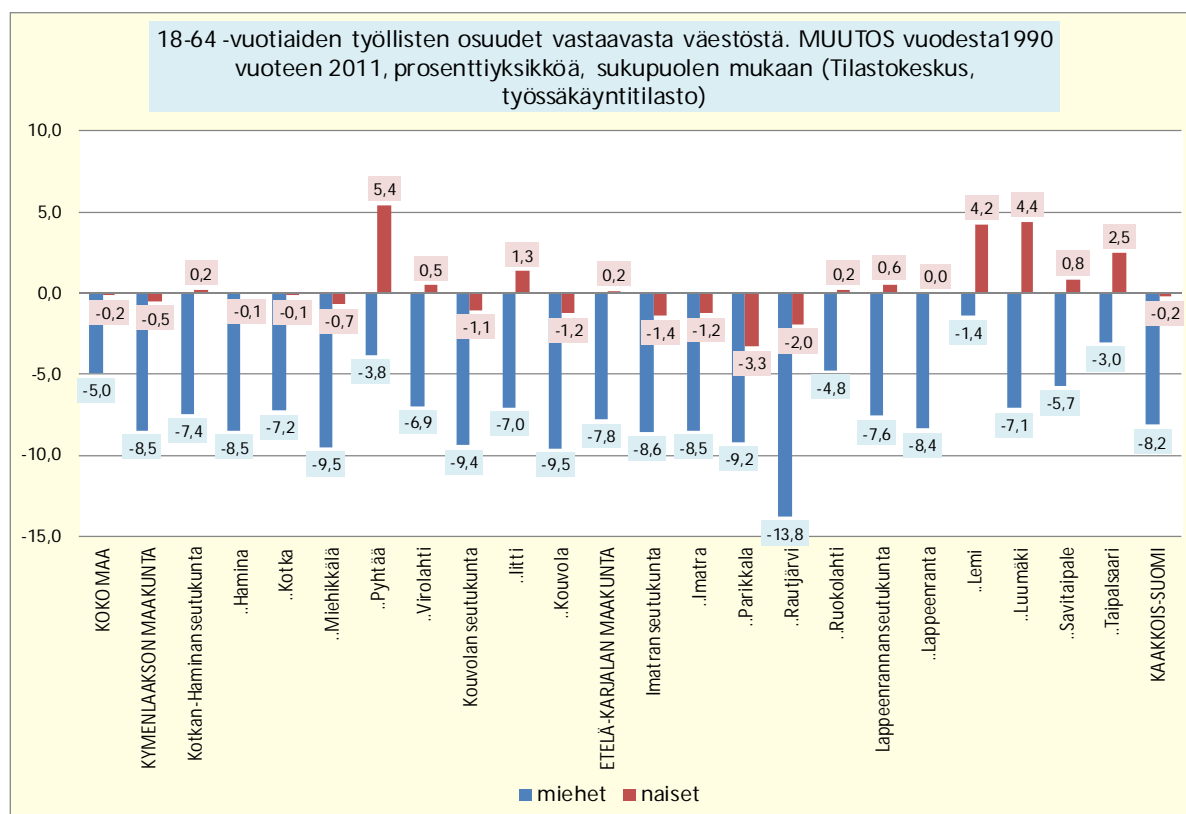
Toinen kuvapari näyttää työllisten miesten ja naisten määrän muutoksen.

21 vuoden jaksolla työllisten miesten määrät ovat vähentyneet kaikilla kuvan alueilla. Työllisten naisten määrätkin ovat vähentyneet miltei kaikissa kunnissa, mutta suhteellisesti vähemmän kuin miesten määrät. Kuvan muutokset kuvaavat työllisen työvoiman määrän kehitystä, mutta muutoksessa on hyvä selvittää myös suhteellisen työllisyyden muuttumista. Sitä kuvaamaan on seuraavassa kuvaparissa esillä 18–64-vuotiaiden työllisten prosentiosuudet samanikäisestä väestöstä. Kyse on työllisyysasteista, tosin sillä erotuksella, että yleensä työllisyysaste lasketaan työllisten osuutena 15–64-vuotiaasta väestöstä. Tiedot ovat vuoden 2011 lopusta.

Naisten osuudet olivat vuonna 2011 suuremmat kuin miesten, naisten osallistuminen työmarkkinoihin on yleistä.

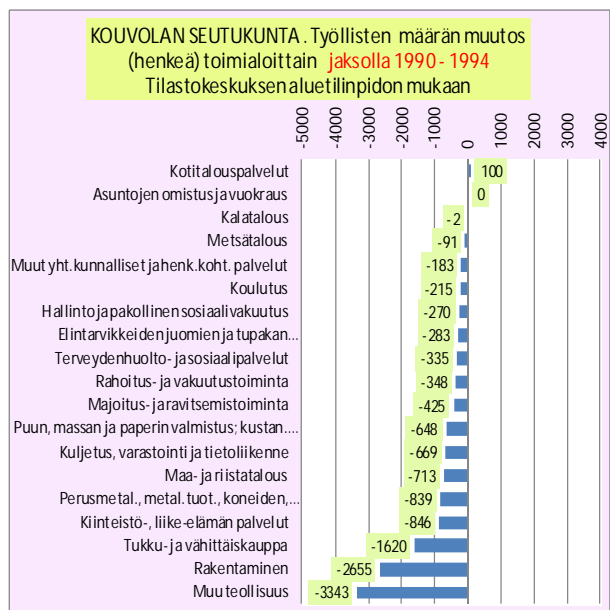
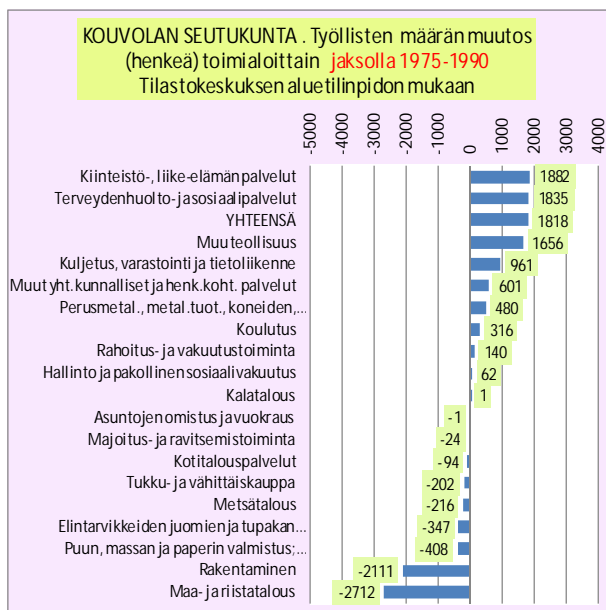

4.3 Seutukuntien työlliset toimialoittain Tilastokeskuksen aluetilinpidon mukaan

Tässä luvussa Kaakkois-Suomen toimialoittaiset työllisten määrät on jaettu alueen neljän seutukunnan muutoksiksi. Olen pilkkonut ajallisen muutokseen kolmeen, jo joistakin aiemmista tarkasteluista tuttuun jaksoon. Ensimmäinen jakso kuvaa aikaa ennen suurta lamaa eli ajanjaksoa 1975–1990. Toinen jakso näyttää laman aikaisen kehityksen, joka on tässä 1990–1994 (aiemmin ulotin tämän jakson vuoteen 1995 saakka, mutta monelta osin vuosi 1994 on työllisyyden pohjavuosi, joten se tässä puolustaa paikkaansa). Viimeinen jakso alkaa vuodesta 1994 ja päättyy vuoteen 2008. Lisäksi esitän kuvan koko ajanjakson 1975–2008 kehityksestä. Tiedot ovat Tilastokeskuksen aluetilinpidoista. Toimialajako ei ole tässä aivan niin tiheä kuin aiemmissa koko Kaakkois-Suomea käsitelleissä osassa, mutta antaa kuitenkin melko hyvän kuvan toimialojen työllisyysmuutoksista.

Olen ryhmitellyt kunkin seutukunnan työllisten määrän toimialoittaiset muutokset suuruusjärjestykseen. Näin kuvien avulla voi paremmin oivaltaa, millä toimialoilla työllisten määrät ovat lisääntyneet, millä toimialoilla vähentyneet. Ensimmäiset kuvat esittelevät Kouvola seutukunnan kehitystä.

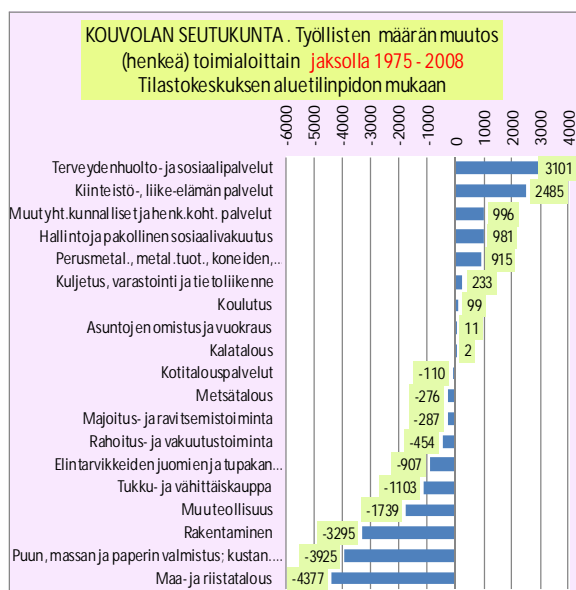
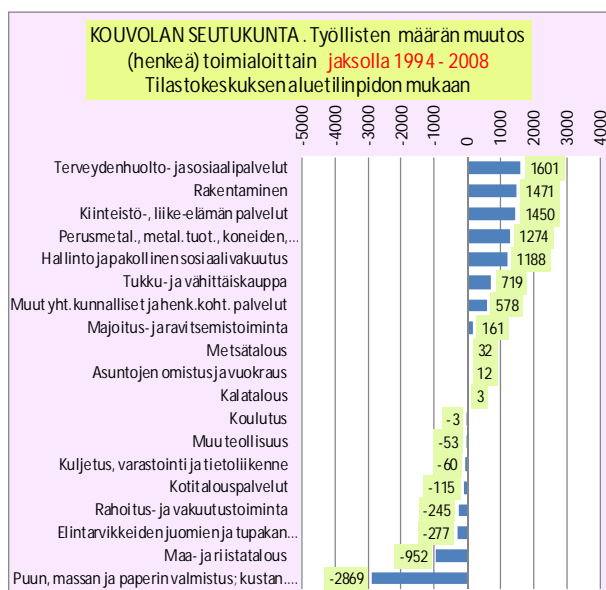
4.3.1 Kouvolan seutukunta

Ennen 1990-luvun lamaa eli jaksolla 1975–1990 Kouvolan seutukunnan työllisten määrä kasvoi 1818 henkeä. Toimialoittain kehitys jakautui kahtia: osa toimialoista kasvoi työllisyydeltään, osa supistui. Kaksi toimialaa supistui eniten. Maa- ja riistataloudessa rakenteellinen muutos vei yli 2 700 työpaikkaa, rakentamisesta väheni 2 100 paikkaa. Metsäteollisuus vähensi jo tuolloin työllisiään, ei kuitenkaan enempää kuin 400. Vähennystä voi luonnehtia eräänlaiseksi hiljaiseksi rakennemuutokseksi, jossa alan merkittävyys ja tulevaisuudennäkymät olivat edelleen valoisat ja kehitys näkyi lähinnä muutoksena, ei murroksena (ks. Kouvolan seudun massa- ja paperiteollisuuden muutoksesta tarkemmin mm. Melolinn 1994, Melolinn 2010, Mamia 2010). Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut kasvoivat tuntuvasti ja myös ”muu teollisuus” (johon kuului mm. vaatetus-, kemian-, huonekalu-, ym. teollisuutta) laajeni. Myös alueelle tärkeä kuljetus ja varastointi -toimiala lisäsi työllisiään.

1990-luvun lama vähensi työpaikkoja miltei kaikilla kuvan toimialoilla. Kaikkiaan työllisten määrä laski vuodesta 1990 vuoteen 1994 13 400 henkeä, yli neljänneksen. Suhteellinen vähennys oli koko maan keskiarvoa (-18,7 %) suurempi. Paperiteollisuuden vähennys jatkui, mutta kuitenkin melko maltillisesti.

Seuraavissa kuvissa näkyy laman jälkeinen kehitys vuodesta 1994 vuoteen 2008 sekä yhteenveto koko aikajakson 1975–2008 työllisten määrän muutoksesta.

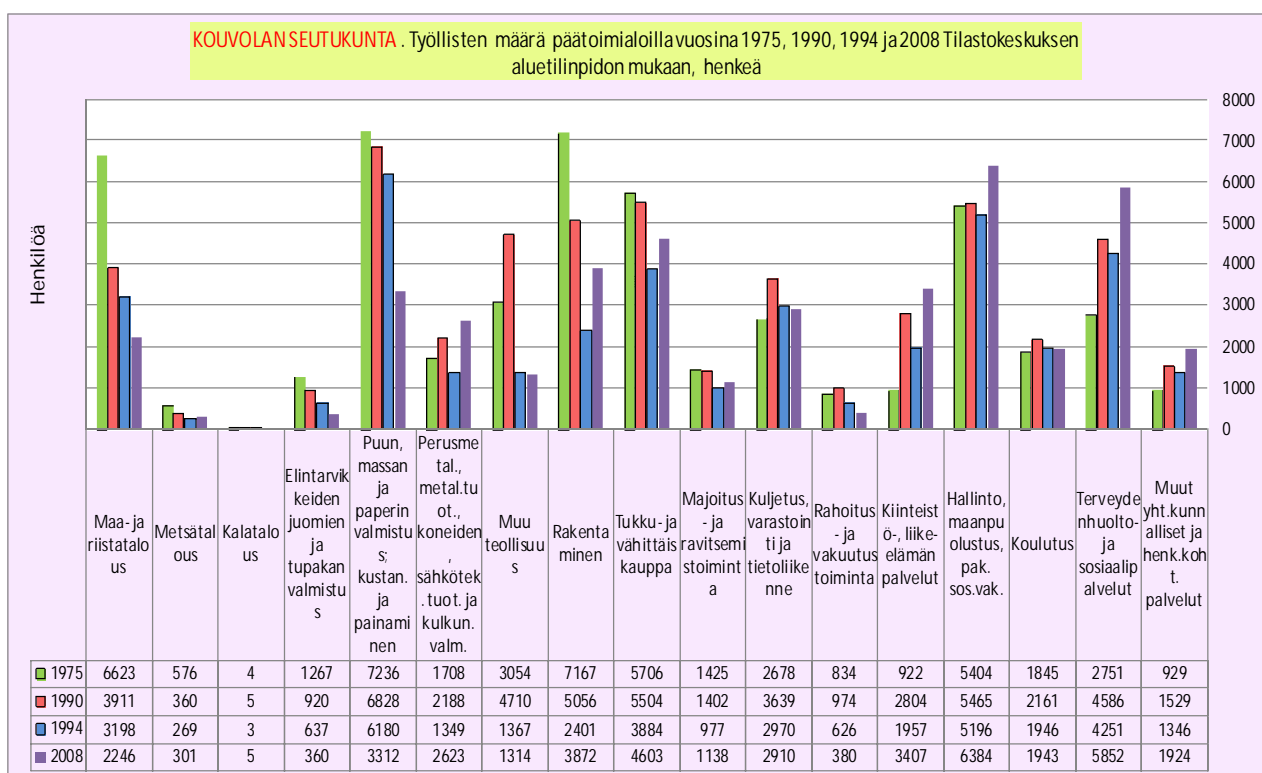

Työllisten määrä kasvoi seutukunnassa vuodesta 1994 vuoteen 2008 kaikkiaan lähes 4 000 henkeä, kymmenen prosenttia. Koko maan vastaavan ajan lisäys oli yli puoli miljoonaa työllistä, 25 prosenttia. Terveystieteiden ja sosiaali- sekä liike-elämän palvelut kasvoivat, mutta myös rakentaminen ja metalliteollisuus laajenivat. Hallintoon (ml. maanpuolustus) tuli selvästi lisää työpaikkoja.

Maatalouden työllisten määrän lasku jatkui ja myös elintarviketeollisuus supistui. Merkittävintä oli kuitenkin suomalaisen massa- ja paperiteollisuuden uusi vaihe yksiköiden lopetuksineen ja tuotantokapasiteetin vähentämispyrkimyksineen sekä alan kesätyöntekijöiden määrän vähentämisineen. Tämä supisti seutukunnan metsäteollisuuden työpaikkoja lähes 2 900 paikan verran.

Koko jakson 1975–2008 kehityksessä seutukunnan työllisten määrä väheni 7 651 henkeä, -15,2 prosenttia. Koko Suomessa työllisten määrä lisääntyi 8,7 prosenttia. Maatalous, metsäteollisuus ja rakentaminen olivat määrällisen vähennyksen kärjessä Kouvolan seutukunnassa. Osa palveluista kasvoi, mutta alueen isoista toimialoista mm. kaupan alalta väheni 1 100 työpaikkaa.

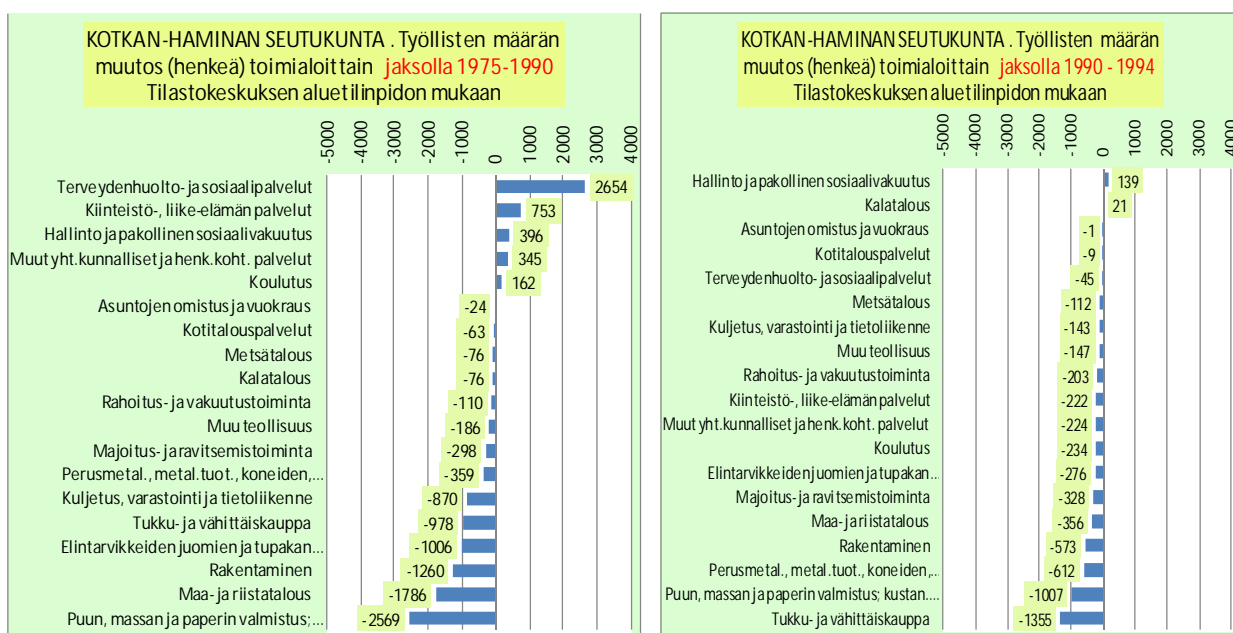
Esitän vielä seutukunnan elinkeinorakennetta ja sen muuttumista esittelevän kuvan. Siinä alueen toimialojen työllisten määrät on esitetty vuosilta 1975, 1990, 1994 ja 2008.

Kolme kuvan toimialakokonaisuutta on menettänyt työllisiä kaikilla jaksoilla: maatalous, elintarvike- sekä metsäteollisuus + kustantaminen ja painaminen. Rahoitus- ja vakuutusalaakin kuuluu supistuneiden toimialojen joukkoon. Ala on työvoimaltaan kohtalaisen pieni, mutta työllisti kuitenkin parhaimmillaan seutukunnassa lähes tuhat henkeä. Majoitus- ja ravitsemistoiminnan kehitysilme on melko samankaltainen. "Muu teollisuus" (alueella on ollut mm. ompeluteollisuutta) työllisti vuonna 1990 lähes 5 000 henkeä, vuonna 2008 enää 1 300. Kauppa toimi vuonna 2008 hieman pienemmällä työvoimamäärällä kuin ennen lamaa.

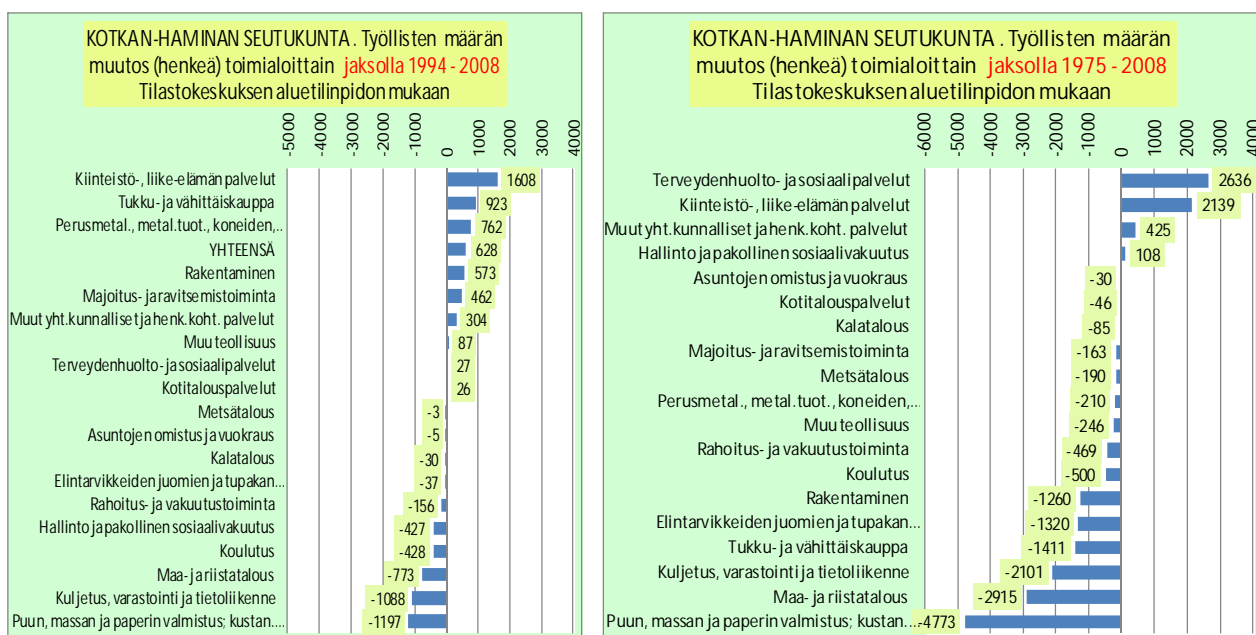
Kuvan oikean laidan palvelut ovat lisänneet työllisiään lama-ajan notkoa lukuun ottamatta. Kuljetus ja varastointi on säilyttänyt asemansa melko hyvin.

4.3.2 Kotkan–Haminan seutukunta

Kotkan–Haminan seudulla työllisten määrät alkoivat vähentyä jo jaksolla 1975–1990. Seutukunta menetti ennen loppua 5 400 työpaikkaa. Metsäteollisuuden (-38,8 %) ja elintarviketeollisuuden (-54,1 %) työllisten määrät supistuivat maatalouden ohella merkittävästi ja nopeammin kuin Suomessa keskimäärin jo tällä jaksolla 1975–1990. Mm. alueen voimakas sahateollisuus supistui. Myös kuljetuksesta ja varastoinnista poistui työpaikkoja. Kotkan–Haminan seutu alkoi kokea rakenteellisia muutoksia siten jo aikaisemmin kuin esimerkiksi Kouvola seutukunta. Kouvola seudulla työllisten määrä kasvoi jaksolla 1975–1990 3,6 %, kun sen sijaan Kotkan–Haminan seudulla tuli vähennystä 11,4 %. Joidenkin alojen työvoima kuitenkin lisääntyi. Lisäys painottui palvelualoille. Terveysten- ja sosiaalihuollon toimiala kasvoi merkittävästi ja selvästi eniten: työpaikoiltaan yli 80 prosenttia, 2 600 työllisen verran.

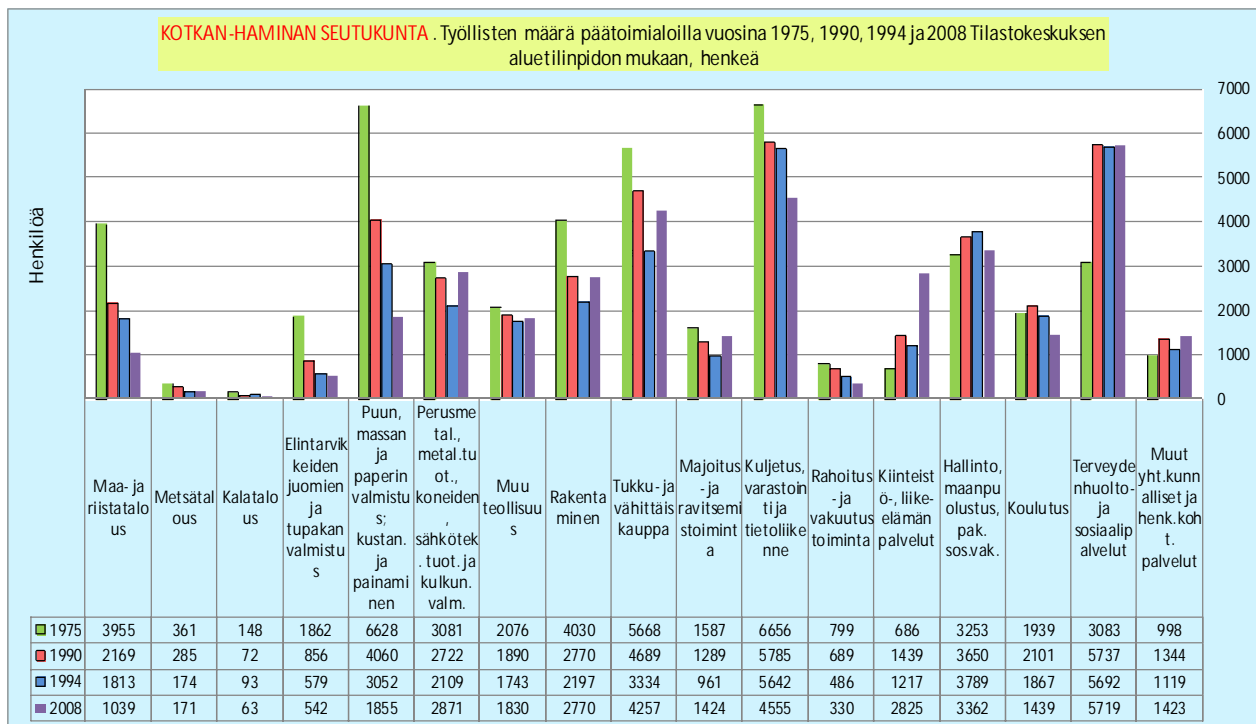
Laman aikainen vuosien 1990–1994 työllisyyden 5 700 hengen lasku ulottui miltei kaikille aloille, mutta ei ollut seutukunnassa kuitenkaan kovin raju verrattuna moniin muihin alueisiin. Työllisten määrän vähennys oli ”vain” 13,7 %, kun esimerkiksi Kouvola seudulla paikat vähenivät 25,7 % ja koko maassa keskimäärin 18,7 %.

Laman jälkeen vuoden 2008 loppuun mennessä seutukunnan työllisten määrä kasvoi, mutta vain vähän: 628 henkeä (1,7 %). Liike-elämän palvelujen ohella työllisiä tuli lisää mm. kauppaan ja myös metalliteollisuuteen. Metsäteollisuus sekä liikenne supistuivat edelleen ja myös mm. koulutuksen ja hallinnon (ml. maanpuolustus) työllisten määrät laskivat.

Koko jaksolla 1975–2008 seutukunnan työllisten määrä väheni 10 400 henkeä, 22 prosenttia. Koko maan työllisten määrä kasvoi tuolloin vajaa yhdeksän prosenttia. Alue on menettänyt maatalouden ohella työpaikkoja teollisuudesta ja myös mm. kuljetuksista. Kasvaneen työllisyyden alat ovat palveluja.

Ohessa on yhdistelmä toimialoittaisista työllisten määristä seutukunnassa vuosina 1975, 1990, 1994 ja 2008.

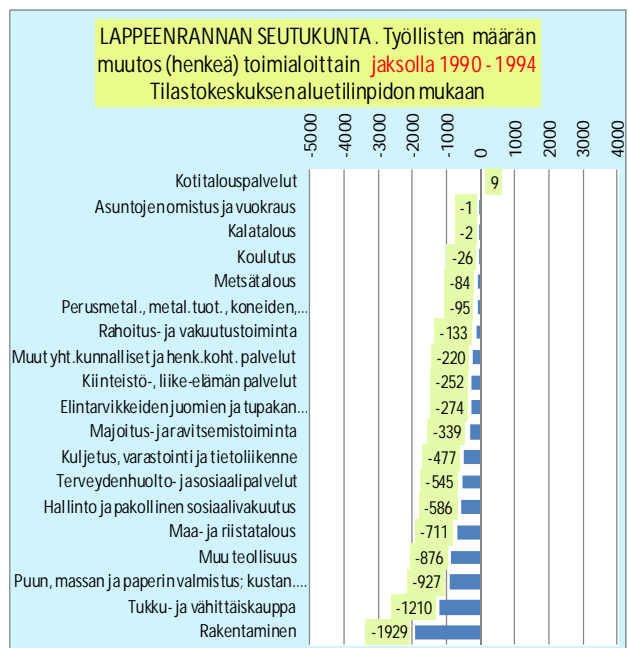
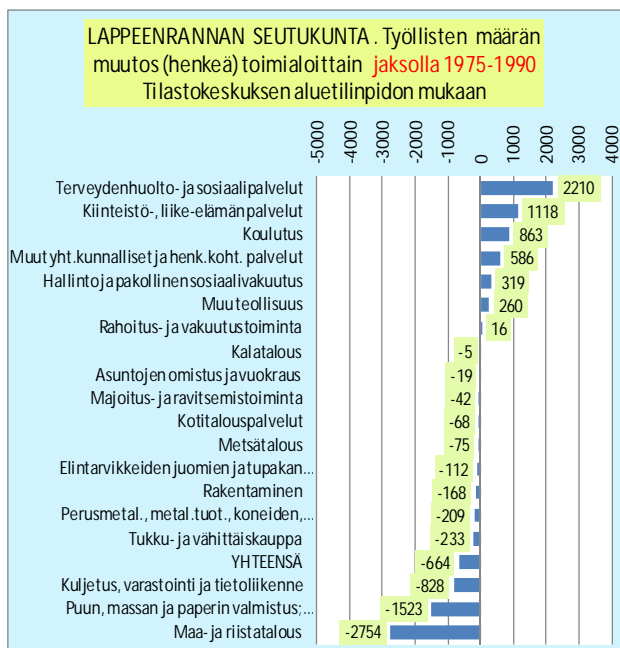

Kuvan toimialoista metsäteollisuus, ml. kustantaminen ja painaminen sekä alueelle tärkeä kuljetus ja varastointi erottuivat vuonna 1975 suurimpina toimialoina työllisten määrällä mitattuna, yli 6600 hengen työvoimallaan. Kauppa oli seuraavana tuhat henkeä pienempänä.

Kuvan toimialoista viiden toimialan työllisten määrä on vähentynyt kaikilla aikajaksoilla. Rajuimmat laskut ovat maataloudessa, puu- ja paperiteollisuudessa sekä elintarviketeollisuudessa. Näiden kaikkien kolmen alan suurimmat vähennykset ovat tapahtuneet jo ennen vuotta 1990. Myös kuljetus ja varastointi on työvoimaltaan jatkuvasti supistuneiden alojen joukossa, mutta vähennys on ollut jo selvästi hitaampaa. Alan suurin pudotus sattuu tuoreimmalle aikajaksolle. Rahoitus- ja vakuutus toiminta on toimiala, joka on supistunut yleisesti koko Suomessa. Metsä- ja kalatalous ovat pienempiä toimialoja, jotka nekin työllistävät Kotkan-Haminan seudulla aiempaa vähemmän.

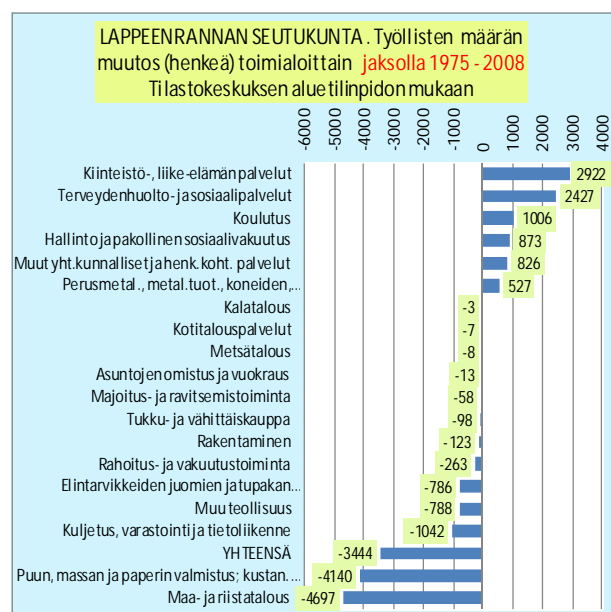
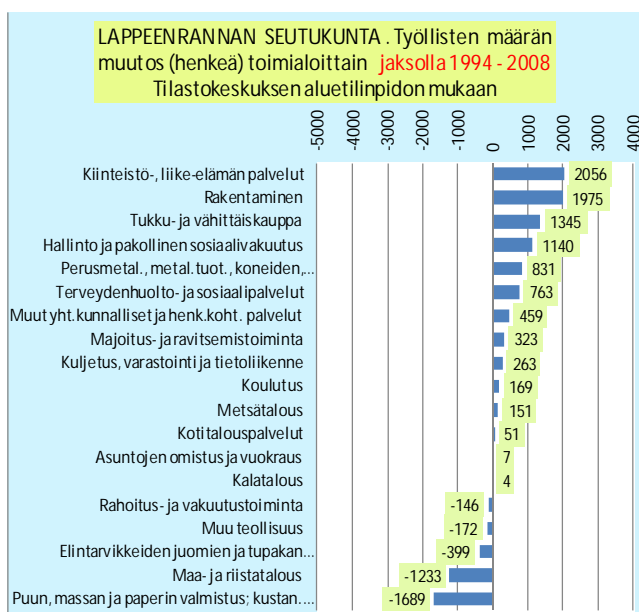
Kasvaneitakin toimialoja on. Suhteellisesti suurin ja lähes kaiken aikaa jatkunut kasvu on liike-elämän palveluissa. Terveys- ja sosiaalipalvelut kasvoivat tuntuvasti jaksolla 1975–1990, mutta ovat sittemmin pysyneet ennallaan. Metalliteollisuus (samoin kuin ”muu teollisuus”) on alueen tärkeitä toimialoja, joka on pitänyt työvoimansa melko lailla vakiotasolla.

4.3.3 Lappeenrannan seutukunta

Lappeenrannan seutukunta menetti ennen 1990-luvun lamaa merkittävästi maatalouden työpaikkoja ja myös 1 500 metsäteollisuuden ja kustantamisen paikkaa. Työllisten kokonaismäärä väheni tällä jaksolla 600 henkeä. Terveystenhoito- ja sosiaalipalveluja laajennettiin Suomessa ja ne kasvoivat työvoimaltaan merkittävästi myös Lappeenrannan seudulla, yli 2 200 henkeä (+65 %, saman verran kuin maassa keskimäärin). Koulutukseenkin tuli lähes 900 työllistä lisää.

Talouselämyksessä jaksolla 1990–1994 alueen työllisten määrä laski 8700 henkeä, 21 %. Määrällisen vähennyksen kärjessä olivat rakentaminen ja kauppa. Rakentaminen supistui puoleen vuoden 1990 tasosta ja kauppakin menetti yli neljänneksen työllisistään.

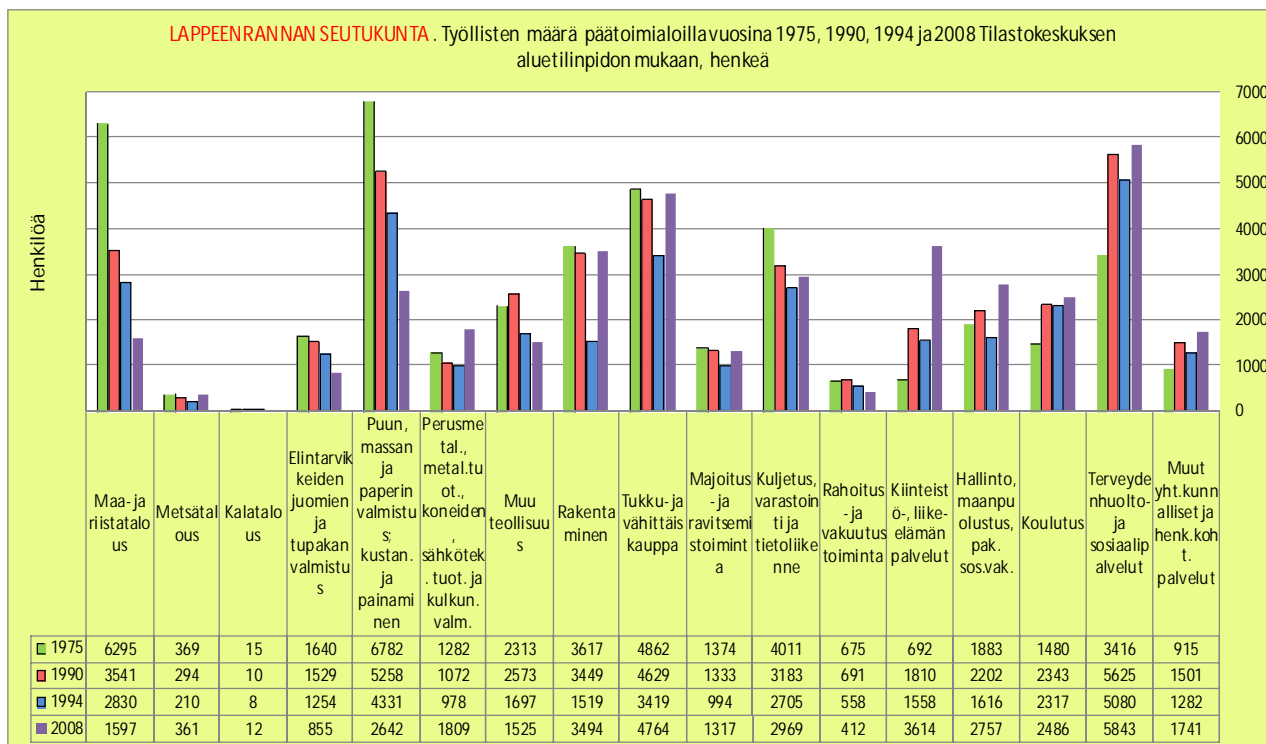

Laman jälkeen seutukunnan työllisten määrä kasvoi vuoteen 2008 mennessä 18 %, 5 900 henkeä. Kasvu oli suurempi kuin Kaakkois-Suomen muiden seutukuntien, mutta jäi jälkeä maan keskiarvosta (+25 %). Kiinteistö- ja

liike-elämän palvelut olivat lisää työllisiä palkanneiden toimialojen kärjessä. Alueen metsäteollisuudessa ja myös elintarviketeollisuudessa työllisten määrää puolestaan vähennettiin.

Koko ajanjakson 1975–2008 mittaan työllisten määrä väheni seutukunnassa 3 400 henkeä, 8 %. Työllisiään vähentäneiden alojen selvänä kärkenä olivat maatalous sekä metsäteollisuus. Monet palvelut puolestaan työllistivät alkutilannetta enemmän.

Esitän vielä muutoksen yhdistelmän, josta näkee miten työllisyyden muutokset näkyvät eri vuosien toimialarakenteessa.

Kaikkina jaksoina kasvaneita toimialoja ei kuvan jaotuksella ole, mutta viisi toimialaa on lisännyt työllistensä määrää kahdella kuvan kolmesta jaksosta. Suhteellisesti nopein kasvu on kiinteistö- ja liike-elämän palveluissa. Toimiala on kivunnut kolmanneksi suurimmaksi. Kasvu painottuu tuoreimpaan ajanjaksoon. Terveystieteiden- ja sosiaalipalvelut ottivat kasvuharppauksen jaksolla 1975–1990, kun toimintoja yleisesti laajennettiin koko Suomessa. Sitten työllisten määrä on pysynyt suunnilleen ennallaan. Koulutuksen kehityspolku on melko samankaltainen: ala ei ole juuri kasvanut vuoden 1990 jälkeen.

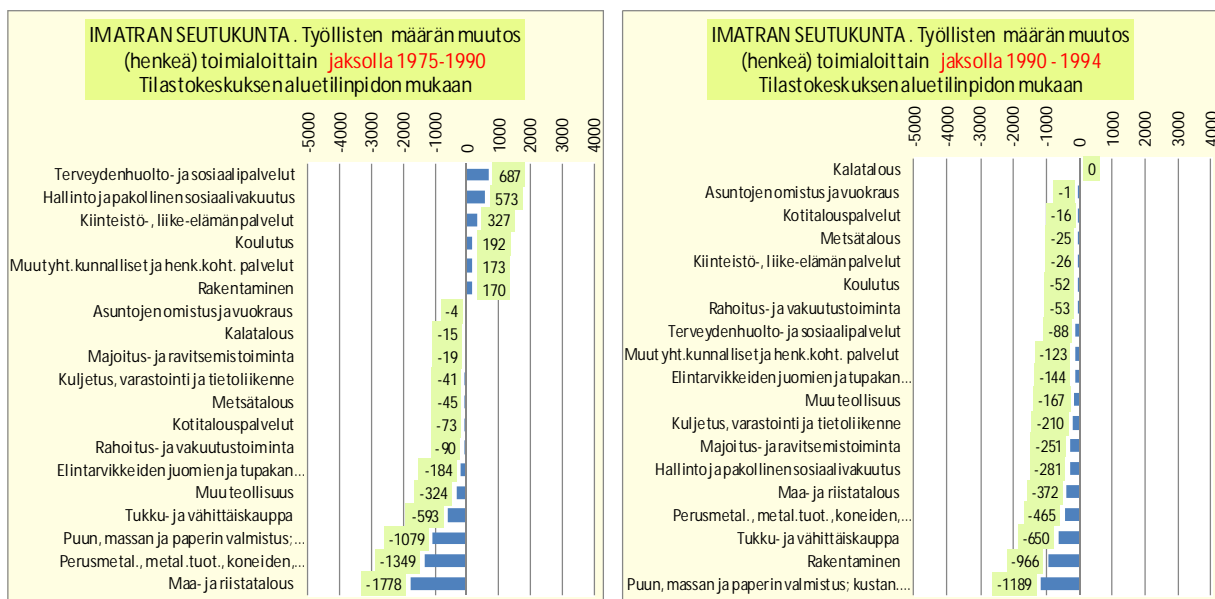
Aloja, jotka supistuivat 1990-luvun lamassa, mutta ovat muutoin pitäneet työllistensä määrän miltei vuoden 1975 tasolla, ovat kauppa ja rakentaminen. Kuljetuksen ja varastoinnin kehitys on muutoin samankaltainen, mutta lähtötasoon verrattuna alan työllisten määrä on kuitenkin supistunut jonkin verran.

Vuoden 1975 kaksi suurinta toimialaa: metsäteollisuus (+ kustantaminen ja painaminen) sekä maatalous ovat supistuneet työvoimaltaan tuntuvasti, maatalous metsäteollisuutta voimakkaammin. Metsäteollisuuden työpaikkakato ei siten ole vain viime aikojen rakennemuutosilmiö, vaikkakin melko voimakas vähennys sattuu tuoreimpaan ajanjaksoon.

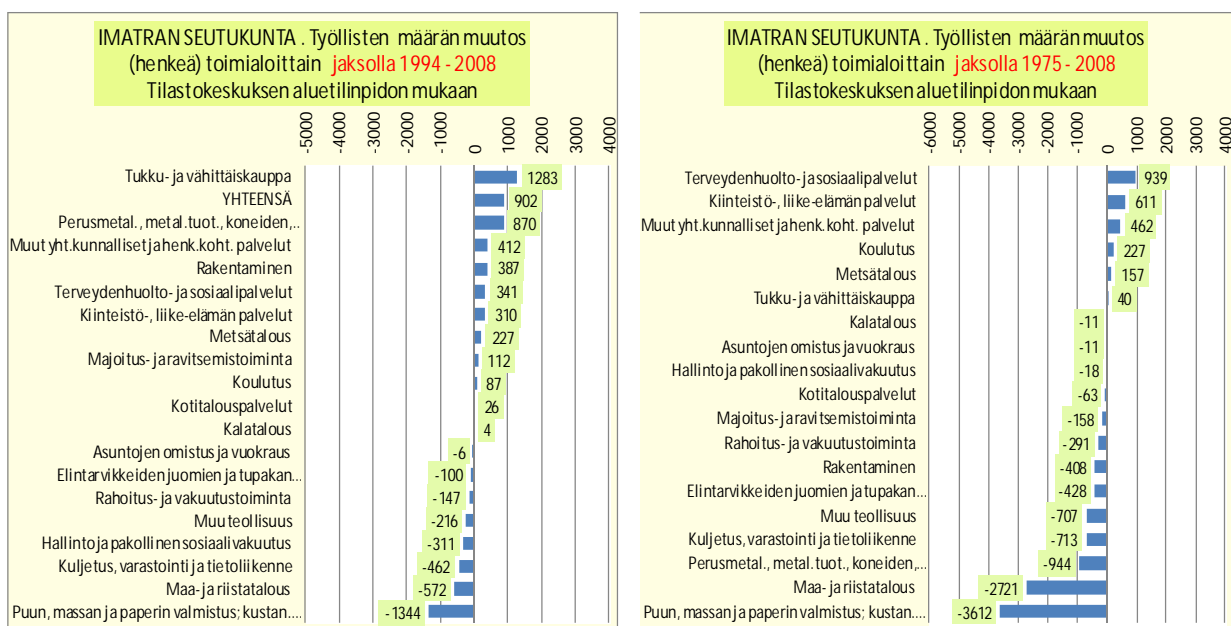
4.3.4 Imatran seutukunta

Imatran seutukunnassa työllisten määrä väheni jaksolla 1975–1990 3 500 henkeä (-13,5 %), laman aikana jaksolla 1990–1994 5 100 henkeä (-23 %), mutta kasvoi hieman viimeisellä jaksolla 1994–2008 (+900 henkeä, 5,2 %). Koko jakson 1975–2008 kuluessa seutukunnan työllisten määrä väheni 30 %, enemmän kuin muissa Kaakkois-Suomen seutukunnissa.

Ensimmäinen kuvapari näyttää toimialoittaisen kehityksen jaksoilla 1975–1990 ja 1990–1994.

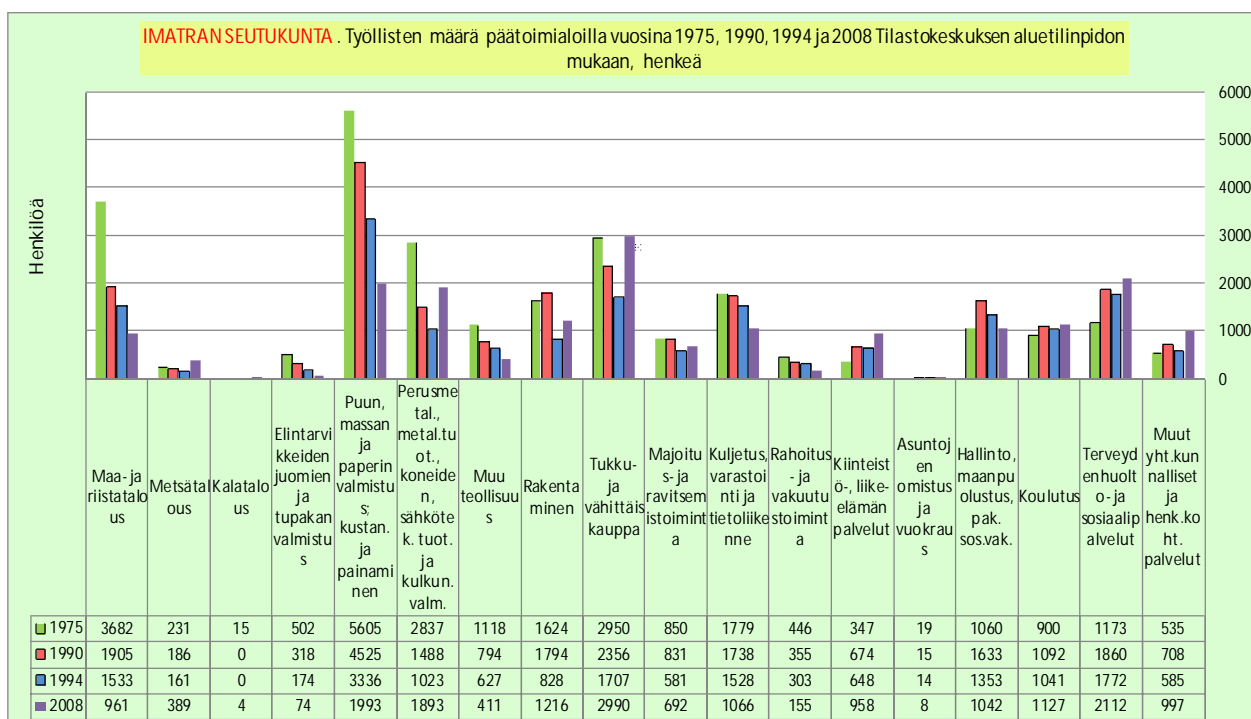
Jo jaksolla 1975–1990 enemmistö toimialoista vähensi työllisiä, laman yhteydessä miltei kaikki. Metsäteollisuuden (ml. kustantaminen ja painaminen) työvoima väheni kummallakin jaksolla yli tuhat henkeä. Maatalouden työllisten määrä väheni ennen vuotta 1990 lähes puoleen vuoden 1975 tasosta, enemmän kuin Kaakkois-Suomen muissa seutukunnissa.

Jakson 1994–2008 aikana seutukunta sai lisää työllisiä 900 henkeä. Kauppa ja metalliteollisuus laajenivat tuntuvasti, sen sijaan metsäteollisuus vähensi työllisistään 40 %.

Koko jaksolla 1975–2008 työllisten määrä väheni seutukunnassa 7 600 henkeä, 30 %. Määrällisen vähennyksen kärjessä olivat metsäteollisuus, jonka työpaikat olivat vähentyneet 65 % vuoden 1975 tasosta, ja maatalous 74 %:n vähennyksellä. Kasvaneen työllisyyden alat olivat palveluja sekä metsätalous.

Vielä yhteenvetokuva eri ajankohtien työllisten määristä.

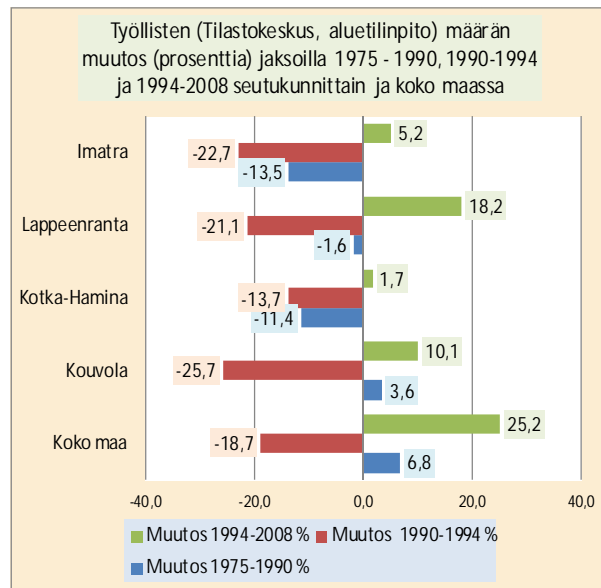
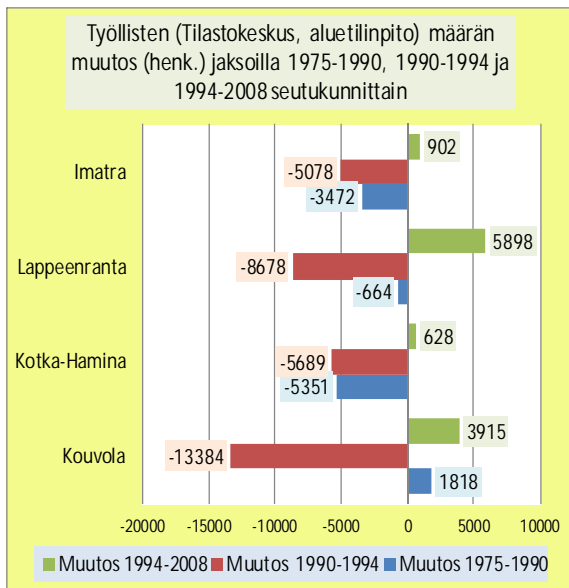

Toimialarakenteessa näkyy metsäteollisuuden, metalliteollisuuden ja kaupan merkittävä rooli. Terveystoiminta- ja sosiaalipalvelut, kiinteistö- ja liike-elämän palvelut sekä henkilökohtaiset palvelut ovat eniten kasvaneita toimialoja. Metalliteollisuus, kauppa ja myös pienempänä toimialana metsätalous kääntyivät selvään nousuun tuoreimmalla jaksolla 1994–2008. Imatran seudulla on matkailullisia perinteitä. Majoitus- ja ravitsemistoiminta on kohtalaisen merkittävä toimiala, jonka työllisten määrä ei kuitenkaan ole kovin paljon muuttunut. Kuten muissakin Kaakkois-Suomen seutukunnissa maatalous ja metsäteollisuus/kustantaminen ja painaminen -toimiala ovat supistuneet työvoimaltaan tuntuvasti, samoin ”muu teollisuus”. Hallinto- ja maanpuolustus -toimiala on myös työllisyydeltään laskusuunnassa. Kauppa on sen sijaan palkannut viimeisimmällä jaksolla lisää työvoimaa ja oli vuonna 2008 vuoden 1975 tasolla.

4.4 Toimialojen työllisten lukumäärämuutokset seutukuntien ja koko maan välisenä vertailuna aikajaksoittain

Tässä luvussa toimialoittaiset työllisten määrät muutokset esitetään seutukuntien välisenä vertailuna ja tietoja verrataan myös koko maan keskimääräiseen kehitykseen. Esillä ovat eri jaksoilla tapahtuneet työllisten määrien muutokset sekä lukumäärinä että prosentuaalisina muutoksina. Tiedot esitetään kustakin toimialasta erikseen. Tiedot ovat Tilastokeskuksen aluetilinpidon mukaisia.

Kaikki työlliset yhteensä

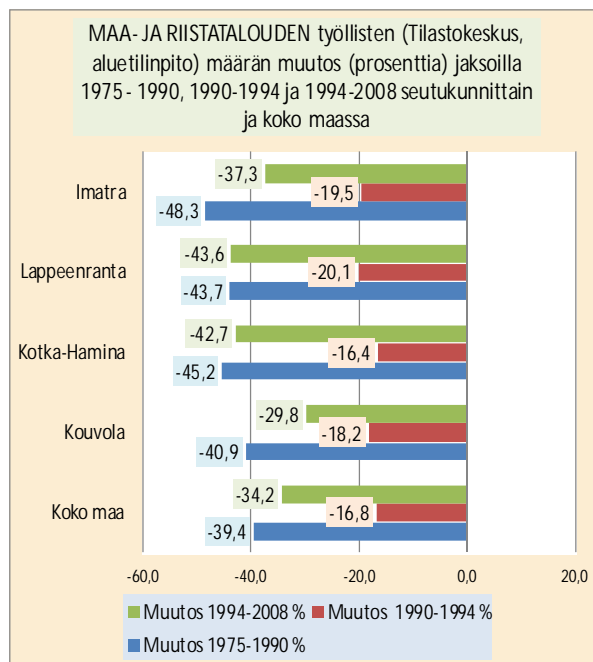
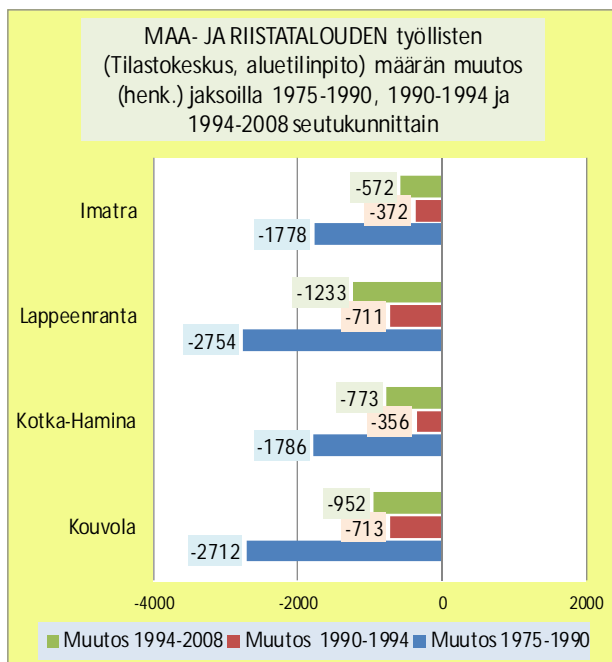

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975- 1990	Muutos 1990- 1994	Muutos 1994- 2008	Muutos 1975- 2008	Muutos 1975- 1990 %	Muutos 1990- 1994 %	Muutos 1994- 2008 %	Muutos 1975- 2008 %
YHTEENSÄ	Koko maa	157400	-463300	508100	202200	6,8	-18,7	25,2	8,7
	Kouvola	1818	-13384	3915	-7651	3,6	-25,7	10,1	-15,2
	Kotka-Hamina	-5351	-5689	628	-10412	-11,4	-13,7	1,7	-22,2
	Lappeenranta	-664	-8678	5898	-3444	-1,6	-21,1	18,2	-8,2
	Imatra	-3472	-5078	902	-7649	-13,5	-22,7	5,2	-29,6

Työllisten määrä lisääntyi taulukon ensimmäisellä jaksolla 1975–1990 sekä koko maan yhteisluvuissa että Kouvola seutukunnassa, mutta väheni selvästi Imatran ja Kotkan–Haminan seutukunnissa. Taantumassa 1990–1994 suhteellisesti eniten työllisiä menetti puolestaan Kouvola seutukunta. Kotkan–Haminan seudulla vähennys oli muita vertailualueita pienempi. Laman jälkeen jaksolla 1994–2008 koko maahan tuli yli puoli miljoonaa työllistä lisää. Määrältään tämä lisäys korvasi laman aikana menetetyt työpaikat. Kaakkois-Suomessa lisäys oli maan keskiarvoa vaisumpi: Kotkan–Haminan seudulla vain vajaa kaksi prosenttia, Lappeenrannan seutukunnassa kuitenkin lähes 20 prosenttia.

Lamavuosien jälkeinen kasvu ei missään Kaakkois-Suomen seutukunnassa riittänyt korvaamaan laman aikana kadonneiden paikkojen yhteismäärää. Kouvola seudulla lamassa katosi yli 13 000 työpaikkaa ja sen jälkeen määrä kasvoi vajaan 4 000 työllisen verran. Vuonna 2008 alueella oli lähes 10 000 työllistä vähemmän kuin vuonna 1990. Imatran seudulla vähennys vuodesta 1990 vuoteen 2008 oli runsaat 4 000 työllistä. Parhaiten muutoksessa on menestynyt Lappeenrannan seutukunta, jossa menetys oli vajaa 3 000 paikkaa.

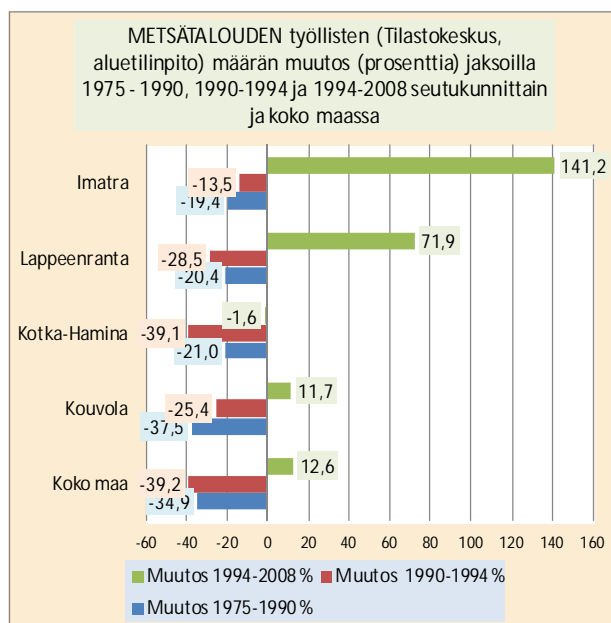
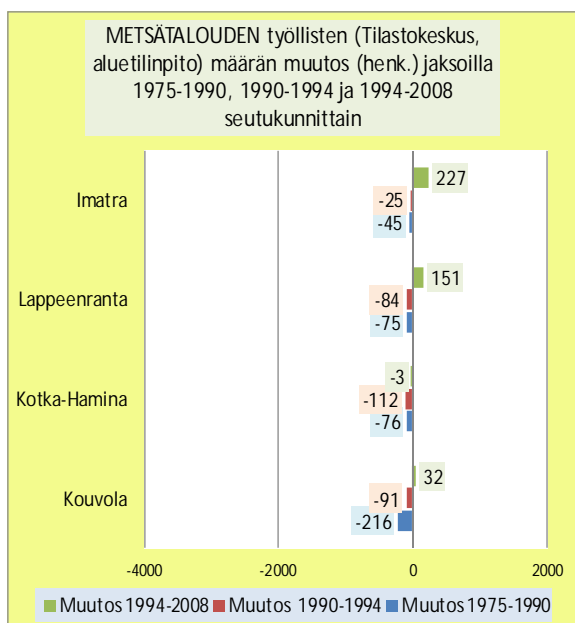
Maa- ja riistatalous

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-2008	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-2008 %
Maa- ja riistatalous	Koko maa	-116800	-30100	-51100	-198000	-39,4	-16,8	-34,2	-66,8
	Kouvola	-2712	-713	-952	-4377	-40,9	-18,2	-29,8	-66,1
	Kotka-Hamina	-1786	-356	-773	-2915	-45,2	-16,4	-42,7	-73,7
	Lappeenranta	-2754	-711	-1233	-4697	-43,7	-20,1	-43,6	-74,6
	Imatra	-1778	-372	-572	-2721	-48,3	-19,5	-37,3	-73,9

Taulukosta näkyy maa- ja riistatalouden työllisten määrän jatkuva vähenemissuunta, kaikki muutosluvut ovat negatiivisia. Koko Suomen vuoden 1975 työpaikoista poistui vuoteen 2008 mennessä kaksi kolmannesta, Kouvola seudulla saman verran ja muissa Kaakkois-Suomen seutukunnissa vielä enemmän. Väheneminen on ollut rakenteellista, ei suhdanneluonteista. Viimeisimmällä jaksolla 1994–2008 työpaikkoja on säilynyt parhaiten Kouvola seudulla, jossa suhteellinen vähennys on jonkin verran maan keskiarvoa pienempi.

Metsätalous

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-1990	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-2008 %
Metsätalous	Koko maa	-16800	-12300	2400	-26700	-34,9	-39,2	12,6	-55,4
	Kouvola	-216	-91	32	-276	-37,5	-25,4	11,7	-47,8
	Kotka-Hamina	-76	-112	-3	-190	-21,0	-39,1	-1,6	-52,6
	Lappeenranta	-75	-84	151	-8	-20,4	-28,5	71,9	-2,1
	Imatra	-45	-25	227	157	-19,4	-13,5	141,2	68,1

Myös metsätalous on toimiala, jossa työllisten määrät ovat selvästi vähentyneet, joskin vähennys on pysähtynyt laman jälkeisellä jaksolla. Ala ei ole työllisten määrällä mitattuna kovin suuri: vuonna 2008 Kaakkois-Suomessa vain noin 1 200 henkeä ja koko maassa 21 500. Ala pohjaa kuitenkin yhteen Suomen perusraaka-ainelähteeseen: metsään, jonka merkitys uusiutuvana ja monimuotoisena luonnonvarana saattaa tulevaisuudessa uudelleen korostua.

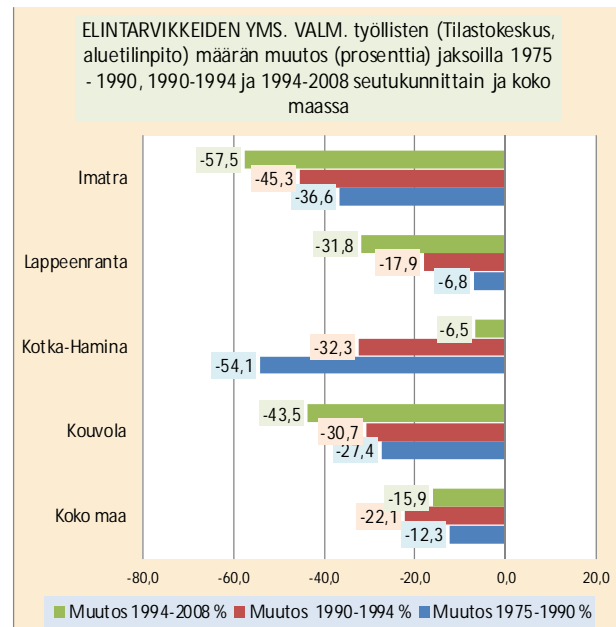
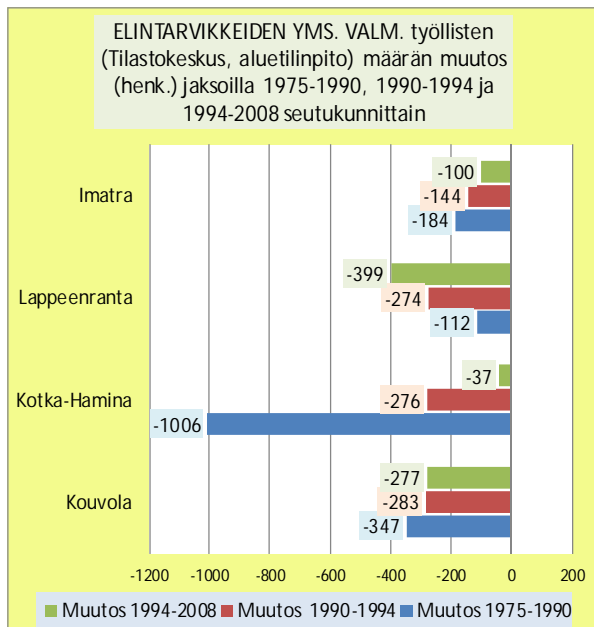
Vuoteen 2008 mennessä toimialan koneellistuminen ja muu muutos oli vienyt koko maan paikoista 55 prosenttia, Kaakkois-Suomessa hieman vähemmän. Imatran seudulla työllisiä oli vuonna 2008 enemmän kuin ennen lamaa ja Lappeenrannan seutukunnassakin oltiin lähes vuoden 1975 luvuissa. Suurin vähennys on tapahtunut Kotkan-Haminan seudulla.

Kalatalous

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-2008	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-2008 %
Kalatalous	Koko maa	-1300	-300	0	-1600	-37,1	-13,6	0,0	-45,7
	Kouvola	1	-2	3	2	31,0	-42,3	95,9	48,2
	Kotka-Hamina	-76	21	-30	-85	-51,3	28,9	-31,8	-57,2
	Lappeenranta	-5	-2	4	-3	-34,0	-17,6	44,3	-21,5
	Imatra	-15	0	4	-11	-100,0			-72,6

Kaakkois-Suomessa on merialuetta ja mm. Saimaan vesistöä, mikä on tarjonnut mahdollisuuksia myös ammattikalastukselle. Kalatalous on kuitenkin pieni toimiala: vuonna 2008 ala työllisti Kaakkois-Suomessa vain vajaa sata henkeä, näistä enemmistön Kotkan–Haminan seudulla.

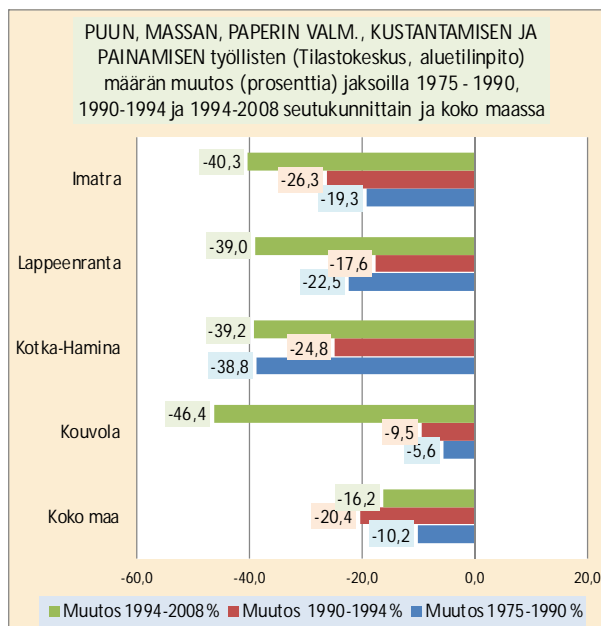
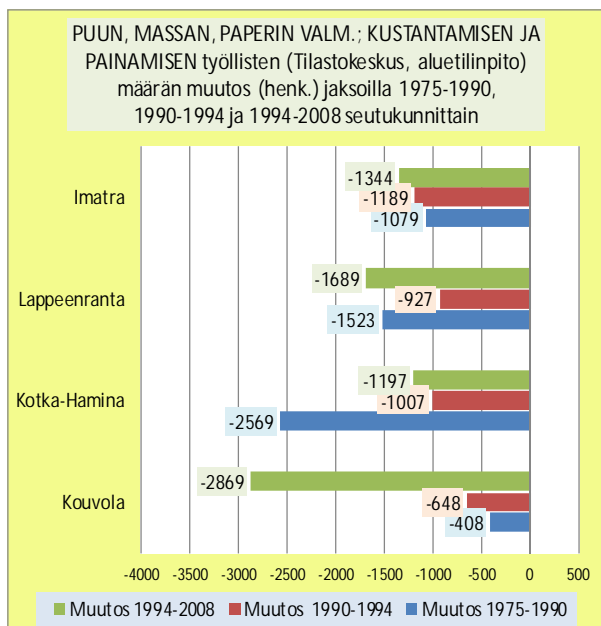
Elintarvikkeiden ja juomien valmistus

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-2008	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-2008 %
Elintarvikkeiden juomien ja tupakan valmistus	Koko maa	-8100	-12800	-7200	-28100	-12,3	-22,1	-15,9	-42,5
	Kouvola	-347	-283	-277	-907	-27,4	-30,7	-43,5	-71,6
	Kotka-Hamina	-1006	-276	-37	-1320	-54,1	-32,3	-6,5	-70,9
	Lappeenranta	-112	-274	-399	-786	-6,8	-17,9	-31,8	-47,9
	Imatra	-184	-144	-100	-428	-36,6	-45,3	-57,5	-85,3

Maatalouden tapaan myös elintarviketeollisuus näyttää koko taulukossa pelkkiä vähennyslukuja. Alan työpaikkoja menetettiin jo jaksolla 1975–2008: Kotkan–Haminan seudullakin yli tuhat paikkaa, yli puolet vuoden 1975 paikoista. Ts. alan suurin rakennemuutos tapahtui seudulla jo ennen lamaa. Laman jälkeen jaksolla 1994–2008 Kaakkois-Suomen seutukunnat ovat Kotkan–Haminan seutua lukuun ottamatta menettäneet enemmän alan työllisiä kuin maa keskimäärin. Kouvola seutu menetti lähes 44 prosenttia laman jäljiltä säilyneistä paikoista ja Imatran seutu yli puolet.

Puun, massan ja paperin valmistus, kustantaminen ja painaminen

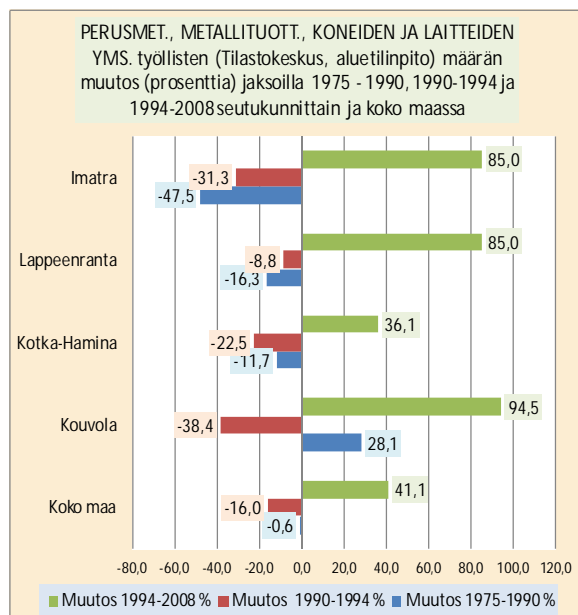
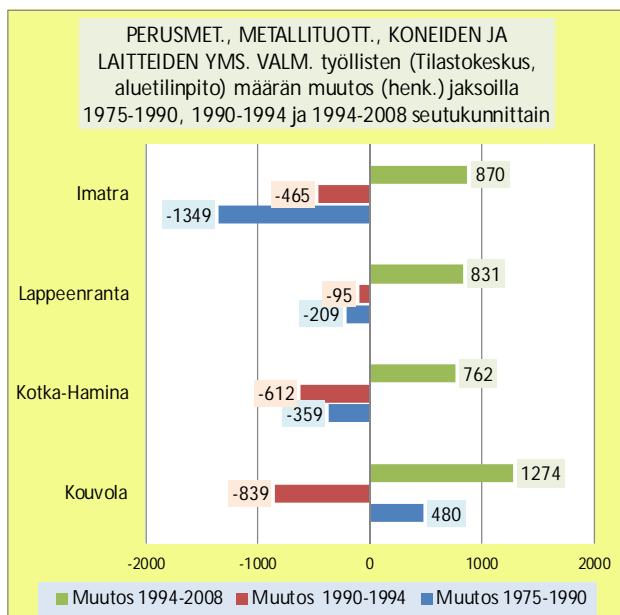

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-2008	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-2008 %
		1990	1994	2008	2008	1990 %	1994 %	2008 %	2008 %
Puun, massan ja paperin valmistus; kustan. ja painaminen	Koko maa	-14800	-26500	-16800	-58100	-10,2	-20,4	-16,2	-40,1
	Kouvola	-408	-648	-2869	-3925	-5,6	-9,5	-46,4	-54,2
	Kotka-Hamina	-2569	-1007	-1197	-4773	-38,8	-24,8	-39,2	-72,0
	Lappeenranta	-1523	-927	-1689	-4140	-22,5	-17,6	-39,0	-61,0
	Imatra	-1079	-1189	-1344	-3612	-19,3	-26,3	-40,3	-64,4

Metsäteollisuus on toimiala, josta on puhuttu Kaakkois-Suomessa eniten viime vuosien ”äkillisestä” rakennemuutoksesta keskusteltaessa. Vuonna 1975 toimiala (lukuja arvioitaessa huomattava, että mukana ovat kustantaminen ja painaminen) työllisti kaikista Kaakkois-Suomen työllisistä 12 prosenttia. Laman jälkeen vuosina 1994–1995 osuus oli edelleen lähes yhtä korkea: 11,6–11,7 prosenttia, joskin työpaikkojen lukumäärät olivat laskeneet. Työpaikat vähenivät, mutta tuolloista paperiteollisuuden muutosta voi luonnehtia ”hiljaiseksi” rakennemuutokseksi, joskin vaikkapa Voikkaan tehtaan mahdollisesta lopetuksesta oli 1990-luvun alussakin tiettyjä merkkejä nähtävissä (ks. Melolinna 2010, 89).

Työllisten määrät vähenivät alalla jo jaksolla 1975–1990 mm. uusien koneinvestointien ja joidenkin toimintojen ulkoistamisen myötä. Osa muutoksesta kohdistui sahoihin, mm. Kotkan–Haminan seudulla. Toimialan muutoksen ajoittuminen poikkeaa Kouvolan seudulla taulukon muista alueista. Kouvolan seutukunnassa on ollut puuteollisuutta melko vähän ja alue menetti ennen lamaa ja laman aikana selvästi vähemmän metsäteollisuuden työllisiä, vain vajaa 15 prosenttia vuoden 1975 paikoista. Tunnetusti myöhempi muutos, joka kohdistui alueelle tärkeään massa- ja paperiteollisuuteen, oli raju. Vuodesta 1994 vuoteen 2008 alan työllisten määrä väheni seutukunnassa lähes 3 000 henkeä, 46 prosenttia. Myös Kaakkois-Suomen muissa seutukunnissa jakson 1994–2008 vähennys on ollut merkittävästi maan keskimäärää suurempi.

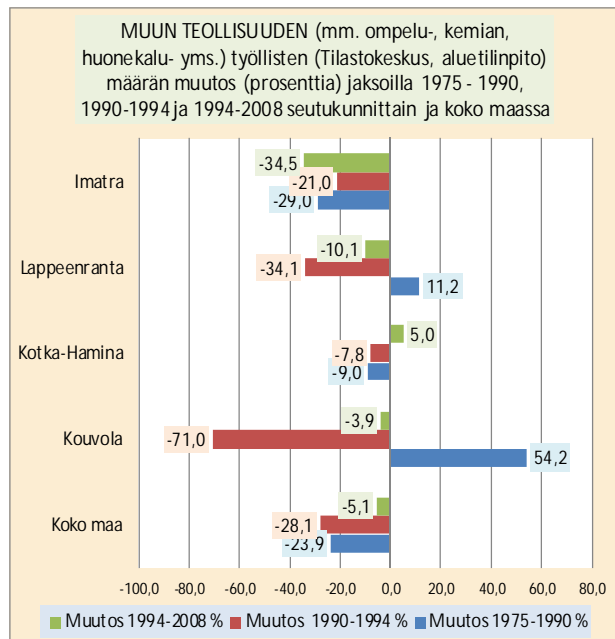
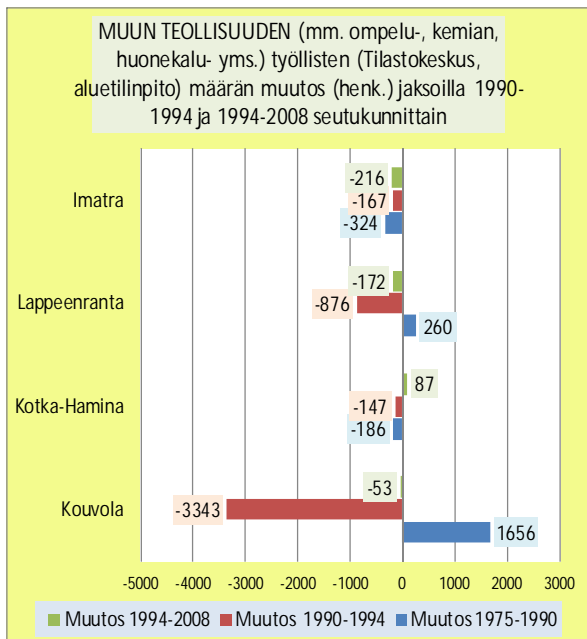
Perusmetallien, metallituotteiden, koneiden, sähkötekniisten tuotteiden ja kulkuneuvojen valmistus

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-2008	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-2008 %
		1990	1994	2008	2008	1990 %	1994 %	2008 %	2008 %
Perusmetal., metal.tuot., koneiden, sähkötek. tuot. ja kulkun. valm.	Koko maa	-1100	-30500	65700	34100	-0,6	-16,0	41,1	17,8
	Kouvola	480	-839	1274	915	28,1	-38,4	94,5	53,6
	Kotka-Hamina	-359	-612	762	-210	-11,7	-22,5	36,1	-6,8
	Lappeenranta	-209	-95	831	527	-16,3	-8,8	85,0	41,1
	Imatra	-1349	-465	870	-944	-47,5	-31,3	85,0	-33,3

Metalliteollisuus on merkittävä toimiala erityisesti Imatran seutukunnassa, mutta sillä on ollut tärkeä rooli myös Kaakkois-Suomen muiden alueiden teollistumisessa. Vaikka työllisten määrä koko maan ja Kaakkois-Suomen muiden seutukuntien tapaan kasvoi Imatran alueella selvästi vuoden 1994 jälkeen (lähes 900 henkeä), seutukunnassa oli vuonna 2008 kolmannes vähemmän työllisiä kuin vuonna 1975.

Muu teollisuus

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-2008	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-2008 %
Muu teollisuus	Koko maa	-49700	-44300	-5800	-99800	-23,9	-28,1	-5,1	-48,1
	Kouvola	1656	-3343	-53	-1739	54,2	-71,0	-3,9	-57,0
	Kotka-Hamina	-186	-147	87	-246	-9,0	-7,8	5,0	-11,8
	Lappeenranta	260	-876	-172	-788	11,2	-34,1	-10,1	-34,1
	Imatra	-324	-167	-216	-707	-29,0	-21,0	-34,5	-63,2

Muuhun teollisuuteen kuuluvat mm. Kaakkois-Suomenkin historiaan ja teollisuuden rakennemuutokseen tiiviisti liittyvä tekstiili- ja vaatetusteollisuus, kemian teollisuus, huonekaluteollisuus, kumi- ja muovituotteiden valmistus sekä lasi-, sementti-, yms. teollisuus.

Merkittävä rooli erityisesti 1970- ja 1980-luvuilla on ollut tekstiili- ja vaatetusteollisuudella. Vuonna 1975 Kaakkois-Suomessa työskenteli Tilastokeskuksen väestölaskennan mukaan 2 400 henkeä tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa. Vuonna 1980 määrä oli noussut lähes 2 800 henkeen ja vielä vuonna 1985 alalla oli 2 600 henkeä. Toimiala työllisti erityisesti naisia, sillä työvoimasta oli vain noin 10 prosenttia miehiä. Olavi Anttila kirjoittaa Iitin kunnan historiassa mm.: "Pallo-Paidan asettuminen littiin merkitsi uutta avautusta maalaispitäjässä hyvinkin luonnollisiin kudonta- ja ompelutöihin... Vuonna 1971 Pallo-Paita työllisti 150 ja 1975 jo 180 henkeä. Silti tehdas poti työvoimapulaa... (Anttila 2000, 383, 385).

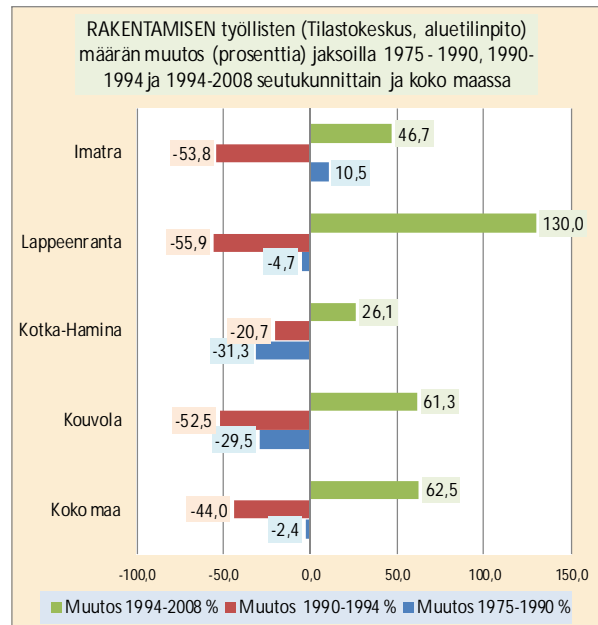
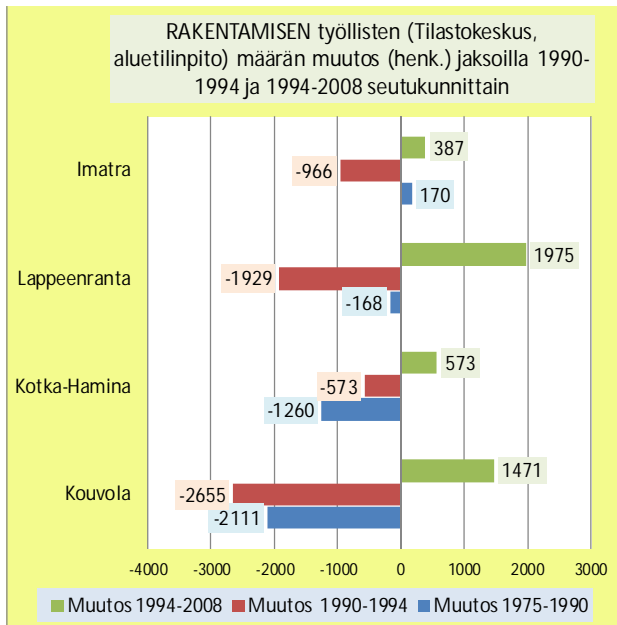
Jaana Juvonen kuvaa Kouvolan tekstiiliteollisuuden 1960-luvun lopun kasvua: "Artellan ohella Kouvola sai muutakin tekstiiliteollisuutta. Vuonna 1968 kaupunkiin tuli orimattilainen Kaitilan Pukimo Oy, joka työllisti heti alkuun 100 työntekijää... Vuonna 1969 Kouvolaan sijoittui edellisiäkin tekstiilialan yrityksiä suurempi laitos...ruotsalainen ...Gefa Ab... Parhaimmillaan Gefan ompelimoissa ym. työpisteissä ahersi noin 350 työntekijää" (Juvonen 2003, 328).

1980-luvun jälkeen ala alkoi supistua tuntuvasti Suomessa. Vuonna 1994 alan henkilöstömäärä oli Tilastokeskuksen toimipaikkarekisterin mukaan Kaakkois-Suomessa enää 669 henkeä. Vaatteiden valmistusta siirrettiin mm. Viroon. Alaa koetteli siten merkittävä rakennemuutos myös Kaakkois-Suomessa ja jo 1980-luvulla. Vuosien 1985 ja 1994 välillä työpaikkoja menetettiin noin 2000.

Euroopan sisällä tekstiilien ja vaatteiden valmistus on edelleenkin keskittynyt joihinkin maihin. Vuonna 2011 Suomessa oli tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa henkilöstöä 5 300 henkeä. Kymmentätuhatta asukasta kohti tämä

on 9 henkeä. Bulgariassa vastaava luku oli 168, Portugalissa 138 ja Virossakin 73 (Tekstiili- ja vaatetusteollisuus Finatex ry. 2012).

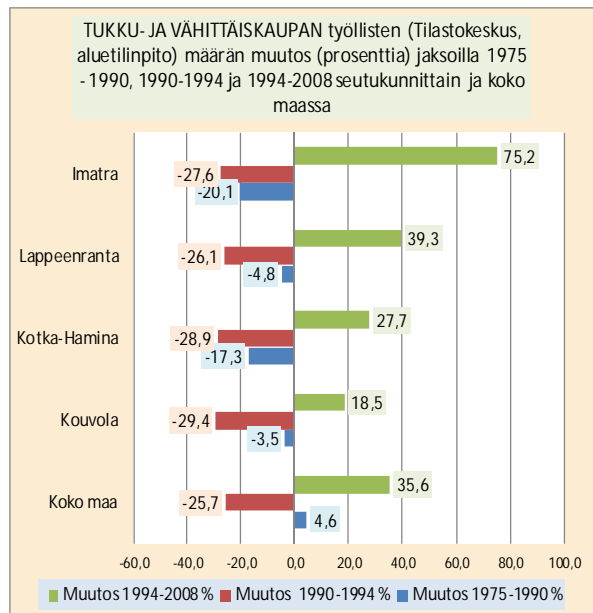
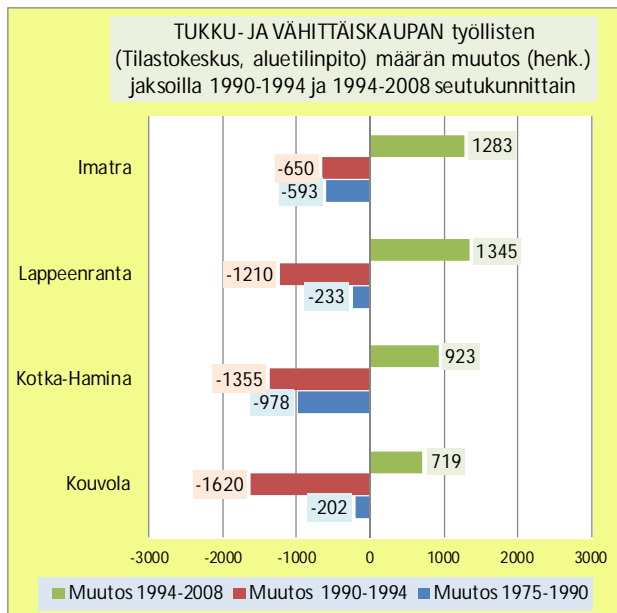
Rakentaminen

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-2008	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-2008 %
		1990	1994	2008	2008	1990 %	1994 %	2008 %	2008 %
Rakentaminen	Koko maa	-5100	-92400	73600	-23900	-2,4	-44,0	62,5	-11,1
	Kouvola	-2111	-2655	1471	-3295	-29,5	-52,5	61,3	-46,0
	Kotka-Hamina	-1260	-573	573	-1260	-31,3	-20,7	26,1	-31,3
	Lappeenranta	-168	-1929	1975	-123	-4,7	-55,9	130,0	-3,4
	Imatra	170	-966	387	-408	10,5	-53,8	46,7	-25,1

Rakentaminen työllisti vuonna 2008 Kaakkois-Suomessa 11 400 henkeä, 5 000 henkeä vähemmän kuin vuonna 1975. Suhdanteet näkyvät alan työllisten määrissä. Laman aikana alan toiminta hiljeni merkittävästi. Koko maan työpaikat vähenivät 44 prosenttia, Kaakkois-Suomen kolmessa seutukunnassa yli 50 prosenttia. Jo ennen lamaa paikat olivat vähentyneet Kouvola ja Kotka-Haminan seutukunnissa lähes kolmanneksen. Laman jälkeen paikkoja tuli lisää Lappeenrannan ja Kotka-Haminan seutukuntiin yhtä paljon kuin lamassa menetettiin. Kouvola ja Imatran seuduilla menetys ei korvautunut kokonaan eikä koko maan yhteisluvuissakaan. Vuoden 1975 tilanteeseen verrattuna työllisten määrä on vähentynyt eniten Kouvola seudulla. Lappeenrannan seutu oli puolestaan vuonna 2008 lähes samoissa luvuissa kuin vuonna 1975.

Tukku- ja vähittäiskauppa

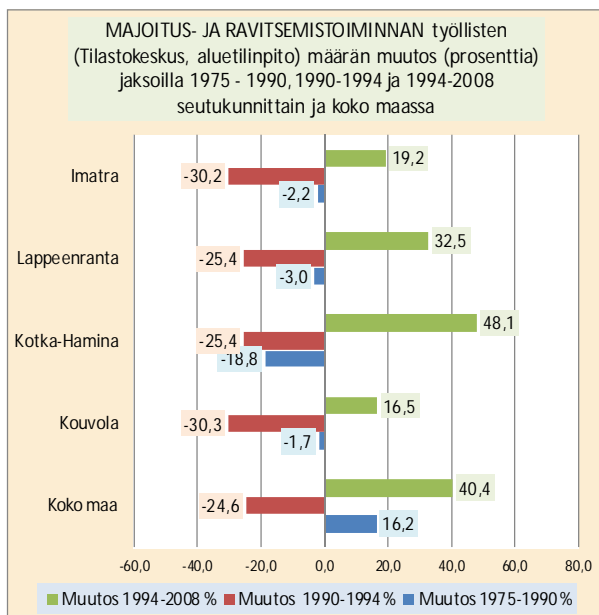
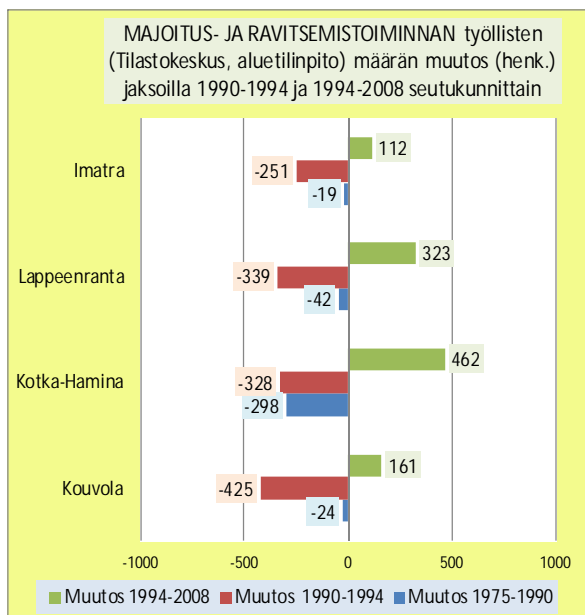

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975- 1990	Muutos 1990- 1994	Muutos 1994- 2008	Muutos 1975- 2008	Muutos 1975- 1990 %	Muutos 1990- 1994 %	Muutos 1994- 2008 %	Muutos 1975- 2008 %
Tukku- ja vähittäiskauppa	Koko maa	14500	-84200	86500	16800	4,6	-25,7	35,6	5,4
	Kouvola	-202	-1620	719	-1103	-3,5	-29,4	18,5	-19,3
	Kotka-Hamina	-978	-1355	923	-1411	-17,3	-28,9	27,7	-24,9
	Lappeenranta	-233	-1210	1345	-98	-4,8	-26,1	39,3	-2,0
	Imatra	-593	-650	1283	40	-20,1	-27,6	75,2	1,4

Kauppa on työllisten määrillä mitattuna suuria toimialoja. Alan työllisiä oli vuonna 1975 Kaakkois-Suomessa 19 200 ja vuonna 2008 16 600. Määrä ei ole siten laskenut kovin paljon, vaikka kaupan rakenteissa on tapahtunut paljonkin muutoksia ja uusia piirteitä on tulossa mm. nettikaupan kasvaessa.

Jaksolla 1975–1990 alan työllisten määrä väheni Kaakkois-Suomessa, mutta kasvoi jonkin verran koko maan tasolla. Laman aikainen vähennys oli eri alueilla lähes samansuuruinen. Laman jälkeen työllisten määrät kasvoivat, suhteellisesti eniten Imatran ja Lappeenrannan seutukunnissa. Imatran seudun 1 300 työpaikan kasvu oli niin suuri, että koko jakson 1975–2008 muutos jäi positiiviseksi. Lappeenrannan seudullakin oltiin vuonna 2008 miltei vuoden 1975 tasolla.

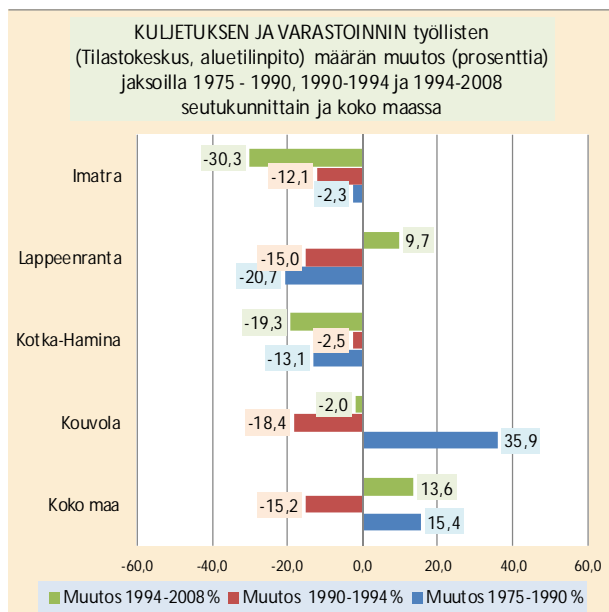
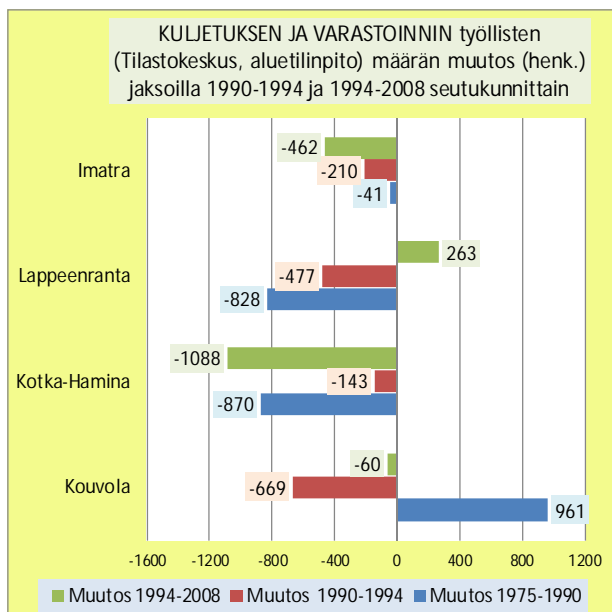
Majoitus- ja ravitsemistoiminta

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-1990	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-1990 %
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	Koko maa	10800	-19100	23600	15300	16,2	-24,6	40,4	22,9
	Kouvola	-24	-425	161	-287	-1,7	-30,3	16,5	-20,2
	Kotka-Hamina	-298	-328	462	-163	-18,8	-25,4	48,1	-10,3
	Lappeenranta	-42	-339	323	-58	-3,0	-25,4	32,5	-4,2
	Imatra	-19	-251	112	-158	-2,2	-30,2	19,2	-18,6

Matkailua on viime vuosina pidetty Kaakkois-Suomessa yhtenä niistä toiminnoista, jotka voivat tuoda uutta työllisyyttä perinteisten teollisuudenalojen rinnalle. Vielä vuoteen 2008 mennessä majoitus- ja ravitsemistoiminnan yhdistetty toimiala ei ole kuitenkaan erityisemmin kasvanut jos kehitystä vertaa koko maan tilanteeseen. Kuitenkin laman jälkeisellä jaksolla 1994–2008 työllisten määrä on lisääntynyt kaikissa Kaakkois-Suomen seutukunnissa, joten kasvusuunta vallitsee.

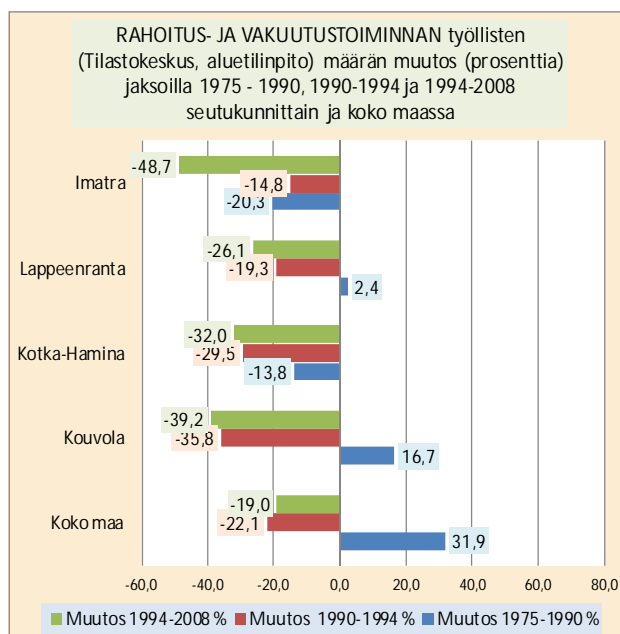
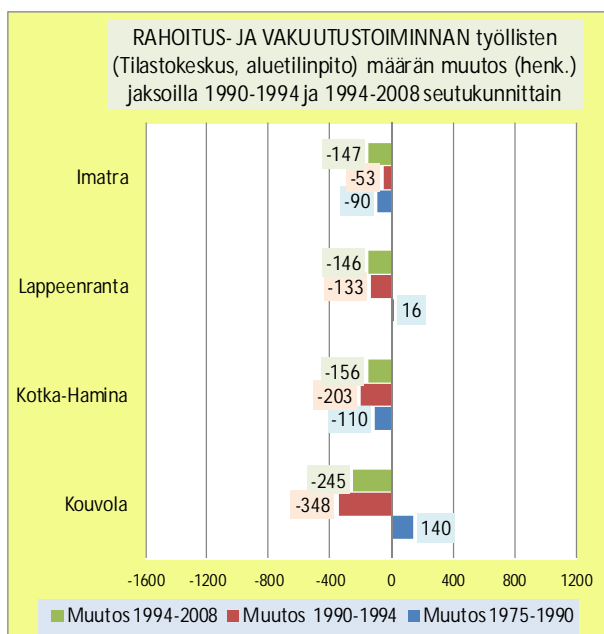
Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-2008	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-2008 %
Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	Koko maa	24600	-27900	21200	17900	15,4	-15,2	13,6	11,2
	Kouvola	961	-669	-60	233	35,9	-18,4	-2,0	8,7
	Kotka-Hamina	-870	-143	-1088	-2101	-13,1	-2,5	-19,3	-31,6
	Lappeenranta	-828	-477	263	-1042	-20,7	-15,0	9,7	-26,0
	Imatra	-41	-210	-462	-713	-2,3	-12,1	-30,3	-40,1

Kaakkois-Suomi on satamineen, rataverkkoineen ja rajanylityspaikkoineen merkittävä kuljetuksen ja varastoinnin sijaintialue. Mm. satamatoiminnassa on kuljetustekniikan muuttuessa tapahtunut huomattavia muutoksia ja työllisten määrät ovat Kotkan-Haminan seudulla vähentyneet. Toimiala on kuitenkin mm. jatkuvasti kasvaneen idänliikenteen vuoksi edelleen alueen tärkeitä toimialoja.

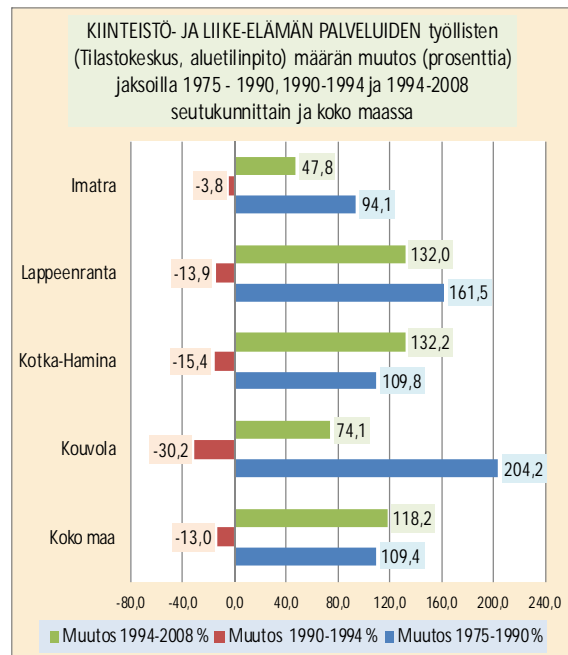
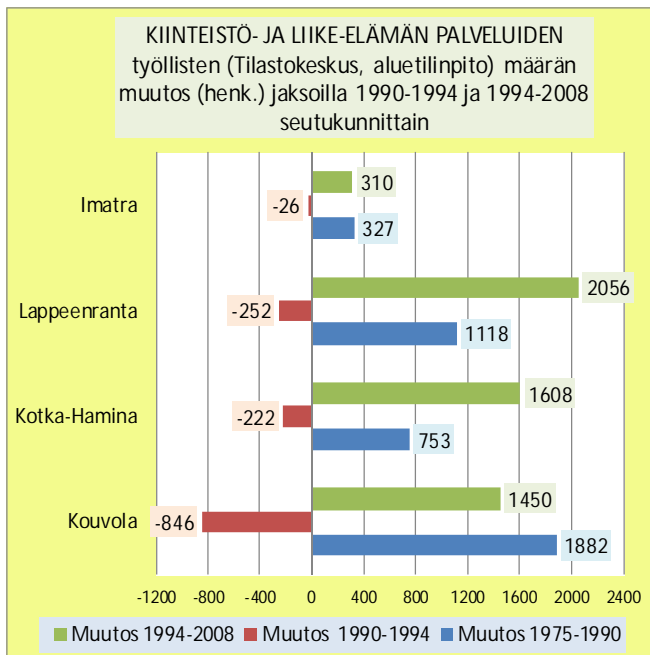
Rahoitus- ja vakuutustoiminta

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975- 1990	Muutos 1990- 1994	Muutos 1994- 2008	Muutos 1975- 2008	Muutos 1975- 1990 %	Muutos 1990- 1994 %	Muutos 1994- 2008 %	Muutos 1975- 2008 %
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	Koko maa	16000	-14600	-9800	-8400	31,9	-22,1	-19,0	-16,8
	Kouvola	140	-348	-245	-454	16,7	-35,8	-39,2	-54,4
	Kotka-Hamina	-110	-203	-156	-469	-13,8	-29,5	-32,0	-58,7
	Lappeenranta	16	-133	-146	-263	2,4	-19,3	-26,1	-38,9
	Imatra	-90	-53	-147	-291	-20,3	-14,8	-48,7	-65,2

Rahoitus- ja vakuutustoiminta on toimialoja, joiden työvoima on jo pitkään ja paljolti aluesijainnista riippumatta vähentynyt. Vielä ennen vuotta 1990 työllisten määrä kasvoi koko maassa lähes kolmanneksen vuoden 1975 tilanteesta ja Kouvolan seudullakin 17 %, mutta sen jälkeen määrät ovat kaikkialla vähentyneet. Koska ala ei ole työvoimaltaan suurimpia, määrälliset työpaikkavähennykset eivät näytä kovin isoilta. Kuitenkin jaksolla 1990–2008 Kouvolan seutukunnassa menetettiin lähes 600 (eli yhden paperitehtaan verran) ja Kotkan–Haminan seudulla 350 alan työpaikkaa. Imatran vähennys oli 200 paikkaa, seudun työpaikat vähenivät puoleen.

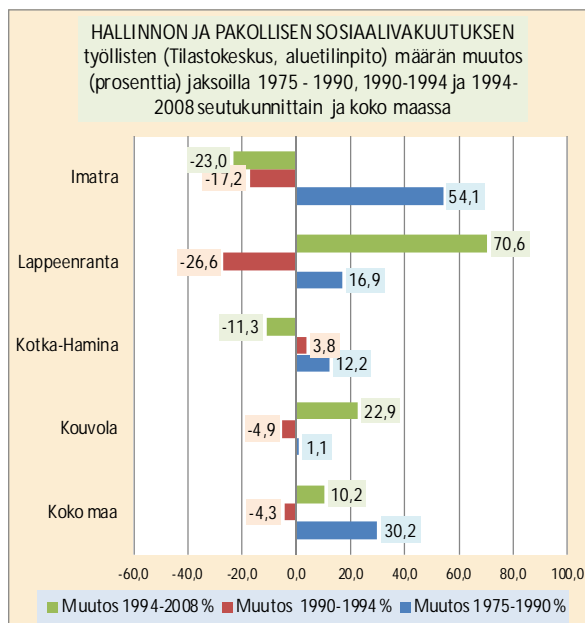
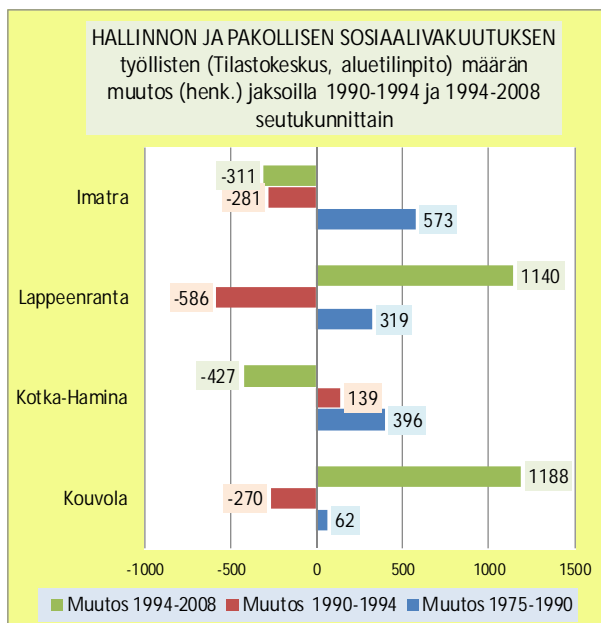
Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut

		Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-2008	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-2008 %
TOIMIALA	Alue	1990	1994	2008	2008	1990 %	1994 %	2008 %	2008 %
Kiinteistö-, liike-elämän palvelut	Koko maa	82500	-20600	162300	224200	109,4	-13,0	118,2	297,3
	Kouvola	1882	-846	1450	2485	204,2	-30,2	74,1	269,6
	Kotka-Hamina	753	-222	1608	2139	109,8	-15,4	132,2	311,8
	Lappeenranta	1118	-252	2056	2922	161,5	-13,9	132,0	422,2
	Imatra	327	-26	310	611	94,1	-3,8	47,8	175,9

Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut ovat toimialaryhmä, joka näyttää kaikkein suurimmat kasvuluvut. Ala ei ollut kovin suuri vielä vuonna 1975: Kaakkois-Suomessa vain runsas 2 600 työllistä ja koko maassa 75 400. Siitä eteenpäin (laman aikaista notkahdusta lukuun ottamatta) työllisten määrän kasvuvauhti on ollut reipasta. Määrät ovat kolminkertaistuneet ja Lappeenrannan seudulla nelinkertaistuneet vuoteen 2008 mennessä. Imatran seudulla lisäys on ollut hieman pienempi.

Julkinen hallinto, maanpuolustus, turvallisuus, pakollinen sosiaalivakuutus

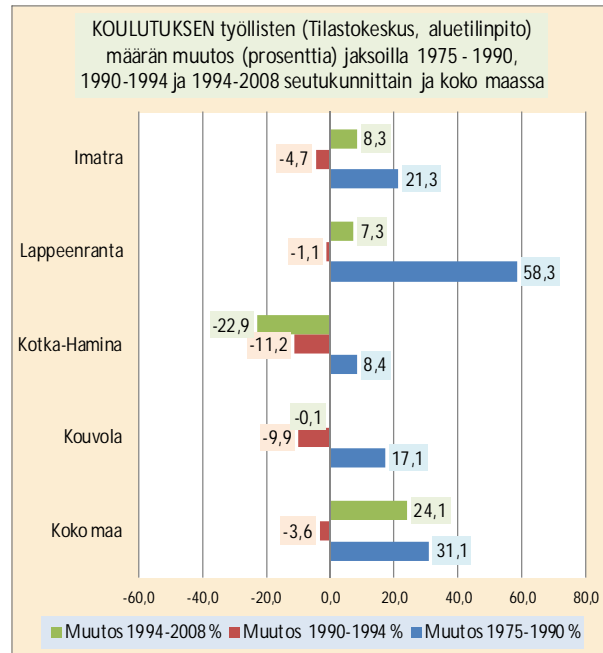
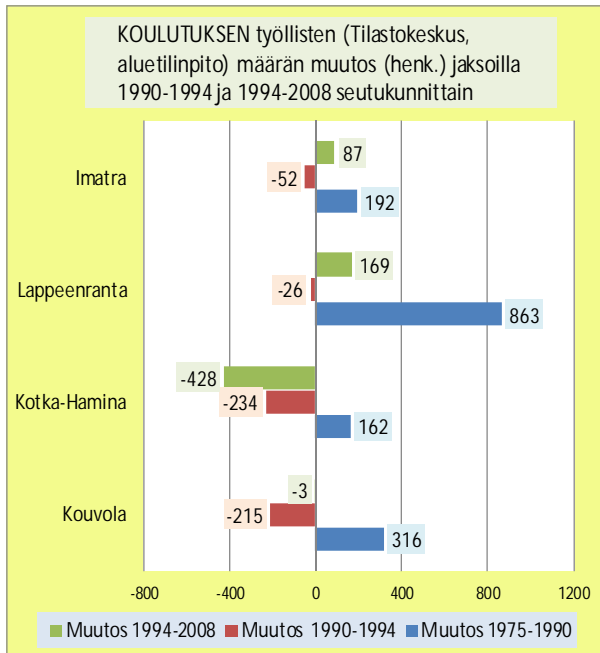

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-2008	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-2008 %
Hallinto, maanpuolustus, turvallisuus ja pak. sos.vak.	Koko maa	37900	-7100	16000	46800	30,2	-4,3	10,2	37,2
	Kouvola	62	-270	1188	981	1,1	-4,9	22,9	18,1
	Kotka-Hamina	396	139	-427	108	12,2	3,8	-11,3	3,3
	Lappeenranta	319	-586	1140	873	16,9	-26,6	70,6	46,4
	Imatra	573	-281	-311	-18	54,1	-17,2	-23,0	-1,7

Hallinnon ohella tähän toimialaryhmään kuuluvat mm. maanpuolustus (ml. varusmiehet) ja julkiset turvallisuuspalvelut. Kaakkois-Suomi on perinteisiä varuskuntien sijaintialueita, mikä lisää tämän toimialan merkitystä. Maavoimien 15 joukko-osastosta neljä sijaitsee Kaakkois-Suomessa. (Puolustusvoimat, maavoimat, nettisivut, kartta joukko-osastoista, 2013).

Historian kuluessa mm. valtion laitosten sijaintien muutokset ovat vaikuttaneet alueellisiin työllisten lukuihin. Viime vuosina koko toimialaryhmän työllisten määrä ei ole enää kasvanut Kaakkois-Suomessa. Vuonna 2004 Kaakkois-Suomessa oli 13 570 toimialan työllistä, vuonna 2008 määrä oli miltei samansuuruinen.

Koulutus

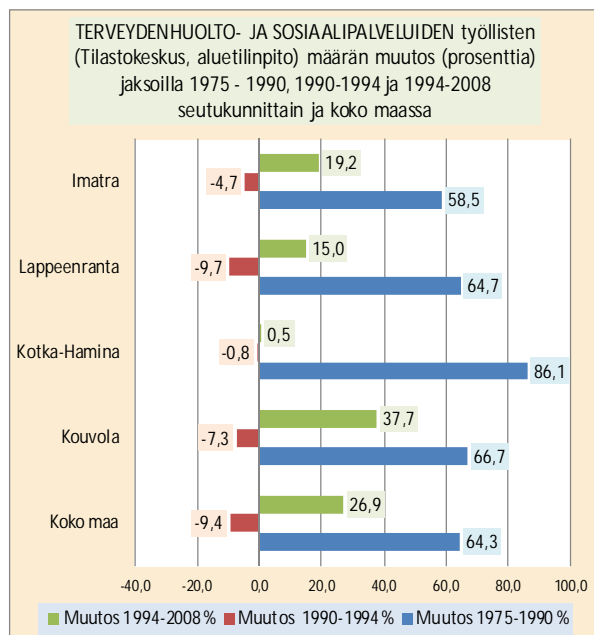
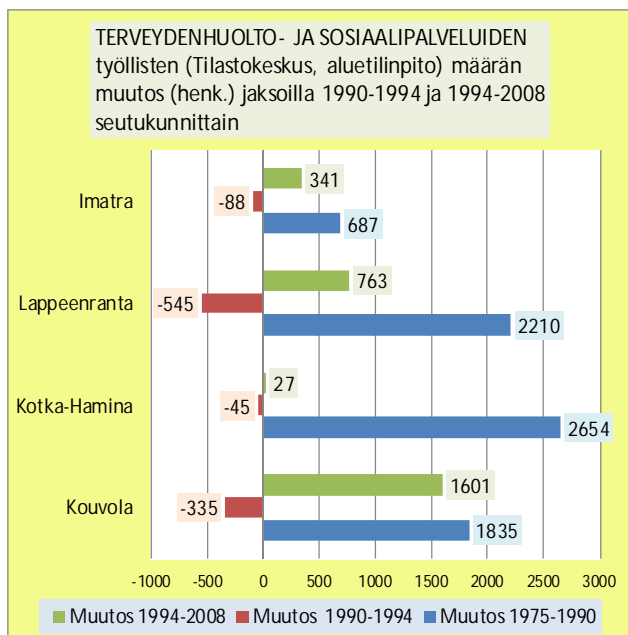

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-1990	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-1990 %
		1990	1994	2008	2008	1990 %	1994 %	2008 %	2008 %
Koulutus	Koko maa	31900	-4800	31200	58300	31,1	-3,6	24,1	56,9
	Kouvola	316	-215	-3	99	17,1	-9,9	-0,1	5,3
	Kotka-Hamina	162	-234	-428	-500	8,4	-11,2	-22,9	-25,8
	Lappeenranta	863	-26	169	1006	58,3	-1,1	7,3	68,0
	Imatra	192	-52	87	227	21,3	-4,7	8,3	25,2

Koulutus-toimiala laajeni selvästi 1970- ja 1980-luvuilla. Työllisiä tuli ajanjaksolla 1975–1990 koko maahan lisää lähes kolmannes ja esimerkiksi Lappeenrannan seudulla miltei 60 prosenttia. Lamavuosina alan työllisten määrä hieman väheni, ei kuitenkaan paljon, mikä osoittaa, että toimialan ylläpitoon eivät suhdanteet vaikuta ainakaan merkittävästi. Koulutus voidaankin nähdä toimialana, jota on mielekästä ylläpitää silloin kun työttömyys kasvaa ja työvoima hakee vaihtoehtoja työttömänä ololle. Ammattitaidon laajentaminen tai uuden ammattialan etsiminen ja tämän tukeminen koulutustoiminnan avulla voivat olla järkeviä ratkaisuja sekä yksilöille että yhteiskunnalle.

Laman jälkeen jaksolla 1994–2008 alan työllisten määrä kasvoi koko maan tasolla neljänneksen. Kaakkois-Suomessa kasvu oli kuitenkin tätä keskiarvoa selvästi vaatimattomampaa.

Terveysthuolto- ja sosiaalipalvelut

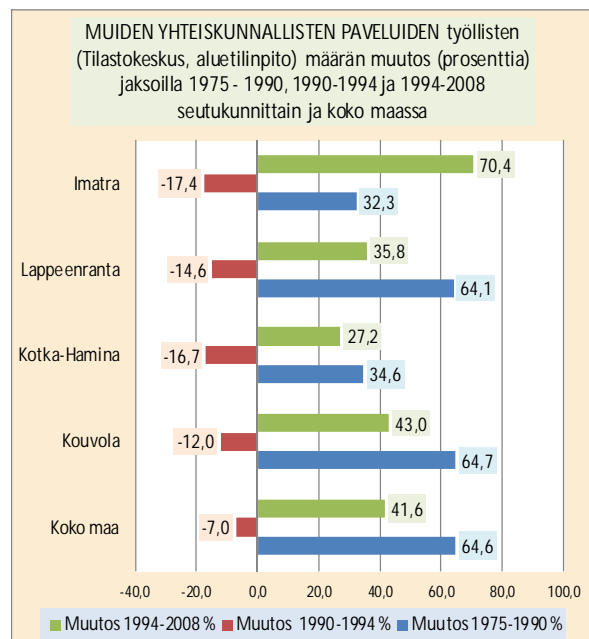
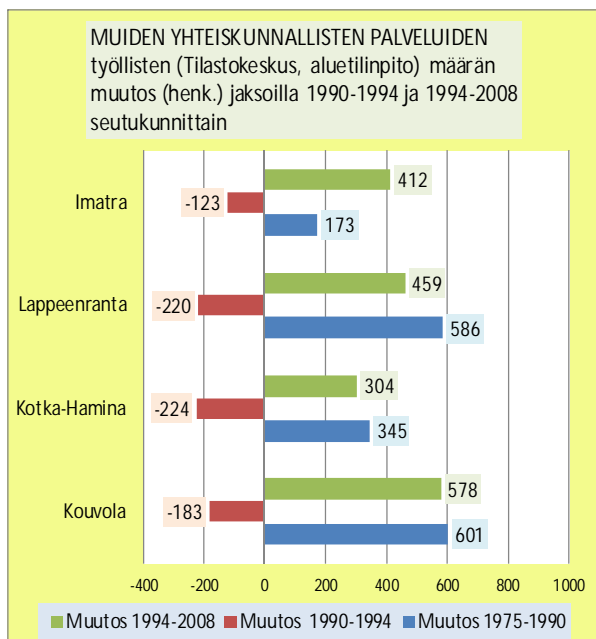

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975- 1990	Muutos 1990- 1994	Muutos 1994- 2008	Muutos 1975- 2008	Muutos 1975- 1990 %	Muutos 1990- 1994 %	Muutos 1994- 2008 %	Muutos 1975- 2008 %
Terveysthuolto- ja sosiaalipalvelut	Koko maa	120500	-29000	75000	166500	64,3	-9,4	26,9	88,8
	Kouvola	1835	-335	1601	3101	66,7	-7,3	37,7	112,7
	Kotka-Hamina	2654	-45	27	2636	86,1	-0,8	0,5	85,5
	Lappeenranta	2210	-545	763	2427	64,7	-9,7	15,0	71,1
	Imatra	687	-88	341	939	58,5	-4,7	19,2	80,0

Terveysthuolto- ja sosiaalipalvelut kuuluvat niiden toimialojen joukkoon, jotka ovat kasvattaneet työllisiään lähes kaikilla aikajaksoilla. 1990-luvun lamassa määrät laskivat hieman, mutta vain alle kymmenen prosenttia ja Kaakkois-Suomessa vähemmän kuin Suomessa keskimäärin. Mittavin kasvu ajoittui 1970- ja 1980-luvuille, kun alan palveluja laajennettiin.

Koko jaksolla 1975–2008 Kaakkois-Suomen työllisten määrä kasvoi alalla 9 100 henkeä, suhteellisesti eniten Kouvolan seudulla. Kiinnostavaa on, että Kotkan-Haminan seudulla työllisten määrä ei enää lisääntynyt vuoden 1994 jälkeen. Lappeenrannan ja Imatran seuduillakin tämän ajanjakson kasvu on jäänyt maan keskiarvon alapuolelle.

Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut

TOIMIALA	Alue	Muutos 1975-1990	Muutos 1990-1994	Muutos 1994-2008	Muutos 1975-2008	Muutos 1975-1990 %	Muutos 1990-1994 %	Muutos 1994-2008 %	Muutos 1975-2008 %
		1990	1994	2008	2008	1990 %	1994 %	2008 %	2008 %
Muut yht.kunnalliset ja henk.koht. palvelut	Koko maa	37200	-6600	36700	67300	64,6	-7,0	41,6	116,8
	Kouvola	601	-183	578	996	64,7	-12,0	43,0	107,2
	Kotka-Hamina	345	-224	304	425	34,6	-16,7	27,2	42,6
	Lappeenranta	586	-220	459	826	64,1	-14,6	35,8	90,3
	Imatra	173	-123	412	462	32,3	-17,4	70,4	86,2

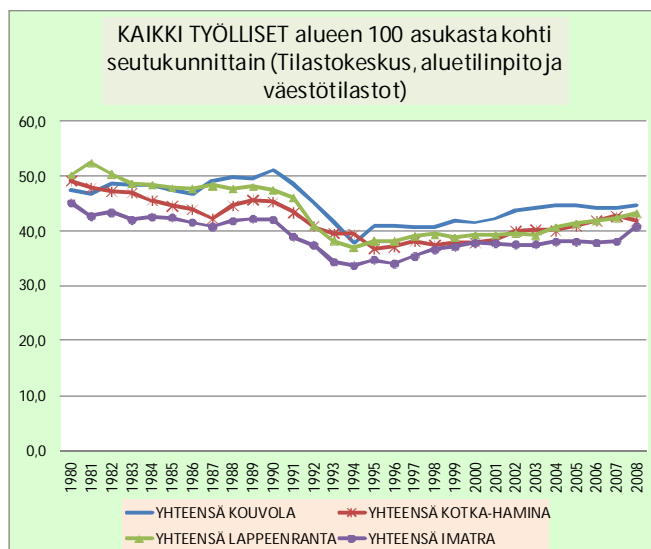
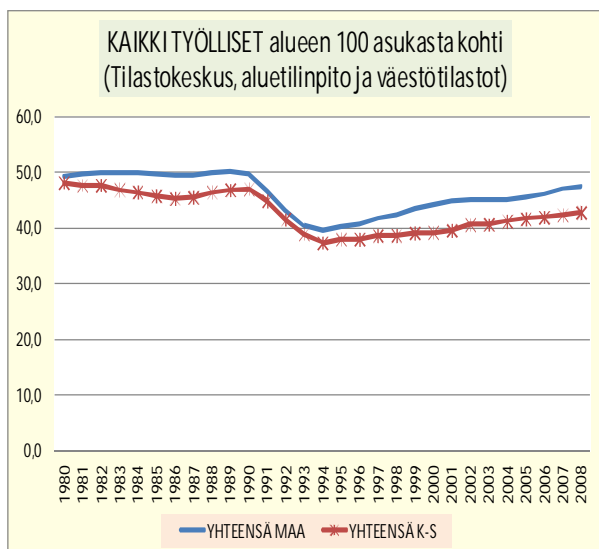
”Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut” kuuluu kasvaneen työllisyyden aloihin. Alat työllistivät vuonna 1975 Kaakkois-Suomessa 3 400 henkeä ja vuonna 2008 jo 6 100 henkeä. Alan työllisten suhteellinen kasvu on ollut Kaakkois-Suomen kaikissa seutukunnissa hieman hitaampaa kuin maassa keskimäärin, hitainta Kotkan-Haminan seudulla. Laman jälkeisellä jaksolla Imatran alueen kasvu oli selvästi maan keskimäärää vauhdikkaampaa ja myös Kouvola seudulla valtakunnallinen muutosvauhti ylittyi.

4.5 Toimialojen työllisten määrät jaksolla 1980–2008 alueen asukaslukua kohti

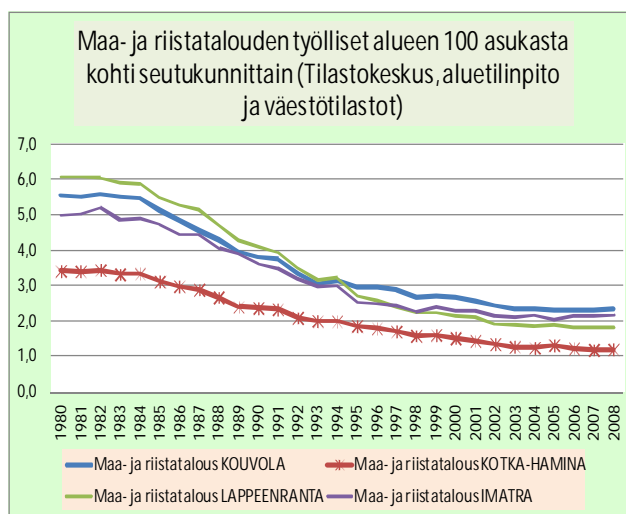
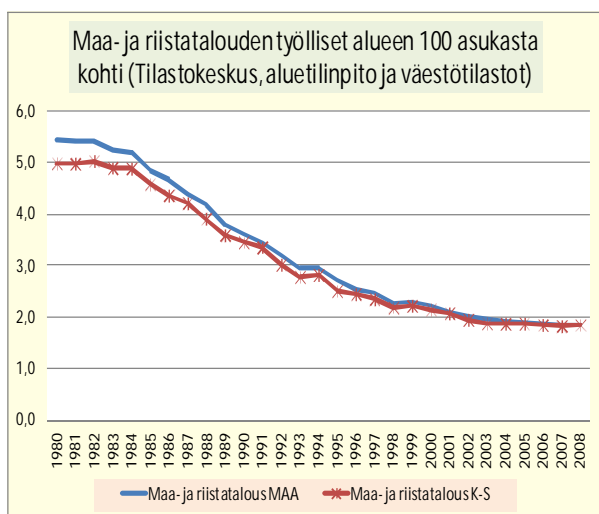
Tässä luvussa toimialoittaisia työllisten määrien muutoksia tarkastellaan suhteuttamalla työlliset alueen asukaslukuun. Tästä suhteuttamisesta on se hyöty, että alueen väkiluvun muutos ei suoraan näy jonkin toimialan työllisten määrän muutoksena. Jos alueen väkiluku kasvaa saman verran kuin tietyn toimialan työllisten määrä, suhdeluku pysyy ennallaan, ala ei näytä suhteellisesti kasvavan, kuten se kasvaisi pelkän työllisten määrän muutoksen perusteella.

Kuvioiden työllisten luvut ovat tässä samat kuin edellä eli Tilastokeskuksen aluetilinpidoista, tarkastelutapa ja sen työllisyyden rakennemuutoksen havainnollistaminen vain ovat hieman erilaiset kuin edellisessä luvussa. Tiedot esitetään toimialoittain niin, että toisessa kuvassa ovat koko Suomen ja Kaakkois-Suomen luvut ja toisessa kuvassa Kaakkois-Suomen neljän seutukunnan luvut. Asukaslukutietona käytetään Tilastokeskuksen väestötilaston vuosittaista keskiväkilukua.

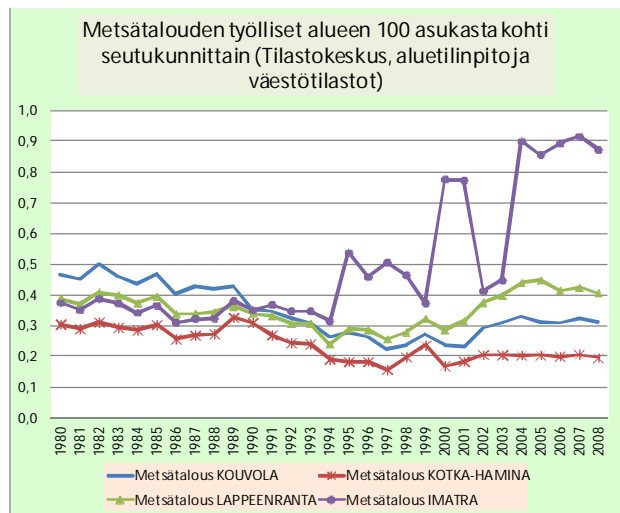
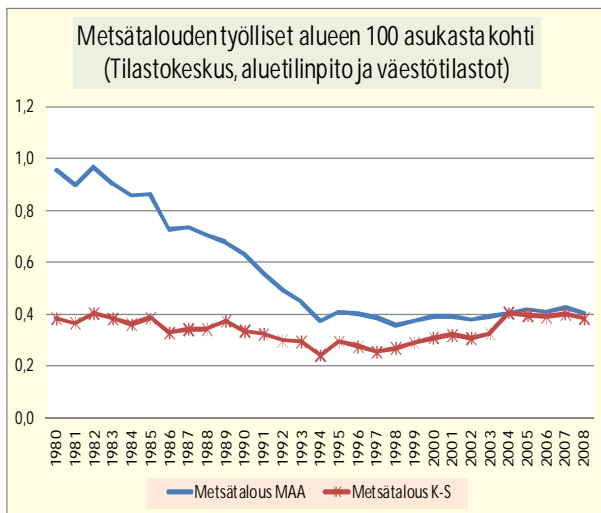
Ensimmäinen kuvapari esittelee kaikkien työllisten määrän muutoksen.

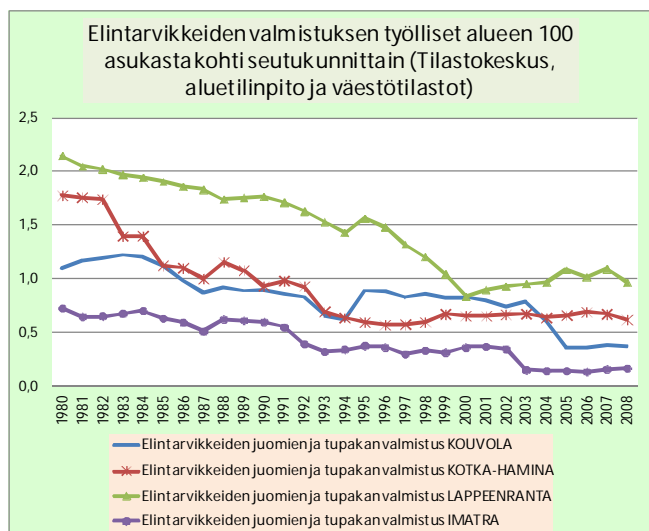
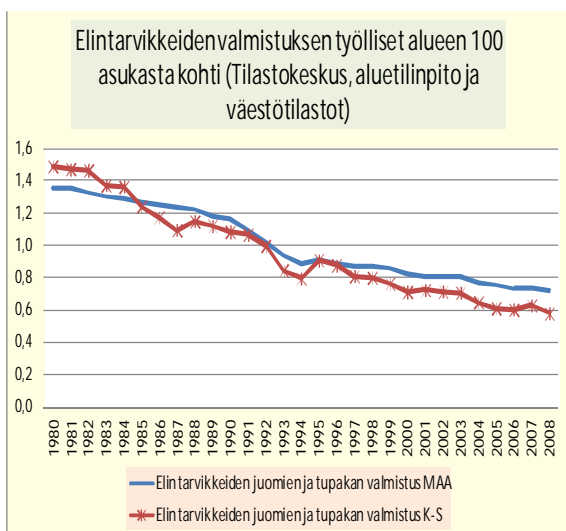
Esiin tulee jo aiemmista tarkasteluista tuttu huomio, että Kaakkois-Suomessa on työllisiä suhteellisesti vähemmän kuin Suomessa keskimäärin. Imatran käyrä liikkuu alimpana ja Kouvolan ylimpänä, mutta Imatran seudulla on selkeä nousu vuonna 2008.

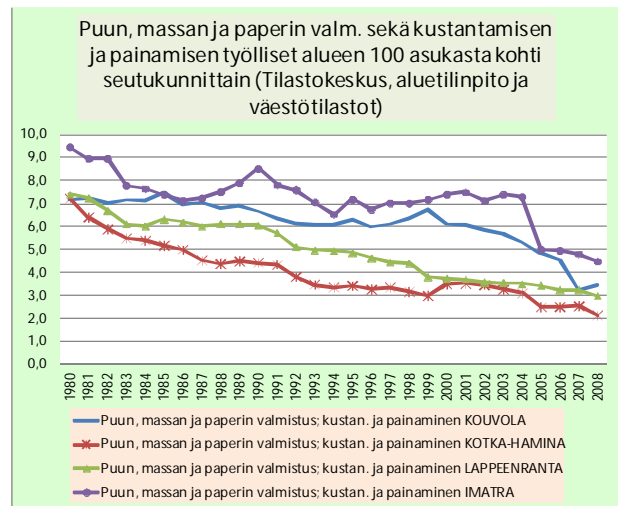
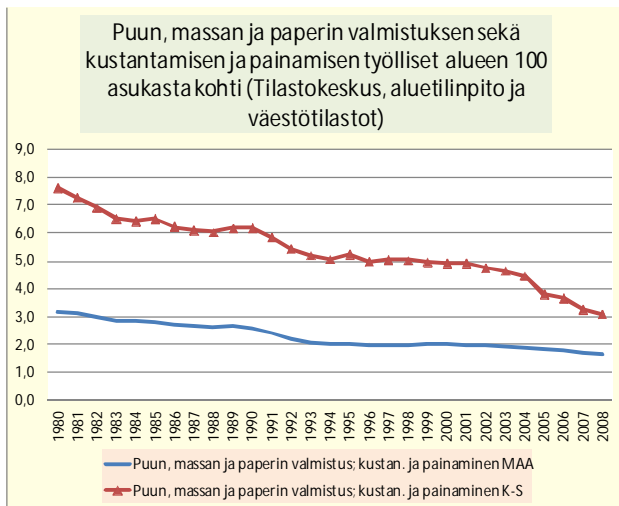
Maatalouden muutoksessa näkyy alueriippumaton kehitys: työllisten määrät ovat laskeneet melko tasaisesti kaikilla alueilla. Kiinnostavaa on se, että Kaakkois-Suomi pitänyt asukaslukuun suhteutetuista työllisistä kiinni hieman paremmin kuin Suomi keskimäärin.

Metsätalouden työllisten määrän suhteellisessa kehityksessä on selvä ero koko maan ja Kaakkois-Suomen välillä. Määrä on pysynyt Kaakkois-Suomessa melko vakaana ja noussut 2000-luvulla mm. Imatran seudun kasvun ansiosta. Koko maan tasolla määrät ovat puolittuneet 1980-luvun alkuvuosista, mutta pysyneet kuitenkin samalla tasolla 1990-luvun laman jälkeen.

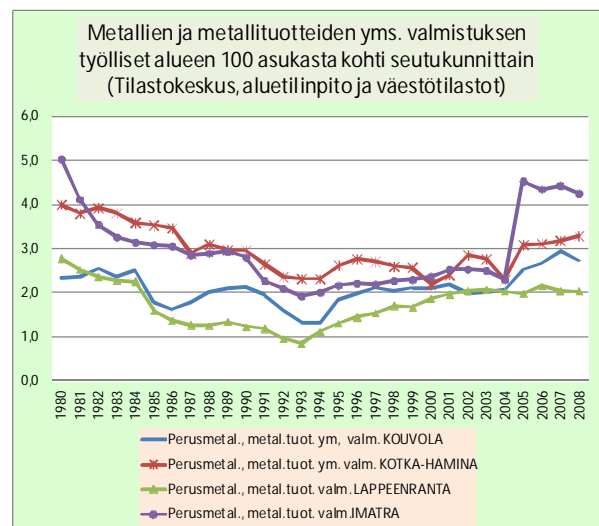
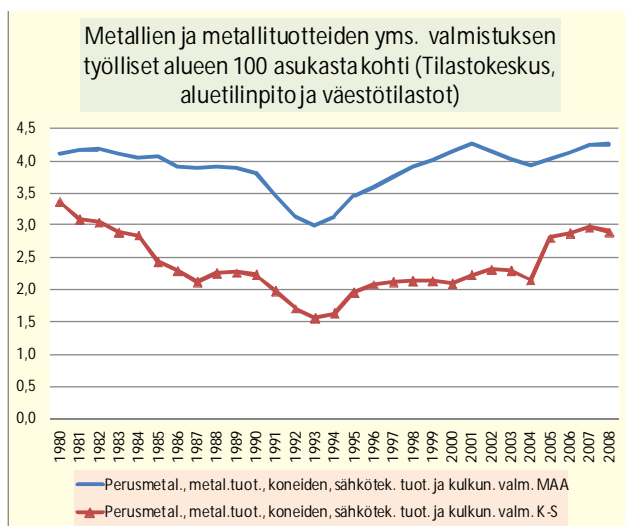

Elintarvikkeiden valmistuksen työllisten määrä asukasta kohti on vähentynyt. Vähennys on Kaakkois-Suomessa jonkin verran suurempi kuin maassa keskimäärin. Viime vuosina lasku on tasoittunut, 2000-luvulla suhteellinen määrä on jopa hieman noussut Lappeenrannan seudulla ja pysynyt lähes ennallaan Kotkan–Haminan seudulla. Vuonna 2008 kaikissa neljässä seutukunnassa ollaan yli puolta pienemmissä luvuissa kuin 1980-luvun alussa.

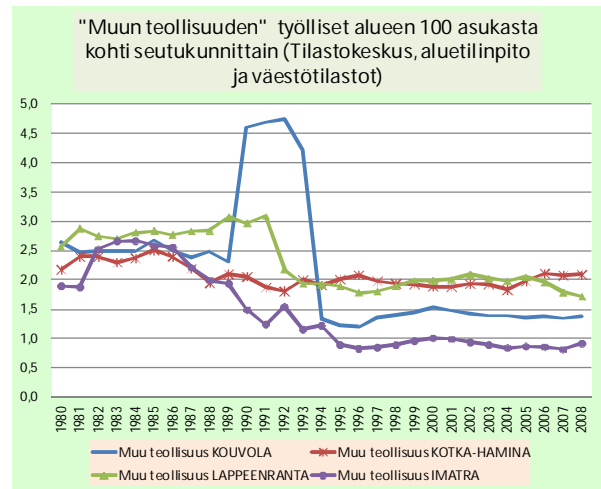
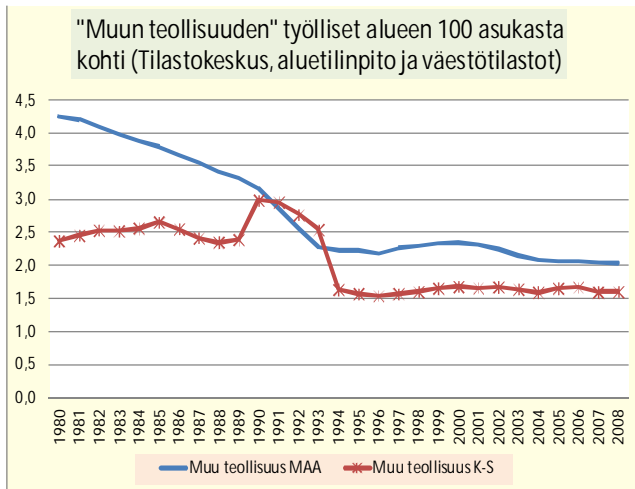

Metsäteollisuuden merkitys Kaakkois-Suomelle näkyy myös työllisten luvuissa. Vuonna 1980-luvun alkuvuosina seitsemän prosenttia Kaakkois-Suomen asukkaista (huom. asukkaissa mukana siis kaikenikäiset eivät vain työikäiset) oli töissä metsäteollisuuden (huom. mukana myös kustantaminen ja painaminen) palveluksessa. Koko maan keskimäärä oli runsas kolme prosenttia. Koko maan ja Kaakkois-Suomen vertailukuvasta näkyy selvästi, miten Kaakkois-Suomi on sittemmin – ja erityisesti viime vuosina – menettänyt suhteellista asemaansa. Alan työllisten osuus asukkaista oli vuonna 2008 enää kolme prosenttia ja ero koko maan keskiarvoon oli pienentynyt tuntuvasti. Työmahdollisuuksien muutokseen vaikuttavat vakituisen henkilöstön lisäksi myös alan kesätyöpaikat. Aiemmin paikkoja on ollut runsaasti tarjolla, mutta viime vuosina selvästi vähemmän.

2000-luvulla työllisten määrän vähennyssuunta on ollut voimakkainta Kouvolan ja Imatran seutukunnissa. Imatran seutukunnassa ala on selvästi vähennyksestä huolimatta edelleen suhteellisesti osuudeltaan Kaakkois-Suomen korkein.

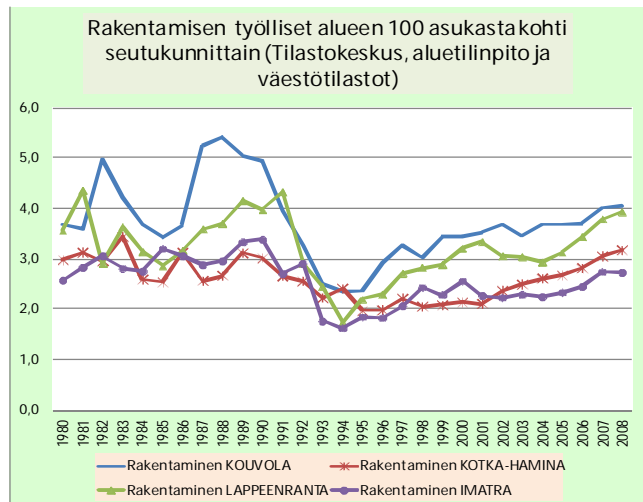
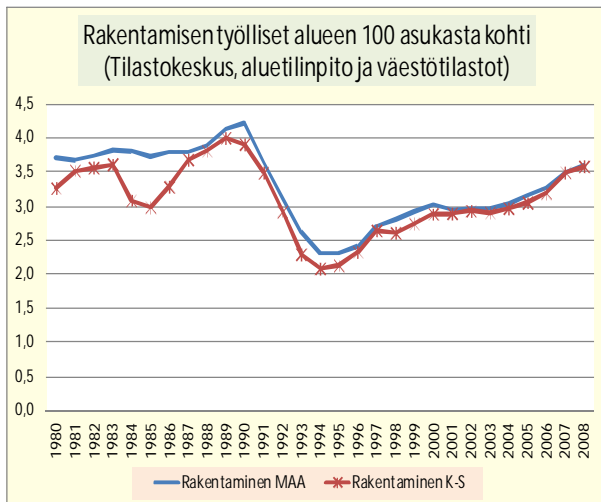

Metalliteollisuuden käyrä on loivan V-kirjaimen muotoinen sekä Kaakkois-Suomessa että koko maassa. 1990-luvun laman jälkeen määrät ovat nousseet kaikissa Kaakkois-Suomen seutukunnissa ja kivunneet metsäteollisuuden tasolle, lähes kolmeen prosenttiin asukkaista. Kaakkois-Suomessa alan työllisiä on väestöön suhteutettuna kuitenkin vähemmän kuin maassa keskimäärin. Koko maan lukuja nosti 1990-luvun loppupuolella sähköteknisen teollisuuden voimakas kasvu.

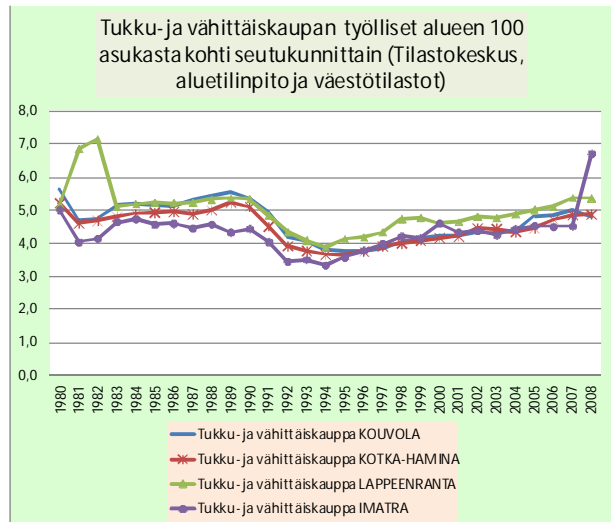
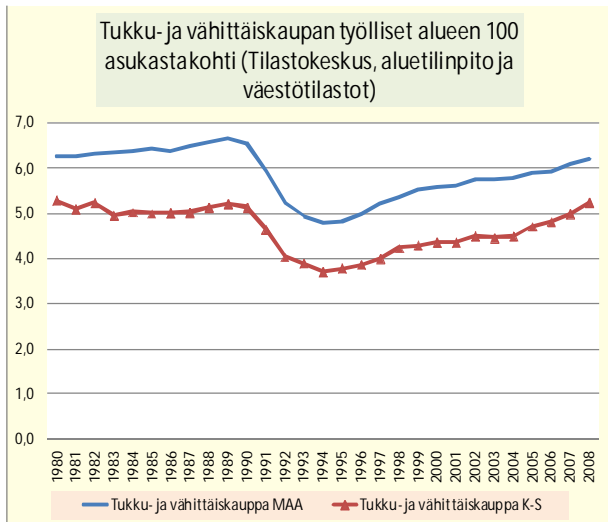

"Muun teollisuuden", johon sisältyvät mm. tekstiili- ja vaatetus-, kemian, huonekalu- ja rakennusaineteollisuus, työllisten määrä kasvoi Kouvolan ja Lappeenrannan seutukunnissa 1990-luvun lamaan saakka. Koko maan luvut laskivat selvästi ja niinpä 1990-luvun alussa Kaakkois-Suomessa oli alan työllisiä asukaslukuun suhteutettuna enemmän kuin Suomessa keskimäärin. Lamassa määrät putosivat kaikilla kuvien alueilla, mutta ovat sittemmin pysyneet melko lailla ennallaan. Vuonna 2008 Kaakkois-Suomi ei ollut kovin paljon jäljessä maan keskimääräisestä työllisten tasosta.

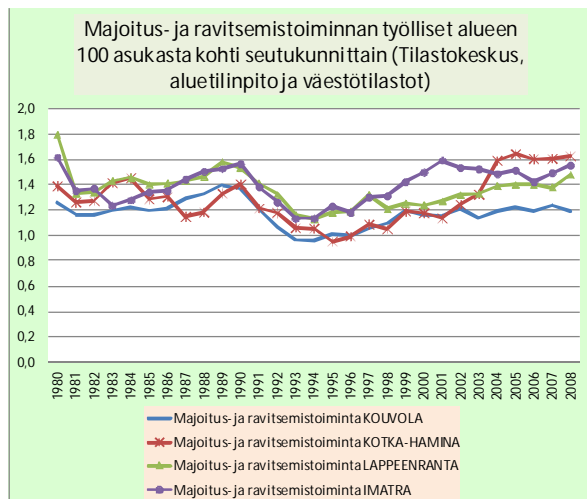
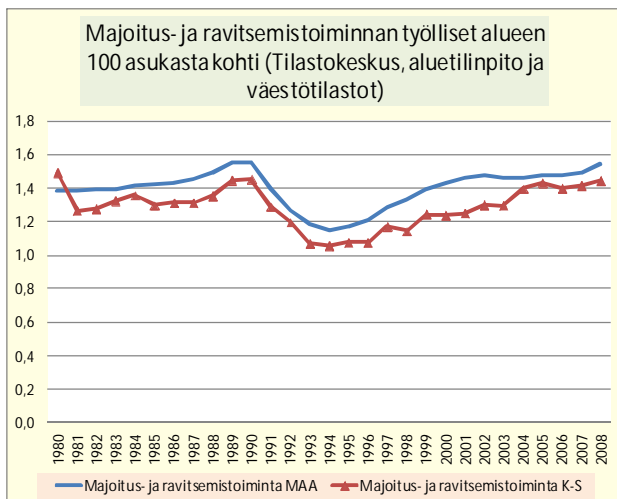
Kouvolan seudun käyrä erottuu muista. Alueelle tuli lähes työpaikkojen vyöry vuonna 1990. Kyse oli paljolti naisista työllistävästä töistä. Pudotus vuonna 1994 oli yhtä raju: määrä väheni 4 800 työpaikasta 1 300 paikkaan. Tämä rakennemuutos on jäänyt myöhemmän paperiteollisuuden muutoksen varjoon ehkä juuri siksi, että työpaikat tulivat ja menivät nopeasti. Tuotanto ei juurtunut alueen historiaan samalla tavoin kuin paperiteollisuus yli sadan vuoden juurillaan.

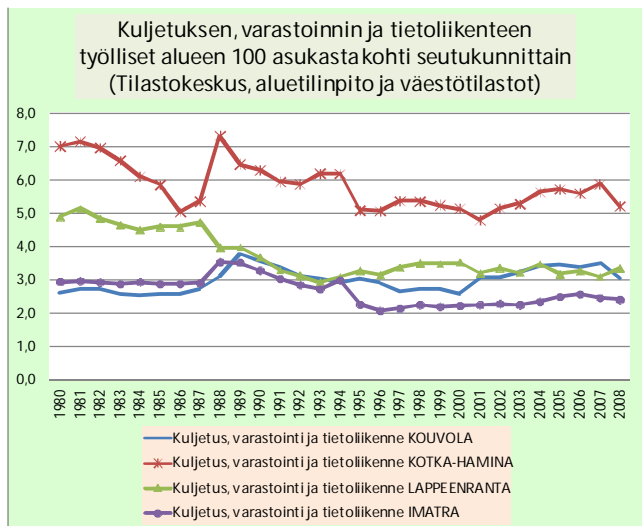
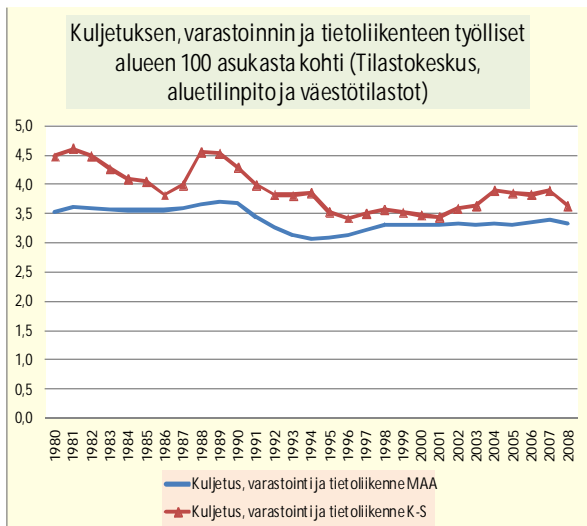
Asukaslukuun suhteutetut rakentamisen työllisten käyrät käyvät melko lailla yksiin Kaakkois-Suomessa ja koko maassa joitakin 1980-luvun heilahteluja lukuun ottamatta. Kaakkois-Suomessa teollisuusrakentamisella on ollut merkittävä asema, ja 2000-luvun puolivälin jälkeen myös maarakentamisella, mikä näkyy mm. Lappeenrannan ja Imatran seudun käyrissä. Työllisten suhteellinen osuus puolittui Kaakkois-Suomessa 1990-luvun lamassa eikä ole uudesta lisäyksestä huolimatta noussut 1980-luvun lopun tasolle.

Kauppa on paljon työpaikkoja tarjoava toimiala. 1990-luvun alku toi tuntevan murroksen alan työpaikkoihin: määrät vähenivät alemmalle tasolle, mutta ovat sen jälkeen nousseet melko tasaisesti. Sekä koko maassa että Kaakkois-Suomessa on saavutettu asukaslukuun suhteutettu vuoden 1980 taso. Imatran seutukunnassa näkyy vuonna 2008 selvä työllisten määrän nousu. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston ja myös aluetilinpidon myöhempien vuosien mukaan näin suuri nousu on ollut poikkeava ja tilapäinen.

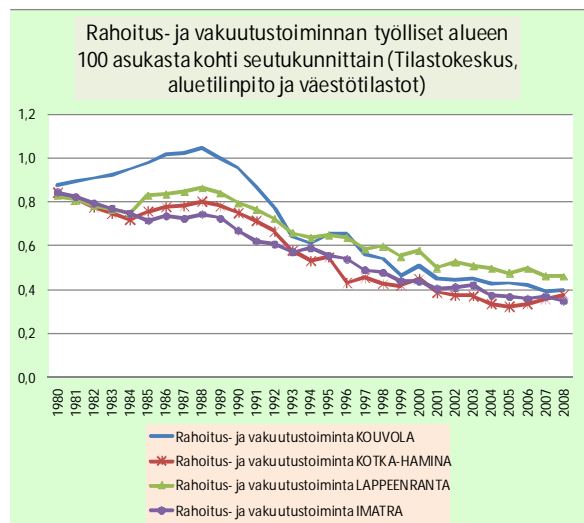
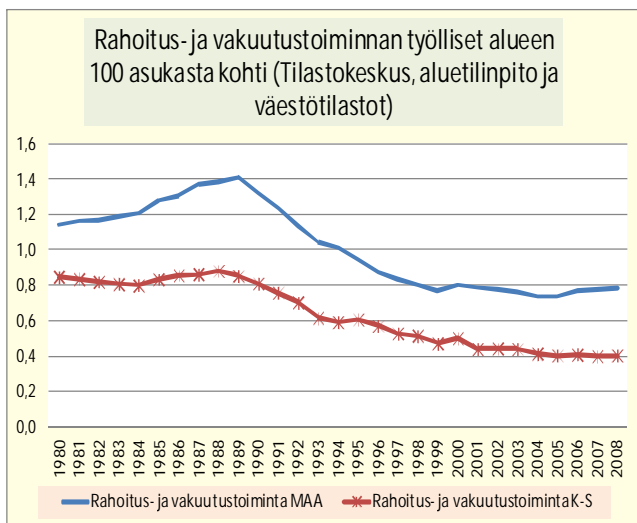

Majoitus- ja ravitsemistoiminnassa on ymmärrettävästi piirteitä, jotka pitävät alueen asukkaiden ostoihin perustuva tuotantoa ja myös työllisyyttä yllä. Toimiala sisältää kuitenkin myös irrallisen osion, joka pohjaa mm. turismiin. Kaakkois-Suomen asukaslukuun suhteutettu työllisyyskäyrä liikkuu jonkin verran maan keskiarvon alapuolella. Ala ei ole eniten työllistäviä toimialoja, työllisten määrä kipuaa 1,4 työlliseen sataa asukasta kohti.

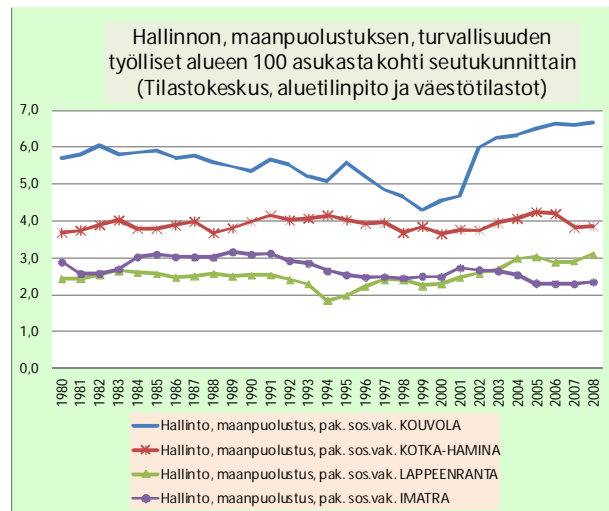
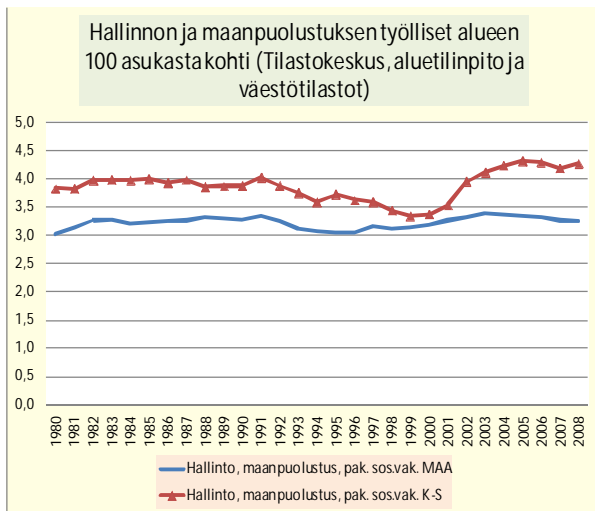

Kuljetus ja varastointi on toimialoja, joissa Kaakkois-Suomen suhteellinen työllisyys ylittää koko maan keskiarvon. Työllisten määrän pitkän ajan trendi on hieman laskeva. Kiinnostavaa on, että lama ei tuonut merkittävää muutosta pidemmän ajan kehitykseen. Alalla on tapahtunut paljon teknisiä ja myös kuljetusmäärien ja -suuntien muutoksia, joissa Kaakkois-Suomella on sijaintinsa vuoksi ollut tärkeä asema.

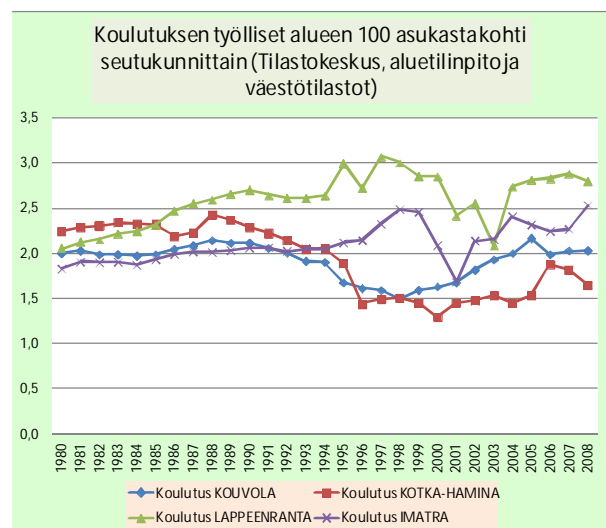
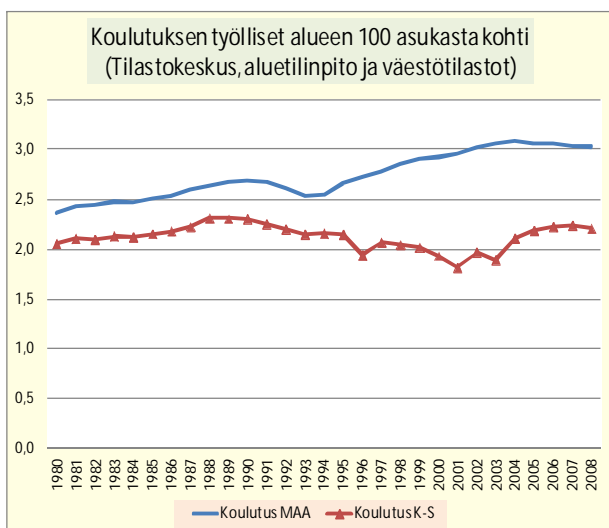
Kotka–Haminan seudulla alueen asukkaista on ollut parhaimmillaan yli seitsemän prosenttia alan palveluksessa ja aikasarjan lopussakin yli viisi prosenttia. Muut seutukunnat ovat alemmalla tasolla, mutta ovat pitäneet lukunsa varsin vakaina aina 1990-luvun loppupuoliskolta saakka.

Rahoitus- ja vakuutus toiminnan asukaslukuun suhteutettu määrä on puolittunut Kaakkois-Suomessa. Laskeva kehitys on ollut melko tasaista, työvoiman vähennyksestä merkittävä osa lienee tapahtunut uuden rekrytoinnin pienentämisellä ja osaksi poistumajärjestelyin. Suomessa oli 1980-luvun lopulla yli 3 500 kotimaisten pankkien konttoria, vuonna 2005 enää noin 1 500. Pankkitoiminta on varsin keskittynyt. Vuonna 2005 yli 40 prosenttia pankkien henkilöstöstä työskenteli Uudellamaalla (Tilastokeskus, tiedote 6.9.2006).

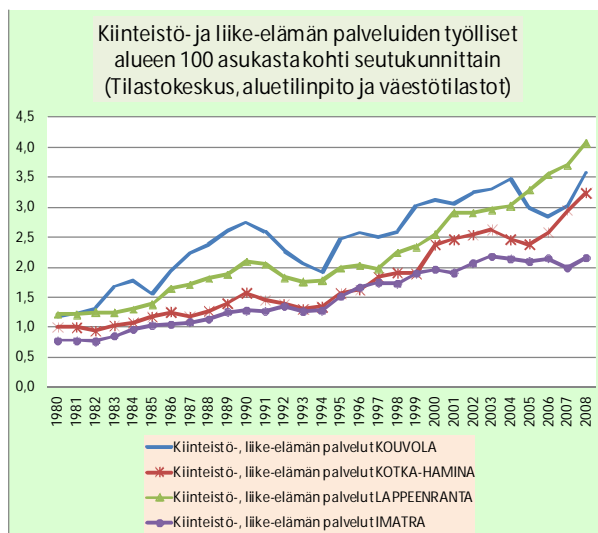
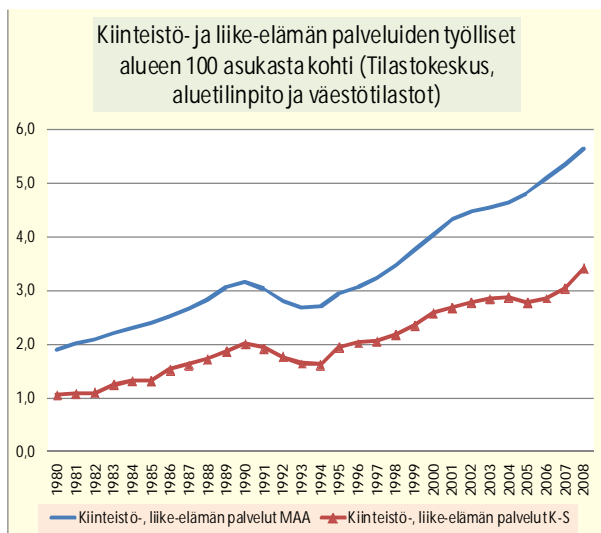

Hallinnon ja maanpuolustuksen työllisten suhteellinen määrä on pysynyt kohtalaisen vakiona, kuitenkin Kouvolan seutukunnassa työllisten määrät kasvoivat 2000-luvun alkuvuosina. Hallinnon lukuihin sisältyvät aluetilinpidossa myös varusmiehet ja. Koko Kaakkois-Suomessa ja erityisesti Kouvolan seudulla puolustusvoimilla on tärkeä asema. Tämä nostanee Kaakkois-Suomen luvut yli maan keskiarvon.

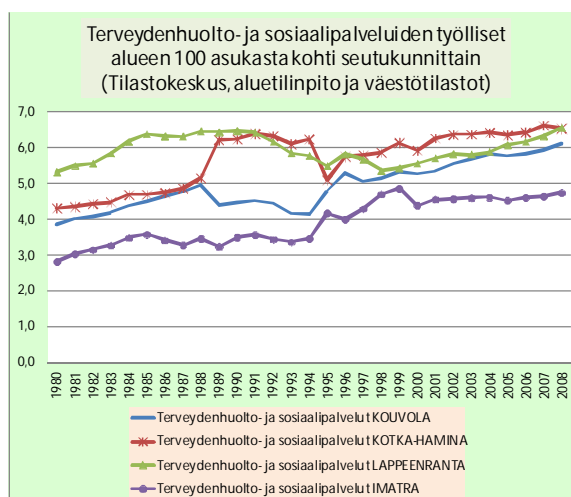
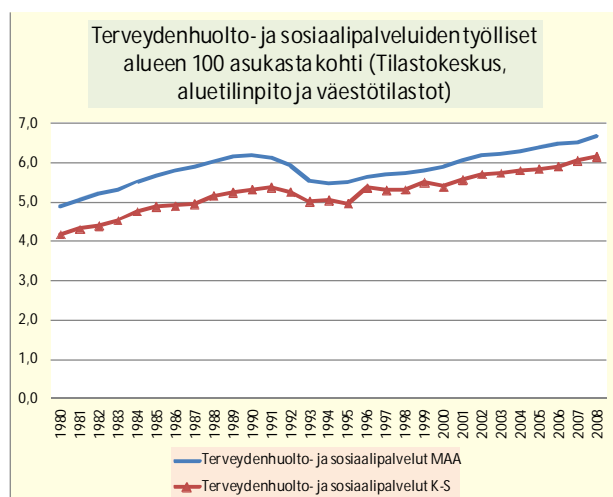

Koulutuksen työllisten osuus jää Kaakkois-Suomessa selvästi maan keskiarvon alapuolelle. Ero koko maan lukuihin pysyi melko vakiona lamavuosiin saakka. Sen jälkeen Kaakkois-Suomen työllisten määrät alkoivat laskea, mutta koko maassa nousta ja ero kasvoi. Verrattuna lamaa edeltävään tilanteeseen eli 1990-luvun alkuun, Kaakkois-Suomessa oli vuonna 2008 asukaslukuun nähden hieman vähemmän työllisiä, koko maassa enemmän.

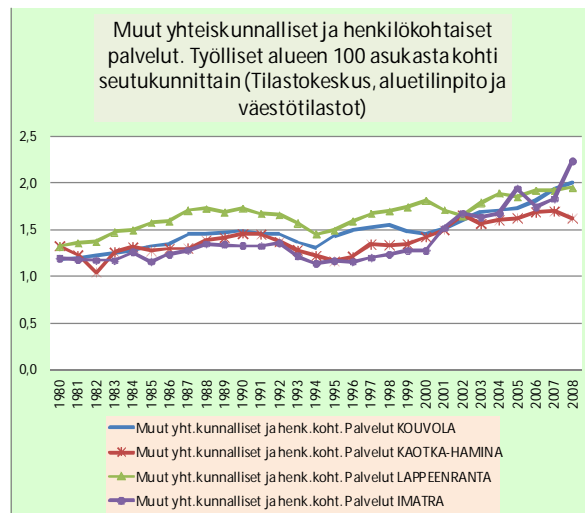
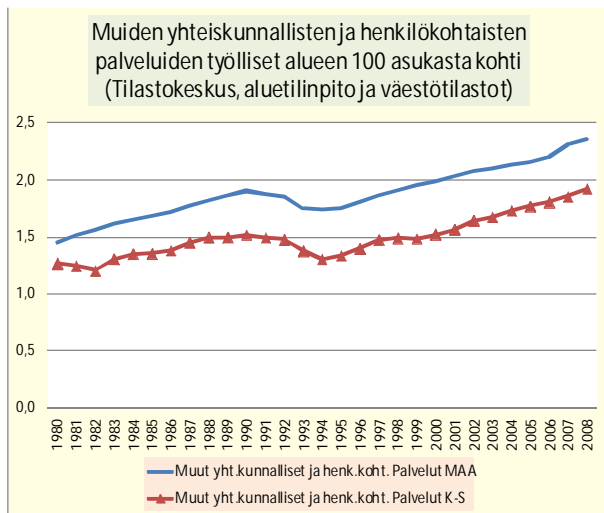
Kaakkois-Suomen seutukunnista Lappeenrannan seudulla on suhteellisesti eniten alan työllisiä. Lukuihin vaikuttaa tietenkin Lappeenrannan teknillinen yliopisto ja myös ammattikorkeakoulu, jolla lienee vaikutusta myös Imatran seudun lukujen kasvuun. Kuvan aikasarjan kuluessa Kotkan–Haminan seudun työllisten osuudet ovat laskeneet, Kouvolan seudun pysyneet ennallaan ja Lappeenrannan ja Imatran seudun kasvaneet.

Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut ovat olleet voimakkaan kasvun toimialoja. Työllisten osuusluvut ovat kasvaneet Kaakkois-Suomessa samoin kuin koko maassa kolminkertaisiksi kuvan aikasarjan kuluessa. Lamavuosina näidenkin toimialojen työllisten määrä laski, mutta esimerkiksi vuosien 2007–2008 aikana määrät ovat kasvaneet ripeästi Kaakkois-Suomen seutukunnissa lukuun ottamatta Imatran seutua, jossa osuudet ovat pysyneet joitakin vuosia ennallaan.

Terveysten- ja sosiaalihuolto työllisti vuonna 2008 runsaat kuusi prosenttia Kaakkois-Suomen asukkaista. Ala on lisännyt työllisiään, kuitenkin hitaammin kuin esimerkiksi kiinteistö- ja liike-elämän palvelut. Kaakkois-Suomessa alan työllisten määrä on asukaslukuun nähden maan keskiarvoa pienempi.

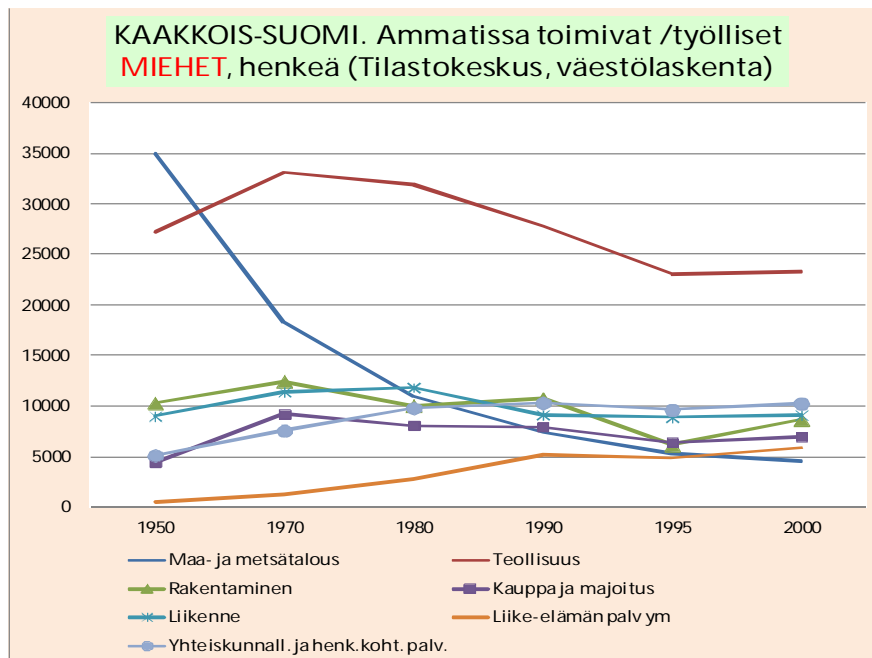
Monien muiden palvelujen tapaan ”muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut” ovat kasvaneen työllisyyden aloja. Kaakkois-Suomen muutosvauhti ei kovin paljon eroa maan keskimääräisestä eivätkä Kaakkois-Suomen seutukunnatkaan toisistaan, joskin Imatran seudulla kasvuvauhti on kuvan loppupään vuosina ollut muita alueita nopeampaa.

5 Kaakkois-Suomen työllisyyden muutoksen eräitä muita piirteitä

5.1 Mitä on tapahtunut miehille, entä naisille?

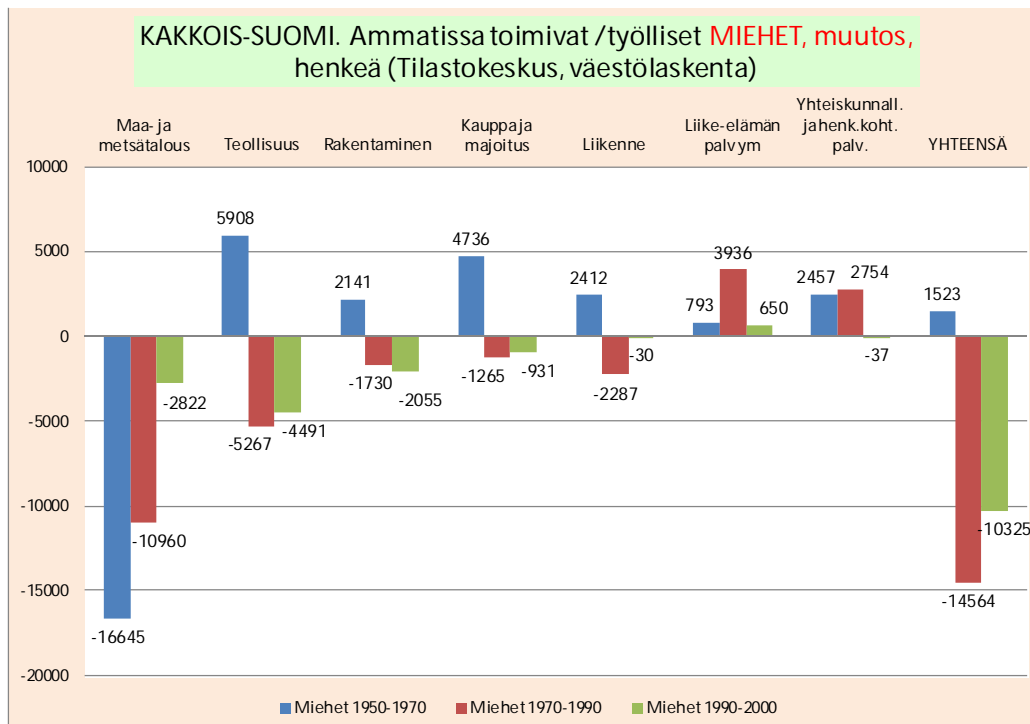
Tarkastelen tässä mies- ja naistyöllisten määrien pitkän ajan muutoksia. Seuraavissa kuvissa on Tilastokeskuksen väestölaskentoihin perustuvaa tietoa Kaakkois-Suomessa asuvien työllisten määrän muutoksesta päätoimialoit-
tain. Aikasarja kattaa tässä 50 vuotta vuodesta 1950 vuoteen 2000, siis 2000-luvun kehitystä ei ole tässä mukana. On syytä huomata, että kuvien aika-asteikko ei ole tasavälinen.

Esitän ammatissa toimivien (myöhemmissä laskennoissa tiedot koskevat työllisiä) luvut sukupuolen mukaan. Päättulos on, että sukupuolen mukaisessa työllisyyskehityksessä on selviä eroja. Ensimmäinen kuva esittelee miestyöllisten määrät päätoimialoit-
tain.

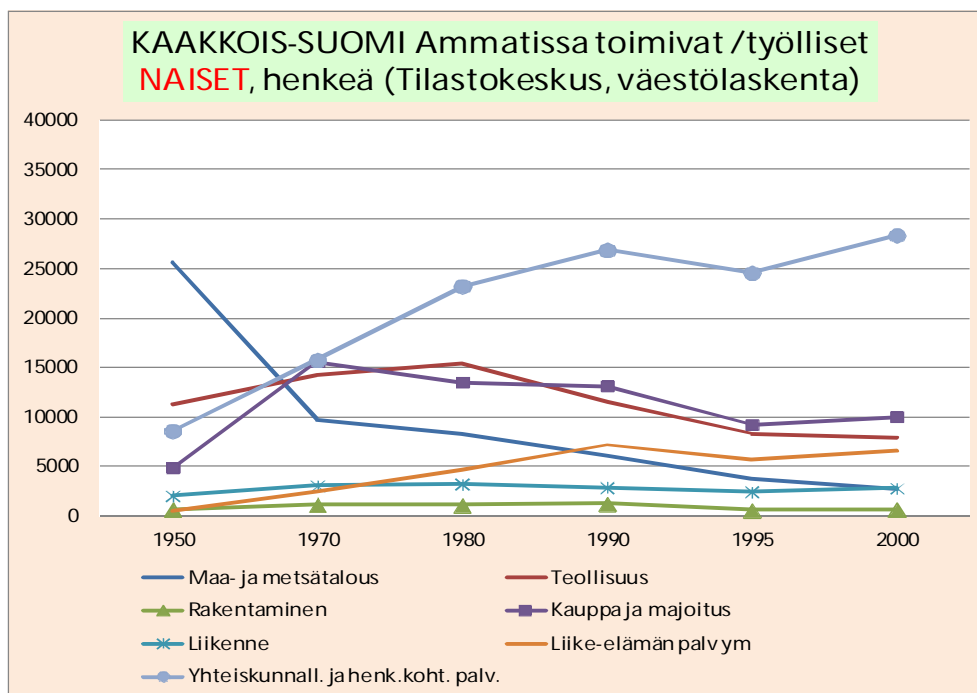
Kaakkois-Suomessa oli vuonna 1950 ammatissa toimivia miehiä 93 000. Vuoteen 1970 mennessä määrä kasvoi, mutta oli vain hieman suurempi eli 94 500. Tämän jälkeen määrä alkoi vähetä. Vuoteen 2000 mennessä määrä oli pudonnut 69 500:aan eli 25 000 henkeä vuoden 1970 tilanteesta. Maatalouden suuri muutos työvoiman vähen-
nyksineen näkyy selvästi 50- ja 60-luvuilla. Kaikkien muiden kuvan toimialakokonaisuuksien työllisten määrät kas-
voivat jaksolla 1950–1970. Vuoden 1970 jälkeen miestyöllisten määrä alkoi maatalouden ohella vähentyä myös
teollisuudessa, rakentamisessa ja kaupan alalla. Vain liike-elämän palveluissa työllisten miesten määrä on ollut
kasvusuintainen.

Esitän samasta kehityksestä hieman toisenlaisen kuvan, jossa näkyy toimialoit-
tain työllisten miesten mää-
rän muutos eri ajanjaksoilla: 1950–1970, 1970–1990 ja 1990–2000.

Maa- ja metsätalouden vähennyskehitys näkyy selvänä, samoin muiden toimialaryhmien työllisten lisäys jaksolla 1950–1970 kuvan sinisinä pylväinä. Tämän jälkeen laskusuunta on ollut vallitseva. Vuoden 1970 jälkeen ainoastaan palveluihin on tullut lisää työllisiä miehiä. Puolet jakson 1970–2000 25 000:n hengen kokonaisvähennyksestä on maa- ja metsätalouden muutosta, mutta myös teollisuuden palveluksesta väheni tällä 30 vuoden jaksolla miltei 10 000 henkeä ja rakennuksiltakin lähes 3 000 miestä. Kauppa, majoitus ja liikenne menettivät kumpikin noin 2 300 miestyöllistä, pääosin ennen vuotta 1990.

Seuraavana ovat naistyöllisten vastaavat kuvat.

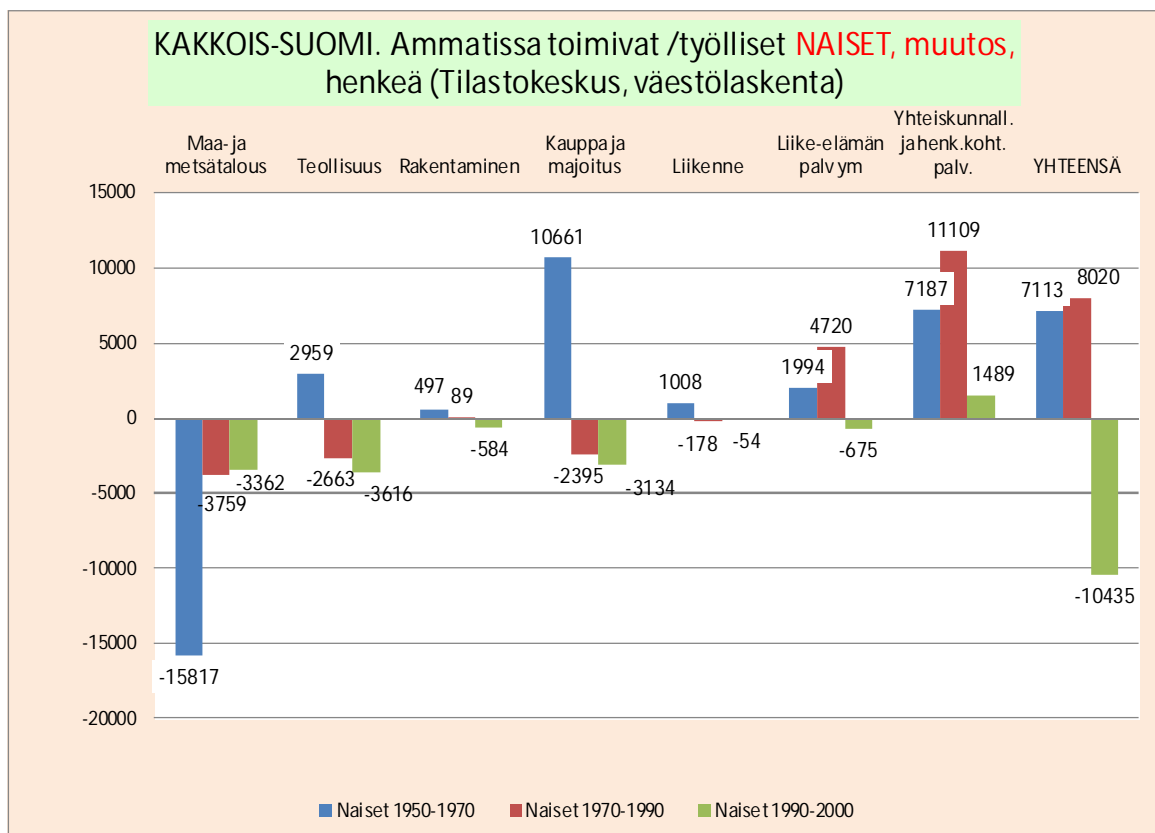
Merkittävä piirre sukupuolen mukaisessa työllisten määrän kehityksessä on se, että naisten toiminta työmarkkinoilla on nykyään paljon yleisempää kuin pian sodan jälkeen vuonna 1950. Vuonna 1950 Kaakkois-Suomessa oli

ammattissa toimivia naisia 55 400 henkeä. Vuoteen 1980 mennessä määrä oli noussut 71 300:aan. Määrä oli lähes sama vielä vuonna 1990, alkoi sen jälkeen laskea ja oli 60 200 henkeä vuonna 2000. Kun vuonna 1950 työmarkkinoilla toimivia miehiä oli lähes 38 000 henkeä enemmän kuin naisia, vuonna 2000 ero oli enää runsas 9 000 henkeä miesten hyväksi.

Naisten ja miesten työskentelytoimialojen erilaisuus näkyy selvästi. Vuonna 1950 myös ammatissa toimivien naisten enemmistön työpaikka oli maataloudessa miesten tapaan. Maatalouden vähenevän työllisyyden ohella kuvan merkittävimmät muutokset ovat työllisten määrän lisäykset yhteiskunnallisissa ja henkilökohtaisissa palveluissa. Tähän varsin laajaan toimialaryhmään sisältyvät terveys- ja sosiaalipalvelut, koulutus ja erilaiset henkilökohtaiset palvelut.

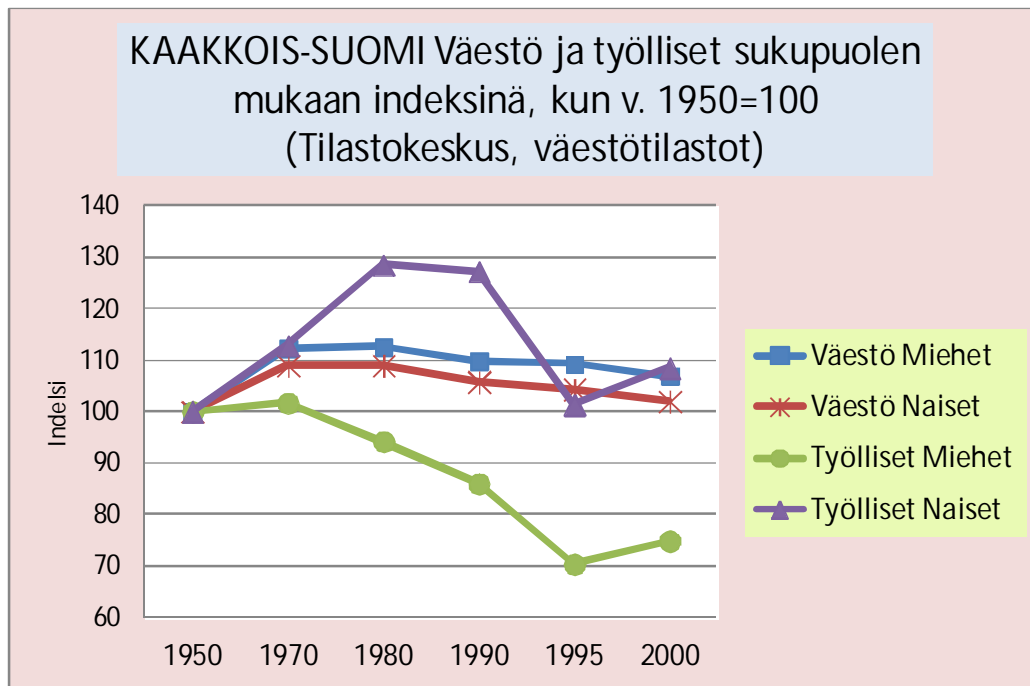
Teollisuus kasvatti työllisten naisten määrää 1980-luvun alkuun saakka, mutta vuoden 1990 määrät olivat jo aiempaa pienemmät ja laskivat siitä eteenpäin.

Toinen kuva näyttää kehityksen eri jaksoilla.

Vuonna 1950 Kaakkois-Suomessa oli 55 400 ammatissa toimivaa naista. Vuonna 1970 määrä oli 62 600 ja vuonna 2000 60 200. Kehityksessä on huomattava ero miehiin nähden. Miestyöllisten määrä laski 30 vuoden jaksolla vuodesta 1970 vuoteen 2000 yhteensä 25 000 henkeä. Naisten määräkin laski, mutta siis vain 2 400 henkeä. Vuodesta 1990 vuoteen 2000 kummatkin sukupuolet menettivät yli 10 000 työllistä. Ts. naisten työllisyyden vähennyksen huippu ajoittuu tässä tarkastelussa 1990-luvun puolelle, mutta miehet menettivät runsaasti työpaikkoja jo ennen vuotta 1990 ja 90-luvun alun lamaa.

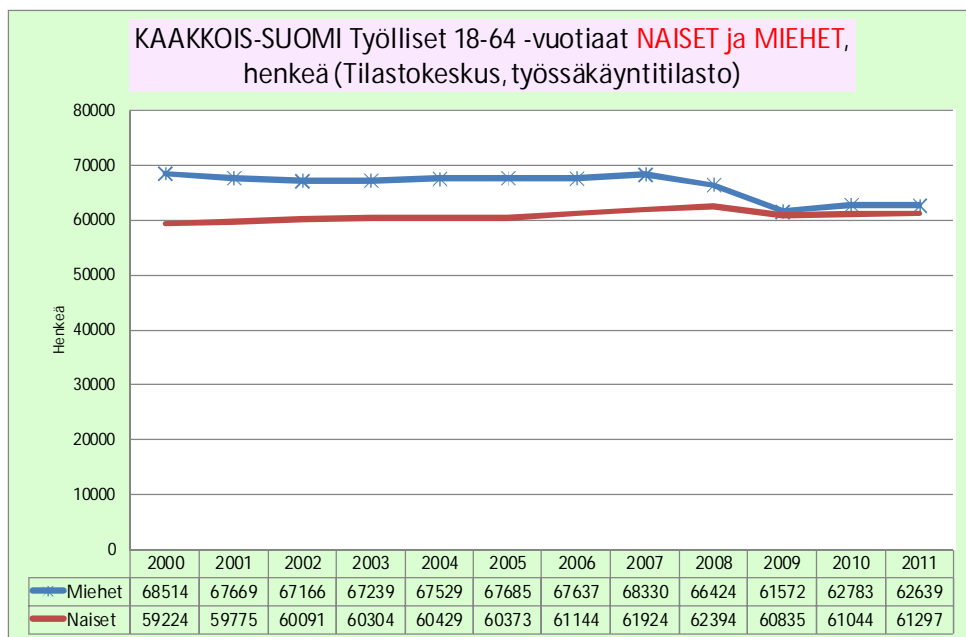
Esitän vielä yhteenvedon kuvan, josta näkyy miten nais- ja miesväestön ja nais- ja miestyöllisten määrät ovat kehittyneet Kaakkois-Suomessa viidenkymmenen vuoden aikana vuodesta 1950 vuoteen 2000. Muutos on esitetty indeksinä. On tarpeellista huomata, että aika-asteikko ei ole kuvassa tasavälinen.

Miesväestön määrä on kasvanut jakson aikana hieman enemmän kuin naisten. Väestön kasvu ajoittuu vuosien 1950 ja 1970 välille, sen jälkeen väestö on alkanut vähentyä.

Työllisten määrän kehitys eroaa koko väestön kehityksestä ja on myös selvästi erilaista sukupuolen mukaan. Työllisten miesten määrä alkoi laskea 1970-luvulla. 1990-luvun taantumassa vähennys kiihtyi. Vaikka määrä vuoden 1995 jälkeen jonkin verran nousi, aiemmista tasoista ollaan huomattavasti jäljessä. Työllisten naisten määrä kasvoi tuntuvasti 1980-luvulle saakka. Laman aikainen pudotus oli suhteellisesti jyrkempi kuin miehillä, sen jälkeinen kasvu taas voimakkaampi. Jaksolla 1980–2000 miehet ovat menettäneet 18 000 työpaikkaa, naiset 11 000.

Kuvissa ei ole esillä vuoden 2000 jälkeistä muutosta, koska samoilla luokituksilla ei ole ollut valmista tietoa ja toisaalta on haluttu katsella pitkän ajan muutoksia pelkkien viime vuosien muutoksien sijasta. Kuitenkin vuoden 2000 jälkeenkin jatkui kehitys, jossa naisten työllisyys säilyi miesten työllisyyttä paremmin. Esitän tästä muutoksesta kuvan, joka näyttää miten 18–64-vuotiaiden Kaakkois-Suomessa asuvien työllisten miesten ja naisten määrät ovat kehittyneet. Ulotan aikasarjan vuodesta 2000 vuoteen 2011 saakka. Tiedot ovat Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastosta. Samat tiedot ovat esillä aiemmassa väestön työmarkkina-aseman kehitystä käsitelleessä luvussa hieman eri tavoin esitettynä.

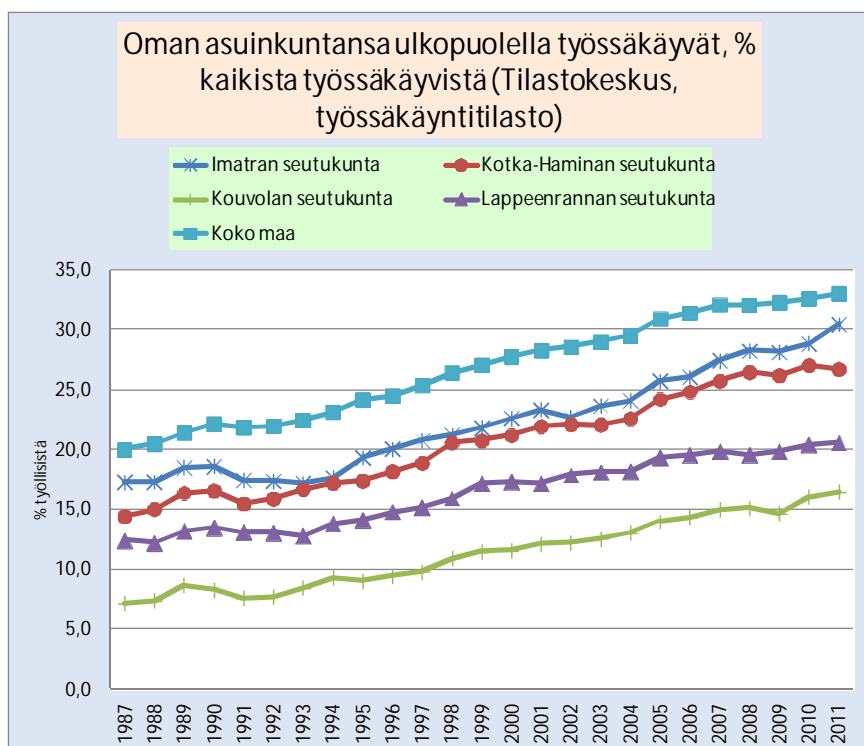

Vuodesta 2000 vuoteen 2008 työllisten naisten määrä kasvoi Kaakkois-Suomessa lähes 3 200 henkeä, miesten määrä puolestaan väheni 2 100 henkeä. Vuonna 2008 käynnistynyt taantuma laski työllisten miesten määrää 4 800 henkeä yhden vuoden aikana. Naisten määräkin laski vuodesta 2008 vuoteen 2009, mutta vain 1 500 henkeä. Kun vielä vuonna 2000 työllisiä miehiä oli yli 9 000 henkeä enemmän kuin naisia, vuonna 2011 eroa oli enää 1 400 henkeä.

5.2 Onko työssäkäynti oman kunnan ulkopuolelle lisääntynyt? Miten terveys- ja sosiaalipalveluiden järjestäminen on muuttunut?

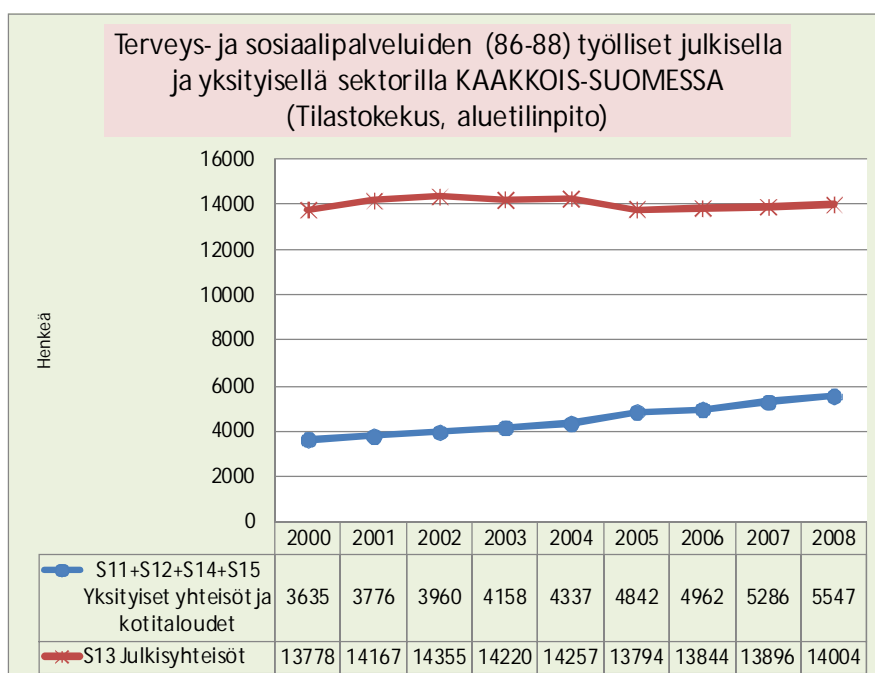
Työmarkkinoilla tapahtuu paljon muitakin kuin pelkkiä työpaikkojen lukumäärän muutoksia tai eläkkeelle siirtymisiä ja uusia rekrytointeja. Erilaiset muutokset ovat markkinoille tyypillisiä ilmiöitä. Yksi muutoksen piirre on tuotannon ja työvoiman maantieteellinen sijoittuminen. Sekä tuotanto että työvoima etsivät itselleen parhaiten soveltuvia sijaintipaikkoja. Tämä näkyy mm. väestön muuttoliikkeessä ja työpaikkojen sijainnin vaihteluissa. Työnhakija saattaa muuttaa alueelle, josta hänelle sopiva työpaikka löytyy. Jos omalla asuinpaikalla ei ole sopivia työmahdollisuuksia, voidaan työtä etsiä oman asuinkunnan ulkopuolelta myös niin, että asuntoa ei muuteta, ts. aletaan pendelöidä. Kuntarajan ylittäminen työhön ja takaisin voi olla varsin yleistä pienten välimatkojen kuntarykelmissä, mutta pitkämatkainenkin pendelöinti on monen työntekijän arkea. Pendelöijien määrien aikasarjat paljastavat onko oman kunnan ulkopuolella työskentely tullut yleisemmäksi vai harvinaisemmaksi. Pendelöintiä kuvaavat tilasto eivät ole täysin ongelmattomia. Mm. kuntien yhdistäminen poistaa kuntarajan ylittävät työssäkäynnit tilastoista. Joillakin työntekijöillä voi olla myös erillinen työasunto (ks. Huhta ja Pyykkönen 2013). Joka tapauksessa pendelöinti näyttää lisääntyneen. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan vuonna 1987 pendelöijä oli Suomessa 459 000 henkeä ja vuonna 2011 jo 771 000.

Esitän aikasarjakuvan josta näkyy seutukunnittain miten kuntarajat ylittävä työssäkäynti on muuttunut Kaakkois-Suomessa ja Suomessa keskimäärin. Tiedot ovat Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastosta. Kuntarajat ovat aikasarjassa vuoden 2013 alun mukaiset.

Muutossuunta on selvä: pendelöinti on lisääntynyt. Kaakkois-Suomen kunnat eivät kovin paljon poikkea maan keskimääräisestä kehityksestä. Sen sijaan siinä on eroja, miten suuri osa työllisistä käy työssä oman kuntansa ulkopuolella. Kaakkois-Suomessakin on kuntia, joiden työllisistä yli puolet on työssä muualla kuin omassa kunnassa. Kunnan koolla on tietenkin merkitystä. Esimerkiksi "uudessa" Kouvolassa kunnan alue on maantieteellisesti suuri ja sisältää useita keskuksia. Siksi valtaosa väestä käy työssä oman kunnan alueella.

Otan tässä tarkasteluun vielä yhden työmarkkinoiden muutospiirteen. Terveys- ja sosiaalipalvelut ovat yksi eniten työllistävistä tuotantotoimialoista. Kiinnostava piirre niiden kehityksessä on yksityisen ja julkisen sektorin toiminnan suhde. Yksityisen sektorin toiminta on viime vuosina yleistynyt. Oheinen kuva näyttää kehitystä Kaakkois-Suomessa ajanjaksolla 2000–2008.

Kehityskuva on selvä: Yksityiset palvelut kasvavat työllisten määrillä mitattuna, julkinen sektori pysyy ennallaan. Yksityisen sektorin työllisten määrä on kasvanut kahdeksan vuoden jaksolla 1 900 henkeä (52 %), julkinen sektori vain runsaat 200. Tämän jakson huippuvuoteen 2002 verrattuna julkisen sektorin työlliset ovat vähentyneet yli 300 henkeä.

6 Tiivistelmä

Tässä raportissa on tutkittu Kaakkois-Suomen työllisyyden rakenteellisia muutoksia pidemmältä ajalta kuin vain viime vuosilta. Yksi raportin hypoteesi on ollut se, että tuotantoalojen työllisten määrät ovat muuttuneet myös aiemmin kuin pelkästään viime vuosien ”äkillisten rakennemuutosten” aikana. Tällä ei haluta kumota sitä, että viime vuosien muutosten luonne ja muutoksia ajavat voimat voivat olla erilaisia kuin aiemmissa muutoksissa. Tässä raportissa ei näitä muutosten taustavoimia erityisemmin selvitetä. Raportin pääkohteena on kuvata eri toimialoilla työskentelevien henkilöiden lukumäärien muutosta viime vuosikymmenien aikana. Kohdealueena on koko Kaakkois-Suomi, sen neljä seutukuntaa ja osaksi myös Kaakkois-Suomen kunnat. Tarkastelu alkaa joiltakin osin jo vuodesta 1950, mutta pääaikajakso on 1975–2008. Vuoden 2008 jälkeistä kehitystä kosketellaan jonkin verran, mutta useimmiten se on jätetty tarkoituksellisesti ulkopuolelle, koska vuoden 2008 lopulta käynnistynyt uusi taantumavaihe on edelleen vaikuttamassa talouden ja työllisyyden kehitykseen ja se ansaitsee oman tarkastelunsa sen jälkeen, kun tästä vielä keskeneräisestä kehityksestä on selvempi, pitempiaikainen kuva.

Raportin keskeisin tulos on se, että useat muutkin toimialat kuin massa- ja paperiteollisuus ovat nähneet työllistensä määrien muuttuvan, vaikka viime vuosien päähuomio on ollut Kaakkois-Suomen paperiteollisuuden muutoksissa. Selvä tulos on myös se, että massa- ja paperiteollisuudessa työllisten määrät vähenivät tuntuvasti jo ennen vuonna 2006 käynnistyneitä laajamittaisia toimipaikkojen lopetuksia. Metsäteollisuuden toinen päätoimiala puuteollisuus on vähentänyt työpaikkojaan pitkällä ajalla suhteellisesti enemmän kuin massa- ja paperiteollisuus. Kaakkois-Suomi on massa- ja paperiteollisuuden ehkä merkittävin sijaintialue maassamme. Muutoksessa Kaakkois-Suomen paperiteollisuus on menettänyt suhteellisesti enemmän työllisiään (mukana toimialassa myös kustantaminen ja painaminen) kuin Suomi keskimäärin. Vuonna 1975 koko maan alan työllisistä Kaakkois-Suomen osuus oli 20,6 %, vuonna 2008 osuus oli enää 13,7 %. Vähennyksestä huolimatta Kaakkois-Suomen asema alan tuotannon sijaintipaikkana on edelleen merkittävä.

Maataloudessa on ollut suoraviivainen rakenteellinen muutos, joka on vuosien mittaan vienyt määrällisesti eniten työpaikkoja. Tähän pitkään jatkuneeseen muutokseen on ehkä vuosien mittaan totuttu eikä muutoksella tunnu olevan kovin merkittäviä alueellisia sidoksia, muutos tuntuu selittyvän enemmän yleisillä syillä. Myös pankkitoiminnassa näkyy pitkään jatkunut työllisten määrän vähennys. Ala on työvoimaltaan kohtalaisen pieni, joten määrälliset vähennykset jäävät joidenkin muiden toimialojen suurempien lukujen varjoon. Mielenkiintoinen historiallinen vaihe on tekstiili- ja ompeluteollisuuden nopea kasvu 1980-luvulla erityisesti Kouvola seudulla ja yhtä nopea katoaminen. Tämä rakennemuutos kosketi parhaimmillaan ehkä yli tuhannen hengen (enimmäkseen naisen) työelämäkohtaloita. Tämä tuotantoelämän vaihe ei kuitenkaan ole jäänyt ihmisten puheisiin yhtä selvästi kuin metsäteollisuuden muutokset, ehkä siksi, että ompeluteollisuus ei melko lyhyen kukoistusvaiheensa aikana ehtinyt juurtua alueelle samalla tavoin kuin yli satavuotisen historian metsäteollisuus. Moni Kaakkois-Suomen paikkakunta syntyi ja kasvoi paljolti metsäteollisuuden varaan.

Kaikki toimialat eivät ole Kaakkois-Suomessakaan olleet vain vähenevien työpaikkojen aloja. Suhteellisesti väkevin kasvu on ollut kiinteistö- ja liike-elämän palveluissa ja palveluissa ylipäätään. Rakentaminen ja kauppa menettivät runsaasti työllisiään ennen 1990-luvun lamaa ja sen aikana, mutta ovat sen jälkeen lisänneet työpaikkojaan. Kuljetus ja varastointi sekä metalliteollisuus ovat alueen tärkeitä toimialoja. Metalliteollisuus on säilyttänyt työpaikkansa vuoteen 2008 saakka kohtalaisen hyvin, kuljetusala työllistää jonkin verran aiempaa vähemmän ja mm. satamat joutuvat kilpailemaan Suomenlahden muiden satamien kanssa.

Työmarkkinoiden tilaa kuvataan usein tietyn ajankohdan luvuilla, poikittaistilastoilla. Ne antavat kuvaa tietyn hetken rakenteesta. Kuitenkin työmarkkinoiden ehkä olennaisin piirre on jatkuva muutos ja liike: dynamiikka, joka muuttaa rakenteita kaiken aikaa. Tässä raportissa on käsitelty rakenteiden muutoksia, mutta ei suuresti selvitetty tämän työmarkkinoiden dynamiikan yksityiskohtaisempia piirteitä ja muutokseen ajavia syitä. Ne ansaitsevat tulevaisuudessa jatkuvaa lisätutkimusta, samoin kuin tällä hetkellä meneillään olevat muut tuotanto- ja työelämän muutokset.

Lähdeviitteet

- Alatalo J., Tuomaala M. 2008. Alueelliset rakennemuutokset. TEM-analyysseja 6/2008. Työ- ja elinkeinoministeriö, heinäkuu 2008. Helsinki.
- Anttila O. 2000. Iitin historia III osa. Iitin kunta. Jyväskylä 2000.
- Aro T. 2007. Maassamuuton suuri linja 1880-luvulta lähtien: Savotta-Suomesta Rannikko-Suomeen. Tilastokeskus. Kuntapuntari 2/2007.
- Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Toimialaennuste, huhtikuu 2013 (TEM, Toimiala Online)
- Eläketurvakeskus, tilastotietokannat.
- Huhta J., Pyykkönen T. 2013. Kolmasosa työssäkäyvistä pendelöi. Tilastokeskus, väestölaskenta artikkeli 11.4.2013.
http://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2013-04-11_001.html
- Ilmarinen J. 2006. Pitkää työuraa! Ikääntyminen ja työelämän laatu Euroopan unionissa. Työterveyslaitos, sosiaali- ja terveysministeriö. Jyväskylä.
- Jauhiainen S. 2013. Muuttajatuutkimuksen tulokset aiemman tutkimustiedon valossa. PTT. Keski-Suomen Tulevaisuusfoorumi 7.5.2013.
http://www.keskisuomi.info/wp-content/uploads/2013/03/MuuttajatuutkimuksenTulokset_JauhiainenSigne.pdf
- Juvonen J. 2003. Kouvola 1939–2003 – Kauppala, läänin pääkaupunki, aluekeskus. Porvoo 2003.
- Kerkelä L. 2012. Suhdanteiden ja rakennemuutoksen aluetaloudelliset vaikutukset. Pellervon taloustutkimus PTT. PPT-raportteja 240. Helsinki 2012. http://www.ptt.fi/dokumentit/tp240_0412121424.pdf
- Kinnunen H., Mäki-Fränti P. 2013. Työvoiman tarjonta ja kohortit. Suhdanteiden vaikutus työmarkkinoille kiinnittymiseen. Suomen Pankki. Euro & talous n:o 3 2013, 61–69.
http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/euro_ ja_talous/talouden_nakymat/Documents/ET313_Tyovoiman_tarjonta.pdf
- Kinnunen H., Orjasniemi S. 2013. Työvoiman tarjonta – tilastoluvut ja väestörakenteen muutos. Kansantaloudellinen aikakauskirja 2/2013, 226–233.
- Mamia T. 2010. Kuusankoski – Entinen Suomen paperikaupunki; teoksessa Melin H. ja Mamia T. (toim.) Tapaus Voikkaa. Teollisuusyh-teisö murroksessa. Tampereen yliopiston Porin yksikön julkaisuja 4. Pori 2010. (s. 19–60).
- Melin N. 2010. Mitä Kuusankosken työllisyydessä tapahtui ennen Voikkaan paperitehtaan sulkemista: Kuusankosken työllisyys muutoksessa (lisensiaattitutkielma 1992). Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 5/2010.
<https://www.doria.fi/handle/10024/87586> (pdf).
- Melin N., Tahvanainen S. 2008. Läkäs työvoima Euroopan työmarkkinoilla – toimia iäkkäiden työmarkkina-aseman parantamiseksi erään EU-hankkeen ja ajankohtaisen keskustelun näkökulmasta. Kaakkois-Suomen TE-keskus. Julkaisut ja tutkimukset. 2.4.2008. <http://www.te-keskus.fi/Public/download.aspx?ID=10708&GUID={9379BF20-7F10-49AE-968E-A5F695661F0A}>
- Melin N. 1994. Restructuring and Changes in Labour Demand and Employment – The Case of Kuusankoski, Paper-industry Town; teoksessa Restructuring in Old Industrial Towns in Finland. Ed. by John Doling, Briitta Koskiahio and Seija Virkkala. University of Tampere. Department of Social Policy and Social Work. Research Reports, Serie A, N:o 6. Tampere 1994. (p. 171–198).
- Myrskylä P. 2013. Kovin kilpailu perusasteen töistä. Tieto & trendit 4–5 / 2013. Tilastokeskus.
- Myrskylä P. 2011. Yli 250 vuotta väestölaskentoja. Tilastokeskus. Artikkelit 18.3.2011.
- Okko P., Oikarinen E. 2011. Turun seudun talouskasvun rakenteelliset tekijät. Turun kaupunki. Kaupunkitutkimus- ja tietoyksikkö. Tutkimuskatsauksia 7/2011.
- Pohjola M. 2010. Taantuman syvyydestä. Kansantaloudellinen aikakauskirja 3/2010, 249–252.
- Ponnikas J., Tainen T., Häätä J., Rusanen J. 2010. Suomi ja alueet 2030 – toteutunut kehitys, ennakkointia ja skenaariot. Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisu, n:o 60. Sastamala 2010.
- Puolustusvoimat, maavoimat, kartta (internet).
- Reini K., Törmä H., Mäkinen Jarkko P. 2010. Massa- ja paperiteollisuuden supistuminen ja tulevaisuuden kuvien aluetaloudelliset vaikutukset. Helsingin yliopisto. Ruralia-instituutti. Raportteja 50. <http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja50.pdf>
- Savela O., Kouvonen S. 2009. Mikä ihmeen palkansaaja? Hyvinvointikatsaus 3/2009. Tilastokeskus.
- Sihto M., Sardar P. 2012. Ikääntyneiden työllisyys- ja työttömyyskehitys uuden ikäpolitiikan aikana. TEM-analyysseja 45/2012. Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki, marraskuu 2012.
- Suomen vastaus globalisaation haasteeseen. Talousneuvoston sihteeristön globalisaatioselvitys – OSA II. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 17/2006. Helsinki 2006.
- Tekstiili- ja vaatetusteollisuus Finatex ry. 2012. Tilastotietoja tekstiili- ja vaatetusteollisuudesta 2012
http://www.finatex.fi/media/julkaisut/tiedostot/tkirja_2012.pdf. Luettu 20.11.2013.
- Tilasto Suomen eläkkeensaajista 2011. Eläketurvakeskus ja kansaneläkelaitos. Helsinki 2012.
http://www.etk.fi/fi/gateway/PTARGS_0_2712_459_440_3034_43/http%3B/content.etk.fi%3B7087/publishedcontent/publish/etkfi/i/julkaisut/tilastojulkaisut/tilastovuosisirjat/tilasto_suomen_elakkeensaajista_2011_7.pdf
- Tuominen E., Takala, M., Forma, P. (toim.). 2010. Työolot ja työssä jaksaminen. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 2010:2. Helsinki.
- Väestölaskenta 2000. Käsikirja. Tilastokeskus. Käsikirjoja 35. Helsinki.

Väestölaskenta 1995. osa 3. Väestön taloudellinen toiminta ja asuinolot 1950–1995. Tilastokeskus. Helsinki 2000.
Tilastokeskus, teollisuustilasto.
Tilastokeskus, tiedote 6.9.2006. Luottolaitosten tilinpäätöstiedot.

KUVAILULEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 16/2014				
Vastuualue Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri				
Tekijät Niilo Melolinna		Julkaisuaika Helmikuu 2014		
		Kustantaja /Julkaisija Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja / toimeksiantaja Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
Julkaisun nimi Kaakkois-Suomen työpaikkojen muutokset tuotantoaloittain Onko työllisyyden rakennemuutos vain viime vuosien ilmiö?				
Tiivistelmä <p>Tuotannon ja työllisyyden rakennemuutoksista on viime vuosina alettu puhua aiempaa voimakkaammin, kun Suomen historiassa merkittävien toimialojen kokonaisa tuotantoyksiköitä on suljettu. Työllisyyden rakennemuutos ei ole kuitenkaan kokonaan uutta ja vain viime vuosina tapahtunutta. Muutoksia on ollut aiemminkin. Tässä raportissa selvitetään miten työllisten määrät ovat Kaakkois-Suomessa muuttuneet eri toimialoilla viime vuosikymmeninä. Tarkastelu lähtee osaksi vuodesta 1950, mutta päähuomio on ajanjakson 1975–2008 kehityksessä. Joitakin tarkasteluja ulotetaan vuoteen 2012 saakka, mutta enimmäkseen vuonna 2008 käynnistyneen talouden taantumavaiheen kehitys jätetään kuvaamatta, koska se muodostaa uuden, vielä päättymättömän kehitysvaiheen.</p> <p>Tarkastelussa keskitytään työllisiin ja työllisten määrien muutokseen. Tietolähteinä ovat lähinnä Tilastokeskuksen väestölaskentojen, väestö-, työssäkäynti- ja aluetilipitotilastot. Selvitys on pääluonteeltaan kuvaileva. Merkittäviä selityksiä tapahtuneille muutoksille ei etsitä. Tietoja esitetään sekä koko Kaakkois-Suomen yhteislukuina että seutukunnittain ja väliin kunnittain. Kehitystä verrataan usein koko maan keskiarvolukuihin.</p> <p>Raportti osoittaa, että massa- ja paperiteollisuuden ohella Kaakkois-Suomessa on muitakin toimialoja, joiden tarjoamat työpaikat ovat jossakin historian vaiheessa supistuneet (tai kasvaneet) tuntuvasti. Tunnetuin ja koko maahan ulottunut muutos on tapahtunut maa-taloudessa, jonka työpaikat ovat jatkuvasti vähentyneet. Teollisuuden historiassa nähdään muitakin vaiheita kuin massa- ja paperiteollisuuden viime aikojen tuotanto- ja työpaikkavähennykset. Esimerkiksi mekaaninen metsäteollisuus on ajan mittaan supistunut tuntuvasti. Elintarviketeollisuus on tarjonnut aiemmin runsaasti työpaikkoja, mutta on vuosien mittaan sekun supistunut. Enimmäkseen naisia työllistävä tekstiili- ja vaatetusteollisuus kasvoi 1980-luvulla nopeasti mm. Kouvolan seudulla, mutta alkoi pian siirtää tuotantoaan ulkomaille, ja ala työllistää nykyään vain murto-osan aiemmasta. Tässäkin kehityksessä on ollut äkillisen rakennemuutoksen piirteitä.</p> <p>Monet palvelualat ovat teollisuuden työpaikkojen vähetessä kyyenneet puolestaan tarjoamaan lisää työpaikkoja. Nopeimmin ovat kasvaneet kiinteistö- ja liike-elämän palvelut. Osa palvelutyöpaikoistakin on muutoksessa kadonnut. Selvin esimerkki on rahoitus- ja vakuutus-toiminta, joka on jo pitkään vähentänyt työvoimaansa.</p> <p>Raportin on laatinut ELY-keskuksen erikoistutkija, yht. lis. Niilo Melolinna virkatyönä.</p>				
Asiasanat (YSA:n mukaan) rakennemuutos, työllisyys, työttömyys, toimialarakenne, pitkän ajan työllisyysmuutos, massa- ja paperiteollisuus, työmarkkinoilla toimiminen				
ISBN (Painettu)	ISBN (PDF) ISBN 978-952-257-983-6	ISSN-L	ISSN (painettu)	ISSN (verkkojulkaisu) 2242-2854
www www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-983-6		Kieli suomi
Sivumäärä 95				
Julkaisun tilaukset Julkaisu on saatavana vain verkosta: www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi				

RAPORTEJA 16 | 2014

**KAAKKOIS-SUOMEN TYÖPAIKKOJEN MUUTOKSET TUOTANTALOITTAIN
ONKO TYÖLLISYYDEN RAKENNUMUUTOS VAIN VIIME VUOSIEN ILMIÖ?**

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-257-983-6 (PDF)

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-983-6

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus